

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guida per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

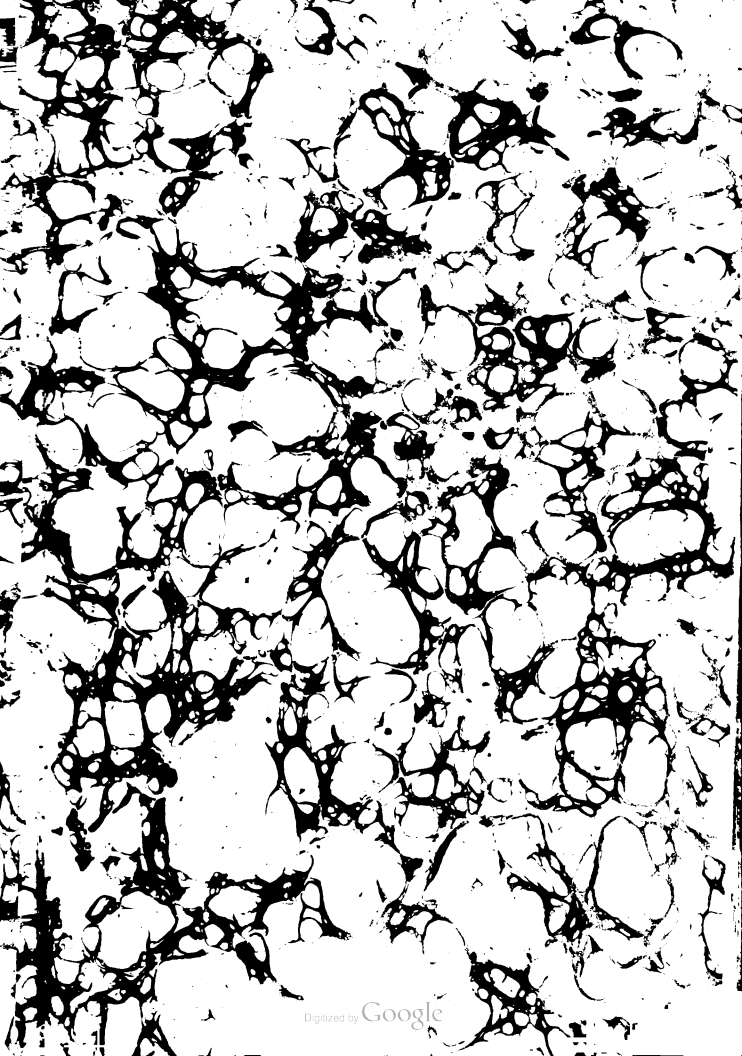
24. S. 22.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

24.S.22

170.122.
CONCILIUM
PROVINCIALE
COLONIENSE.

ANNO M. D. XXXVI. CELEBRATVM.

Cui, Hæc Sunt Addita.

FORMVLA AD QVAM VISI-
tatio intra Diœcesim Coloniensem exigitur.

REFORMATIO CLERI AD
correctionem vitæ & morum.

STATVTA SYNODALIA D.
Valentini Episcopi Hildesemensis.

FORMVLA VIVENDI CANO-
nici, vicarij, & aliorum presbyterorum secularium.

Edidere librarij Sirenis melius omnibus.

VENETIIS M. D. XLIII.

HERMANNVS DEI GRATIA SANCTVS

Coloniē. ecclesię Archiepiscopus, sacri Romani Imperii per
Italiam Archicancellarius, princeps Elector, Vestualia
& Angarię dux, sacrosanctę Apostolicę sedis Legatus
natus, ac Administrator ecclesię Paderborne. etc.

vniverso clero ac populo provincię nostrę Co-
loniēnsis, salutem in domino sempiternam.

I NTER Innumera huius calamitose tempe-
statis aduersa, quibus iusto Dei iudicio premi-
mur, nihil ita ex eo potissimū tempore, quo nos
Deus Opt. Max. licet indignos, ad ministeriū
episcopalis functionē uocare dignatus est, ani-
mū nostrū torsit, quā quod uidemus ecclesię nauiculā, uelut indormi-
ente ipso Nauclero, Christo Iesu, in medijs constitutā fluctibus
turbulentissimarū procellarū impetu, iam nimīū diu summo cū rei
Christianę periculo iactari, nec interim in tāta rerū desperatione
laborātibus, ullū alicūdę salutis portū in quē se tuto recipiat, Chri-
sti nauis uel de lōginquo adfulgere. Nā quod aliquot abhinc annis
pleraq; remedia tentata sint, id nos discrutiat magis, quā animado-
uertimus hactenus penē nihil actū, sed omnino frustra laboratum
esse. Et quis, quęso, tā stupidus est, qui nō sentiat omnē conatū no-
strū idcirco irritū atq; inanē fuisse: quod huc vsq; nec sincera in
Deū fide, nec unanimi uoto indormiscentē dñm ardētibus precibus
inclamauerimus, sed incrudelitate torpētes, ac corruptissimis ani-
morū affectibus, studia in cōtraria currētes nō respexerimus toto
corde in eum, qui dixit: Venite ad me oēs qui laboratis & onerati
estis, & ego reficiam uos. Neq; enim ille uel immemor est promissi
uel manus eius abbreviata, ut saluare nō possit, qui nō derelinquit
oēs sperātes in se, sed iniquitates nostrę diuiserūt inter nos; & illū.

atq; utinam iam tandē resipiscētes, studeamus, repurgatis per Dei misericordiā mētibus nostris, uel tantillā fidē a dño impetrare, quā tula Apostoli præditi erāt quū in mari intumescēti cōprehēsi, dñm pariter accesserūt, atq; in cervicali reclinantē suscitarūt, inclamātes: Dñe, salua nos, perimus. Quæ ut tū nō satis integra fuerit, quā uicissim audirēt, quid timidi estis modicę fidei: tāta tamē iūisse perhibetur, ut Iesus ille seruator excitatus ac surgēs, imperaret uentis & mari, adeo ut statim subsecuta sit trāquillitas magna. Quā inferior ergo illa licet modica, inanimi tamē discipulorū fidē, nostra erga deū fiducia hætenus fuerit, q̄ indignos gratia dei prius Apostolis, q̄q̄ adhuc rudibū, nos hucusq; præstitērimus, res ipsa actionūq; nostrarū euētus satis superq; declarāt. Quid enim tot comitiis, tot cōuentibus, tot deniq; cū priuatis tū publicis cōsultationibus super cōponēdis hisce fluctibus, nō semel habitis, aliud effectū est, quā quod tēpestas propemodū facta est cōcitator. Tandē ad uniuersale Conciliū, uti ad ultimū asyllum respeximus oēs, quod in primis inuictissimus: perinde ac pietissimus ecclesiæ pugil, Carolus, eius nominis quintus, Romanorū Impator, semp augustus, autoritate Apostolica indici, magna cū instātia postulauit, beatissimus subinde Pontifex pietissimæ postulationi assentiēs, futurū promisit, totus deniq; orbis ingēti cū desiderio hætenus expectauit, Sed ut nō leuis momēti res est, generalē ecclesię Synodū cōuenire, ita permulta sunt, quę omnis dissidii, parētē diabolo procurāte, subinde suboriūtur impedimēta quibus etsi nō omnino spes indicēdi cogēdiq; Cōciliū, adimatur, tamē res omniū maxime necessaria, in longū salutē protrahitur. Nos igitur rationē officii ep̄alis nobis cōcrediti solite animo uersantes, q̄q̄ maluissēmus rebus labētibus, publico atq; adeo totius orbis Christiani auxilio succurri, quā priuatim in pro-uincia nostra de necessario remedio dispicere, In tā lōga tamē expectatione, dilationeq; speratæ opis, nullā excusationē inuenimus,

diutius in officio nostro cessandi, maxime quod hæresum ac schis-
matum pestilentissimis, exitiislibusq; flatibus prouinciam nostram
undecunq; idq; agminatim impetentibus, scelerū quoq; ac morum
longe corruptissimorū lue ac fluctibus, magis ac magis inundan-
tibus, omnem de hinc moram extremi plenam periculi iudicemus.
Proinde & diuina uoce cōmoniti, & sacrorum canonum iussu co-
hortati, prouinciale Cencilium in ciuitate nostra Colonia Agripe-
pina, deo authore, celebrandum indiximus. In quo quum nobiscum
Reuerendorum Suffraganeorum nostrorum: Leodiē. Episcopi ac
Monasteriē. & Osnaburgeñ. confirmati Administratorisq; Min-
densis ecclesiarum Legati (Traiectē. interim Episcopi procurato-
ribus, quo minus ad nos se reciperent, inter eundum per obuios mi-
lites quemadmodum ipsorum literæ excusatoriae continebant, pro-
hibitis) simul & cum uenerabili clero nostro, in dei nomine con-
uenerint, ipsiusq; dei ac ecclesie causam (quantum is, a quo omne
datum optimum ac omne donum perfectum descendit, pater lumi-
num concessit) diligenter pertractarint. Tandem discussis omni-
bus, quæ repurganda uidebantur, reformationem quam omni ope
molimur & ex animo optamus, in Canones quosdam diuinae legi
ac patrum sanctionibus consentaneos contraximus, quos uisitatio-
ne diocæseos nostræ effectui mancipare (quoad eius fieri potest)
deo adiutore adnitemur, ut habeat prouincia nostra, donec ge-
nerale illud indicatur Concilium, aliquantulam saltem opem, quo
se aduersus ingruentes ac inundantes dissidiorum fluctus ac sce-
lerum luem, seruet ac tutetur. Omnia tamen, quæ hoc libello con-
tinentur iudicio sacrosanctæ Apostolicæ sedis, quam merito uene-
ramur, submittentis.

I N D E X T I :

TVLORVM PRINCIPALIVM AC

Capitulorum Concilii prouincialis Colonieñ.

quæ illis ad Christianæ pietatis augmen-
tum comprehenduntur.

Folio. I.

DE MVNERE EPISCOPALI.

Officium episcopi post uerbi prædicationem, consistit potissimum
in impositione manuum, & uisitatione ecclesiarum.

D E impositione manuum, quæ est ordinū ecclesiasti- corū collatio, ac institutio mi- nistrorum. Cap. 1	In eligendo, ætas, mores, literatu- ra, & sacer ordo spectāda. 8 Electiōne sincerā eē oportere. 9 In confirmatione electiōnis, quæ expendenda. 10
Ad certum titulum ecclesiæ mini- stros canonicè deligendos, or- dinandosq;. 2	Per patronos idoneos præsentan- ri oportere. 11
Manū nemini cito imponēdā. 3	quid incūbat Archidiaconis. 12
Humani adfectus & uenialitas in beneficiis ecclesiasticis, exe- crabiles. 4	Aliquot abusus Officialiū inter- uisitandum corrigendi. 13
Beneficia ecclesiastica, priusq̄ uacent, nemini promittēda. 5	Omnes qui de beneficiis dispo- nūt, sui officii admonēdi. 14
Dignis tm̄ bñficia eē cōferēda. 6	Moderatio patronos laicos res- piciens. 15
Idoneos tantum in prælatos eli- gendos esse. 7	De officio Vicariorum in ponti- fic alibus. 16

INDEX CAPITVM.

Quid ip̄is potissimū curādū sit. 17	Odiōsa beneficiorum pluralitas in una eademq; persona. 32
De ætate ordinandorum. 18	Dispensationes inspiciendæ; ut occurratur abusibus. 33
Testimoniū uitæ ac doctrinæ p̄ initiādos sacris, exhibēdū. 19	In resignationibus ac p̄mutatiōibus beneficiorū quæ cura adhibenda. 34
De eruditione ordinandorū inquirendum. 20	Prestat paucos esse bonos, q̄ multos inutiles sacerdotes. 35
Videndum quo affectu ad ordines accedatur. 21	De uisitatiōe ult. loco dicēdū. 36
Quāto t̄p̄is sp̄atio, añ maiorū ordinū receptionē, initiādi se p̄sentare debeāt. Itē, et qd̄ initiādi tum secū allaturi sint. 22	Folio. XI.
Quale testimoniū adferēdū. 23	D E officio priuato ac publico, uitāq; ac moribus Clericorum generatim. Cap. I
Die Mercurii proxima ante susceptionem ordinū, examinādi, qui initientur sacris. 24	Vñ clerici apellatio deriuata. 2
Neminem ab examinatione im̄munem esse oportere. 25	Clericum suo officio intentū esse oportere. 3
Cuius admonēdi sint pridie ordinationis die, initiādi sacris. 26	Duplex clericorū ministeriū. 4
In minoribus ordinibus conferēdis, q̄ cura adhibenda. 27	Biblia a Clericorū manibus nūquam deponenda. 5
Ab initiādis nihil exigēdū. 28	De horariis p̄cibus indies p̄legēdis, et reformādis breuiariis. 6
Literæ dimissorie nulli temere concedendæ. 29	Pro cuiuslibet affectu, non facile nouandum quid in ecclesiastico officio agitur. 7
Tituli ordinandorum diligenter discutiendi. 30	quo affectu horarias preces per soluere oporteat. 8
Peregrini clerici quomodo admittendi. 31	Summa deuotione missæ sacrum celebrari oportere. 9

CONGILII PROVINC. COLONIEN.

- Arguuntur, qui polluta mente
altare domini accedunt. 10
- Revidenda Missalia ac Breuias
ria. 11
- Quae obmitti aut decurtari, uel
organorum uel cantorum cō-
centu haud debeant. 12
- Quēadmodū Missa legēda. 13
- Quid post eleuationem Eucharis-
tiae agendum. 14
- Organorū melodia quemadmo-
dum temperanda. 15
- Singulis dñicis diebus, q̄ ipsis pe-
culiaria sūt officia dicēda. 16
- Confessio, missae praeambulum,
deuote recitanda. 17
- Cur sacerdos in altari ministrū
habeat. 18
- Omnis cultus diuinus summa cū
ueneratione peragendus. 19
- De uita ac morib. clericorū. 20
- Ob quam causam clerici male
audiant ac puniantur. 21
- Præcipue cāq̄ oīs mali tres. 22
- Ambitionem ac fastum clericali
officio maxime repugnare. 23
- Oīs luxus clerico interdīctus. 24
- Clerico non licere uel cauponē
agere, uel tabernas, nisi neces-
sitate causa intrare. 25
- Habitus, seu exterioris corporis
cultus modestia, a clericis exi-
gitur. 26
- Mali exempli est, sacerdotem se
uēditare in Capellanū delicas-
to laico aut mulierculae. 27
- Suspecta mulierum cohabitatio
Clericis interdīcta. 28
- Auaritia ī clero execrabilis. 29
- Honesto artificio uictum que-
rere Clerico licet. 30
- Clerici ne mercatores sint, mul-
to minus faeneratores. 31
- Dānantur Clerici superstitiosi,
scurrae, curiosi ac leuiculi. 32

Folio. XVIII.

DE metropolitanis, cathedra-
libus & collegiatis ec-
clesiis, & in his ministranti-
bus. Cap. 1

De officio Decanorum. 2

De officiis in eiusmodi eccles-
iis ministrantium. 3

De canonicorū uita & offō. 4

Quēadmodū p̄ces horarię aliq̄q̄
diuinę laudes decantadæ. 5

Inter sacra nihil ne cogitandum
quidem, quod dei aut ecclesie

INDEX CAPITVM

<p>oculos offendat. 6</p> <p>Decani templi summi potestas in præuicatores. 7</p> <p>quem oporteat esse uestitū mini strantium in hisce ecclesiis. 8</p> <p>Decani undiquaq; aduigilabūt. 9</p> <p>Ante omnia uero, ut Canonici sa cris adsint. 10</p> <p>Vicarii, ut diuinis laudibus decā tandis intersit, adigendi. 11</p> <p>Ad personale residentiā cogēdi quibus hæc per fundationes be nesiciorum est imposta. 12</p> <p>Lucri tantum causa sacris adess se non oportere. 13</p> <p>Capitula disciplinæ qualiter ob seruanda. 14</p> <p>Officium Decani in rebelles. 15</p> <p>Contentiosi ad pacem & con cordiam per Decanum & Ca pitulum reuocandi. 16</p> <p>Pœna aduersus contentiosos per tinaces. 17</p> <p>Quo tpe Capitulorū quotidiano rum cōuentus obseruādi. 18</p> <p>Volūina statutorū reuidēda. 19</p> <p>In Capitulis a iuramento facili exactione temperandum. 20</p> <p>Inter uisitandum de moderans</p>	<p>dis annis (qui expectantia ap pellantur) uidendum. 21</p> <p>Non oportere a Canonico recēs admisso, pecuniā statutariam duplicatam ob antecessorem exigi. 22</p> <p>Cōmuni necessitati ecclesiæ, cōn cōtributione consulendū. 23</p> <p>Tribunalia extra templa collo canda. 24</p> <p>Optandum, ut deambulationes in hisce ecclesiis prohiberi pos sint. 25</p> <p>Theatrales ludos non inferens dos templis. 26</p> <p>Cuiusdam abusus abrogatio. 27</p> <p>Processionum Collegiatarum ec clesiarum, quæ ad maiore sūt, moderatio. 28</p> <p>De processionibus non abro gatis. 29</p> <p>Quomodo ad anniuersaria epis coporū in maiori ecclesia con ueniendum sit. 30</p> <p>Minora ministeria idoneis com mittēda ac decēter pagēda. 31</p> <p style="text-align: center;">Folio. XXVII.</p> <p>DE parochis ac eorum Vis cariis, aliisq; uerbi mis</p>
---	---

CONCILII PROVIN. COLONIEN.

niſtris.	Cap. 1	hendis.	13
Qui admittendi.	2	Qui nulla legitima autoritate innixi, ſe uerbi miniſterio ięerūt uti ſeditioſi cōprimēdi.	14
Orandus deus, ut mittat operarios in meſſem ſuam.	3	Prohibentur omnes apoſtate mo- nachi ignoti ac peregrini ſper- mologi.	15
Vnde diñoſcere opōrteat Pſeu- do eccleſiaſtes.	4	De Terminariis quatenus ad- mittendi.	16
Soli, autoritate ordinaria com- probati, ad uerbi miniſterium admittendi.	5	Pruiilegiis fratrum nihil dero- gatur.	17
Qui ſunt legitimi parochi, & il- lorū vicarii, modo tñ hi exami- nati prius, & admiſſi ſint.	6	Monachorum eccleſiæ per ſecu- lares (ut uocant) preſbyter gubernandę.	18
Fratres mendicantes quatenus admittendi.	7	Folio. XXXI.	
quam modeſtiam fratres men- dicantes in uerbi prædicatione ſeruare oporteat.	8	DE uita ac moribus paro- chorum. Cap. 1	
Non ferendi, qui in iuriſdictio- nes & poteſtates temere ad plebem inuehuntur.	9	Vita ut doctrine in parochia cō- ueniat, neceſſarium.	2
Abuſus eſt, qui parochia ſuo offi- cio interdicit.	10	Paflorem gregis exemplum eſſe oportere.	3
Fratres mendicantes hiſ ſynoda- libus conſtitutionibus erunt pa- rentes.	11	Vitanda parochia in primis auſ- ritia.	4
Decet quoq; ut fratres eatenus ordinarię præti ſubiiciantur.	12	Parochi familiam irreprehenſi- bilem eſſe debere.	5
De ſemel certo loco deſtinatis ac admiſſis non temere retras-		Parochia luxus oīo cauēdus.	6
		Pudicitia ſeruanda parochia.	7
		Quę fugienda & quę ſectanda parochia.	8

INDEX CAPITVM

Folio. XXXIII. pro magistratibus. 18

DE disseminatione uerbi. Cap. 1 Notantur qui secus docēt. 19

Quid parochus meditandum. 2 Summa doctrinę Christianę in Encheridion contrahenda. 20

Fidelitas in primis in parochus Encheridion quę docebit. 21

requiritur. 3 Ordo concionandi, quem simpli

quis sit fidelis uerbi dispensator. 4 ciores sequentur. 22

Omnis scriptura ad geminam cha Sanctorum historiae, quatenus at

ritatem exigenda. 5 tingenda. 23

Summa euangelicę predicatiōis. 6 Allegorię quō explicandę. 24

Parochus cautissima solitudine Quomodo finienda concio. 25

in predicatiōe uerbi utendū. 7 quid recitandū finita cōcitiōe. 26

Quemadmodū sermo temperat. 8 Quō, finita cōcitiōe, populus exci

Quid cauendū iter concionandū. 9 tādus ad orādū p defunctis. 27

Nihil aut fabulosum, aut suspe- Folio. XL.

ctum adferendum. 10 **D**E administratione sacra-

Loquacitas uitanda. 11 mentorum. Cap. 1

Quemadmodū parochum aduersus Instruendus populus, quid agat

hereticos pugnare oporteat. 12 tur in cuiuslibet sacramenti ex

Ascommatis & conuitiis absti- hibitione. 2

nendum. 13 Quid agatur in baptismo. 3

In contentiosis dogmatibus, quō Cuius sint admonendi suscepto-

docendus populus sapere. 14 res infantis. 4

Qualē oportet esse parochum in Populus docendus, quid uelint

reprehendendis criminibus. 15 Externa signa. 5

Manifesta reprehensio utriusq; Quō accedendū ad baptismū. 6

potestatis uitanda. 16 Baptismus in facie ecclesię per

Quō corripiedū magistratus. 17 agendus. 7

Admonendus populus, ut, oret In confirmationis exhibitione

CONCILII PRO VIN. COLONIEN.

<i>quid docendum.</i>	8	<i>quorum admoneri populus hoc sacramentū participaturus maxime debeat.</i>	22
<i>quomodo ad sacramentum cōfirmationis accedendum.</i>	9	<i>Docendus quoq̄, cur hoc sacramentum sub specie panis & vini institutum sit.</i>	23
<i>Cuius sint admonendi susceptores confirmati.</i>	10	<i>quomodo singulis dominicis diebus plebs ad audiendam missam se præparabit</i>	24
<i>De moderādis donariis, quæ susceptores infantibus donāt.</i>	11	<i>Docendus populus generatim, quid agatur in missa.</i>	25
<i>Docendus populus de signis externis.</i>	12	<i>Corripiendus abusus eorum, qui ante finitam missam irreuerenter discedunt.</i>	26
<i>De sacrosancta eucharistia</i>	13	<i>Docendus populus, quale sit missa sacrificium.</i>	27
<i>Quid docendus populus in huius sacramēti ministratiōe.</i>	14	<i>Exequiæ ac missæ pro defunctis, quando, & cum qua admonitione celebrandæ.</i>	28
<i>Quibus persuasum est utrāq̄ speciem, laicum participare oportere, quomodo docendi.</i>	15	<i>Quid ad exequias euocādi.</i>	29
<i>De ueneratione sacrosanctæ Eucharistiæ.</i>	16	<i>De pœnitentiæ partibus.</i>	30
<i>quomodo tantum miraculum in hoc sacramento fiat, populus docendus.</i>	17	<i>Prima pœnitentiæ pars contritio, in suggesto semper pertrahenda.</i>	31
<i>Quō admonēda plebs ad sumendā Eucharistiā accedens.</i>	18	<i>Neminem non ad pœnitentiam inuitari.</i>	32
<i>Qui ad hoc sacramentum participandum admittendi.</i>	19	<i>Presbyter qui a confessionibus est, qualis esse debeat.</i>	33
<i>quatenus alteri quæ suo parocho confessus, ad Eucharistiam admittendus.</i>	20	<i>Quid confitentem docebit pre-</i>	
<i>Intra annum saltem semel communicandum.</i>	21		

INDEX CAPITVM.

<p><i>sbyster confessorius.</i> 34</p> <p><i>Remedium pro ratione morbi adhibendum.</i> 35</p> <p><i>Nimis anxii quō trāquillādi.</i> 36</p> <p><i>Moderatio in casibus reserua- tis.</i> 37</p> <p><i>Publicæ pœnitentiæ usus in ec- clesiam reuocandus.</i> 38</p> <p><i>Recitata confessione, quid agen- dum per parochum.</i> 39</p> <p><i>In matrimonii sacramento quid agatur.</i> 40</p> <p><i>quemadmodum monendi sunt, qui matrimonium contrahere affectant.</i> 41</p> <p><i>Matrimoniu tria cōplecti.</i> 42</p> <p><i>Pium uotum & in clandestinæ contrahentes censura.</i> 43</p> <p><i>Coniunctio coniugum in facie ecclesiæ peragenda.</i> 44</p> <p><i>Peregrinos & ignotos sine legi- timo testimonio non coniun- gendos.</i> 45</p> <p><i>In gradibus consanguinitatis & affinitatis concilium generale obseruandum.</i> 46</p> <p><i>Ludicra tollenda.</i> 47</p> <p><i>De sacro ordine dictum esse prius.</i> 48</p>	<p><i>Cur adhibeatur extrema un- ctio.</i> 49</p> <p><i>quomodo impendenda unctio extrema.</i> 50</p> <p><i>A sepultura nemo in communi- one discedens, repellendus.</i> 51</p> <p><i>Quam admonitionem in sepul- turis, & exequiis fieri oportet.</i> 52</p> <p style="text-align: center;">Folio. LIII.</p> <p>DE uictu parochorū. Ca. I</p> <p>Parochis uictus necessas- rius suppeditandus. 2</p> <p>Vicecuratos quos uocat, ex pro- uentibus ecclesiæ congruam su- stentationem recepturos. 3</p> <p>Qui ecclesiās unitas habet, uicariis perpetuis portionem con- gruam assignare oportere. 4</p> <p>Ubi redditus non suffecerint quid agendum. 5</p> <p>Denarius consuetus, sed duplica- tus pendendus. 6</p> <p>Laudabile consuetudinē Agrip- pinæ Coloniae per hęc non ab- rogari. 7</p> <p style="text-align: center;">Folio. LV.</p> <p>DE constitutionibus ac consue- tudinibus ecclesiasticis</p>
--	--

CONCILII PROVIN. COLONIEN.

Cap. 1	Cur benedicantur cāpanæ. 14
1	Docendus populus, ut signatis
2	potius quā signis inhæreat. 15
2	quicquid in ceremoniis ad abu-
3	sum spectat, caute ac diligen-
3	ter cauendum. 16
4	Cur reconcilietur templum aut
4	cæmeterium. 17
5	quæ pollutio reconciliationem
5	requirat. 18
6	quorum sumptu & expensis re-
6	conciliatio facienda. 19
7	Immunitatem ecclesiasticam in
7	duobus potissimū sitā esse. 20
8	quemadmodum fraternitates
8	reformandę sint. 21
Folio. LXI.	
9	D E uita ac conuersatione
9	monastica. Cap. 1
10	Neminem monachismi professio-
10	ne temere alligandum. 2
11	Admonendi parentes, ne liberos
11	inuitos in monasteriam detrus-
12	dant. 3
12	quo affectu monastica uita am-
13	plectenda. 4
13	In monasteriis habendus, qui do-
13	ceat legem domini. 5

I N D E X C A P I T V M.

- Verbi prædicatorem in monasteriis esse oportere. 6
- Monachi bonæ indolis ad Academias mittendi. 7
- Moniales non esse alligandas, ut nulli quam suo (ut uocât) patri aut præposito cõfiteantur. 8
- Mutatã esse paulatim in faciem monasteriorum, ac usurpatum hospitii ius simul cum accessu moderandum. 9
- Visitatio monasteriorum necessaria. 10
- Sumptuosi monialium Præpositi abrogandi, & frugales cœconomi constituendi. 11
- In monasteriis monialium uictũ ac mensam communem esse oportere. 12
- De Præpositis solitarie commorantibus. 13
- Visitandæ domus fratrum Theothonicorum, diui Iohan. Bapt. & Antonitarum. 14
- De uita & conuersatione monachorum. 15
- Monachorũ studia atq; exercitationes quales eẽ oporteat. 16
- Monachos uagos sub custodiam reuocandos. 17
- Literas priuatas monacho, aut monachæ, iniussu Abbatis resignare non licere. 18
- Canonissarum secularium mores reformandi. 19
- Folio. LXV.
- D**E hospitalibus & orphanotrophis, alijsq; id generis pijs locis. Cap. 1
- In hospitalibus in primis animæ curandæ, deinde corpus. 2
- In hospitalia qui recipiendi. 3
- In hospitalia pauperes eius loci, ubi constituta sunt, potissimũ recipiendos, maxime contagiosis morbis implicitos. 4
- Medicantibus ualidis hospitalia clausa, & mendicitatem interdiciendam esse oportere. 5
- Magistrorum hospitalium prauis adfectibus damnantur. 6
- quam grauius peccent, qui ex pauperum uictu se ditant. 7
- Folio. LXVII.
- D**E scholis, typographis, ac bibliopolis, Cap. 1
- Scholæ inter uisitandum re purgandæ, ac instituendæ. 2

CONCILII PROVIN. COLONIEN.

<i>Apud singulas ecclesias habendus uir eruditus, qui clericos eius ecclesie instituat.</i>	3	Non passim contra omnes delatos per Fiscales inquirendū.	7
<i>Qui huic uiro uictum suppeditabunt.</i>	4	Manifesti criminosi pro quaestione quaquam ferendi.	8
<i>Quemadmodum Academiae instaurari ac studia ali possint.</i>	5	Clerici grauissimorum criminū rei, secundum canonicas sanctiones puniendi.	9
<i>Pium uotum ad studia subleuanda.</i>	6	De testamentis insinuandis, ap- probandis ac exequendis.	10
<i>Decretalem Honorii tertii, quoad eius fieri potest, renouari æquum esse.</i>	7	Bona presbyteri ab intestato defuncti, in piam causam conuertenda.	11
<i>quid curadum in Academiis.</i>	8	Portio quæ Archiepiscopo soluitur, minime grauis.	12
<i>Nihil imprimendum aut uendendum, nisi reuisum prius.</i>	9	Iuramentorum facilis exactio in iudiciis refrenanda.	13
Folio. L X I X.		Formula inquirendi hæreticos delinianda.	14
D E iurisdictione ecclesiastica contentiosa. Cap. I		Folio. L X X I I.	
<i>Excōmunicationis origo & præcipuus usus.</i>	2	D E uisitatione ac synodis Archiepiscopalibus, archidiaconalibusq;. Cap. I	
<i>Quor passim in omnes inobedientes excōmunicationis censura distringi cœperit.</i>	3	Quo ordine uisitatio instituenda.	2
<i>Usus excommunicationis in publice criminosos in lucem reuocandum.</i>	4	quæ ubiq; corrigere oporteat.	3
<i>quid cauendum in decernenda excōmunicationis censura.</i>	5	In primis reformandos esse Decanos.	4
<i>Excommunicatos uitandos.</i>	6	Inquietos, & prælatis rebelles, corripiendos.	5

INDEX CAPITVM.

<p>In monasteriis quomodo abusus percipiendis. 6</p> <p>In uisitatione Parochiarũ quid agendum. 7</p> <p>Habenda concio per Visitatores. 8</p> <p>Interrogandus Parochus, quo titulo ministerium gerat. 9</p> <p>De uita, moribus, & doctrina inquirendus. 10</p> <p>De habitu, t̄ofura, ac reliquis externis uidendum. 11</p> <p>Num hæresis quæpiam serpat, diligenter inuestigandum. 12</p> <p>Num agantur alia, quæ cum dei & ecclesiæ institutis pugnent, difficiendum. 13</p> <p>De puerorum institutione, & hospitaliũ cura quærendum. 14</p> <p>Vitia quibus assueuerint Parochiani, acriter corrigenda ac</p>	<p>refecanda. 15</p> <p>De officio parochi inquirendum. 16</p> <p>Synodus episcopalis anno bis habenda. 17</p> <p>Quid agendum in synodo episcopali. 18</p> <p>De Synodis Archidiaconalibus ac ruralibus. 19</p> <p>Officiales archidiaconorum, & decanos rurales, uiros graues esse oportere. 20</p> <p>Synodi archidiaconales antiquitatem quandã præ se ferũt. 21</p> <p>Abusus in synodorum Archidiaconalium ac ruralium obseruatione. 22</p> <p>Inter uisitandum abusus corrigendi. 23</p> <p>Procuracionem suo officio recte fungẽtibus p̄di, æquũ esse. 24</p>
--	---

F I N I S.

DE MVNERE

EPISCOPALI.

OFFICIUM EPISCOPI POST

*verbi prædicationem consistit potissimum
in impositione manuum, & visita-
tione ecclesiarum.*

EPISCOPI Munus in duobus potissimum consistit. Primum in impositione manuum, quæ est ordinum ecclesiasticorum collatio, ac institutio ministrorum. Deinde in visitatione diocæseos. Vtrunq; beatissimus Apostolus ad Titum, dilectum filium, Cretæ Episcopum scribens, complectitur. Huius, inquit, rei gratia, reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Alterum vero idem Apostolus, cum a Mileto discessum maturaret profecturus Hierosolymam, ac certus quod amplius haud visurus esset faciem eorum omnium, per quos transiit, prædicans regnû Dei, uocatis illo ad se ab Epheso, ecclesiæ presbyteris apostolica vehementia inculcat, cum ait: Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos, regere ecclesiam dei, quam acquisiuit sanguine suo. Et quoniam scio, inquit, q; intrabunt post discessionem meam

Titum. 1

Acto. 20

CONCILIVM PROVIN. COLON.

*lupi rapaces in vos, non parcentes gregi, & ex vobis ipsi-
exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos
post se, propterea vigilate. Cui muneri, vt ambo illa aposto-
lici ordinis eximia luminaria, nimirum Petrus, ac illius col-
lega Paulus, satisfacerent, alter transiuit & inuisit vniuer-
sos, alter perambulauit Syriam & Ciliciam, confirman's ec-
clesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & se-
niorum, nimirum non tantum verbo, sed & exemplo, Epis-
copos commonentes, vt qui speculatores in Dei ecclesia
constituti sunt ac appellantur, prouinciæ sibi mandatae,
vigilantissime intendant, fidem, conuersationem, mores
& vitam singulorum explorent, examinentq; ac proui-
deant, ne alicubi quis in ea vocatione, ad quam a deo vo-
catus est, torpescat.*

*De impositione manuum, quæ est ordinum ecclesiasticos-
rum collatio ac institutio ministrorum. Cap. I.*

*Impositio manuum est ostium, per quod
intran't qui ecclesiarum gubernaculis ad-
mouentur. Proinde quia eiusmodi
ostium diligenter custoditum non est, fas-
tum est, ut tanta mala quæ sentimus age-
minatim in ecclesiam Dei irruperint. Huius ianuae uigilan-
tissimi custodes fuerunt Apostoli Christi, & quotquot ip-
sis successerunt, apostolici episcopi. In primis vero diui-
nissimus Paulus, qui dilectissimis discipulis Timotheo ac
Tito, eiusmodi custodiae formulam, ex professio præscri-
bit. Porrò apostoli, cum esset in locum Iudæ proditoris de-
ligendus duodecimus collega, statuerunt duos ex his viris
(qui cum ipsis congregati fuerunt in omni tempore quo*

Acto. 9
Acto. 15

1. Timo. 3
Ad Ti. 1
Actorum. 1

intrauit & exit inter eos dominus Iesus) probatissimos, electionem alterutrius domino committentes, Ad hæc cum essent deligendi primi illi ecclesiæ diaconi, Apostoli conuocata discipulorum multitudine, dixerunt: Considerate fratres ex vobis viros boni testimonii, plenos spiritu sancto ac sapientia, quos constituamus super hoc opus, atq; illi (cum placuisset hic sermo) coram omni multitudine elegerunt Stephanum, virum plenum fide & spiritu sancto, ac reliquos sex quos statuerunt ante conspectum apostolorum, qui deinde non temere, sed orantes, illis imposuerunt manus. Veniq; de Barnaba, per apostolos ad Antiochiam destinato refert scriptura: Quoniam apostoli miserunt Barnabam, q; esset vir bonus & plenus spiritu sancto ac fide, Quibus exēplis edocemur, quanta cura ac delectu, manus impositionem fieri oporteat. Beatus apostolus inter alia Timotheum sic alloquitur: Commenda, inquit, quæ audisti per me per multos testes fidelibus, qui & idonei erunt alios docere. Et iterum: Manus nemini cito imposueris, neq; communicaueris peccatis alienis. A qua regula cum longe lateq; discessum sit, affectibus priuatis sibi omnia vendicantibus, morbus obortus est plurimus, atq; ita radicans, ut uix spes medendi relicta sit. Neq; tamen in mediis & exulceratissimis morbis de remedio desperandum erit, sed tanto magis de pharmaco idoneo cogitandum prouidendumq;.

Ad certum titulum ecclesiæ ministros canonicè designandos ordinandosq;. Cap. II.

Quoniam uero primitiue ecclesiæ facies, quod ad institutionem ministrorū attinet, paulatim immutata fuit: nimirū, dotatis tēplis, sacerdotiisq; ac certis sli-

Acto. 6

Acto. 11

2. Timo. 2
1. Timo. 5Ex concili.
Lateran. sub
Alex. 1. 110

CONCILIVM PROVIN. COLON.

pendiis ministrantibus constitutis, visum subinde sanctis patribus non absq; multa ratione fuit, ne quisquam sine certo titulo (qui illi victum necessarium suppeditaret) ad maiores, quos & sacros ordines uocamus, ordinaretur. Adhibita etiam non leui seueritate in Episcopos, qui seclus facere praesumpsisent. quæ cum sic se habeant, reformationem ordiri hinc fuerit necesse. Videndum itaque in primis est, ut collationes ecclesiasticorum sacerdotiorum seu beneficiorum, ut electiones, presentationes, & institutiones clericorum ac ministrorum, maxime eorum qui curæ præficiuntur animarum (quæ scientia scientiarum merito appellanda est) rite ac canonicè fiant. Utq; maximi illi & teterrimi abusus & uitia (quæ in deligendis personis ecclesiasticis, non vulgari cum detrimento ecclesiæ sæpenumero committuntur) quoad fieri potest, tollantur. quod tunc demum futurum est, cum repulsis ac submotis indignis, digni tantum ac idonei admittantur, qui & velint & possint officium (propter quod beneficium datur) gerere & explere. Scriptum est enim: qui non laborat, non manducet.

Manum memini cito imponendam. Cap. III.

Quamobrem omnibus, qui præficiendi ecclesiasticis muniis ministros potestatem habent, illa (quam paulo ante retulimus) Paulina admonitio semper ob oculos uersabitur: Manus cito nemini imposueris neq; communicaues peccatis alienis. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est peruenire, & notari ambitus solêt, quos probitatis documenta non adiuuant, quæ diligens, & quæ prudens habenda est

1. Tim. 5
S. Leo. c. mi
ramur, 61
dist.

DE IMPOSITIONE MANVVM. 3

dispensatio diuinorum munerum & cœlestium dignitatum :
Certe omnium excommunicatione percellerantur, qui eccle-
siastica beneficia contulissent indignis.

Ex Concil.
Tolera.

Humani affectus & uenalitas in beneficiis eccle-
siasticis, execrabiles. Cap. IIII.

NVlla itaq; consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis
contemplatio, facere debet hoc, ut populi gubernatio,
alii, quam meliori tradatur. Cessent omnes affectus
humani, qui sua, nō quæ Iesu Christi sunt, quærūt. Maxime
vero sacerdotior; ac beneficior; uenalitas execranda est :
quod qui sic præficiūt, ac præficiūtur inter ementes & uen-
dētes columbas, (quos dñs flagello de funiculis factō e tem-
plo eiecit, ac mensas nummulariorum & cathedras venden-
tium columbas euertit) computentur. Si enim is dignus sa-
cerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum
copia suffragatur, restat, ut nihil sibi in ecclesiasticis honori-
bus grauitas nihil sibi defendat industria, sed totum auri
prophanus amor obtineat. Et cum fides simul & uita in sa-
cerdotibus, & ministris eligenda sit, quæ tandem uita, &
quæ opera sacerdotis, illius erunt, qui honores tanti sacra-
menti per præmium conuincitur obtinere?

Hier. in mas
me.

Phil. 2
Matth. 21
Iohan. 2
Marc. 11
Luc. 19

Beneficia ecclesiastica, priusquam uacent nemini
promittenda. Cap. V.

CUm olim conciliaris constitutione uetitum sit, ne ulla
ecclesiastica ministeria seu beneficia promittantur ali-
cui priusquam uacent. Tum ne quis mortem proximi, in cu-
ius locum & beneficium se crediderit, successurum, deside-
rare uideatur. Tum quod turpe sit, diuiniq; plenum animad-
uersione iudicii, si locum in ecclesia dei futuræ successionis

Ex Concil
Late.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

expectatio habeat, quam ipsæ etiam seculares leges condemnare curarunt. Idq; vero quū nunc passim præter omnem personarum delectum, designatis etiam ex nomine beneficiis, in quæ stipulatores successuri sunt, pessimo exemplo fiat, tollendus abusus est. Idq; non aliter, quàm secundū canonicam ordinationem ne quis sollicitus sit, non tam de officio, q̄ de beneficio viuentis.

Dignis tantū beneficia esse conferenda. Cap. VI.

Qui sacerdotia ecclesiastica pleno (vt aiunt) iure, potestatem conferendi habent, alium, factæ a se manuum impositionis, discussorem non expectant. Præcipua ergo illis habenda cura est, idq; maxime in præficiendis parochis; ne apostolici præcepti præuaricatores ac reï fiant. quis enim non intelligit, quàm graui culpa se obstrinxit is, qui in causa est, ut cæcus cæco ducatum præstet: nimirum ambobus in foueam delabentibus. Despiciunt (inquit, Malachias propheta) nomen domini, qui cæcum, qui claudum, qui languidum animat, ad immolandam offerunt, & propterea grauiter a domino increpantur: Quis uero cæcū animal offert, nisi qui indoctum in docti locum ordinat, magistrumq; facit, qui vix discipulus esse poterat? Claudum vero, qui lucra terrena quærentem, locat in dignitate, ueluti pedem in diuersa ponentem? Cui potest inferri illud: Usquequo claudicatis in duas partes? Languidum deniq; qui vitiosum pro religioso habet, quiq; tardum & pigrum probat patientem.

Idoneos tantū in prælatos eligendos esse. Ca. VII.

Sacris canonibus saluberrime constitutum est, vt omnes Cathedrales ecclesiæ, collegia & conuentus ad

Matth. 11
Luc. 16

Malach. 1

Hierony. in
Malach.

Ex Cōci. ge
nera. c. ne
pro defectu
de electōe.

dignitates vacantes, ex sua congregatione idoneos eligant prælatos, Atque eos demum sacris administrationibus dignos esse existiment, quorum omnis ætas per disciplinas ecclesiasticas cucurrisset. Iam ut primitivæ ecclesiæ censura mitigationem recipiat discretionis, is saltem aliorum curæ præficiatur, cuius comparatione, grex ceteri merito dicantur. Quomodo enim fieri potest, ut non vilissimus reputetur, qui est honore præstantior, nisi quoque scientia & sanctitate præcellat? Atque utinam hic pensitetur & nautis & navigio deferendis eandem imminere periclitandi necessitatem.

Ex Concil.
Basilien.
Hierony.
Symma. ad
Laurent. c.
Vilissimus.
l. q. 1

In eligendo, ætas, mores literatura & sacer
ordo spectanda. Cap. VIII.

Quapropter electores solliciti sint ut talem præficiant, qui officio credendo satisfacere possit, virum ætatis legitimæ, moribus grauem, literarum scientia præditum, atque in sacris ordinibus constitutum, Scientes ipsi in re tam gravi, uel dolo, uel negligenter agentibus, non minorem quam malis illis pastoribus ac prælatis (quos ipsi præfecerunt) in districto dei iudicio imminere poenam. Neque enim impune peccatur in spiritum sanctum, qui in omni electione ut author inuocatur. Neque inultum permittet deus, si quis iureiurando, quod sub electionem præstatur, frustra nomen domini usurpauerit. Ut omittamus poenas canonicas, quæ perperam eligentes manent.

Ex Concil.
Basilien.

Deut. 5

Electionem synceram esse oportere. Cap. IX.

Absit ergo omnis symoniæ prauitas, omnis personarum respectus. Cessent potentiorum preces, quæ minis equiparantur, omnisque impressio, cesset ambitio, ac dominandi libido. Ad hæc, procul absint omnes illicitæ obligationes,

CONCIL. PROVIN. COLON.

quæ sub electionem, aut paulo post ab eligendo uel electo, haud præter symoniæ labem extorquentur. Et procedat de vultu dei opus ipsius, ut scilicet, qui præstantior est omnibus, qui doctior, qui sanctior, qui in omni uirtute eminentior, hic eligatur.

In confirmatione electionis, quæ expendenda. Cap. X.

Electione facta, Nos & cæteri qui confirmationis munus impendemus, officio nostro, deo uolente non deerimus, discussuri scilicet diligenter, & formam electionis, & electi merita, priusquam nostras imponamus manus.

Per patronos, idoneos præsentari oportere. Cap. XI.

Patroni tum ecclesiastici, tum laici (quos hac de re diligenter admoneri curabimus) videbunt, ut idoneos (quemadmodum ante diximus) Archidiaconis præsentent. Compertum siquidem habemus, quod hic supra modum peccetur. Sunt enim qui tantum filios ac consanguineos, seu aliter ipsis addictos citra ullum delectum, aut discrimen scientiæ, morum, ac ætatis, beneficiis ecclesiasticis admouent. Sunt qui admotis nomen tantum relinquunt, censum autem atque ecclesiasticos redditus, sibi ausu quodam sacrilego (nihil minus quam de ecclesiastico ministerio cogitantes) usurpant. Quæ omnia cum sanctorum patrum sanctionibus damnentur, multorumque malorum in ecclesia dei causa sint, posthac non committi, sed sublata penitus esse, suamque uim canonicis regulis constare ex animo cupimus.

Quid incumbat Archidiaconis. Cap. XII.

Archidiaconi nostri, ad quorum curam inter alia pertinet, ut nostro nomine parochias ordinent, ac mini-

Hiero. 8. q.
1. c. licet.
&c.
Si ergo.

Alex. 2. m. c.
Ex frequen-
tib' de insti.

Cl. de
ber. e. of.
Archidia.

stros ecclesiæ ipsis presentatos ac oblatos inquirant. Scient sui muneris esse, negligentiam patronorum supplere. Cum enim oculi nostri sint, dispicient, ne quis alioqui indignus; sub alicuius præsentationis prætextu irrepat ac admittatur. Nec contenti quod post edicta ter publicata, nusquam compareat, qui præsentationem oppugnet, eorum etiam qui ipsis præsentantur, & ad instituendum offeruntur, uitam, mores, & eruditionem accurate peruestigabunt, ac nisi comperiti illi fuerint, muneri, cui præfici postulatur, pares fore nefas putabunt stulte petentibus assentiri. Neque existimabunt id temporis, quod huic examini impendent, perdi: cum nequaquam possit collocari melius. Maxime quod officium eorum hoc ipsum ut fiat, magnopere requirat.

c. finali de
elect. in. 6.

Aliquot abusus officialium inter uisitandum
corrighendi. Cap. XIII.

ET quoniam ad nos quorundam querela perlatum est, nonnullos officiales Archidiaconorum nostrorum in uisitatione nomine plus æquo interdum petere, quosdam etiam institutionem ipsam petentibus, uel temere negare, uel saltem in longum differre tempus, quantumlibet legitima sit presentatio & idoneus is, qui presentatus est. Curæ itaque nobis erit, inter uisitandum, de his diligenter inquirere, & quæ uatiosa comperientur, Archiepiscopali auctoritate, communicato tamen cum Archidiaconis nostris (ut par est) consilio, quoad eius fieri poterit, corrigere.

Omnes qui de beneficiis disponunt, sui officii admonendi. Cap. XIII.

REferre etiam non parum existimamus, omnes qui de sacerdotiis seu beneficiis ecclesiasticis quamcunq;

CONCIL. PROVIN. COLON.

disponendi potestatem habent, speciatim ac diligenter admoneri, ut hisce synodaticis canonibus, per omnia obtemperant, nisi in eo ipso, in quo deliquerint, puniri uelint.

Moderatio patronos laicos respiciens. Cap. XV.

Attamen quod ad patronos laicos attinet, hanc censuram eatenus moderamur, ut si Archidiaconi nostri presentatos ab eis, quod inidonei sint, instituire recusent, liceat ipsis inutilium loco, alios iterum, intra tempus legitimum presentare, modo tamen dolus absit.

De officio vicariorum in pontificalibus. Cap. XVI.

Posteaquam de illorum officio diximus, qui sacerdotiis seu beneficiis rectores admouent ecclesiasticis ordinibus initiandos, restat ut de Vicariis nostris in pontificalibus, atque huic muneri (in partem sollicitudinis nostrę vocati) potissimum delegati sunt, paucis dicamus. Nobis quidem uti cæteris omnibus pontificibus, in Aaromis persona loquutus est deus: Homo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes deo suo, nec accedet ad ministeriũ eius. Si cæcus fuerit, si claudus, si uel paruo uel grandi uel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem in corpore uel herniosus. Omnis enim qui habuerit maculam, non accedat offerre hostias domino, nec panes deo suo. Quid per allegoriam sermo diuinus significare uoluerit, maximus ille cælestium rerum peruestigator Paulus in epistolis, quas Timotheo ac Tito ambobus nascentis ecclesię episcopis inscripsit, grauissime explicauit. Quũ enim mandasset, ut per ciuitates presbyteri cõstituerentur, statim subiecit, quales substitui uellet oporteret. Oportet (inquit) constituendum sine crimine esse,

Leuit. 21

Ad Tit. 2

DÉ IMPOSITIONE MANVVM. 6

sicut Dei dispensatorem, non superbum, nō iracundum, non violentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignum, prudētem, sobrium, iustum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari doctrina sacra, & eos qui contradicunt arguere. Diaconos similiter pudicos, nō bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrū sectantes, habentes mysterium fidei in cōscientia pura. Et ut iterum nos officii nostri cōmonefaceret, subiicit: Et hi probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes.

1. Timo 3

Quid ipsis potissimum curandum sit. Cap. XVII.

Incumbit itaq; nobis, ut probemus primum eos qui ordinibus, maxime sacris initiari desiderant. Curq; ergo erit Vicariis nostris in pontificalibus, manus impositionem auspicaturis, ne hic quid desit, ne ue ordines sacros aliter quā secundum regulam euangelicam impartiantur. Ut adiutores in hoc examinationis munere habeant, nō repugnamus, modo primæ sollicitudinis partes, apud eos sint, nec quę ipsis ante omnia agenda erant, in alios penitus relegent, interim ipsi de omnibus incerti, per hæc tamen suffraganeis nostris nihil præiudicantes, quo minus ipsi, quemadmodum uidebitur opportunum de huiusmodi examine faciendo, discipiant. Ut uero summatim multa complectamur, discipiant de ordinandorum, etate, uita, scientia & affectu.

De etate ordinandorum. Cap. XVIII.

Olim Diaconus ante. xxv. Presbyter uero ante. xxx. etatis annos, non ordinabantur. In Viennensi uero Concilio, sub Clemente quinto, ordines sacri minori etiam etati concessi sunt: nempe subdiaconatus, xviii. dia-

Ex Concil.
Arelatē. iii.

CONCILIUM PROVIN. COLON.

Ex Viennæ
cōci. cle. ge-
neralem de
æt. et quæ

conatus, XX. presbyteratus deniq. XXV. ætatis annum nas-
to. Num ad antiquos canones regredi referat, futurum Con-
cilium dispiciet. Nos interim admonemus, Viennense Conci-
lium, tum ex aliis canonibus, tum ex seipso interpretandum,
Nimirum ut ætas quidem illa sufficiat, modo tamen cætera
quoq. quæ canones, plusquam ætatem respiciunt, haud des-
sint: nempe literarum scientia & morum grauitas.

Ex eodē cō-
ci. cle. eo. ti.
Ex Latera.

Testimonium vitæ ac doctrinæ per initiandos sac-
ris, exhibendum. Cap. XIX.

DE doctrina, vita, ac moribus Suffraganeus nos ter tes-
timonium præceptorum, qui ipsos in literis institue-
runt, docueruntq. eorum quoq. apud quos sacris initiandus
potiorem vitæ partem transegit, ac diuersatus est, exigere
non omittet, ne manifeste criminosi irrepant, Idq. ad cer-
tam formulam, quam deliniari curabimus. Dum enim pris-
scam ecclesiam respicimus, summo desiderio tangimur, pris-
cos illos sanctissimos mores, non tantum uerbis, sed & re
ipsa in ecclesiam, quod in nobis est, reducendi. Illa certe ves-
tuit, ne Episcopus sine testimonio clericorum & plebis, cle-
ricos ullos instituat. Hinc illæ interrogationes solennes,
præambulæ, sunt iusti: sunt casti: atq. aliæ similes. Neq. fru-
stra scriptum legimus, quod quâquâ dominus de constituē-
do Iosue principe, præcepisset, eundemq. elegisset, nihil ses-
cius tamen conuocari synagogam voluisse.

Ex iij. Car-
thag.
Hierony. in
Leui.

De eruditione ordinandorum inquirendum. Cap. XX.

DE eruditione quoq. & scientia disquiret, ne statim
a stua ad ecclesiastica munia, confugiatur. Per pro-
phetam dominus dixit: quoniam tu scientiam repulisti, &
ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Substantia

siquidem sacerdotii, sunt eloquia diuinitus tradita, uti Dionysius ille magnus apposite dixit: Quæ vero in parochiis, quæ in cæteris eruditio requirenda sit, post dicemus.

Dionysius.

Videndū quo affectu ad ordines accedatur. Cap. XXI.

Quo deniq; affectu ac proposito accedant ordinandi, videndum, accurateq; inuestigandum est. Num videlicet dei causa tantum, an potius suæ cōmoditatis gratia ad ordines capeffendos aspirent, quærentes quæ suæ sunt, non quæ Iesu Christi, quid enim est sua quærere, & non quæ Christi, sunt, nisi cum tales non gratis deum diligunt, non deum propter deum quærunt, temporalia comoda sequentes, lucris inhiantes, & honores ab hominibus expetentes. Quisquis ergo talis est, non dei filius, nec ouili Christi idoneus pastor futurus, sed mercenarius est. Vbiq; deus hominis intentionem & mentem spectat, quam Christus in Euangelio lucernam corporis atq; oculum uocat, qui si simplex fuerit, totum corpus lucidum erit. Sin autē fuerit nequā, totum corpus tenebrosum erit. Quare si lumen (quod in initiando est) tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ erunt? quanto temporis spatio, ante maiorum ordinū receptionem, initiandi se præsentare debeant. Item, & quid initiandi tum secum allaturi sint. Cap. XXII.

Phil. 2

Aug. 8. q. 1
c. Sūt in ecc
clia.

Math. 6.

VT autem hic animus Vicariis nostris in pontificalibus eo exploratior sit (neq; enim qualicumque assertioni statim tuto creditur) operæpretium existimamus, ut qui ad sacros (quos vocamus maiores) ordines capeffendos aspirant, quatuor temporibus, ut vocant, quæ tempus imperationis eiusmodi ordinum proxime præcedunt, Vicariis nostris in pontificalibus sese representent, qui eos (quemad-

CONCILIVM PROVIN. COLON.

modum diximus) rogabunt, quid eos huc permoueat, an ex-
penderint, quid in hac vocatiōe præstare oporteat, an huic
vocationi se sentiant posse respondere. Et sperent se adiu-
tore Deo continere posse ac velle. Item, an affectu carnis
huc ducantur, ut videlicet in otio & suauiter viuant, opes
ne & honores parent. Admoneantur quoq; vt bene seipso
explorent, excutiantq; , ne quū ad capiendos ordines re-
uersi fuerint, spiritum sanctum fraudent?

EO ipso etiam tempore ordinādi, testimonium uitæ ac
conuersationis secum afferent vt Vicarii nostri in pon-
tificialibus, cum ex respōsione, tum vita præcedēte colligere
possint, an admittēdi videantur. Et nū referat diligētius de
uitæ testimonio, ante appetēs ordinationis tēpus inquirere.
quale testimonium afferendum. Cap. XXIII.

Qui ciuitatem aut oppidum senatus, qui vero pagum
aut vicum incolit, iudicii eius loci literas sigillatas
quæ gratis dabuntur, secum feret. Quæ ne cuipiam
vel per inuidiam, vel alium minus syncerum affectum
denegentur, prohibemus, Alioqui adferens, documentum fa-
ctæ requisitionis & denegati testimonii nec tamen incus-
tus criminis vel defectus ac idoneus per Vicarios nostros
in pontificalibus repertus, nihilo secius admittetur. Qui ves-
ro non in oppidis aut pagis, in quibus titulum nacti ac mi-
nistraturi sunt, sed in longinqua regione moram traxe-
runt, hi canonicis satisfaciant institutis.

Die Mercurii proxima ante susceptionem ordinum,
examinādi, qui initientur sacris. Ca. XXIII.

ET ut hæc omnia eo accuratius obseruentur, nisiim no-
bis est, ut ordinandi maxime ad sacerdotii gradum

(quod die sabbatino ex more ecclesiastico fieri solet) die Mercurii proxime precedente ad nostras ciuitates, ubi Vicarii nostri in pontificalibus ordines ipsos sacros impartiet, sese conferant, quo duobus dehinc sequentibus diebus, uidelicet Iouis & Veneris, quos eiusmodi disquisitioni peragenda deputamus, Vicariis nostris, ipsisque nostra auctoritate in eo munere adiungendis, Theologis se representent, examinationisque eorum submittant.

Neminem ab examinatione immunem esse oportere. Cap. XXV.

Aqua quidem neminem excipimus, etsi magistrerii titulum prætexat, nisi quem publicum sit, & vitam integram egisse, & ea quæ ordo impertiendus requirit, facile callere. Quamobrem nedum Clerici (qui seculares appellatur) sed & religiosi cuiuslibet etiam professionis fuerint, hanc censuram experientur.

Cuius admonendi sint pridie ordinationis die, iniciandi sacris. Cap. XXVI.

Pridie ordinationis die, admonebit Vicarius noster in pontificalibus omnes iterum, quo se quisque discutiatur, ne officio se alliget, cui non possit satisfacere, Neue mentiatur spiritui sancto, aut impœnitenti corde accurrat, sed ore confessus, ac spiritu contritus, humiliatusque, post perceptam sacrosanctam Eucharistiam, Deo totus deditus accedat.

In minoribus ordinibus conferendis, quæ cura adhibenda. Cap. XXVII.

Quanquam qui minores vocantur ordines tam exactam curam non requirant, suo tamen modo, pro gradu & excellentia ordinis, omnium eorum quæ

CONCILIVM PROVIN. COLON.

diximus ratio habenda est. Quid enim indecorum magis, quam admoueri infantes, qui non intelligant, quid agatur, imo ne capiant quidem, quid Clerici nomen, & reliqua minorum ordinum uocabula significant. quid turpius, quod penitus Analphabeti ac interdum flagitiosi (qui ut legum ciuilium censuras ac pœnas eludant, sese impudentissime ingerunt) in maximam ecclesiastici ordinis ignominiam, sacris initiatur. Qua de re nemo post hac orationibus hisce insigniendus est, nisi quem & vita commendet, & literaturæ, ætatisque sit pro ratione suscipiendi ordinis sufficientis ac rellæ synceræque uoluntatis. qui enim in clerum alleguntur, rem profitentur minime ridiculam, nempe se peculiariter in sortem domini ascitos, quibus posthac omnia terrena sordeant, ac solus dominus fors ac pars hæreditatis futurus sit. Cuius quoque (priusquam ordinentur) diligenter admoneri debent.

Hiero. ad
Nepo.

Ab initiandis nihil exigendum. Cap. XXVIII.

VT autem ecclesiastici ordines, summa sinceritate, omni quæstus suspitione, omnisque mali specie quæ longissime submota, conferantur, nolumus ut ab initiatis quicquam, uel sigilli nomine a vicariis nostris in pontificalibus exigatur, sed tantum scribis earum literarum (quæ formata appellantur) vnus albus soluatur. Nam eos sumptus, quos antehac vicarius noster in diocœsi Coloniensi choralium causa facere consuevit, nos deinceps pendemus. Non dubitamus interim Suffraganeos nostros suis Vicariis in pontificalibus ita prouisuros, ne quis iustam quærendi causam inueniat.

Literæ dimissoriæ nulli temere concedendæ. Ca. XXIX.

Prohibemus

Prohibemus quoq; ne Officiales nostri litteras dimissorias, quæ vulgo licentiatoria ordinandi uocantur, alicui temere concedant. Illorum enim prætextu, qui suæ ruditis, & insciæ sibi consci sunt, nostrorum Vicariorum in pontificalibus disquisitionem subterfugiunt, ac aliò demigrant, vbi nullus canonicæ traditionis respectus habetur.

Tituli ordinandorū diligēter discutiendi. Ca. xxx.

Tituli quoq; ordinandorum discutiuntur. Pleriq; enim inuenti sunt, qui fictis, & emendicatis titulis ad sacerdoti dignitatem euecti, eandem turpiter prostruere postea coacti sunt, vendibiles quocumq; dolosi spes refulserit nummi. Quorum numerum (quod nihil ferè aliud quam numerus fiat) imminui plurimum referret. Inter hos siquidem est, qui in plateis mendicat infelix clericus, & seruili operi mancipatus, publicam deposcit eleemosynam, qui eo magis à cunctis despicitur, q̄ miser ac desolatus iuste putatur ad hanc ignominiam deuenisse. Inter hos est qui in ditum ac nobilium domibus scurram aut mimum, aut morionem agit, quem ab officio retrahendum Carthaginense Concilium decernit.

Hierom. ad
Rusti. c. dia
co. 93. dist.

Peregrini Clerici quomodo admittendi. Ca. xxxi.

Peregrini Clerici Romæ aut alibi ordinati, priusquam de ordinatione sua rite adepti, deq; vita, moribus, eruditione ac titulo fidem fecerint ac commendatitiis suorū Episcoporum, suæq; ordinationis litteras exhibuerint, repellantur. Quanta enim per hos (qui euagandi licentia abutuntur) scandala animarumq; pericula, & in clero & in populo frequenter eueniant, nemo est qui non videat.

Ex Agath.
c. 25. 3. cle.
pereg. toto
titulo.

61. 62. 63
dist.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

Odiſa beneficiorum pluralitas in una eademq;
 persona. Cap. xxxii.

Odiſa ſemper apud veteres fuit plurium ſacerdotiorum ambitioſa cupiditas, neq; ſemel generalibus Conciliis damnata. In Calcedonenſi enim inter alia cautio eſt, clericum in duabus eccleſiis conſcribi non oportere, & difficile uideatur, ut unus vicem duorum ſuſtineat, & abſurdum, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia. Id vero in primis noxium eſt, ubi plures parochiæ ſeu dignitates, vni præſbytero committuntur, quod ſolus per omnes eccleſias, nec officium perſoluere, nec rebus earum neceſſariam curam impendere valeat. Quare tam eos qui de ſacerdotiis eiufcemodi diſponendi poteſtatem habent, quàm qui ea cæca cupiditate ducti ambiunt, commonitos uolumus ut ſuos affectus canonicis inſtitutis ſubmittant. qui vero diſpenſatione apoſtolica aduerſus hæc ſe tueri uelint, hi uiderint, ut cauſam diſpenſationis obtentæ, deo cõproben. Neq; enim ſublimis atq; admodum literatas perſonas ſuo priuilegio nudamus, modo illo recte & ſecundum deum utantur.

Diſpenſationes inſpiciendę ut occurratur
 abuſibus. Cap. xxxiii.

Quam imprudenter pleriq; diplomatis ac diſpenſationibus apud ſedem apoſtolicam extortis, præter ſummi pontificis mentem (qui & uult & debet poteſtate ſibi conceſſa non ad deſtructionem, ſed ad ædificationem uti) abutantur nullus eſt qui ignoret. Non prohibeo (inquit quidam vir pius) diſpenſare ſed diſſipare. Diſpenſatio quidẽ credita eſt, ſed hic iam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inueniatur. Quanquam apud illos maxima culpa

pars resideat, qui vel nulla vel minus legitima uel etiam si
 ista causa, supplicatoriis precibus inserta dispensationis tes-
 tatorum tandem eiciunt, quos apud Deū (qui renes & cor-
 da scrutatur, omnēq; hypocrisim ac fraudē execratur) se-
 curos quis dixerit? Nemo tibi (ait idem ille quē iam. citauis-
 mus) de dispensatione apostolica blādiatur, cuius conscientiā
 diuina sentētia tenet alligatā. Sed quia pauci sunt, in quorū
 conspectu est Deus, pleriq; uero, qui sacra auctoritate pro
 sua libidine passim abutūtur, sit ut Lugdunensis Concilii
 sub Gregorio decimo celebrati, non insalubre decretū ad-
 uersus insolentiā eiusmodi hominum in usum reuocare
 cogamur. quo subnixi, cūctis, qui talibus diplomatis sibi blā-
 diūtur necessitatem imponemus, literas suas nobis exhibēdi-
 uisuris, nū rite impetrauerint, ac recte impetratis utantur.
 Et ut q̄maxime robuste sint dispensationes istę, curabimus
 tamen, ut menti canonis, ac summi pōtificis satisfiat: uide-
 licet, ne animarum cura in his ecclesiis personatibus, seu di-
 gnitatibus (quas sub hoc prætectu occupant) negligatur.
 Nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur.

In resignationibus ac permutationibus beneficiorum
 quę cura adhibenda. Cap. xxxiiii.

Postremo, quū nobis hāud clam sit, in resignationibus
 permutationibusq; beneficiorum multa ancipitia per-
 iuria committi ab his, qui frequenter subito ac non prę-
 meditati, aut ipsi, aut per suos procuratores (id quod eius-
 dem reatus ac culpę est) iureiurando, ante manus imposi-
 tionem testantur. In huiusmodi resignationibus seu permu-
 tationibus nullam symonię labem, aut aliam illicitā interue-
 nisse corruptelam, cum res crebro longe secus habeat, per

Ber. ad eug.

1. Corint. 3

Psal. 7
Ber. ad Rus
pert. cogn.Ex cōci. lug-
du. c. Ordī-
narij de of-
fic. ordi. li. 6

CONCILIVM PROVIN. COLON.

quod illi grauem in se Dei iram proculdubio prouocant. Maiori ergo cura diligentiori; q̄ antehac fieri consueuit, peruestigatione præuia hæc iuramenta recipi conuenit.

Præstat paucos eē bonos q̄ multos inutiles sacerdotes. C. 3 S.

Clemens.

ET ut cum diuo Clemente hoc caput concludamus. Melius est episcopo paucos habere sacerdotes, ac ecclesiæ ministros, qui possint digne opus dei exercere, q̄ multos inuiles, qui onus graue ordinatori adducant.

De uisitatione ultimo loco dicendum. Ca. xxxvi.

DE uisitatione (quæ est altera muneris nostri episcopa lis pars) hic dicendi locus non fuerit importunus. Expedientius tamen erit, hanc partem in ultimam harum synodaliū institutionum classē reuocare, quod illic tractetur commodius maioriq̄; cum fructu, nimirum traditis iam atq̄ expositis regulis ad quas oporteat ueluti ad amissimam quandam uisitationem redigere, ordiri atq̄ peragere.

DE OFFICIO PRIVATO AC PVBLI. co uitæ; ac moribus Clericorum ge- neratim. Cap. I.

Hierom. ad
Nepo.

VI exacte uolet cognoscere clericorum officium & uitam, is diuum Hieronymum ad Nepotianum, ac cæteros patres non minus eruditione q̄ uitæ sanctimoniam claros (qui de hac re expresso iustis uoluminibus scripserunt) perlegat. Sat nobis in præsentiarum erit, carptim quædam delibare, ex quibus Clerici nostri summatim deprehendât, q̄ longe lateq̄; a res

sta semita declinauerint, subindeq; erronei ipsi, tā periculosa digressionis cōmoniti: pedem in viā mandatorū domini referāt. quod ab illis piētissimus simul ac iustissimus deus, quam uerbo hactenus adhortās, parū profecerit, innumeris plagis iustissime immisissis commonens, manifesto requirit.

1. Cor. 11

Vnde clerici appellatio deriuata. Cap. ii.

Hierony. ad
Nepotia.

Neminem fugit vnde clerici appellatio deriuata sit: nempe a cleros, quod sortem sonat. Propterea enim (si diuo Hieronymo credimus) Clerici dicuntur, quia de sorte domini sunt, uel quia ipse dominus fors, id est pars eorum est. quia ergo uel ipsi pars domini sunt, uel dominum partem habēt, tales se exhibere debent, ut & ipsi possideant dominum, & possideantur à domino. Quo cum propheta confidenter dicant: Dominus pars hereditatis meae. Non quidem q̄ à sorte domini laicos secludamus, (omnes enim qui Christo per baptismum & fidem incorporati sumus, populus acquisitionis eius sumus, de quo Propheta dixit: Pars autem domini populus eius, iacob funiculus hereditatis eius) sed quod Clerici peculiari quadam ratione ministerio Dei & ecclesiae dedicati sint, Omnis quidem multitudo sanctorum erat, attamen dominus tribum Leviticam suo ministerio peculiariter deligit, quam in terra israel prater primitias, decimas, partesq; immolatorum, ac reliqua quae ipsis peculiariter lex dedicauit, nihil proprium possidere, nec habere partem inter fratres uoluit. Dominus enim ipse est hereditas eius, quam in hoc elegit ex omnibus tribubus, ut stet et ministret nomini eius. Habet Euangelium suam Magdalenam, habet & Martham, & secreuit quosdam Christus, quos dedit Apostolos,

Numer. 18
Deut. 18Luc. 10
1. Cor. 12
Eph. 4

CONCIL. PROVIN. COLON.

Heb. 5

Gela. ponti.
ad AN. 4. Au.

quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores & doctores ad consumationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi. Breuiter à condito orbe, & ab ecclesiæ, quæ in Adam cæpit, crepundiis, semper videntur ex hominibus assumpti quidam, cõstituti pro hominibus, in his quæ sunt ad deum. Semperq; visum est genus humanum a duobus ministris dei optime regi, quæ sunt sacerdotalis authoritas, & regia potestas, quibus, quandiu inter se conuenit, bene actum est de republ. dei: quum secus, omnia in diuersum repente mutata sunt. Ponit ob oculos sermo diuinus pleraq; exẽpla huc spectantia, perpetuo memorabilia. Sed quid attinet antiqua repetere, quum nostri temporis exempla non minus insignia, non in aures tantum, sed in oculos ipsos influât: quæ nimis abunde docent, quantum malorum in ecclesiam dei inuexerit, sacra prophanis miscuisse.

1. Timo. 5

Clericum suo officio intentum esse oportere. Cap. iiii.
OMnis mali seminarium cupiditas semper fuit. Nam dum nemo suum peragit officium, alienis semper intentus: nempe clericus quæ laici, laicus clerici quæ sunt (ut deteriora fileamus) vsurpat, fit, ut ecclesiæ harmonia diuistiua constare non possit. Obtestatur Paulus Apostolus Timotheũ, quin potius contestatur simul omnes quotquot erãt Timotheo successuri: Tu (inquiens) uigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple.

2. Timo. 4

Duplex Clericorum ministerium. Cap. iiii.

CLericis, & in primis ecclesiæ presbyteris duplex ministerium, diuinis & humanis legibus est iniunctum. Alterum, ut in commissum sibi populum deum propitium

habere, cunctis rationibus enitantur, quod non tantum sacri-
 ficium solennibus efficitur, sed etiam precibus, quæ a pio cor-
 de proficiuntur, teste Iacobo, qui nos ad precandum cohortans :
 Orate (inquit) pro inuicem ut saluemini, Multum enim Iaco. 5
 valet deprecatio iusti assidua. Omnibus quidem dictum est :
 Petite, & accipietis. His uero, ut semper petant, nec pro se-
 metipsis tantum, sed & pro tota ecclesia dei, ut uincat po-
 pulus, qui sub ipsis est, hostes illos inuisibiles impugnantes Matth. 7
 eos qui uolunt pie uiuere in Christo, ut sicut Moses, le-
 uatis semper interioribus animi manibus in caelum, in con-
 fractione in conspectum domini ad auertendum iram eius;
 ne disperdat populum suum assidue precantem, deinde ut
 offerat dona ac sacrificia pro peccatis, quemadmodum scri-
 ptum est : Quoniam sancti erunt deo suo, & non polluent
 nomen eius, Incensum enim domini & panes dei sui offer-
 rent, & ideo sancti erunt, Alterum, ut sint religionis magi-
 stri, proindeque ut in lege domini meditentur die ac nocte, Hebr. 5
 ut iudicia domini uera, iustificata in semetipsa, desiderabilia Leui. 2 1
 super aurum & lapidem pretiosum multum, dulciora Psal. 1 8
 super mel & fauum, totis precordiis amplectantur, exquirant,
 scrutenturque, Idque non propria presumptione aut hu- Ex decre. Clem. Matth. 1 1
 mano sensu, sed spiritu sancto dictante, qui abscondit hæc a
 sapientibus & prudentibus in oculis suis, & reuelat ea par-
 uulis. Vnde scriptum est : Labia sacerdotis custodiunt scientiam
 & legem exquirunt ex ore eius, quia angelus domini Malach. 1
 exercituum est, qui in hoc secundo munere præstat, gregi Chri-
 sti pascendo admonendi sunt, de quibus suo loco dicemus.

Biblia à Clericorum manibus nunquam depo-
 nenda.

Cap. v.

b iiii

Hic satis est admonuisse omnes pariter ecclesiasticis
 muniis consecratos, ipsos precibus supplicationibusq;
 publicis deo persolvendis mancipari. quas ut non tantū ore
 murmurent, sed & corde persoluant, nunquam à manibus
 eorum liber legis, hoc est Biblia, deponatur. Nam ut quæ le-
 gunt & canunt, discant intelligere, tota uita uix suffecerit,
 si tamen quid est in literis sacris, quod totum humanus in-
 tellectus assequi possit, aliis subinde diuitiarum fonticulis ex
 eodem fonte semper scaturientibus.

Hierony.

De horariis, precibus in dies perlegendis, & refre-
 mandis Breuiariis. Cap. vi.

Veteris ergo instituti, quo sancitum est, ut Clerici sa-
 cris initiati, uel sacerdotiis præsidentes, singulis die-
 bus perlegant horarias preces, quas canonicas appellamus,
 causæ multæ, & potissimum eæ, quas iam cōmemorauimus
 uideri solent. Hic multo iam ex tempore, pio (ut spes est) ani-
 mo desiderauimus repurgari Breuiaria. Nam cum olim à
 sanctissimis patribus institutum sit, ut solæ scripturæ sacræ in
 ecclesia recitarentur, nescimus qua incuria acciderit, ut in
 earum locum successerint alia, cum his neuiquam comparā-
 da. Atq; interim historiæ sanctorum tam incultæ ac tam ne-
 gligenti iudicio conscriptæ, ut nec authoritatem habere uis-
 deantur nec grauitatē. Deo itaq; authore, deq; consilio Ca-
 pituli nostri, ac Theologorum, aliorumq; piorum uirorum,
 reformationem Breuiariorum meditabimur.

In Concilio
 Africæ.

Pro cuiuslibet affectu non facile nouandum quid in
 ecclesiastico officio. Cap. vii.

Sunt in clero zelum quidem dei habentes, sed non se-
 cundum scientiam, qui priuatis quibusdam affectibus

Roma. 10

ducti, uel testamento, uel (ut uocant) foundationibus efficiunt, ut noua festa, præter ecclesiæ auctoritatem, solenniter subinde celebrètur. Quo interim fit, ut preces horariæ, ac reliquæ publice recepta pro affectu cuiuslibet facile nouentur, id quod nobis non satis probatur. Neque enim errarunt patres, a quorum institutis in dicendis precibus utinam tam longe discessum non fuisset. quod si hic singulorum affectibus indulgebatur, tandem antiquus ritus penitus euanesceat.

Quo affectu horarias preces persoluere oporteat. Cap. viii.

Non suffecerit autem preces istas horarias utcumque permurmurasse, sed ut conciliari constitutione cautum est, presbyter ex intimo affectu, eleuataque mente in solum deum, nocturnum hoc, diurnumque; suæ seruitutis pensum exoluat. Maledictus enim qui facit opus domini negligenter. Alioqui in precantes cõpetet, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. quam maxime uero orãtem cauere oportebit, ne aliò respiciat quã ad deum. quod si externæ gloriæ aucupandæ aut lucri gratia, denique potius ex more quã mente orare instituat, pars eius inter hypocritas reputabitur, de quibus dominus in Euangelio pronuntiauit, et ament, in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut uideantur ab hominibus, proindeque mercedem suam receperint. Et alibi ipsis interminans: Vsc̃ (inquit) uobis scribæ et pharisæi hypocritæ, qui comeditis domos uiduarum, oratione longa orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium. Alibi quidem dominus ait, Oportere semper orare, ac nunquam deficere, sed alia prorsus ratione quã precabantur pharisæi: nempe, secundum diuini Pauli sententiã, qui diuini

Ex concil. Agat. cum presbyter. Ex eodem concil. genes. ral. c. dolent et r. d. cele. missa. Hier. 48 E. sa. 29

Matth. 6

Matth. 23

Luc. 18

1. Cor. 14

CONCILIVM PROVIN. COLON.

numinis clementiam: sibi conciliare uolget orando, oculis interioribus in cœlum semper intētus, orabit spiritu, orabit pa-
 riter & mente, psallet spiritu, psallet & mente, quemadmodum de Anna Samuelis matre legimus, q̄ multiplicans pres-
 ces, coram domino loquebatur in corde suo, tantumq̄; labia illius mouebantur, & uox penitus non audiebatur. Effudit enim animam suam in conspectum dñi. Deniq̄ curandum est, ut pœnitenti animo ac corde contrito, humiliatoq̄; gratiæ deo dicatur, ac psallatur. Vt. n. diuinus Psalter ait: Peccatori dixit deus, quare tu enarras iustitias meas: & ea quæ sequuntur. Vtq̄; oculi inter orādū ab omni uanitate auertantur.

Summa deuotione missæ sacrum celebrari oportere. Cap. ix.

Iam si tanto mētis ardore qualibet preces dicendæ sunt, quanta putamus deuotione sacrosanctum missæ ministerium, in quo corporis & sanguinis dominici sacramenta tractantur, conficiunturq̄; peragendum est: Certe grauiter dolemus atq; animo inhorrescimus, ubi uidemus passim tantis mysteriis indignos ac conductitios illos ac indignos sacerdotes, publicis etiam ac manifestis criminibus contaminatos, sese (idq̄; irreuerenter & interdum magis lucelli ac stipis, q̄ dei causa) sacris ingerere, quorum instat interitus, & perditio non dormitat. Probet (inquit Paulus) seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, nō diiudicans corpus domini. Atq; ideo (ut subdit) inter uos multi infirmi & imbecilles & dormiūt multi. Nam si nos ipsos diiudicaremus, non utiq; iudicaremur.

Arguuntur qui polluta mente ad altare dñi accedūt. Cap. x.

T Erret, nec immerito, nos sermo dominicus, qui vetat, Matth. 7.
 nos sanctum dare canibus, & margaritas nostras
 proiicere ante porcos, quum quosdam leuculos sacerdotes
 illotis manibus pedibusque (vt in prouerbio est) audacius in
 hac sacratissima mysteria, q̄ in prophana irrumperere cōpe-
 rimus. Quales sunt, qui humano affectu tantum, & potius
 ex more quàm deuotionis ardore ad altare accedunt, quo-
 rum polluta est & mens & conscientia, quos merito horren-
 dum Euangelii exēplum (quod Ioannis. xiii. legimus, in hac Iohan. 13
 verba: Et postquam accepisset butellam, introiuit in eum Sa-
 tanas, & cætera quæ sequuntur) ad meliorem vitæ frugē,
 altioremq; tanti mysterii contemplationem reuocaret.

Reuidenda Missalia ac Breuiaria. Cap. xi.

P Ecularia Missarum argumenta recens præter vete-
 rum institutionem inuenta etiam patribus displicue-
 runt, quod tantum mysterium pro affectu cuiuslibet tractas-
 ri nõ debeat. Profas indoctas nuperius Missalibus cæco quo-
 dam iudicio inuectas prætermittere per nos liceret. Vide-
 bimur ergo operæpretium facturi, si Missalia perinde atq;
 Breuiaria peruideri curemus, vt amputatis tantum super-
 fluis & quæ supersticiosius inuecta videri possint, ea tan-
 tum quæ dignitati ecclesiæ & priscis institutis consentanea
 fuerint, relinquuntur.

quæ omitti aut decurtari, vel organorum vel cantos-
 rum concentu haud debeant. Cap. xii.

I Am & illud non recte fit in quibusdam ecclesiis, ut ob
 cantorum & organorū concentum, omittantur aut des-
 curtentur ea quæ sunt præcipua. Cuius generis sunt recita-
 tio verborum propheticoꝝ, aut apostolicoꝝ, quam episto-

lam vocamus, symbolum fidei, præfatio, quæ & gratiarum actio, atq; precatio dominica. Quamobrem hæc tota distinctissime ac intelligibiliter, vti cætera omnia (si tamen leuis decurtandi causa subsit) decantentur. Sit quoq; tantus quo presbytero respondetur, æqualis, nec præcipitatus.

quemadmodum Missa legenda. Cap. xiii.

Qui legit missam, cum reuerenda modestia, clare, distincte, & exerte legat omnia vsque ad canonem, vt qui audiendi sacri causa astat, quod legitur, intelligat, atque ad pietatem excitetur.

quid post eleuationem Eucharistiæ agendum. Cap. xiiii.

Post eleuationem consecrati corporis ac sanguinis dominici in nonnullis templis canunt Antiphonas, pro pace, aut contra pestilentiam & mortalitatem, cum potius tum videretur silendum & ab omni populo mortis dominicæ commemoratio habenda, prostratisq; humi corporibus, animis in cælum erectis, gratiæ agendæ Christo redemptori, qui nos sanguine suo lauit, morteq; redemit. Cautiones vero illæ contra mortalitatem seu cladem aut pro pace, satius post finitam Missam canantur, quæ ut ad deum dirigantur, excerptæ ex canonica scriptura plus placuerint, quales sunt Antiphonæ, Media vita, ac, Da pacem domine, & similes, Sic tamen, ut illis etiam quæ gloriose virgini matri dicatæ sunt, suus honos ac locus seruetur.

Organorum melodia quemadmodum temperanda. Cap. xv.

Organorum melodia in templis sic adhibebitur, ne lasciuiam magis, quàm deuotionem excitet, neue

præter hymnos diuinos ac cantica spiritualia quicquam resonet ac representet.

Singulis dominicis diebus, quæ ipsi pecularia sunt officia dicenda. Cap. xvi.

Mos inoleuit non admodum improbandus, ut diebus dominicis toto ferme anno officium Missæ vel de sancta trinitate vel de spiritu sancto dicatur. Nobis scitius videtur, ut quæ præfata ecclesia singulis dominicis peculiaris fecit, obseruentur. quod si illorum loco alia usurpanda erunt, videbitur quod de resurrectione domini est, diei dominico magis conuenire, quæ dies illa potissimum resurrectioni dedicata sit. Neque ignoramus non absque causa Concilio Triburien. constitutum, ne propter Missas peculiare, Missa, quam de feria uocamus, prætermittatur.

De conse.
distin. 3
Sabbato. c.
2. de ferijs.
Ex concil.
Triburien. c.
2. de cele.
miss.

Confessio, missæ præambulum deuote recitanda. Cap. xvii.

Confessio illa missæ præambulum deuote cum ministris vno aut pluribus, uicissim consententibus, ac sacerdotis absolutionem in verbo Christi, plena penitentis cordis erga dei pietatem fiducia, recipientibus recitanda. Ad omnes enim sacro astantes, ea absolutio refertur, ut digne tantis mysterijs valeant interesse. quamobrem dum hæc sunt, non fit minister accendendis luminaribus aut alius mentem auocantibus (quæ prius facta oportuit) intentus.

Cur sacerdos in altari ministrum habeat. Cap. xviii.

Neque sine magna ratione in Concilio Toletano constitutum fuit, ut habeat quisque canens deo atque sacrificans, post se vicini solaminis adiutorem, ubi temporis, loci, siue cleri copia suffragatur, idque propter morbos & cas

Ex concil.
Toleta. c.
11. c. vt illud, de conse.
se. distin. 1.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

sus diuersos qui occurrere possunt, quo is qui impleturus officia accedit, si aliquo casu turbatus, vel in terram elisus fuerit, a tergo semper habeat, qui eius vicem & officium intrepidus exequatur. Aliis insuper canonibus cauetur, ne presbyter nisi duobus testibus presentibus celebret, quæ decreta in quam dissuetudinem abierint, in aperto est, nimirum presbyteris frequenter celebrantibus, talibus tantum adhibitis qui vix ipsis respondere, nec quid agatur sciant.

Omnis cultus diuinus summa cum veneratione peragendus. Cap. xix.

IN summa, cultus diuinus quem sacerdos in domo dei exhibet, debita cum veneratione peragendus est, ut & deo gratus sit, & insipientibus placitus, qui considerantes non solum instruat, sed & reficiat: Monet siquidem diuinitas Paulus, ut omnia nostra ordinate ac honeste fiant, ac acerrime increpat Corinthios quod irreuerenter conuenirent in vnum ad cœnam domini manducandam.

De vita ac moribus Clericorum. Cap. xx.

Nunc de vita ac moribus paucis videamus. De vita instituenda sic præcepit Paulus, nedum clericis, sed omnibus Christianis: Mortificate (inquiens) membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam & auaritiam, quæ est simulachrorum seruitus, propter quæ venit ira dei in filios diffidentie. Nunc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam de ore vestro, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creauit illum, qui est omnia & in

De conse.
dist. 1. hoc
quod.

Ex Concil.
Lugdunen.
sub Greg. x.
1. Cor. 14.
1. Cor. 11.

Coloss. 3

omnibus Christus. Induite vero uos sicut electi dei, sancti & dilecti, uiscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam. Super omnia autem haec, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, & grati estote, uerbum Christi habitet in uobis abundanter. In omni sapientia docentes & commouentes uosmetipsos in psalmis, hymnis & canticis spiritualibus, in gratia cantantes et psallentes in cordibus uestris deo. Omne quodcumque facitis in uerbo aut in opere, omnia in nomine domini nostri Iesu Christi gratias agentes deo & patri per ipsum. Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes deum. Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut domino & non hominibus. Crationi insiate, vigilantes in ea. in gratiarum actione. Sermo uester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos unicuique respondere. Omnis autem sermo malus ex ore uestro non procedat. Sed si quis bonus, ad aedificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite consternare spiritum sanctum dei. Modestia uestra nota sit omnibus hominibus. De caetero, quaecumque sunt uera, quaecumque pudica quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonae famae, siqua uirtus, siqua laus disciplinae, haec cogitate, & deus pacis erit uobiscum.

Ob quam causam Clerici male audiant ac puniantur. Cap. xi.

O Lim Clericis haec apostolica praecipua tenentibus pax super illos erat, quomodo ergo non tantum uinea, sed et uinea cultores facti sunt in direptionem? Ecce (inquit Ezechiel, ad Hierusalem uerba faciens) haec fuit iniquitas

Eph. 5.

Coloss. vlti.

Philip. 4.

Gala. vlti. E. s. 5.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

3 eech. 16 Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum eius, & manum egeno & pauperi non porrigebant & eleuatæ sunt & fecerunt abominaciones coram me, & abstuli eas, sicut vidisti.

Præcipue causæ omnis mali tres. Cap. xxii.

P Ræcipue ergo causæ omnis mali sunt, fastus, luxus, et auaritia, a quibus Clerici potissimum male audiunt. Ambitionem ac fastum clericali officio maxime repugnare. Cap. xxiii.

Matth. 18. **V** T omnem ambitionis radicem Christus discipulorū cordibus eximeret, paruulum in medio illorum stauit, deq; primatu certare prohibuit, qui maior (inquit) est in uobis, fiat sicut iunior, & qui præcessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est: qui recumbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Quis uero ignorat Clericum in medio ecclesiæ esse tanquam eum qui ministrat. Quare meminerimus potius officii nostri quàm dignitatis, Neq; enim ad dominationem vocati sumus, sed ad opus. Non immerito Hieronymus, ut pestem quandam fugiendos Clericos ait, qui à speluncis domorum paternarum abstracti, & post in ecclesia sublimati, ac sacerdotiis ditati, vanæ gloriæ & superbiq; stimulis efferuntur.

Hierony.

Omnis luxus Clerico interdictus. Cap. xxiiii.

Hierony. in Mich. ca. 2. Matt 22. Ex cõci. ges nera de vi. & do. cle c. A crapula. **B** Eatus Hieronymus ecclesiæ præfectos, qui luxu ac deliciis affluunt, Michæam describere asserit, Quod eiciendi sint de spatiosis domibus, lautisq; conuiujs, & multo labore conquisitis epulis, in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. Viuere quidem de altario sacerdoti licet, luxuriari non permittitur, A crapula itaq; & ebrietate,

ebrietate, à cōpotationibus illis ad haustus æquales, à luxu,
 ab alea, ab immoderatis sumptibus & comestationibus Cō
 eilium generale Clericos reuocat vniuersos, sequutum ves
 teris testamenti institutum, quo ministris templi vinum &
 ficera prohibebatur, ne ebrietate grauarentur corda eorū,
 & vt sensus eorum semper vigeret & esset tenuis. Et Apo
 stolus ait: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed im
 pleamini spiritu sancto. Et iterum: Non in comestationibus
 & ebrietatibus, & quæ sequuntur. Atq; alibi, Solomon: Lu
 xuriosa res, vinum & tumultuosa ebrietas, quicumq; his de
 lectatur, non erit sapiens.

Eph. 5
 Rom. 13
 Prouer. 20

Clerico non licere vel cauponem agere, vel taber
 nas, nisi necessitatis causa intrare. Ca. xxv.

Olim tanta honestas desiderabatur in clero, ut ne
 nuptialibus quidem conuiujs ipsis interesse liceret
 nec immisci spectaculis ac cœtibus, ubi amatoria cantan
 tur, aut obscœni motus corporis, chorœis & saltationibus ef
 feruntur, ne auditus & intuitus sacris mysterijs deputatus,
 turpium spectaculorū atq; verborum contagione pollueret
 tur. Quid? si uideret ecclesia illa prisca Clericos nostri tēpo
 ris tabernarios, tabernisq; (quasi domos nō haberēt) noctu
 diuq; alligatos, q̄ execraretur facinus? Posthac ergo, nō so
 lum nullus ex clero sordidissimū cauponem aut tabernariū
 agat, sed ne ad tabernas quidem nisi necessitatis causa dis
 uertat, Alioqui pœnæ canonicæ imminet ei, qui ordini suo
 banc ignominiosam notam inurere tentauerit.

Ex cōci. A.
 Gath. Laod.
 Carth. vii.

Ex Concil.
 Viennæ.
 l. Tim. 3

Habitus, seu exterioris corporis cultus modestia, à

B clericis exigitur. Cap. xxvi.
 Beatissimus Paulus habitus modestiam & in mulieris

CONCILIVM PROVIN. COLON.

1. Pet. 3 bus desiderat, quem uult uerecundum esse, non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, uel ueste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Itidem Apostolus Petrus eas commendat, quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti uestimentorum cultus, sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu dei locuples. quam turpis ergo putanda est in clericis tanto gradu sublimioribus deformissima illa ac frequentissima nostrae tempestatis habituum variatio, quam ne infirmiori quidem vasculo Apostolorum principes permittendam duxerunt: Ex ueste apud homines sanctimonice opinionem aucupari prohibuit Christus, qui in omnibus operibus nostris, id quod intus est, primum respicit, mundarique iubet, Deinde quod deforis est, Vae illud horrendum phariseis hypocritis interminans, qui ut uiderentur ab hominibus iusti, dilatabant phylacteria sua, & magnificabant fimbrias, cum essent intus pleni rapina & immunditia. Interim tamen euangelium non temere uestimentum Iohannis Baptistae (quod illius professioni ac menti respondebat) de pilis camelorum contextum celebrat ac ipse Christus uestium mollitie ac lenitate auersatur. Ecce (inquiens) qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. quae omnia huc spectant, ut uelimus clericos praeter indictam tonsuram, uestes quoque suo ordini congruentes deferre, quemadmodum olim generali Concilio cautum est. Pudet siquidem nos, cum uidemus prodire clericos perinde atque seculi milites amictos, uel qui sint ut foemina compiti. Itidem paenosi clerici ac uestibus laceri displicent. Neque enim affectatae sordes, aut exquisitae delitiae laudem pariunt.

Matth. 2 3

Matth. 3

Matth. 1 1

Ex Concil.
Generali. c.
cler. de vita
& ho. cle.
Hierony.

Mali exempli est, sacerdotem se uenditare in Capellanū,
delicato laico aut muliercula. Cap. xxvii.

Magna eorum leuitas est, in magnam cleri ignominiam redundans, qui se laicis atq̄ adeo delicatis feminis, uentris causa, in Capellanos, ut appellant, atq̄ antambulones uenditant. Qui enim debebant esse gregis duces, rediguntur in caudam, & sordidissimis quibusq̄ negotiis alligantur, Proh nefas.

Hierony.

Suspecta mulierum cohabitatio clericis interdita. Cap. xxviii.

Ex concil.
Nicens.

Niceno Concilio, neq̄ Episcopo, neq̄ presbytero, neq̄ diacono, neq̄ ulli clericorum omnino habere secum mulierem extraneam permittitur, nisi forte mater, aut soror, aut auia uel amita, uel matertera sit. Nos (si tamē hęc tempora tantam seueritatem pati non uidentur) saltem suspectam cohabitationem prohibemus.

Ex concil.
Mogunt.

Auaritia in clero execrabilis. Cap. xxxi.

Ezech. 7

Ex quo in ecclesia Dei auaritia creuit, perit lex de sacerdote & uiso de propheta, quemadmodum dicit Hieronymus ad Rusticum Narbonens. ait. Nec mirum, q̄ nemo possit seruire Deo & mammona, aut enim unū odio habebit, & alterum diliget, aut unum sustinebit & alteri contemnet. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Habentes autem alimenta & quibus tegamur, quisq̄ secundum suam uocationis rationem, his contenti simus.

Hierony ad
Rust.
Matth. 6

1. Tim. 6

Honesto artificiolo uictū querere clerico licet. Ca. xxx.

Ex concil.
Carthagi. c.
cleri. uict.
91. dist.
Acto. 19
Eph. 4
1. Corin. 9

Quibus non suppetit ex sacerdotio, honesto artificiolo uictum querant, sequenti diui Pauli exemplum. Sic tamen, ne sordidam aliquam artem sa-

CONCILIUM PROVIN. COLON.
cerdotio ignominiosam exercent.

Clerici ne mercatores sint, multo minus fane-
ratores. Cap. xxxi.

2. Timo. 2
Ex dōc. Mo
gū. c. 1. ne
cle. uel. mo.
c. so. eo. tit.

Nemo militans deo implicet se negotiis secularibus,
ut ei placeat cui se probauit. Quare multa providen-
tia olim vetitum est, uel mercatores, tacemus feneratores,
sint lucri causa.

Damnantur clerici superstitioni, scurræ, curiosi
ac leuiculi. Cap. xxxii.

In cōcil. As
gatē. 7. c. q̄
sit graue de
excess. præ
la. 23. a. ist.
c. his.

Reperiuntur qui superstitioni, diuinationibusq; ac sor-
tibus dediti sunt, quos damnamus. Sunt qui scurras
in conuiuiis diuitum ac potentum agunt, qui cum male fece-
rint, gloriantur et exultant in rebus pessimis, qui digni non
sunt, ut clerici appellentur. Sūt curiosi et leuiculi, qui in fo-
ris, in cōpitis, in plateis, in uicis obambulant, uagis oculis, ef-
freni, lingua petulante, stamidoq; incessu, et leuitatem ani-
mi, impudentiamq; mentis ostendunt, quos auersamur. Eos
vero tantum et re et nomine clericos reputamus, qui le-
gem Dei die noctuq; meditantur, munus susceptum debite
exequuntur, ac vitam agunt sacerdotio dignam.

DE METROPOLITANIS CATHEDRA-
libus et collegiatis ecclesiis, et i his ministratibus. Ca. I.

VV M Metropolitana seu Cathedra
lis ecclesia sedes sit Episcopi principēq;
locū in Clero obtineat, nequaquam postre-
mū in reformatione locū obtinere des-
bet. Nisi enim ea ecclesia placeat om-

nibus, q̄ in tota prouincia aut diocesi cōstitutę sunt, frufira
iudicamus redigere i ordinē ecclesiasticę disciplinę ceteras.

De officio Decanorum. Cap. ii.

Porro quum collegiatę ecclesię secundarię sint post
cathedrales, & instar illarum (quod ad ordines mini-
strantium, diuinumq; cultum attinet) constitutę, utrobique
Decanis curę erit, ut cleros suos ad obseruationem piorum
rituum prouocent ac reducant, ut ad agendam vitam cle-
ricis dignam perpetuo cohortentur, ac impellant, ut à nega-
tiis, à tumultibus mundanis renocent, ne magis seculi, quam
Christi milites videantur, ut comessationis, ebrietatibus ac
omni luxui interdiciant, Deniq; ut singulos suo officio sa-
tisfacere compellant.

De officiis in eiusmodi ecclesiis ministrantium,
generatim. Cap. iii.

Sunt in hisce ecclesiis diuersi ministrantium gradus: nē
Spe, Præpositi, Decani, Archidiaconi, Scholastici, Cans-
tores qui & Choriepiscopi, Thesaurarii qui & sacristę, seu
custodes, canonici, vicarii, atq; id genus alii. Interpretetur
quisq; vocabulum suum, & curet esse quod dicitur, secun-
dum veterem patrum institutionem ac regulam. Atq; eo so-
lo fecerint, ut cum nostrę, tum omnium piorum expectatio-
ni magna ex parte respondisse videantur.

De Canonicorum vita & officio. Cap. iiii.

VT de Canonicis dicamus paucis. Respondeat corū
vita titulo, respondeat nomini, sint re ipsa, ut sunt
nomine, Canonici, id est, regulares. Neq; enim clam est pri-
mam eorum originem monasticę disciplinę fuisse. Imiten-
tur Apostolos & nascentis ecclesię ministros, quorum erat

A. 50. 2

CONCILIUM PROVIN. COLON.

cor unum, & anima una, qui quotidie (ut in actis apostolica
 cis legimus) per durantes unanimiter in templo, & frangē
 tes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione
 & simplicitate cordis, perseverantes in orationibus, collau
 dantes deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. De
 tali conventu Psalter dicit: Ecce quā bonum & quā ius
 tūndum, habitare fratres in unum. Qui & compellens ac
 prouocans eiusmodi conventum, ait: Ecce nunc benedicia
 te domino, omnes serui domini, qui statis in domo domini;
 in atrijs domus dei nostri. Porro, ecclesie istae collegiatæ
 quandam uetustatem spirant, & ecclesie primitiue institu
 tum præ se ferunt, quod uel forma ædificiorum ostendit,
 quæ Canonicos propè templum in unam penè habitaculū
 collocauit, ut procul à promiscua multitudine separati, di
 uinis pariter laudibus iugiter insisterent.

Quemadmodum preces horariæ aliæq; diuinæ
 laudes decantandæ. Cap. v.

Ex Concil.
 Agath. in. c.
 presbyt. c.
 docētes de
 cele. missa.

STatis ergo ac debitis horis, laudes diuinæ non cursim
 ac festinanter, sed tractim, nō truncatim, sed integre,
 distincte, deuote, reuerenterq; ab omnibus decantentur,
 persoluanturq;. Et quān psallendi gratia conueniatur ibi
 dem, muta aut clausa labia nemo tenuerit, sed omnes paria
 ter, senes cum iunioribus laudent nomen domini in psal
 mis, hymnis & canticis, deo alacriter modulantes, sic ta
 men, ne boatus cōfundat recitationem. Nemo tum, cum pu
 blice, vel preces horariæ, vel missæ sacrum cantando peras
 guntur, legat uel dicat priuatim officium, nam is, id quo ob
 noxius est, choro subtrahit, atq; alios uel psallentes perture
 bat, uel à psallendo retrahit. Quem tamen aliud officium

ecclesiasticum aut publicum alio statim rapiet, ut nisi legēs preces horarias, tempestiue absolueret haud possit, hac lege teneri nolumus. Quam autem à vero aberrant, qui existimant sese non alicuius officii in ecclesia exercendi, sed quietis & inertiae tantum causa canonicatus esse adeptos: Pera inde atq̄ satis sit, paucis quibusdam clericis admodum ignavis, tenui pretio conductis, curam diuini officii committit, quod deinde eiusmodi mercenarii, nō seruatis temporum interstitiis, syncopando transcurrunt, interim ipsis canonicis tota uita torpentibus.

Inter sacra nihil ne cogitandum quidem, quod Dei aut ecclesiae oculos offendat. Cap. vi.

Ionge uero abominabile est, quod quidam quā, cum diuina aguntur, inter sese de rebus prophanis tractant, iustitiationes, colloquia, risus & cachinnos intermiscunt. Quidam aut in aliquem chori angulum se recipiētes, de nugis, ne quād grauius dicamus, commentantur, aut foris per templum magno cum populi offendiculo deambulātes, oculos pariter & aures ad uanitatem conuertunt, atq̄ sacra loca foedant, positi in lapidem offensionis & petram scandalii. Hac lege nullum excipimus, siue claris sit natalibus progenatus, siue plebeius, quin potius, qui genere praeslant, meminerint se illic canonicos agere & conuersari non in aulis, sed in scholis uirtutum ac ecclesiasticae disciplinae.

Decani templi summi potestas in praesuaricatos. Cap. vii.

Facimus quoque Decano ecclesiae nostrae potestatem, personas ecclesiasticas ex aliis collegiatis ecclesiis, in tantum magis curiositate rerum nouarum, quam deuotio-

CONCIL. PROVIN. COLON.

nis causa ad templum summum se recipientes ac inibi præter omne decorum, sæpe etiam ecclesiastico habitu non amicti, inter laicos sursum, ac deorsum inambulantes, pœna canonica, nimirum suspensionis temporariæ, aut maiori etiam pro ratione culpæ coercendi.

Quem oporteat esse vestitum ministrantium
in hisce ecclesiis. Cap. viii.

DE vestitu clericorum ante diximus, qui in his tanto debet esse decentior quò sunt altiori loco, perinde quàm atque in speculo quodam constituti. Sit ergo chorum ingredientibus vestis talaris, sint pilei (quæ bireta uocamus,) sint camisiæ, sint denique calcei pariter et caligæ tales, in quibus non fastus iactantia, elationis uitium, uel mentis leuitas, sed clericalis ordinis honestas et modestia deprehendatur. Si quidem ita semper visum est maioribus nostris, externum habitum quid intus crepet, designare, Adeo ut et leges ciuiles iniuriam matronæ, habitu meretricæo utenti, illatam, nõ vindicent, ac canones clericum non alligatum coniugio: habitum ac tonsuram clericales deserentem, post tertiam monitionem, clericum uero coniugatum statim priuilegio exuat clericali, Adeo ut sic in maleficiis deprehensi animaduersionem ciuiliu magistratuu non euadant. Ne autem post hac quispiam excusationem non factæ aut præuic monitionis prætexat, hac nostra synodali cõstitutione omnes (quot quot sunt in nostris diocæsibus constituti) clericos qui habitu minus decet utuntur monemus, ut intra tres menses, quorum singulos pro singulis dilationibus, tertiam uero uti peremptorium terminum præfigimus, habitum qui clericos deceat, reassumant, Alioqui ipso facto nulla post hac alia mo-

Agsten. 20

Hono. iii. c.
ex parte de
priu. et ex
ces. priuile.

nitione expectanda in censuras ac pœnas cõstitutionum canonicarum incursuri.

Decani vndiquaq; aduigilabunt. Cap. ix.

Quo ergo hæc quæ diximus repurgentur, ac debite simul cum omnibus aliis ad diuini officii prosequutionem ac chori disciplinam spectantibus obseruentur, Decanus diligenter inuigilabit, hinc & hinc circumspiciens, ne quid inordinate fiat.

Ante omnia uero ut canonici sacris adsint. Cap. x.

Cui ante omnia curæ erit, ne quis canonicorum sacris absit, sed ut qui emolumentum ferre uolent, officium quoq; suum, propter quod beneficium datur, in ecclesia gerant. Aurelianen. Cõcilio cauetur clericos qui officio adesse cõtenuunt, ecclesiasticam disciplinam arbitrio Episcopi recepturos. Sed facile castigabitur hic lapsus, si negligentes subtractione prouentuum seu distributionum multentur. Quare qui ab epistolæ lectione, exinde toti missæ, & a primo psalmo, singulis horis canonicis integris ac minime interpollatim (nisi forsitan necessitate auocâte, petitaq; ac obtentâ licentia) non interfuerit, iustum est, ut hic illius horæ aut officii stipendio in totum careat.

Vicarii ut diuinis laudibus decantandis intersint, adigendi. Cap. xi.

Qui Vicarii dicuntur, in quibusdam collegiis se in libertatem quandam potius carnis quam spiritus uindicare cõtendunt, nolentes choro, decantandisq; simul cum canonicis diuinis laudibus ac sacris esse addicti, sed hi resipiscant ac incipiant intelligere cur Vicarii dicantur. Superpelliceis quoq; utantur. Cuius enim uices gerent,

CONCIL. PROVIN. COLON.

nisi canonicis adiutores accedant? Horum nimirum uice, qui uel aduersa valetudine detenti uel negotiis necessariis auocati, interesse non possunt. Cur tandem super pelliceis utentur, qui chori sacris se mancipatos non agnoscunt, In ordinem ergo disciplinae redigantur, suspensionisq; pœna, etiam à fructibus, nedum quotidianis illis quæ distribuuntur, sed à grossis etiam pro culpæ modo animaduertendo dum in non parentes.

Ad personalem residentiam cogendi, quibus hæc per fundationes beneficiorum est imposita. Cap. xii.

Q*uorum fundationes personalem residentiam requirunt, illi aut ipsi resideant, aut à prouentuum perceptione suspendantur, & fructus illi, in alios pios usus conuertantur, nisi qui reipublicæ causa ex authoritate nostra absuerint.*

Lucri tantum causa sacris adesse nõ oportere. Cap. xiii.

V*tinam optando à deo Opt. Maxi. consequi possimus, ne quisquam lucri causa diuinis interesset, alioqui non accessurus sacra, ueluti quem nummi magis, quam dei amor in templum trahit, quæstum pietatem esse putans, qui, non dubium, ex numero eorum est, de quibus Esaias dixit. Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Nec multum is abest (uti plerisque doctissimis uiris placuit) ab horrendo crimine Giezi, qui existimauit diuinum munus pecunia redimendum. quare uiderint clerici nostri, ut eorum mens & intentio tota in deum referatur, ut cum Dauid confiteantur deo in directione cordis ac in labiis suis pronuntiantes omnia iudicia oris eius. In uia etiam testimoniorum domini delectentur sicut in omnibus diuitiis. Optandum, ut*

Esaię. 1

4. Reg. 5

Psal. 118

Psalmus ille centesimus decimus octauus, qui toties non sine causa in ecclesijs replicatur ore simul & correspondente singulis verbis mente decantetur. Et cum eodem Psalte ex animo dicatur. Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo domine, quoniam bonum est. Non adimit Christus, sed decernit operati suam mercedem: Dignus est enim operarius mercede sua. Et: qui altario deseruit, de altario & viuet. Sed interim cogitare debet clericus se viuere non vt edat, sed edere ut Christo viuat, habere. q; semper menti recorditum Christi verbum: Primum querite regnum dei, & haec omnia adicientur vobis.

Psal. 53.

1. Corin. 9
1. Tim. 52

Matth. 7.

Capitula disciplinae qualiter obseruanda. Cap. xiiii.

Capitula vero disciplinae (quae vocant) multo maiori diligentia obseruentur atq; haecenus. Id ita fiet, si non tam prophanae quam res sacrae in his tractentur, Si de moribus inquiratur, si vita expeditur singulorum, Et quod olim sancti patres fecisse dinoscuntur extemporali oratione, interdum comonerentur fratres. Et in primis ad sacras literas capeffendas instigarentur, atq; vt in his optimas horas collocarent, incitarentur, quod hic reperiaturs fons vitae scaturiens, ex quo qui haurit, non sitit in aeternu. Hic thesaurus euangelicus (propter quem oportet vedere vniuersa) recoditus sit, ex quo prudens ille pater familias profert noua et vetera.

Iohan. 4
Matth. 13.

Officium Decani in rebelles. Cap. xv.

Si quos Decanus rebelles cernat, si diuini cultus atque sui officii negligentiores, si rixosos, si litigiosos, si percussores, si aleatores, si scorta fouentes, aut aliis publicis criminibus irretitos, atq; hi fraternam correptionem audire recusauerint, agat in his capitulis quod iubet Paulus: Pec

Ex corin.
Apaten. c. 2
1. Tim. 5.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

cantem coram omnibus corrige. Tum si resipiscere nolint, arceat à sacris, prohibeat participare fructus, donec ad meliorem vitę frugem reuertantur, sic tamen, ut hic seruetur regula apostolica: Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, patientes estote ad omnes, & neq̄ ira, neq̄ odiũ, neq̄ rancor, vllas sibi partes vendicet. Nam illa p̄p̄ositorum sollicitudo est utilis, illa cautela est laudabilis, in qua totum ratio agit & furor nihil sibi vendicat. Ira enim sępe etiam innocentes ad crimen adducit. Dum enim iusto amplius irascimur, & volumus aliena coercere peccata, grauiora committimus. Per hæc tamen nostris ac ecclesiarum prouincię nostrę priuilegiis ac legitimis consuetudinibus, & p̄sertim mori ac consuetudini qui in aliquibus ecclesiis est (nempe ut causę disciplinę per Diaconos diiudicentur) nihil p̄iudicamus, modo tamen Diaconi ad requisitionem Decani, suo officio gnauius ac strenue incumbant ac satisfaciant. Quod si Decanus & Capitulum negligentes, aut eisdem criminibus irretiti fuerint, ad iuris communis dispositionem redire, necesse erit.

Contentiosi ad pacem et concordiam per Decanum & Capitulum reuocandi. Cap. xvi.

Inuidiæ detractiõisq̄ vitium longe omnium pestilentissimum, in collegiis non est nouum, quod humani generis hostis inter fratres serere semper conatus est. quemadmodum de Abel & Cam, de Ioseph & fratribus eius legitur, qui parum aberat ab omnium sanctissimo illo collegio, nempe apostolico, nisi pacificator Christus Iesus intercessisset, ac Satanam repente eiecisset. Hinc sæpenumero in clero, rixę, iurgia, & iniurię nascuntur. Hinc multæ

1. The. 5.

Innoc. papa
ij. Grego. ad
Mar. imp.
c. illa. l. 1. q̄o
3.

Gene. 4.
Gene. 37

Iohan. 13

falsæ criminationes, amulationes, obrectationes & delationes oriuntur, Et sit lingua ordinata in laudem Dei, inquietum malum, plena veneno mortifero. Fit denique ut in ea qua benedicimus Deum & patrem, in ipsa maledicantur homines, qui ad imaginem et similitudinem Dei facti sunt. Atq; ex eodem ore procedit benedictio & maledictio. Nô oportet (inquit diuus Iacobus) fratres mei hæc ita fieri, sed qui sapientes & disciplinati inter vos, ostendant ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientia. Nam si zelum amarum habetis & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari & mendaces esse aduersus veritatem, Non enim est ista sapientia de sursum descendens ^{IACO. 3} à patre luminum, sed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus & contentio est, ibi inconstantia, & omne opus prauum. Quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, plena misericordia, & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. Fructus enim iustitiæ in pace seminatur, facientibus pacem. Proinde si quis putat se religiosum esse, nō refrenas linguam suam, sed seducens cor suū, huius uana est religio. Hæc ille.

Pœna aduersus contentiosos pertinaces. Cap. xvii.

A Gathensi Concilio constitutum est, ut quicumq; odio aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem reuocari nequiverint, primitus arguantur, qui si inimicitias deponere pernitiōsa intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione pellantur. Decanus ergo, ubi viderit intercedere inter fratres dissentionis materiã, quæ fraternam dirimat charitatem, huius canonis autoritate utatur, ac pro pace sarcienda conseruandaq;, Capituli sui

Ex Concl.
A. 4. c. 38.

CONCILIUM PROVIN. COLON.

consilium atq; auxilium impleret, q; inuicem libenter præs-
stabit, cuiuscumq; odio vel amore longe postposito.

quo tempore Capitulorum quotidianorum conuen-
tus obseruandi. Cap. xviii.

Quotidiani Capitulorū conuentus, aut maturius sub-
summam missam aut statim post illam seruādi sunt,
Ne ob illos diuinum officium vel suspendatur, vel
præcipitetur, uel deniq; ab ipsis Canonicis negligatur, Des-
bet enim dei causa omnibus aliis anteponi.

Volumina statutorum reuidentia. Cap. xix.

Habent ferè quotquot sunt cathedrales ac collegiatæ
ecclesiæ suum volumen peculiarium statutorum, quæ
interdum pro affectu priuato cuiuslibet augentur ac cres-
cunt. Inter hæc reperias quàm plura, quæ quæstum magis
quàm pietatem respiciant, & ad inæqualitatem potius, quàm
æqualitatem faciant, vnde discordia inter fratres (uti fieri
solet) frequenter alitur, concordia vero scinditur, lacera-
turq;. Et quantumuis pleraq; inter hæc iniqua reperias, adis-
guntur tamen omnes qui recens admittuntur, ad & eiusce-
modi statutorum obseruationē (etiam penitus ignari, quid
contineant illa citra ullum delectum) iureiurando sese ali-
gant, quum tamen iuramentum non debeat esse iniquita-
tis vinculum, nec ad ignorata extendi. Operæpretium itaq;
nobis videtur, huiuscemodi statutorum uolumina inter uisi-
tandum excutere, & quæ euangelicæ puritati, atq; fraternæ
charitati, deniq; disciplinæ ecclesiasticæ minus consenti-
nea reperta fuerint, resecare, cauereq;, ne posthac. vlla no-
ua statuta in eiusmodi ecclesiis (nisi tamen nos ter accesserit
calculus) cedantur.

Cap. 11. de
iureiuran. in
vi.

In Capitulis à iuramentorum facili exactione

temperandum. Cap. xx.

ET quum Christus tanto serio iuradi facilitatem prohibuerit, ut nisi necessitate veritatis, alioquin periclitanda, cogamur, omnino non iurare debeamus, coercenda est illa immoderata in Capitulis iuramentorum exactio, per quam necesse est, ut multi in ancipitia periclitia corruant, quorum non tantum illi qui peierant, sed et qui causam per iurii temere exigendo praestant, rei sint. Nam Christi verbum est: Sit verbum vestrum, est, est: non, non, quod amplius est, a malo est. Et in Ecclesiastico legimus: Vir multum iurans, replebitur iniquitate, et non discedet a domo eius plaga. Si nos ipsos iudicaremus, non utique diiudicaremur.

Matth. 5.

Cap. 5. si
Christus de
iureiu.

Eccl. 32.

Inter visitandam de moderandis annis (qui expectantiae appellantur) videndum. Cap. xxi.

NVM annos (qui expectantiae appellantur) moderari possumus, videbimus inter visitandam, quando nobis vel id maxime curae erit, ut qui recens accesserunt Canonici, aliquot annis de consensu Capitulorum suorum bonarumque ac potissimum sacrarum literarum studiis, in Academia aliqua publica et bene Christiana incubant, ut quantum sequantur illos interim redditus praebendarum suarum quotidianis distributionibus tantum exceptis, aut portio eiusmodi personis, iuxta ecclesiarum statuta et consuetudines assignata. Multum enim refert viros doctos esse in ecclesia dei, qui veluti splendor firmamenti fulgeant, et tanquam stellae in perpetuas aeternitates mansuri, ad iustitiam plurimos valeant erudire. Indignum ergo studio tam frugifero intentos, ac in vinea domini operantes, diurno denario fraudari, modo tas

Hono. ii. c.
Super spec.
de magistr.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

men testimonium exhibeant magistrorum, quod totos illos annos rectis operâ dederint disciplinis. Per hæc tamen Canonis indutias, (quæ se latius porrigunt) nolumus coarctare.

Non oportere à Canonico recens admissio, pecuniam statutariam duplicatam ob antecessorem exigi. Ca. xxii.

Nec ferendus nobis diutius videtur mos ille irrationabilis, quo ad vnam præbendam receptus, ob suos in eadem præbenda antecessores non receptos (a quibus ius nõ habet, sed potius a conferente uel instituyente) pecuniam statutariam sepius exolvere cõpellitur. Nec ignoramus quosdam Decanos & capitula in eo esse, ut hæc pecuniaria onera (qua recens recepti, contra sacrorum canonum dispositionem grauantur) in dies nouis quibusdam adinventionibus grauiora, ac tandem importabilia efficiant, quod penitus improbamus.

e. nõ debet
de regu. iur.
in. vi.

Communi necessitati ecclesiæ, communi contributione consulendum. Cap. xxiii.

Quod si fabricæ aut alia necessitas ecclesiæ immineat, satius est ut quod in communem uertetur, utilitatem, ex communibus redditibus desumatur, quàm ut quis priuatim grauetur. Euangelicum præceptum est, in quo vniuersa lex consistit & propheta: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Et: Quæcunque vultis ut faciant uobis homines, hæc & vos facite illis. Ad hanc regulam, ueluti ad Lydium quendam lapidem, omnes actiones suas, quum omnes christianos, tum uiros ecclesiasticos redigere, æquum est pariter, ac necessarium.

Matth. 7

Tribunalia extra templa collocanda. Cap. xxiiii.

Cum

Cum in quibusdam nostris templis iurisdictionis ecclesiasticæ officiales pro tribunali sedeant, ad quod interdū multo cū tumultu concurritur delitigaturq; uisum nobis est, ut hæc tribunalia, foris, intra tamen ecclesiarum pomerium, collocentur. Cordi siquidem nobis est, ut quæcumq; diuinum officium perturbare possunt, aut diuinæ maiestatis oculos offendere, e templis eliminentur, ne ubi peccatorum est uenia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi.

Optandum, ut deambulationes in hisce ecclesiis prohiberi possint. Cap. xxv.

Atq; utinam commode deambulationes etiam illas laicorum (qui ad cathedrales ac collegiatas ecclesias sola rerum nouarum curiositate ducti confluent, ibidemq; nihil minus quàm de rebus sacris, quæ inspectantibus illis aguntur, cogitant) submouere possimus. Grande equidem putamus piaculum, tam ueneranda mysteria, quibus astat Deus, & inter quæ Christi corpus & sanguis cōficitur, tam irreuerenter haberi, tacemus q̄ domus Dei contemnitur, de qua Christus eiecit ementes & uendentes, & non sinebat, ut quis transferret vas per templum, & dicebat docens: Nonne scriptum est, Domus mea, domus orationis uocabitur, uos autem fecistis illam speluncam latronum? Duplici cura hic uidebitur opus, tum ut prædicatores uerbi Dei ex suggestis populum ab istis deambulationibus ex scripturis deterreant, tum ut magistratus ciuiles huic rei corrigendæ officium accommodent, cum quibus hac de re agemus.

Ex cōst. Lu
gdu. c. decet
de m. eccle
sia. lib. vi.

Marci. 11

Theatrales ludos non inferendos tēplis. Ca. xxvi.

Imo. 3. c.
cum deco-
rem, de vit.
et bo. cl.

Olim theatrales quoq; ludi et laruarum ludibria inferebantur pessimo quidem exemplo, adeo ut provisione canonica (qua his teterrimus abusus aboleretur) opus fuerit, quem ex nostris diocæsisibus, iam, ut speramus, eiectum gaudemus.

Cuiusdam abusus abrogatio. Cap. xxvii.

In quibusdam collegiatis ecclesiis ad summum altare, non ordinarii, sed mercennarii clerici, presbytero sacra peragenti ministraturi adiunguntur qui tamen officio suo satisfaciunt minus, quum ab altari ad subsellia, ex quibus succinitur, a subselliis rursus ad altare multum incompote subinde discurrunt, quod fieri non oportuit, maxime in ecclesiis illis, quæ ordinariis personis abundant, et quorum ministri copiosis redditibus sunt ditati. Nam omnis occasio contemptus et scandali promiscuo uulgo adimenda est.

Processionum Collegiatarum ecclesiarum, quæ ad maiorem sunt, moderatio. Cap. xxviii.

Agaten. c.
64. et 64

Processiones ecclesiarum collegiatarum ad summum templum, quæ diebus maxime celebribus ac festis fiunt, proculdubio institutæ sunt, causa conueniendi illuc ad missas episcopales, desiderioq; recipiendi communionem, uel benedictionem episcopalem, iam quum isti conuentus speciem quidem antiquitatis, et nihil præterea repræsentent, imo perniciosæ euagationis materiam et crapulæ occasionem diebus illis sacratissimis præsent, illas nobis eatenus abrogare uisum est, ut Collegia in ciuitate nostra Coloniæ. in quatuor illis summis anni festis ac diebus celebribus sequentibus, quæq; in suis ecclesiis diuinum officium statis horis reuerenter solemniterq; concelebrent ac peragant, neq;

his diebus nisi quam nos in summo templo nostro presentes erimus collegialiter accedant. Nam quantula sit deuotio collegiorum quæ tum accedunt, quis Dei cultus ac veneratio, satis in aperto est. Tacemus, quod interim apud ipsas collegiatas ecclesias hisce diebus, maxime insignibus, sole mne officium prætermittitur. At quod dicitur, uerius præcipitur ac truncatur quam celebratur.

De processionibus non abrogatis. Cap. xxix.

Reliquas autem processionem more antiquo obseruari volumus, iubemus tamen ut clerus ciuitatis nostræ, abusus, qui hæctenus irrepsit, matura consultatione præuia, tollere peragat.

Quomodo ad anniuersaria Episcoporum in maiori ecclesia conueniendum sit. Cap. xxx.

Dum uigiliae in anniuersariis Episcoporum in summo nostro templo conuenientibus illuc collegiis, persoluantur inconcinnius, atq; adeo specie ipsa non satis pius ac deuotus cantus æditur, quare nobis uisum est expedientius, ut collegia singula in suis templis uigilias hæc deuote absoluant, dein ecclesiam nostram maiorem ad facram tantum accedant, illic tantisper facturi moram; donec id compleatur, singulis interim animum ad Deum ac pias preces conuersuris, quemadmodum superiori articulo diximus.

Minora ministeria idoneis committenda ac decenter peragenda. Cap. xxxi.

Antiquissimis canonibus in plerisque etiam Conciliis sancitum est, ne laici secus altare inter clericos ministrent, ne uel in sacri ministri licentiã habeant ingrediendi

Ex cõc. con-
gant de rit.
et bon. cle.
c. nō in ec.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

Ex Concil.
Agaten.
C. sacr.
33. dist.

in sacrarium, quod Græci diaconium appellant, neve vasa dominica contingant. Præterea ne reliquiæ sanctorum & uestimenta ecclesiastica (quæ honesta esse decet) nisi tantum à sacratis ministris attrectentur, adeo ut ne sacratis quidem Deo fœminis ac monachabus aut lectoribus etiam sacra vasa uel sacratas pallas contingere: uel incensum circa altare præferre licuerit, uerum id solis Diaconis permissum sit, expressim autem laicis uetitum, ne pallas, ecclesie ueta, ac altaris ornamenta abluant. Neq; patres hic scripturis deslituantur. Iam uero eo uentum est, ut quatuor illi minores ordines, nempe ostiarii exorcistæ, psalmistæ, ac lectores (non temere ab ecclesia instituti ac recepti) præter nomen nihil in ecclesia retinuerint, illorumq; loco tenues aliquot homines laici qui per ecclesie prælatos minoris Compendii gratia subrogantur, illorum officii sese ingerant. Idq; indecore, quippe nullo penitus clericali habitu amicti, inter quos sunt, quos appellamus campanarios. quos ad minimum (cæreis accendendis, aliisq; in choro ministracionibus intentos) deceret super pelliceis indui. Ne interim prætereamus ablutionem pallarum, uestimentorumq; altarium, breuiter sacrorum custodiam talibus per custodes seu thesaurarios nostri temporis committi, quos hæc contingentes antiquitas nefarii criminis simul cum surrogantibus damnasset, quare cautiùs post hæc agendum, ne ob talem præsumptionem dominus iratus, plagam populo, qua simul innocens cum nocente inuoluatur, immittat.

Hic titulus cum generalis sit, in plerosq; alios scinditur. Primum enim videndum est, qui ad uerbi ministerium et regimen ecclesiarum admittendi sunt, deinde de uita ac moribus eorum. Post, de officio, quod in duobus potissimum situm est, disseminatione uerbi, administratione sacramentorum. Postremo, de ipsorum uisitu, de quibus speciatim dispiciemus. Ante omnia tamen lectorem admonitum esse uolumus, hos esse locos quos ecclesiarum iubar diuus Paulus in epistolis ad Timotheum ac Titum accuratissime tractat. Nā huc illę potissimum spectant, ut sciant Timotheus, ac Titus, quomodo oporteat eos in domo Dei conuersari, quę est ecclesie Dei uiuentis, nisi q̄ articulus, administrationis sacramentorum, et qui de uisitu est, alibi fusius explicantur. Porro, cū hæc Paulinę epistolę merrę aureę sint, & nulli non parochis cognita in primis necessaria. Idcirco ad uerbum ediscendę memorię mandandę, ac operę complendę erunt. Ex quibus alijs euangelicis apostolicisq; scripturis ac patrum sanctionibus, nō quędam decerpemus, quo dilucidius fiat, in quibus hæctenus magno cum reipub. detrimento peccatum, & quid de cętero parochis factu opus sit.

1. Timo. 5

In priori ad
Corinth.

Qui admittendi.

Cap. ii.

Matth. 9
Iohan. 10

Qum Christus Iesus pastor ille bonus, ac pastorum princeps, qui posuit animam suam pro ouibus suis, circuiret omnes ciuitates & castella, docens in syna

CONCILIVM PROVIN. COLON.

Marci. 6
Luc. 10

gogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem & omnem infirmitatem. Quam, in qua, is qui uenit requirere & seruare quod perierat, uidisset turbas, misertus est eis, quia erant uexati & iacentes sicut oues non habentes pastorem, dicebat discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

Orandus Deus ut mittat operarios in messem
suam. Cap. iiii.

NVM quæso putamus necdum tempestiuum esse interpellare dominum messis, ut mittat operarios in messem, ac pastores, non quoslibet, sed secundum cor suum: nimirum ouibus misere dissipatis ac palantibus requirendis? quis nisi in media luce cæcus, non præsentiscat, nos in ea periculossissima tēpora incidisse, in quibus prædictiones Christi & apostolorum scripturæ, omnino atq; omni ex parte complentur? quis enim non uidet uenisse, irrupisseq; numerosa admodum caterua ad nos falsos illos prophetas in uesimentis ouium qui sint intrinsecus lupi rapaces, qui non intrarint per ostium in ouile ouium, sed ascenderunt aliunde fures ac latrones? Non enim uenerunt, nisi ut furentur & mactent & perdant quos uidentes mercenarii, & qui non sunt pastores, uenientes, fugiunt & dimittunt oues, & lupi rapiunt & dispergunt eas. Fugit enim mercenarius, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Poterant direptores isti sub exiuiuo ouino aliquandiu delitescere, nisi Christus eos prodidisset. Ex fructibus (inquiens) eorum cognoscetis eos, & non possit arbor bona fructus malos facere, nec arbor mala fructus bonos. Ex

Matth. 7
Iohan. 10

Matth. 7

fructa enim suo unaquæq; arbor cognoscitur.

Vnde dignoscere oporteat Pseudoecclesiastes. Ca. iiii.

Q Vos qui uelit penitus agnoscere, is secundam Petri le- 2. Pet 2
Iude.
Ad Timot.
& Titum.
2. Timot. 3
gat cap. ii. & quæ eiusdem argumenti est, Iudæ Apo-
stoli unicam, & eas potissimum diui Pauli epistolas,
quas ad Timotheum ac Titum coepiscopos suos perscripsit,
in quibus illos, eodem, quo dominus, nomine, appellat lupos
rapaces non parcentes gregi. Ex nobis quidem suborituros,
sed peruersa loquentes, ut abducant discipulos post se homi-
nes seipos amantes, cupidos, elatos, superbos, blasphemos,
sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, pro-
teruos, reprobos circa fidem. A sine præcepti, quæ charitas 1. Timot. 1
est, de corde puro, & conscientia bona & fide non ficta, to-
to celo aberrantes, in uaniloquium conuersos, seductores,
proficientes in peius, errantes, & in errorem mittentes, Ma- 2. Timoth.
3. 4
gistros prurientes auribus, & in fide (quod bonam conscien-
tiam repulerint) naufragos uerbis contendentes, sanis ue-
ro sermonibus, & ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ,
nentiquam acquiescentes, superbos, languentes circa quæ-
stiones & pugnas uerborum, ex quibus oriuntur inuidiæ,
contentiones, blasphemis, suspitiones, malæq; conflictatio-
nes, hominum mente corruptorum, ac proinde ad nihil uti-
les, nisi ad subuersionem audientium, quorum sermo ut can-
cer serpit. Nunquid poterat Apostolus futurorum conscius, 2. Timot. 2
hosce Pseudoecclesiastes apertius, aut dilucidius designare,
quos nullus profecto Apelles tam expressim suis coloribus
depingere potuisset.

Soli, autoritate ordinaria cōprobati, ad uer-
bi ministerium admittendi. Cap. v.

CONCIL. PROVIN. COLON.

Matth. 24
Lucę. 21
Marci. 14

A Duerfus hos pseudochristos & pseudoprophetas, nos
præmuniuit Christus: Videte (inquit) ne seducamini.
Multi enim uenient in nomine meo, & multos seducent,
ut in errorem (si tamen fieri potest) ducantur, etiam electi.
Nolite ergo ire post eos. Vos ergo (vti subiecit commonēs)
videte, Ecce prædixi uobis omnia, Christi ergo præceptum,
quantum nobis ipse concedit, sequentes, quo lupos tam pesti-
lentes ab ouilibus ac diocæsibus nostris abigamus, uisum no-
bis est operępretium fore, antiquos innouare canones, qui-
bus præcipitur, ne ulli ad uerbi ministerium seu prædicatio-
nis officium, nisi missi, autoritateq; ordinaria approbati
sint, admittantur. Quomodo enim (secundum Apostolum)
prædicabunt, nisi mittantur?

Roma. 10

qui sunt legitimi parochi, & illorum Vicarii, modo tamen
hi examinati prius & admissi sunt. Cap. vi.

c. Licet. para-
grapho. is
etiã de cle.
lib. 6

O Rdinarii ergo uerbi ministri, ecclesiarum parochias
legitimi rectores ac parochi sunt, quos etiam
personaliter apud easdem ecclesias, secundum canonicas
sanctiones perpetuo residere uolumus, nisi tamen eos ma-
gna ratio, ueluti q̄ uel maioris ac publicę utilitatis causa ab-
sint, quę et nostro calculo approbari debet, uel q̄ soli ob p̄-
p̄ochiæ amplitudinem gubernationi tantę, non sufficiant,
excusauerit. Tum enim qui per illos delegabuntur Vicarii
seu vicecurati (modo tamen hi etiam examinati, & tam
quod ad uitę integritatem q̄ Christianę eruditionis purita-
tem & zelum attinet, idonei reperti fuerint) nostro per-
missu eodem officio perfungentur, qui uero deinceps in vis-
cecuratos assumētur, Vicarii nostri in p̄tiscalibus ac Theo-
logorum ei per nos adiungendorum, In diocæsibus uero

Suffraganeorum nostrorum, illorum, quibus hoc muneri committendum duxerint, censuram (num videlicet obeundo muneri, apti seu idonei sint, uel minus) expectabunt.

Fratres mendicantes quatenus admittendi. Cap. vii.

Aliquot retro seculis in ecclesia recepti sunt quatuor mendicantium fratrum ordines, quo parochorum in uerbi ministerio cooperarii foret, quos absit, ut repellamus, si tamen intra Concilii Viennensis, sub Clemente quinto celebrati, aliarumque canonicarum constitutionum cancellos se continuerint. Nec ante accesserint, quam per ipsorum prelatos, ut uiri inculpatae uitae discreti pariter ac modesti, ac uerbi diuini probe gnari, iudicentur, atque ad hoc munus deligantur. Deinde etiam Vicariis nostris in pontificalibus praesentati, tales inuenti fuerint ac permixti.

Ex cōci. vi
ennen. cle.
duchan. de se
pultu.

Quam modestiam fratres mendicantes in uerbi praedicatione seruare oporteat. Cap. viii.

Qui tamen quum in subsidium tantum uocati sint, ordinariis ecclesiarum rectoribus molesti esse desinet, ita uidelicet, ne eosdem (quum suo munere fungi ipsi met uelint) praecipiant, ne uel quos in excolenda uinea domini iuuare debent in concionibus, uirulenta ac detractoria lingua carpant, uti nonnulli huius generis solent, qui inflati ac incompositi populi auribus demulcendis student, suam, non Christi gloriam ambientes. Tam ignari omnis ecclesiasticae disciplinae, ut ignorent parochos, si forte ceciderint, suos habere iudices, non ipsos fratres censores, multo minus promiscuam plebem. Quam exploratum est, mutuis ecclesiasticorum uirorum amarulentis detractioibus adeo non emendari, ut scandalizetur multo magis. Nec audiens

Ex decret.
pōtia. pont.

Ex decret.
Anacle.

di sunt isti, si seruos Dei accusare se dicant, ut meliores fiat, quum potius inuidiæ stimulis adulationisq;, quàm charitatis studio agitari conuincantur. Idipsum uel propria eorum conscientia attestante quod sciant, nullum uel in seculo, ne dæcamus in eorum monasteriis inueniri, qui uelit suum seruum ab alio quàm à se iudicari, Adeo ut si quis secus facere præsumperit, hunc & multa sequatur indignatio & ulciscendæ cupiditas, Quin Padum audiant dicentem, Nolite iudicare inuicè, sed hoc iudicate magis, ne offendiculum detis fratri. Non ferendi qui in iurisdictiones & potestates temere ad plebem inuehuntur. Cap. ix.

Rom. 21

Multo minus ferendi sunt qui ut auram uenentur popularem, in iurisdictiones episcopales ac ordines ecclesiasticorum pariter & ciuiliū magistratuum inuehentes, temere vociferantur ad populum, Non intelligentes interdum neq; de quibus loquuntur, neq; de quibus affirmât, quo nihil aliud efficiunt, quàm ut plebem, alioqui satis in clerum irritatam, irritationem reddant, ac gliscenti seditio num igni oleum subministrant. Iurisdictiones ac magistratus esse oportet. Quod interdum personarum, non ordinis seu magistratus uitio peccatur, alia prouidètia purgandum est, non cæco plebis iudicio expendendum fraterna correptione opus erat, non accusatione aut laceratione ex suggestis. Et ut omnia non statim ad viuū usq; repurgentur, quod fieri uix potest, non grauabuntur isti oculati, in se quoq; descendere ac suos erratus inspicere, quo tandem æquiores fiant, diuinisq; iudiciis etiam quædam relinquât. Si enim omnia (uti scite Anacletus ait) in hoc seculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Sed de his satis.

1. Timo. 1

Matth. 18

Ex canoni.
Anacleti.

Abusus est, qui parochus suo officio interdicit.
 cit. Cap. x.

EX his quæ diximus consequitur, eum morem, qui alicuius bi irrepit, penitus irrationabilem, ne dicamus execrabilem abusum esse, quo legitimi ecclesiarum parochi adiguntur iureiurando affirmare, sese in suis ecclesiis fratres mendicantes ad verbi ministerium (etiam si ipsimet pro ratione suscepti ac cõcrediti muneris eo fungi uelint) perpetuo admissuros. Quid enim hoc more aliud agitur, quàm ut parochus officium, quo se Christo et ecclesie obstringit, adimatur, ac in alium relegatur. Id vitii, ut spes est, curabimus.

Fratres mendicantes his synodalibus constitutionibus erunt parentes. Cap. xi.

AEquum quoque censemus, ut qui ex fratribus huic muneri accingi uelint, nostris Vicariis in pontificalibus serio promittant, sese hisce synodalibus institutis omnino obtemperaturos, quo sermo dei pure, sincere, ac sine offensione decurrat.

Decet quoque ut fratres eatenus ordinariæ potestati subiiciantur. Cap. xii.

Qui ut ordinariæ nostræ potestati, quod ad eiusmodi functionem attinet, subiiciantur, et eatenus monasticæ professionis regulis, obligationibusque eximantur, non decens tantum, sed et iustum putamus.

De semel certo loco destinatis ac admissis non temere retrahendis. Cap. xiii.

Qui uero semel presentati et admissi fuerint, ut certo loco hoc ministerio fungantur, non debent temere seu præter nostrum assensum a susce-

CONCILIUM PROVIN. COLON.

pto munere retrahi. Nam frequentem personarum mutationem periculosam putamus, ut interim fileamus sæpe minus idoneum in idonei locum surrogari.

Qui nulla legitima autoritate innixi se verbi ministerio ingerunt, uti seditiosi comprimendi. Cap. xiiii.

EXtra ordinarios parochos, illorumque legitimos cooperarios, nemo deinceps, neque suggestum occupet, neque conuenticulas, vel in priuatis domibus vel vicis faciat, aut quouis tandem modo usurpet. Quod si quis secus agere præsumpserit, et inobediens perturbare ecclesiam dei (quæ foris est) perseuerauerit, huc tanquam seditiosum corripere oporteat.

Ex Concil.
Antio. c. 45

Prohibentur omnes apostatæ monachi ignoti ac peregrini spermologi. Cap. xv.

Quamobrem prohibemus omnes apostatas monachos ignotos. Item istos ac peregrinos spermologos, quorum neque doctrina neque vita ulli perfecta est, eritque proinde curæ ciuilibus magistratibus ac præsidibus, ut de his inquirant diligenter et quos nos proscripsimus, eos illi cum receptatoribus ipsorum doli mali conscii excedere provincia compellant, nisi quid seuerius culpa horum præuicatorum in ipsos statuere postulauerit, iam ut inueniatur quispiam (quod absit) qui aliter quam legitime parochiam occupauerit, hunc abiici statim oportet, quantumuis plebs, quæ corrupta est, eum retinere contendat.

Ex concl.
Sar. c. 1. et
18. Laod. c.
13.

De Terminariis quatenus admittendi. Cap. xvi.

EX ordine mendicantium, qui oppidatim soli commorantur, quos Terminarios appellamus, vitam interdum agere monachismo plurimum dissimilem cognouimus, proindeque multis esse inuasos, hos potius, quam officio prædicato-

Ex Cæcæ.
Concil.

tionis statis illis diebus perfuncti essent eleemosynasq̄ col-
legissent, statim ad monasteria sua regredi, ibidemq̄ quieti
operâ dare, atq̄ obseruare ieiunia, & orationes iuxta ordi-
nis sui institutū malumus, quàm vitâ cōmunē, ne dicamus li-
centiosam, inter ciuū turmas ducere. Vbi tamē monasteria
ab oppidis aut vicis tam longe dissita fuerint, ut vnus diei
itinere repeti non possint, nolumus Terminarios istios, hac
lege teneri, modo tamen uiri graues & annosi, vitæ quoq̄
ex omni parte integræ ac sanæ doctrinæ comperti fuerint,
ac id etiâ visitatiōe potius quàm cōstitutionibus cauebitur.

Præuilegiis fratrum nihil derogatur. Cap. xvii.

Nolumus autē p̄ p̄dicta, præuilegiis, ordinibus fratrum
médicantiū rite & legitime cōcessis, præiudicare.
Monachorum ecclesiæ per seculares (vt vocant) pre-
sbyteros gubernandæ. Cap. xviii.

EAdem ratione decens est, ut monachi qui parochiales
ecclesias, cura animarum apud ipsum monasterium,
non personam relicta, incorporatas (vt vocant) monaste-
rijs suis habent, non per religiosos (quos in monasterijs per-
petuam vitam agere conuenit) sed per Vicarios presbyte-
ros seculares (modo haberi possint) ad eundem modum quē
supra diximus, examinandos admittendosq̄ gubernari pro-
curent. quibus etiam de ecclesiæ prouentibus tantum assig-
nare obligati erunt, unde & iuræ episcopalia persoluere,
& congruam sustentationem habere possint, quod vt fiat,
nobis curæ erit. Non tamen tam duri hic erimus, quo minus
interdū viros monasticos, quos singulari vitæ exemplo &
doctrinæ salutaris disseminatiōe insignes cōperiemus, apud
ecclesias parochiales relicturi & confirmaturi sumus.

Cap. de mos-
nachis de
preben. c. 1.
de cape. mo-
na.

DE VITA AC MORIBVS PARO-
chorum. Cap. I.

Vanquam de vita ac moribus Clerico-
rum supra dixerimus, videtur tamen
hic locus postulare, ut speciatim ali-
quid de conuersatione ac moribus pa-
rochorum dicamus, quod horum vita
& officium diuo Paulo præcipue cus-
ræ fuerint, adeo vt his recte se habentibus, de reliquis non
admodum magnam sollicitudinem habuisse videatur. Nec
immerito res enim ipsa declarat, ac prisca secula memine-
runt, quàm tràquilla, quàm florens quàm fructificans, quàm
deniq; felix ecclesia fuerit, dum talibus esset parochis insi-
gnis, qui euangelicis apostolicisq; insitutis, sanctorumq; pa-
trum regulis addicti, nõ tantum uocabulo, sed & facto præ-
stabant quod dicebantur. Contra vero, in quantos æstus,
tempestates, procellas, ac pericula, ob eosdem sensim in di-
uersum mutatos ac uaricâtes ecclesiæ nauicula misere con-
iecta sit, nos sentimus. Ex quibus rursus emergere, quam
certo certius non possimus, nisi nos (quibus gregem suam
Christus pascendum commisit) vias domini rectas, à quibus
varicando excidimus, in ambulare pergamus. Quid tandè
aliud consilii capiendum vobis, quàm ut singuli, quales esse
debemus, tales & simus, atq; hoc insigne Christi uerbum,
quod hinc discedens, Petro ouiculas suas committens, post
tertiam demum dilectionis stipulationem promissionemq;,
vti vltimum elogium ac memoriale, fidelissime, diligentissi-
meq; inculcauit, & mente & opere teneamus, quod est:
Pascite agnos meos. Id fecerimus, si gregem Christi post

Christum vnice diligamus, atq; eundem tam verbi doctrina, q̄ operis exemplo pascamus, diuinorumq; sacramentorum dispensationem tueamur, defendamusque.

Vita et doctrina in parcho conueniat, necessarium. Cap. II.

Vbi que ferme cum de parochis sermo incidit, scriptura vitam doctrinae copulat. Nimirum q̄ qui vte tam agit doctrinae contrariam, plus exemplo destruit quam edificet uerbo. Oportet enim & fieri sermonem non tantum dici, alioqui competet in parochum quod Seneca Platonii obiectum fuisse refert: Aliter loqueris, aliter uiuis. Et quod Christus pharisæis imputat: Dicunt enim & non faciunt, Alligant onera importabilia in humeros uestrorum, Matth. 23. dicit autem suo nolunt ea mouere. Apponatur ergo manus ori necesse est, ne sit uox quidem, uox Iacob, manus autem Esau. Porro uox operum fortius sonat quam uerborum, Gene. 27. Inueniendus nobis pastorum princeps est, cuius tota uita sua doctrina est, Qui cepit primum facere, post docere. Siquidem, 1. Pet. 2. Acto. 1. Luc. 24. Matth. 5 potens opere & sermone, Qui discipulos Iohannis de aduentu Messiae rogantes, ad opera remisit, dicens: Ite, dicite Iohanni quae uidistis & audistis, qui denique non solum uocat oues suas nominatim, sed & uadit ante eas. Et eum tantum qui sic docuerit & fecerit, magnum in regno caelorum fore pollicetur.

Pastorem gregis exemplum esse oportere. Cap. iii.

Quare beatissimus Paulus ecclesiae ministrum institutus: Exemplum (inquit) esto fidelium, in uerbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Itidem 1. Tim. 2. ad Titum. ii. In omnibus te ipsum praebet exemplum bonorum Ad Tit. 2.

CONCILIUM PROVIN. COLON.

operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum san-
 num, irreprensibile, ut is qui ex aduerso est, vereatur, ni-
 hil habens malum dicere de nobis. Sal enim terræ & lux
 mundi, prædicator Euangelii dicitur, & lucerna super can-
 delabrum posita, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic,
 ut uideant homines opera illius bona, & glorificent patrē,
 qui in cælis est. Quod si sal infatuatum fuerit, in quo salie-
 tur? ad nihilum enim ualet ultra, nisi ut proiciatur foras
 & conculcetur ab hominibus. Apostolus itaque hoc præcep-
 tum cōmendat Timotheo, ut militet bonam militiam, has-
 bens non tantum fidem, sed & bonam conscientiam, quam
 quidem repellentes, circa fidem naufragauerunt, ex quibus
 tum erant Hymenæus & Alexander, quos tradidit Sata-
 næ, ut discant non blasphemare. Interea vero ex eodem
 numero omnes hæretici fuere.

Vitanda parcho in primis avaritia. Cap. iiii.

I Am, quæ clericis vitanda erunt, supra diximus. Ea ipsa
 potissimum Paulus q̄ longissime a parochis esse vult, &
 quæ illis opposita sunt, in ipsis quàm maxime elucere. Pri-
 mum scilicet, ut abstineant ab omni avaritia. Hospitales
 enim erunt, non turpis lucri cupidi, non opes, sed animas ve-
 nantes, non auri, sed hominum piscatores. Alioqui ex pasto-
 ribus fient mercenarii, & vertentur in lupos, audientq; do-
 minum per Ezechielem exprobrâtem: Lac comedebatis &
 lanis operiebamini, quod crassum erat, occidebatis, gregem
 autem meum non pascebatis, quod infirmum fuit non conso-
 lidaastis, & quod ægrotum erat non sanastis, quod confra-
 ctum est non alligastis, & quod abiectum est non reduxistis,
 & quod perierat non quæstistis, sed cum austeritate im-
 perabatis

peratatis eis & cum potentia, Et cætera quæ sequuntur. qui enim uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa, inutilia & nocua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix quippe omnium malorum, est cupiditas, quam quidem appetentes, errauerunt a fide & inseruerunt se doloribus multis. Tu vero o homo Dei, hæc fuge, sectare uero iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, & mansuetudinem.

1. Timo. 6

Parochi familiam irreprehensibilem esse
debere. Cap. v.

Interim erit domui suæ bene præpositus, ut non tantum ipse, sed & sua familia irreprehensibilem uitam agat. Qui enim domui suæ præesse nescit, quomodo ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Oportet autem illum & testimonium habere ab his qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli. 1. ad Timotheum. iii.

1. Timo. 3

Parocho luxus omnino cauendus. Cap. vi.

Deinde procul absint parochi ab omni luxu. Sobrius enim uult parochum esse Paulus, nec multo uino delectum, ac uino potius ad necessitatem quam ad uoluptatem utentem, quemadmodum ipse Timotheo præcipit, ne aquam ad huc bibat, sed modico uino utatur propter stomachum suum & frequentes infirmitates. Nesciat ergo parochi domus commensationes crapulosas, excreturæ comotationes illas ad æquales haustus obligatorias. Sit procul à symbolorum (ut uocant) dationibus. Turpissimum putet, nisi causa necessitatis, intrare tabernam, quasi domum non habeat ad edendum & bibendum: Breuiter, uitet omnia quæ pastorem auctoritatem aut dedecorant aut imminuunt.

1. Timo 3

3. Timo. 4

CONCILIUM PROVIN. COLON.

Pudicitia seruanda parocho. Cap. vii.

1. Timo. 3
1. Timo. 4
Rom. 4. 2

Detestetur quoque omnem libidinem. Nam oportet parochum esse pudicum. i. Timoth. iii. & se præbere exemplum in castitate. i. Timoth. iii. Ne in eum uere dicatur: Qui alium doces, teipsum non doces, qui prædicas, non furandum, furaris. qui dicis, non moechandum, moecharis. qui in lege gloriaris, per præuersionem legis Deum inhonoras, per quod blasphematur nomen Dei inter gentes. Quo enim uultu fornicarios cælo excludet cum Paulo, qui huic uolutabro cæni ipse immersus est? An existimas (inquit ipse Paulus) o homo omnis qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas, eadem enim agis quæ iudicas. Scimus quippe, quia iudicium Dei est secundum ueritatem in eos qui talia agunt.

1. Corint. 6
Eph. 5
Gala. 5
Rom. 4. 2

Quæ fugienda & quæ sectanda parocho. Cap. viii.

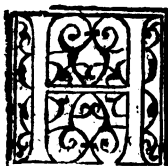
2. Timo. 2

Denique Paulus ad Timothæum: Iuuenilia (inquit) desideria fuge, sectare uero iustitiam, fidem, spem, & charitatem, & pacem cum his qui inuocant dominum de corde puro. Labora sicut bonus miles Christi. Nemo enim militans Deo, implicat se negotiis secularibus, & quæ sequuntur. In summa, solícite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem recte tractantem uerbum ueritatis. ii. Timoth. ii.

DE DISSEMINATIONE

verbi.

Cap. I.

Ministeriū sanctissimus Apostolus ceteris omnibus longe præfert. Vnde et Corinthiis scribens, ait. Nō misit, me Christus baptizare, sed euāgelizare, cui et ceteri apostoli, astipulatur, quū inquit

1. Corint. 1

Non est æquū nos relinquere uerbū, et ministrare mensis.

Acto. 6

Quinimo et Christus aliis antepōnit: Euntes (inquit) in

Matt. vii.

mundum uniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ, ac docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine patris,

et filii, et spiritus sancti, docente eos seruare omnia quæ dūcūq; mandauī uobis. Quamobrem Paulus Timothæum suū

1. Timo. 4

excitans, ait: Attende lectioni, attende exhortationi et doctrinæ, noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est

tibi per prophetiam cum impositione manuum præbytea rii. Hæc meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus

sit omnibus. Attēde tibi et doctrinæ, insla in illis, hoc enim

faciens, et te ipsum saluum facies et eos qui te audiunt. Et iterum: Tu uero uigila, in omnibus labora, opus fac Euangeliæ, prædica uerbum, insla, opportune, importune, mi-

2. Timo. 4

nisterium tuum imple.

Quid parochus meditandum.

Cap. ii.

Meditabitur parochus quid ipsi dominus per Ezechielem cap. iii. xxxiii. ac. xxxiiii. præceperit, parabolaq; speculatoris menti insigenda est: Speculatorem (inquit) dedi te, domui Israel. Quod si speculator uiderit gladium uenientem, et non insonuerit buccina, et populus se nō custodierit, ueneritq; gladius, et tulerit de eis animā, ille

Ezech. 3
33. 34

CONCILIVM PROVIN. COLON.

quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Parochi siquidem sunt, quibus potissimum dictum est: Fratres si quis ex uobis errauerit à ueritate, & conuerterit quis eum, scire debet, quoniam qui conuerti fecerit peccatorē ab errore uiae suae, saluabit animam eius à morte. Dura est numis illius prophetae lamentatio: Paruuli petierūt panem, & nemo dabat eis. Pasce ergo fame morientē: si non paueris, occidisti. At homo ex duabus partibus conflat, ex carne scilicet & spiritu. Duplici ergo cibo opus est. Nam ut scriptura ait: Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore Dei. Cibus exterior carnem tantū mortalem reficit, & intrans per os, in uentrem uadit, & in secessum emittitur, Panis autem spiritus tam per uerbum praedicationis, quam sacramentaliter in ueritate corporis & sanguinis dominici, in uia fide comestus, uiuificat, reficit, ac uegetat animam, qui non perit, sed permanet in uitam aeternam, & hūc qui ederit, non morietur in aeternum. Id quod omnes pii sciunt ac sentiunt, uerus enim sermo Dei est, & efficax, & penetratior quouis gladio ancipiti, ac pertingens usq; ad diuisionem animae & spiritus, compagumq; & medullarum.

Fidelitas in primis in paracho requiritur. Cap. iiii.

*1. Corint. 4. H*ic iam inter huius caelestis panis dispensatores quaeritur, ut fidelis quis inueniatur. Fidelis, inquam, seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis escam in tempore. Beatus ille seruus, quem, quum uenerit dominus eius, inuenit sic facientem. Sin secus, ueniet dominus serui illius, in die quo non sperat, & hora quam ignorat, & diuidet eum, partemq; eius

ponet cum hypocritis, ubi erit fletus & stridor dentium.

Quis sit fidelis uerbi dispensator. Cap. iiii.

IS autem fidelis est dispensator, (attestante diuissimo Ioanne) cuius scopus unicus ille Christus est, & cuius spiritus consistit in Christum in carne uenisse: id est, ut diuus Paulus interpretatur, qui docet apparuisse gratiam Dei & Saluatoris nostri omnibus hominibus ad erudiendum nos, ut abnegantes omnem impietatem & secularia desideria, sobrie, iuste, & pie uiuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum glorię magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. qui, inquam, docet eundem Christum Iesum dominum nostrum hominem factum, ut daret semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & munda daret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. quibus uerbis sanctus Paulus duas in Christo naturas, uerbi scilicet & carnis indissolubili uinculo coherentes, & utriusque naturę rationem complectitur, Verbi, quatenus erudit nos, docens quę sit uoluntas patris, quam facientibus denuntiat premium, pręuaricantibus uero pœnã eternam. Carnis uero, quatenus datus & immolatus est pro nobis in ara crucis. Agnus immaculatus & uictima tollens peccata mundi, nobis relinquens exemplum, ut sequamur uestigia eius, & eadem cogitatione armemur, quia qui passus est in carne, desit à peccatis, ut iam non desideris hominum, sed uoluntate Dei, quod reliquum est in carne temperis uiuamus. Omnis autem spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis: quoniam uenit, et iam in mundo est.

1. Iohan. 4.
Ad Tit. 2.

Iohan. 1
1. Pet. 2
1. Pet. 4

1. Iohan. 4.

Omnis scriptura ad geminã charitatẽ exigenda. Ca. v.

Item fides est minister uerbi, qui omnem scripturam ad Christianam exigit charitatem. Charitas enim christianismum consummat quemadmodum apud diuum Paulum legimus. Finis præcepti est charitas de corde puro, conscientia bona & fide non ficta. Et est potissimum illud iudicium, quo christiani esse comprobamur. In hoc (ait Christus) cognoscent omnes & discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicem. Vnde beatus Augustinus in libris de doctrina christiana breuissimam methodum ad peruestigandas, intelligendasq; scripturas cõmonstrare uolens. Quisquis (inquit) scripturas diuinas uel quamlibet earum partem intellexisse sibi uidetur, ita ut in illo intellectu non ædificet geminam charitatem Dei et proximi, is nondum intellexit, quod legis ac scripturarum summa, finis ac plenitudo, sit dilectio, quæ duobus mandatis cõprehenditur, Nempe: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente, ex tota uirtute tua, & diliges proximum tuum sicut teipsum. Et, quemadmodum uultis ut faciant uobis homines, ita & uos facite illis. In his duobus mandatis uniuersa lex pendet & prophetæ. Quicumq; ergo ad hanc amissimam doctrinam suam attemperat, is nunquam potest pernitiose errare.

1. Timo. 1

Joh. 13. 15

Aug. de doctr. Christi. lib. 1. c. 36

Roma. 13
Matth. 21

Summa euangelicæ prædicationis. Cap. vi.

Ezech. 18

EZechiel uero propheta summam suæ prædicationis dominum enarrantem facit, hisce penè uerbis: *Viuo ego dicit dominus, Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur impius & uiuat, In iustitia iusti non liberabit eum, in quacumq; die peccauerit, & impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab impietate sua, quare qui egerit*

penitentiam a peccato suo, feceritq; iudicium & iustitiam
 & in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam in ius-
 tum, vitæ uiuet & non morietur, quod Christus breuius cõ-
 plexus est. Pœnitentiã (inquit) agite, appropinquabit enim Matth. 5
 regnum cœlorum. Sed de his alias locupletius. Suffecerit hic
 utcumq; indicasse scopum.

Parocho cautissima sollicitudine in prædicatione
 uerbi utendum. Cap. vii.

Quo autem sollicitius parochus prouinciam, cui admo-
 tus est gubernare satagat, haud existimabit se alicui
 leui nueri, sed omnium grauissimo ac difficillimo
 præfectum, tantæ nimirum difficultatis, ut uerbi prædicato-
 rem vndequaq; absolutum, uix unū e millibus reperias. Non
 idem est ouium palatum, magna in pascendis uarietas, quod
 unam ouiculam nutrit, alteram macerat aut mactat. Culpa
 uerit aliquis auaros, prodigus hinc argumentum prodiga-
 litatis suæ colliget. Culpa uerit prodigos, auarus inde tena-
 citatis suæ excusationem arripiet. Ea est hominum malitia,
 ut nedum alia, sed & sanctissimum Dei uerbum pro suis
 quisq; affectibus ac ad sua desideria confouenda potius q̃
 eradicanda trahat. Videmus proh dolor, quemadmodum Psal. 140
 hac tempestate pleriq; sacras literas in parabolam ac pro
 uerbum uertant, atq; ad excusandas excusationes in pecca-
 tis summa ni atq; impudentia torquent, adulterantes uer-
 bum Dei. quare parochus cautissima sollicitudine agere de-
 bet, per gladium Dei, secantem a dextris & sinistris, ut me-
 dium iter pateat ad incedendum per uiam regiam man-
 datorum Dei.

quemadmodum sermo temperandus. Cap. viii.

A Temperandus sermo quoad eius fieri potest pro auditorum captu. Alii siquidem acri ingenio ac iudicio sunt, alii hebetes animo ac rudi Minerva præditi, quidam attentii, quidam vero desides, hi recte ac sincere instituti, illi seducti ac decepti, Discretionem ergo maximam opus est. Breuiter, Nemo erit concionator absolutus, cui præter uitam exemplarem non adsint omnia quæ sequuntur: nempe, cognitio scripturarum utriusque testamenti, ingenium uelox, solers, atque versatile, eloquentia uehemens, suadibilis et suavis, neque interim minus temperata quam copiosa, prudentia rerum ac personarum docendarum, experientia multiplex, immobilis constantia. Denique spiritus, qui si deerit, reliquis donis parum profecerit. Non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Quomodo enim ad æternarum rerum desideria alios accendet, qui ipse totus languet ac friget: nõdum spiritu concepto, qui ex Deo est, quem et ipse Deus dat bonum petentibus se. En quàm arduum est concionandi munus? Nec tamen propterea diffidentia (quæ plerumque multos auertit) deserendum. Ad euangelizandum missi sunt parochi. Væ ergo illis, si non euangelizauerint. Si quis autem eorum sapientia indiget, scrutetur scripturas et postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter et non improperat, et dabitur ei.

quid cauendum inter concionandum. Cap. ix.

C Auebit autem modis omnibus, ne lubricus in docendo sit, huc illucque effluens. Et in primis, ne uento doctrinarum ab ecclesia catholica non receptarum, ueluti nebes sine aqua circumferatur, sed formam habeat sanorum uerborum ab ecclesiis (quæ columna ueritatis est) instituto nihil

Matth. 10

Luc. 11

1. Cori. 11
Iaco. 1

Ex epi. Iuda
2. Tumo. 1

discrepantium. Tu (inquit Paulus ad Titum) loquere, quæ decent sanam doctrinam, uerbum sanū, & irreprehensibile,

Ad Tit. 2

Nihil aut fabulosum aut suspectum adferendū. Cap. x.

Ineptas autem & aniles fabulas deuitabit, qualia nuper erant, quæ ex nullis probatis authoribus, sed potius suspicetissimis obscurorum hominum cōmentis adferēbātur exempla, Olim uero genealogiæ interminatæ, quæ ad pietatem illa nihil fecerint. Exercebit autem seipsum ad pietatē, quod corporalis exercitatio ad modicum utilis sit, Pietas autem ad omnia utilis, promissionem habens uitæ, quæ nunc est & futuræ. i. ad Timoth. iiii.

1. Timoth.

1. 4

2. Timoth. 2

Tit. 3

Loquacitas uitanda,

Cap. xi.

Nequè minus euitabit prophana & uaniloquia, hoc est, futilem, & inanem loquacitatem, qua nonnulli ratiocinationibus humanis falsam scientiæ opinionem sibi uentantur. Sic enim suum compellat Timotheum Paulus: O Timothee, depositum serua, deuitans prophanas uocum nouitates & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.

1. Timoth. 4

1. Timoth. 6

Quemadmodum parochum aduersus hæreticos pugnare oporteat.

Cap. xii.

Paratos nos esse uult Apostolus Petrus ad satisfactionem omni poscētī nos rationem de ea quæ in nobis est spe & fide, sed cum modestia & timore. Neque ergo doceat, neque intendat his parochus, quæ quæstiones magis præstant quam quæditionem, quæ est ex charitate. i. Timoth. i. Et iterum. ii. Timoth. ii. & iii. Paulus ait: Stultas & sine disciplina quæstiones & pugnas legis respue, sciens quia generant lites. Seruum autem domini non oportet litigare. Proindeque

1. Pet. 3

1. Timoth. 1

2. Timoth. 1

2. 3

CONCIL. PROVIN. COLON.

ubi, cum hæreticis res est, corripiet quidem eos cū modestia qui resistunt veritati, ne quando Deus det illis poenitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant, à diaboli laqueis, à quo tenentur captiui ad ipsius uoluntatem. Quod si non profecerit, hæreticum hominem post vnā, & secundam correptionem, deuitet, sciēs quia subuersus est qui eiuscemo di est & delinquit, quum sit proprio iudicio condemnatus. Nequaquam autem ad populum uerbis contendat, ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audiētium. Memor apostolici sermonis, quo reiiciuntur omnes, qui scissuram quaerunt. Si quis enim uult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neq; ecclesia Dei.

Titim. 3

2. Timot. 2
1. Corint. 5

A scōmatis & conuitiis abstinentium. Cap. xiii.

Inter concionandum ergo a scōmatis, maledictis, ac conuitiis omnino abstinentium est, Prædicetur pure ac synagoga Dei uerbum, iuxta ecclesiasticam traditionem, & patrum ab ecclesia catholica approbatorum interpretationē. Quæ uero in contentionem uel disceptationē reuocari possunt, penitus fileantur, quemadmodū quoq; pragmatica Augustin. sanctione cautum est.

PRAG. AUGUSTINIANA.

In contentiosis dogmatibus quomodo docendus populus sapere. Cap. xiiii.

In controuersis autem & contentiosis, obscurisq; dogmatibus quæ sacris uoluminibus uel uniuersali ecclesiæ consensu expressim decisa non sunt, populus (priuatim maxime cum ex eologesi se purgat, modo grauatam conscientiam in hoc habeat) ita docendus est sapere, atq; hac cautione profiteri de his se credere, sicut credit ecclesia. Hoc enim tuum, q̄ asseuerare, de quo dubites, aut quod non intelligas.

Qualem oporteat esse parochum in reprehendendis criminibus. Cap. xv.

Frit quoq; parochus in reprehendendis criminibus vehementer atq; acer. Constitutus est enim vt annuntiet populo scelera eorū, sic tamen, ut in suggesto vitia tantū reprehendat; nō personas nominatim perstringat. Argue (inquit Apostolus) increpa, obsecra in omni paciētia & doctrina, Vbi persona arguēda, denuntiatione euangelica utendum. Si peccauerit in te frater tuus, (inquit Christus) uade & corripe eū inter te & ipsum solū. Quod si te audierit lucratus eris fratrem tuum, quod si te nō audierit, adhibe tecū adhuc vnū aut duos, ut in ore duorū uel trium testium stet omne verbum, quod si eos nō audierit, dic ecclesie, q; si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Sic Paulus Corinthiū respiscere nolentem excōmunicauit. Et hic iterum Christi doctrina & exemplum sequendum, ut beneuolentia seueritatem uincat, ut paratus sit parochus dimittere peccanti non modo septies, sed & septuagies septies. Et cum Christo paratior sit ad absolendum adulteram, ad frugem melioris uitę reuertentem, q̄ ad condēnandum, quemadmodum Paulus quoq; in gratiam recepit Corinthiū illum poenitentem.

Manifesta reprehensio vtriusq; potestatis vitanda. Ca. xvi.

Vitanda quoq; manifesta reprehensio vtriusq; potestatis, tam ecclesiasticę q̄ ciuilis. Neq; inuehendum in ordinem aliquem aut aliquod ab ecclesia receptum uicendi genus. Omnis enim potestas a Deo est, & propter reā etenas honoranda, non incessenda. Sequēda præcursoris diuici doctrina & exemplū, qui ne milites quidē a se res-

1. Timo. 4.
Matth. 18.

1. Corin. 5.

Matth. 18.
Iohan. 8.

2. Corin. 2.

Rom. 13.

Luce. 3.

pulit aut vlla contumelia affectit, sed magis viam recte vis uendi ostendit. Per eiusmodi enim incautam reprehensionem plebs ad seditionem magis ac rebellionem incitatur.

Pet. 2.

Hanc, murmur, odium, impatientia, contumacia, proteruita, & detractio libido comitantur, quin potius docendus populus est obedire magistratibus, parere prepositis suis, etiam discolis, ac interim admonendus est, ut sint magistratus interdum uitiosi, id euenire, q̄ dominus regnare faciat

Tob. 4.
Prouer. 28.
Esa. c. 3.
Roma. 13

malos & hypocritas, propter peccata populi. Omnem animam potestatibus sublimioribus subditam esse, Quodq̄ omnis potestas à deo sit, quod deniq̄, qui potestati resistit,

Acto. 5.

Dei ordinationi resistat, Nisi tamē potestas expressum præcipiat, quod est contra mandatum Dei, tum enim oportet plus obedire Deo q̄ hominibus.

quomodo corripiendi magistratus. Cap. xvii.

Marci. 6

IN corripiendis vero magistratibus, correctioni quoque fraternæ locus est, quemadmodum Iohannes reprehendit Herodem. Sic enim legimus: Dicebat enim Iohānes Herodi (non populo:) Non licet tibi habere vxorē fratris tuæ: quæ si nihil promoueas, postulanda & expectanda promissio prælatorū ac maiorum magistratum est, qui si dissimulent, etiam consultum magis, vt vltio remittatur ad Deum, quàm vt tantum scandalum inde deterius subsequatur.

Admonendus populus, ut oret pro magistratibus. Cap. xviii.

Est autem populus frequēter in concionibus, post conciones vero semper diligentissime commonendus, ut Deum Opti. Max. pro potestatibus deprecetur. Volo (inquit gentium magister Paulus) ut fiant omnium primum

obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones 1. Tim. 2.
 pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in sub-
 limitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam vitam
 agamus in omni pietate & castitate. Hoc enim bonum est
 & acceptum coram salvatore nostro deo, qui omnes homi-
 nes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

Notantur qui secus docent. Cap. xix.

SI quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus 1. Tim. 6.
 domini nostri Iesu Christi & ei, quæ secundum pietas-
 tem est, doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens cir-
 ca quæstiones & pugnas verborum, ex quibus oriuntur in-
 iudiæ, contentiones, blasphemias, susceptiones malæ, conflictæ-
 tiones hominum corruptorū, & qui à veritate priuati sunt,
 existimantium quæsum esse pietatem.

Summa doctrinæ Christianæ in Enchiridion
 contrahenda. Cap. xx.

Porro secundum euangelicam atq; apostolicam doctrinam Ex Conci.
A. 1. 1. 1.
P. 1. 1. 1. ANEM
stand.
 (quibus decreta patrum ac Conciliorum, deniq;
 pragmatica sanctio Augustana merito accedunt) in eccle-
 sia Dei sola canonica scriptura ac diuina eloquia secundum
 ecclesiasticam interpretationem sanctorum patrum ac do-
 ctorum, & recitari, & prædicari debeat, non abs re vide-
 bitur parochis summam Bibliorū paucissimis præscribere,
 ne alicubi, dum scripturæ metas nesciunt, impingant.

Enchiridion quæ docebit. Cap. xxi.

ET cum præcipue ipsis incumbat, ut plebem erudiant Heb. 2
 in præceptis decalogi, articulis fidei, qui symbolo apo-
 stolico recensentur ac ecclesiæ sacramentis simul cum ex-
 plicatione orationis dominicæ. (Hic est enim inchoationis

CONCIEIVM PROVIN. COLON.

Christi sermo quo iacitur fundamentum, ab operibus mortuis & fidei in Deum) idcirco vt imperitioribus consulas-
tur, quoddam Enchiridion dabimus, in quo brevissime hæc
omnia secundū sanam & ecclesiasticam doctrinam expo-
nentur, sicut & loci quidam communes ad omnes omnium
hominum ætates ac ordines cōmonitorii inferentur. Vene-
ratio quoq; sanctorum ac reliquiarum, Deniq; quatenus ima-
gibus ac picturis vtendum, docebitur. Nec interim quid
sibi ecclesiasticæ ceremoniæ, præsertim illæ piæ ac anti-
quissimæ velint & quo conducant, in eodem libello decla-
rare omitemus, idq; succinctissime.

Ordo concionandi quem simpliciores se-
quentur. Cap. xxii.

Aug. de dos
etri. Christi.
4. c. 30.

S Impliciores ac minus eruditi concionatores, festis quis-
busq; diebus concione in nomine sanctissimæ trinitatis
cum imprecatione gratiæ Dei (nempe vt dñs suum spiritum
verbo addere dignetur) cœpta, initio ambas lectiones, quæ
Epistola ac Euangeliū missæ eius diei appellatur, ad verbū
denarrabunt. Deinde post imploratā diuini numinis clemē-
tiam, regrediatur ad vtriusq; lectionis breuē dilucidationē,
locos aliquot cōmunes ex vtraq; deligētes, quibus populus
ad vitæ pietatē charitatemq; Dei ac proximi inflāmetur.
Denuntiabūt quoq; quid ecclesia Dei eo die potissimū Deū
oret ac precetur, quod in p̄cationibus seu collectis, quæ post
canticū Kyrieleyson, aut Gloria in excelsis dicuntur, conti-
netur, ac hortabūtur populum, ut idem pariter interea dum
sacra aguntur, deum oret, si non verbotenus, mente tamen.

Sanctorum historiæ quatenus attingen-
da. Cap. xxiii.

Sanctorum historiarum ne nimis diu immorentur, quin potior pars (vbi iam diximus) Euangelio detur, & Epistolae explicandis. Quod si fabulosa videbitur historia, ne attingat quidem, si verisimilis, leniter, eaq; decerpatur quae imitanda videantur. Miracula quoq; ne impudentius iactentur, nisi quae scripturis prodita, aut à non leuibus scriptoribus summa cum historici fide tradita fuerint.

Allegoriae quomodo explicandae. Cap. xxiiii.

Si quas allegorias aut sensus scripturae reconditiores, spiritualia spiritualibus conferetes adferre velint haec ex receptis ecclesiae doctoribus, ueluti Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, ac similibus comprobatis authoribus desument.

Quomodo finienda concio. Cap. xxv.

Vbi ad calcem concionis deuentum erit, breui epilogo, quo argumentum ac capita totius concionis res narret, vtatur. Id enim ad captum ac fulciendam memoriam auditorum plurimum fecerit.

quid recitandum finita concione. Cap. xxvi.

Debet quoq; finita concione, decalogus, ac symbolum fidei & succincte & exerte recitari. Illa quoq; ex eodem mologesi ac publica peccatorum confessio cum imploratione misericordiae Dei, pure ac distincte pronuntiarum ac moneri, populus, ut eisdem verbis sacerdotem pronuntiantem subsequatur, ac deinde recenseri consolatoria imprecatio remissionis peccatorum, ut populus deiecto, contrito, humiliato animo ac toto corde cum presbytero accingatur ac mysterium redemptionis suae (quod in altari tractatur) contemplandum, fructumq; dominice passionis, quae in altaris mysterio commemoratur, representaturq; participandum. Psal. 50

CONCILIUM PROVIN. COLON.

quomodo finita concione populus excitandus ad
orandum pro defunctis. Cap. xxvii.

Cum multum plerumque temporis, paruo cum fructu
teratur in recensendis singulatim defunctorum no-
minibus, vbi viritim pro quolibet exigitur vna oratio do-
minica, idq; interdum nō citra suspensionem vel quæsius vel
ambitionis fiat. Nobis potius uidebitur, ut populus ad com-
munem pro defunctis orationem pie ac deuote dicendam
accendatur, & hæc genealogiæ intermittatur. Super qua re
tamen, quod ad morem ciuitatis nostræ Colonien. attinet,
& cum parochis & cū senatū latius agere non omitemus.

DE ADMINISTRATIONE SA- cramentorum. Cap. I.

Ecclesiæ catholicæ usus septem myster-
ria (quæ sacramenta appellantur) ob-
seruat, veluti septem quædam parata
remedia; per quæ deo visum est pec-
catis nostris mederi ac nobis gratiæ
suscipere salutari medicinam (diuersa tamen
ratione) infundere, quæ sunt, baptismus, confirmatio, eucha-
ristia, penitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium.
quæ cur à Christo & ecclesiâ instituta sint, & a ueteri-
bus sacramenta peculiariter appellata, deinde quæ illorum
fit per gratiam Dei efficacia & virtus, nunc non est di-
tendi locus. Tantum admonemus in præsentia paro-
chum, quæ illum circa dispensationem singulorum obser-
uare conueniat.

Instruendus populus, quid agatur in cuiuslibet sacramenti exhibitione. Cap. ii.

Quia igitur in sacramentis aliud uidetur atque aliud agitur, instruendus est populus in cuiuslibet exhibitione, quid in eiusmodi religioso arcano, (id enim sacramentum sonat) agatur. Cum enim in sacramentis istis per signa quaedam sensibilia infundatur insensibilis gratia, congruens externis signis excitanda est fidelium fides, et deuotio in Deum, ut credentes ac diuinum mysterium intelligentes ad Dei ac saluatoris nostri Iesu Christi participandam gratiam accedant. Quod fiet, cum parochus sub administrationem cuiuslibet sacramenti, sacra cōcione populum breuiter admonuerit quid in ea re agatur.

Act. in lib. de d. Chr.

Quid agatur in baptismo. Cap. iiii.

Et ut de sacro baptismo exordium capiamus, docendus est populus, quod illic aboleatur uetus homo, remisso omni peccato, atque nouus exoriatu ab omni labe purgatus per fidem in Christum, quod illic qui baptizatur, lauetur lauacro regenerationis et renouationis spiritus sancti in sanguine Christi pro nobis effuso, quod illic veterem Adam exuimus ac uicissim Christum induimus, consepulti cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita et nos in nouitate uitae ambulemus, quemadmodum hæc Enchiridion latius edocebit.

Gala. 5

Tit. 3
Roma. 6.

Cuius sint admonendi susceptores infantis. Ca. iiii.

Susceptores infantis (patrini qui dicuntur) merito admonentur, quod ipsi sint, qui ecclesie nomine, et in ecclesie fide Christo paruulos offerant per baptismum, ac se pro modo pro paruulis fidei iussores consiliuant, nomine

c. uos ante
omni, de
cōje. aji. 4

parvuli respondentes, quem etiam postquam adoleuerit, symbolum simul & orationem dominicam edocere, atq; vitam Christo ac professione in baptismo facta dignā perpetuo agere, saltem ubi id necessitas poscere uidebitur, cohortari non omittent, proindeq; malumus illos deligi pro uetate ætatis q̄ impuberis, ne uideatur infans infantem offerre ac sponsores se Deo pro alio constituere, qui quod promittit, non intelligat, ideoq; multo minus quod non intelligit, docere queat.

Populus docendus, quid uelint externa signa. Ca. v.

Praterea docebunt populum, quid sit, q̄ catechizetur baptizandus, quid reliqua solemnia, quæ ecclesie adhiberi uoluit, signent, uidelicet, Cur insusilletur in facie baptizandi, cur signum crucis & in pectore & in fronte fiat, cur sal in os detur, cur aures & nares spūto attingantur, linianturq;, cur imunctio in pectore & scapulis fiat, & cur post baptismi tinctionem in uertice. Deniq;, quid significet amictus albus, quo infans seu alius baptizatus superinduitur, quæ omnia sunt mysteriorum plena, quemadmodum Enchiridion declarabit.

quomodo accedendum ad baptismum. Ca. vi.

1. Cori. 14

Cum beatissimus Apostolus in ecclesia omnia honeste atq; secundum ordinem fieri iubeat, debet baptismus summa mentis in deum & in sacratissima quæ aguntur mysteria, intentione & dari & accipi. Quare quicquid hinc susceptores seu alios astantes auocat, procul tollendū est. Accedatur itaq; deposito omni fastu, humili spiritu, ac recta in Deum fiducia, quemadmodum accesserunt qui Iesu paruulos obtulerunt, ut manus eis imponeret, Nam hic

renuntiatur Satanae, omnibus operibus atq; omnibus pomis eius, conueniaturq; ante inter patrinos de nomine infantis, ut potius in baptismo ipso cogitetur de lucranda anima, Christo, quàm de retinendo nomine. Math. 19

Baptismus in facie ecclesie peragendus. Ca. vii.

Magna certe ratione ecclesiasticis patribus uisum est, ut baptismus in conspectu ecclesie in loco sacro recipiatur, nisi tamen imminens necessitas fieri aliud suaserit. Quamobrè displicet nobis quod quidam fastuosi templi domini despicientes, ambiunt magis suos infantes in domibus priuatim baptizari, quod deinceps, nisi necessitas id ipsius emerit & causae cognitio precesserit, indulgeri nolumus.

In confirmationis exhibitione quid docendum.

Cap. viii.

Idem dum sacramentum confirmationis confertur, docebunt Vicarii nostri in pontificalibus, quid agatur, nempe quod illic ambiatur gratia spiritus sancti, qua confirmatur tyro aduersus Satanae tentationes, roboraturq; , ut quod corde credit ad iustitiam, ore quoq; palam confiteatur ad salutem. Quamobrem eo communitur solet aetas tenera, quae ad nequitiam procliuior est q̄ ad pietatem, ut ea procliuitas minuatur, docilitasq; ad pietatem augeatur. Omnes fideles (inquit Urbanus pontifex Romanus) per manus impositionem episcoporum, spiritum sanctum post baptismum accipere debent, ut pleni christiani inueniantur, quia cum spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam roboratur. De spiritu sancto accepimus, ut efficiamur spirituales, quia animalis homo non percipit ea quae sunt spiritus dei. De spiritu sancto accepimus, ut sapiamus iter bonum mas

Act. 8. 10
De cels. dist.
5. canon. 10
Roma. 10

Ex canon. Urban.

1. Corint. 2

lamq; discernere, iura diligere, iniusta respuere, ut malitia ac superbis repugnemus, ut luxurie & diuersis illecebris ac fœdis indignisq; cupiditatibus resistamus. De spiritu sancto accepimus, ut amore vitæ & gloriæ ardore succensam, erigere à terrenis mentem ad superna & diuina ualeamus. Sed de hoc alibi latius.

Quomodo ad sacramentum confirmationis accedendum fit. Cap. ix.

Ex cōc. Au
relian. c. vt
reum. de cō
sec. dist. 5

AN expediat imitari consuetudinem, qua obseruatur, aut nedum adultis, sed & infantibus detur confirmatio, idq; prorsus, hic non diffinimus, quanquam quod Aurelianen. Concilio sancitum est, nobis magis placuerit, videlicet, vt ieiuni ad confirmationem ueniant perfectæ ætatis, ut moneantur confessionem sacramentalem facere priusq; accesserint, quo mundi, donum spiritus sancti mereantur accipere. Cum enim hoc sacramentum non sit necessitatis absolute, conuenientius & utilius dabitur, si addatur admonitiuncula. At antequam infans supra septimum ætatis annum progressus fuerit parum aut nihil horum quæ aguntur intelliget, ne dicamus, meminerit.

Cuius sint, admonēdi susceptores cōfirmati. Ca. x.

Verfom.

Quemadmodum in baptismo susceptores sunt, ita hic qui confirmandum presentant ac coram Episcopo sistant, idq; non admodum diuersa ratione, nisi quod quidam etiam dicunt, docens esse, vt qui nondum aduersus carnis, mundi, ac Satanae tentationes roborati sint, per confirmatos iam dudum atq; exercitados sensus habentes (quibus fides confirmandi cognita atq; explorata sit) Episcopo presententur. Quamobrem quoq; admonendi sunt

isti officii sui, curandumq; , ut tanti sacramenti percipiendis digne ac reuerenter peragatur, quemadmodum in primitiua ecclesia obseruatum legimus.

De moderandis donariis, quæ susceptores infantibus donant. Cap. xi.

Quibusdam in locis, ambitionis magis, quam pietatis causa, dum vtrunq; tam baptismi quam confirmationis sacramentum peragitur, hi qui patrini dicuntur, certant, ut alter alterum donariorum pretio (quo suscepti ac presentati pueri donantur) vincant. Præterea itur statim maxime post baptismum ad comestationes cum tum maxime comestationibus esset abstinendum. Qua de re admonendus est populus, ut quæ digna sunt his sacramentis tantum curent. Cætera aut moderentur aut penitus tollant. Nam non offenderimus deum grauius, quam cum illius sanctissima mysteria indigne tractamus.

Ioh. 6.

Docendus populus de signis externis. Cap. xii.

Docebit præterea parochus populum, quid significet crisma. Et cur ex oleo oliuæ ac balsamo conficiatur, quemadmodum docebit Enchiridion.

De sacrosancta Eucharistia, Cap. xiii.

Eucharistia, unicum illud piis mentium solatium ac delictum hac deploratissima tempestate execranda infamia ac abominabili prophanatione hæreticorum de re tanta quodlibet comminiscantium plerisque quodammodo in nauseam uertitur, adeo ut (quod dolentes referimus) multi nunc sint, qui non tantam hunc partem uitæ, qui de cælo descendit, accipere non desiderent, sed exanerentur, homines solo nomine christiani, re ipsa vero Capernaitis ipsi

Hebr. 10

deteriores, etiam quos post acceptam notitiam ueritatis, uoluntarie in filium Dei peccantes ac corpori dominico & sanguini contumeliam inferentes, terribilis quaedam expectatio iudicii, & ignis uemulatio (quæ consumptura est aduersarios) manet.

Quid docendus populus in huius sacramenti
ministracione. Cap. xiiii.

Math. 26
Mardi. 14
Lucæ, 22

Docendus est itaq; populus christianus certissima fide credere, q̄ in hoc sacramento sit uerum corpus & uerus sanguis Christi Iesu. Neq; enim ueritas mentitur, quæ apud Matthæum, Marcum, & Lucam hoc sacramentum instituens ac porrigens, simplicissime dixit. Accipite et comedite, hoc est corpus meum, quod pro uobis tradetur. Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc facite in meam commemoracionem. Sic docet Paulus Apostolus. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et, Panis quem frangimus, nonne participatio corporis domini est? Unde consequitur in Eucharistia totum esse Christum, quanquam ibi sit sub ratione cibi & potus, qui enim tradidit uerum corpus & sanguinem, haud dubie tradidit uinum. Quare si credimus in sepulchro diuinam naturam non fuisse separatam ab exanimi corpore, quanto magis credemus eam a uiuo corpore non esse separatam in sacramento.

1. Cori. 10

Quibus persuasum est utranq; speciem, laicum participare oportere, quomodo docendi. Ca. xv.

Vbi sunt, quibus contra ecclesie consuetudinem persuasum est, oportere laicos participare corpus &

sanguinem domini sub utraq; specie, ibi docebit parochus hos, qui grauatam habent conscientiam, corpus & sanguinem domini in altera tantum specie perfecte consistere, adeo ut laicus, qui sub specie panis communicat, non tantum corpus, sed et sanguinem domini non minus recipiat, quam qui capit sub utraq; specie, & panis & uini. Ecclesiam quoq; laicis unam tantum speciem dare, quod pro reuerentia ipsius sacramenti & salute fidelium, ecclesia (cui dispensatio sacramentorum Dei commissa est) sic uiderit expedire. Nam quam nullatenus ambigendam sit, sub specie panis non tantum carnem, nec sub specie uini sanguinem tantum, sed sub qualibet specie totum Christum contineri, cur se laicus iudicio ecclesie (quam dominus audiri uoluit) non submittet? quæ non temere, sed multis rationibus permota, decreuit salubrius esse, ut non tantum populus, sed & sacerdotes non sacrificantes, Christum sub una tantum specie, quam sub duabus perciperent: quid enim panis uiniq; species aliud sunt post consecrationem q̄ species sacramentales & accidentia sine subiecto, ut nō habeat laicus cur queratur sibi alteram subtrahi speciem, ubi totum quod sub utraq; specie continetur, integre accipiat. De qua re alibi latius dicitur.

Ex Concil.
Constant.

Matth. 10
Amb. de his
cruc. re uer-
ra. de conse-
dist. 2

De ueneratione sacrosanctæ Eucharistiæ. Cap. xvi.

ET quoniam in hoc sacramento Christus continetur cohortandus est populus, ut ad hæc mysteria contremis- scens, quum in celebratione missarum eleuatur hostia sacrariis, se reuerenter inelinet, corporeq; humi fuso, mente adoret crucifixum, facturus idem, quum presbyter de- fert ad infirmum Eucharistiã, quam ob id paratam semper habere debet, ut quando quis infirmatus fuerit, statim eum

Hono. ill. e.
sane, de cel
missa.
Ex con. Mo-
gunt. presb.
de cõs. dist. 2

communicet, ne sine communione decedat. quod faciens de
centi habitu indutus, hanc salutarem hostiã palam ac hono
rifice ante pectus cum omni reuerentia & timore ferat &
referat lumine semper præcedente, ut signo populus intellis
gat, illic eum esse præsentem, qui est candor lucis æternæ.
Hæc deniq; sacrosancta hostia reponatur semper in loco sin
gulari, mundo & signato, honorificeq; collocata, deuote ac
fideliter conseruetur.

quomodo tantum miraculum in hoc sacramento fiat,
populus docendus. Cap. xvii.

Docendus item est populus, q̄ tantum miraculum in
hoc sacramento virtute Christi fiat, non ex merito sa
cerdotis, quod & in ceteris sacramentis obtinet, Nam intra
sanctam ecclesiam catholicam in mysterio corporis Christi,
nihil a bono maius, nihil a malo minus, perficitur sacerdote,
quia non in merito consecrantis, sed in uerbo efficitur crea
toris, & in virtute spiritus sancti. Si enim in merito esset sa
cerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem
sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per spiritum sanc
tum hanc suam efficit, carnem & transit uinum in sangui
nem. Sed hoc tantum intereſt, quod malus sacerdos sibi tan
tum nocet, indigne tanta mysteria tractans, Nam quod ad
veritatem corporis dominici attinet, ita percipit hic, cui dis
cit Apostolus: Qui manducat indigne, iudicium sibi man
ducat, sicut is, cui dicitur: Qui manducat meam cars
nem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego
in eo.

quomodo admonenda plebs ad sumendam Euchar
istiam, accedens. Cap. xviii.

Preterea instituenta plebs est, quomodo Eucharistia sumenda sit. Et in primis admonenda, quàm graue crimen sit, ad tanti sacramenti participationem indigne accedere. Nam Apostolus ait: *quicumque manducauerit panem hunc & biberit calicem, domini indigne, reus erit corporis & sanguinis. Et iterum hanc horrendam sententiam congemians: qui (inquit) manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, nõ diiudicans corpus domini. Ideoq; (uti subiicit) multi inter vos infirmi, & imbecilles sunt, & dormiunt multi, quod si nos ipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur.*

1. Cor. 11

Qui ad hoc sacramentum participandum
admittendi. Cap. xix.

Proinde nemo admittendus est, nisi cuius consciãtia parochus sit, aut cui potestas super hac re legitime facta est, per exomologesim explorata, & qui paenitenti ac contrito corde corpus domini diiudicans accesserit, quod iubet Apostolus, quum ait: *Probet autem semetipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat, Ne cum Iuda, qui cœnæ dominicæ ad iudicium interfuit, locum diabolo præbeat. Mens ergo ab omni affectu peccandi longe absit, Nam si adhuc habet uoluntatem peccandi grauatur magis Eucharistiæ perceptione, quàm purificatur. At contra, quamuis quis peccato mordeatur, si tamen pœniteat, & de cætero peccandi uoluntatem nullam habeat confidens de domini miseratione, accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus.*

1. Cor. 11
Ioh. n. 13.Aug. c. quod
11. de cõ.
dist. 2.

Quatenus alteri quàm suo parochus confessus, ad Eucharistiam admittendus. Cap. xx.

Qui alteri quàm suo parochio confessus est, is si non facta confessionis suspectus habeatur, testimonium adferet se confessum esse cuius etiam conscientiam uerus ipse parochus in principalibus christianiismi articulis excutere non omittet. Ac generatim singuli parochiani, rudiore anno saltem semel quum adibunt mēsam dominicam; examinandi prius in præceptis domini, articulis fidei, oratione dominica, ac ecclesiæ sacramentis, maxime baptismi & eucharistiæ.

Intra annum saltem semel cōmunicandum. Cap. xxi.

Et ut cohortandus est populus, quo sæpenumero cōmunicet, quemadmodum olim singulis diebus dominicis fieri consuevit (quod quidem nunc quominus fiat, per laicos stat, quibus non debet celestis ille cibus inuitis aut nauſeantibus obtrudi) ita ad minimum populus ipse in disciplina ecclesiastica retinendus est, ut saltem toto anno semel ab omnibus qui ad discretionis annos peruenissent, confessis & contritis, Eucharistia summa cum reuerentia suscipiatur.

Ex Conci.
Giall. c. 02.
de pœnit. et
remiss.
Ex cōc. T O
let. et Lib.
de cōf. dist.
2. omnis ho
mo

Olim qui non communicassent in anno saltem ter, in paschali uidelicet, penthecoste, & natali domini, inter fideles catholicos non connumerabantur, sed quum sensim omnis penè refrixerit charitas, in hoc quoq; ecclesiastica disciplina cepit esse remissior.

Quorum admoneri populus hoc sacramentum participaturus maxime debeat. Cap. xxii.

AUG. c. lmo
rem de con
f. dist. 2
Matth. 16

Omniū autem maxime instruendus est populus, ne recta fide accedat, sermoni domini firmiter credens quo nos edocet Christus, dicens: Hoc est corpus meum quod pro uobis tradetur. Hoc facite in meam cōmemorationem.

Quibus verbis & veritatem sui corporis astruit, & credentibus, digneq; suscipientibus, remissionem peccatorum promittit, iubens ut hoc faciamus in suam commemorationem. Porro anima quæ fidem habet & eiusmodi Christi verbis credit, in memoriâ Christi sacramentum edit, quum secum recogitat; quemadmodum vnigenitus filius Dei, ob perditum hominem Deo patri reconciliandû, & delendum, quod contra nos scriptum erat chirographum, de Cælo descenderit, semetipsum exinanierit ac humiliauerit, factus obediens patri vsq; ad mortem, mortem autem crucis. In quo maxima erga nos Dei charitas commendatur, qui vnico filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis a peccati & satanæ vinculis redimendis tradidit illum. Talem ergo fidem & affectum Deo suggerente preparare debet in animo suo, is qui Eucharistiam percipit.

Coloss. 2.
Philipp. 2.
1. p. 2.
Iohan. 3

Docendus quoq; cur hoc sacramentum sub specie panis & vini institutum sit. Cap. xxiii.

NEquè interm negligendum, sed perpetuo inculcandum erit, hoc sacramentum corporis & sanguinis dominici, sub specie panis & vini institutum esse, ut præter veritatem corporis & sanguinis (quæ in eo continetur & recipitur) quoddam etiam eximium signum mutæ dilectionis & charitatis excitandæ in nobis foret, quemadmodum dicitur Paulus inquit, quoniâ vnus panis & vnum corpus multi sumus, qui de vno pane & de vno calice participamus, quando hrem ab huius comæuii spirituali participatione longe absunt, qui inuidiæ vel odiû veneno infecti, aut iracundiæ furore repleti fuerint. Monendi itaq; sunt qui communicare desiderant, ut deposita omni simultate, diligant

Aug. in serm. de deo ecc. calicis ecc.

1. Corin. 10.

alterutrum, uti vnius corporis membra, ut non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sit membra.

Quomodo singulis dominicis diebus plebs ad audiendam missam se præparabit. Cap. xxiii.

Docendus quoq; populus, ut qui iuxta antiquum ecclesie ritum singulis dominicis diebus ad communicandum corpori & sanguini dominico non se præparat, missæ saltem parochiali, hisce, aliisque festis diebus intersit, ut tametsi inter sacrificantem & assistentes non sit (more illo antiquo) tam frequens sacramentalis communio, sit saltem sacræ doctrinæ, piæ exhortationis, precationis, laudis, & gratiarum actionis communio, ut sic quodammodo omnes spiritualiter communicent, cum desiderio etiam sacramentaliter cõmunicandi. Ne vero populus ab hac missa parochiali & ab auditione uerbi dei distrahatur, placuerit nobis, ut si quæ sint aliæ missæ legendæ die dominico, hæc incohætur primum post uerbi prædicationem finitam, quemadmodum latius in uisitatione secundum diuersorum locorum mores ordinare studebimus.

c. & hoc at
tendendum.
de cõs. 1. s. 5
Ex cõ. Cõs.
tõa. c. sacer.
dote. d. cõs.
sec. dist. 1

Docendus populus generatim, quid agatur in missa. Cap. xxv.

Docendus populus generatim, quid agatur in missa, & quibus partibus constet. Constat siquidem psalmodia, quem uocamus introitum, inuocatione & gloriosa celebratione sanctissimæ trinitatis, quæ in canticis Kyrieleyson, & Gloria in excelsis Deo, peraguntur, precatione seu collecta, recitatione uerborum prophetarum aut apostolicorum, quam uocamus Epistolam, sacris canticis, quæ uocamus Gradualia et Alleluia, et quæ sequuntur lectione euan-

gelica, symboli recitatione seu professione fidei catholice cantico, quod non sine mysterio Offertorium appellatum est, Gratiarum actione, quae dicta est Praefatio, religiosa commemoratio mortis, consecrationeque corporis et sanguinis dominici, quae fit in Canone. Rursus, precationibus, inter quas est precatio dominica, Sequitur osculum pacis, symbolum Christianae charitatis, mox Communio. Rursus sacrum canticum, quod commune appellatur et precatio. Postremo loco, sacerdos totum populum velut in suam tutelam receptum, Deo benedictione tradit, atque commendat, ut persueveret in affectu pietatis, mutuaque charitate, quorum quum admonetur populus, incipiet nedum credere, sed et sentire, quod in missa nihil non sit pium ac venerandum.

Corripiendus abusus eorum, qui ante finitam missam irreverenter discedunt. Cap. xxvi.

Corripiendus vero abusus est, quod quidam post aspersam aquam et ante missae introitum exitum faciunt, quidam post auditum et non intellectum Evangelium abeunt, aliique posteaquam sacerdos dixit, Sursum corda, et, Gratias agamus. Atqui tum praecipue populi partes erant, quando submissus legente aut tacente sacerdote, quisque cum Deo loquitur. Denique alii statim post elevationem corporis et sanguinis dominici non expectantes praecipuam missae partem, quae est communio. Antiquissimus ergo canon populo rememorandus est, qui sic habet: Omnes fideles quae in solennitatibus ad sacris ad ecclesiam conveniunt, et scripturas Apostolorum et Evangelium audiant, qui autem non perseveraverunt in oratione usque dum missa peragatur, nec sanctam communionem percipiunt (quam nos, ut non exigimus quos

Ex concilio
Athen. c.
missus de
cetero. dist. 5.
et c. si q.

Cyri. c. qñ
aut. de cons.
se. dist. 1

Cap. oēs fideles
de cons.
se. dist. 1.

tidie sacramentalem, saltem spiritualem a populo requiritur
 mus (velut inquietudines ecclesie commouentes, conuenit
 communionem priuari.

Docendus populus, quale sit missa sacrifici-
 cium. Cap. xxvii.

Aug. de tris-
 ni. et in
 psal. 20. c.
 semel, de cō-
 sc. dist. 2. &
 puob. sc.

1. Petr. 3

Roma. 6

Docendus item est populus, quale sit Missa sacrificiū,
 nempe representatiuum. Semel quidem Christus mor-
 tuus est, iustus pro iniustus, semel in manifestatione sui cor-
 poris in distinctione suorum membrorum omnium, Verus
 Deus & verus homo semel tantum in cruce pependit, offe-
 rens patri seipsum hostiam viuam, & passibilem, immorta-
 lem, viuorum & mortuorum redemptionis efficacem. Et scia-
 mus quia Christus resurgens a mortuis, iam non moritur,
 mors illi ultra non dominabitur. Et tamen quotidie immo-
 latur in sacramēto, non quod toties Christus occidatur, sed
 quod illud vnicum sacrificium mysticis ritibus quotidie re-
 nouetur, quotidianaq; recordatione mortis domini (qua li-
 berati sumus) in edendo & potando carnem & sanguinē,
 quæ pro nobis oblata sunt, hoc ipsum representetur, quod
 olim factum est, facitq; oblatio ista sacramentalis moneri
 nos, tanquam uideamus præsentem dominum in cruce, Elis-
 cientes subinde nobis ex illo fonte inexhausto, gratiam sac-
 lutarem, immolamusq; hostiam pro uiuis & defunctis, dum
 pro illis patrem per filii mortem deprecamur.

Exequiæ ac Missæ pro defunctis, quâdo, & cum qua
 admonitione celebrandæ. Cap. xxviii.

Exequiæ ac missas quæ pro defunctis peculiariter dis-
 cuntur, malumus in alium diem transferri, quàm die
 dominico celebrari, nisi tamen plebs diei translatione gra-

uaretur, In quibus etiam ad populum fiat admonitio, declaraturq; quibus potissimum modis Dei misericordia pro animabus ambienda sit, Sic ut interim admoneantur hi, qui funebres pompas ac missas glorię tantum aucupandę causa instituunt, perdere mercedem suam. Debet quoq; plebs doceri, pium esse, quemadmodum ab Apostolorum temporibus, ecclesia (quę columna & firmamentum veritatis est) & docuit & obseruauit, pro defunctis dominum exorare, & elemosynas in finis pauperum elargiri, atq; hæc eis prodesse, qui in communionem ecclesię & signo pacis decesserunt, & qui cum uiuerent, hæc sibi ut postea possent prodesse cooperando meruerunt.

Cap. nō est
manus. c. 12
pus. 23 q. 2
Ex 118.
August.
b. Tim. 3 1

Qui ad exequias euocandi. Cap. xxix.

AD exequias, quę extra ciuitatem nostrā Coloniā celebrantur, non euocandi monachi, nec ista cohors leuium ac indignorum sacerdotum, Aut si euocentur, videndum ipsis, ne lasciuiant, quanquā nobis magis probeatur, ut qui uolet, pietate ductus, multiplicari pro defuncto preces, is monachos in suis monasteriis ac clericos singulos in suis templis permanere sinat, ibidemq; preces ac missas peragere. Quoniam enim spectat concursus iste, interdū q̄ par est immodestior, q̄ ad captandam auram popularem. Cauenda uero summopere post exequias delicata conuiuia, crapulę ac comessationes, ne Deus placandus magis irritetur.

De penitentię partibus. Cap. xxx.

IN sacramento penitentię explicando ac recte ministrando, maturitate multa ac diligētia opus est. Veteres orthodoxi penitentię partes tres nobis tradiderunt, Contritionem, confessionem, ac satisfactionem, seu fructum penitentię.

tentia dignum. Quamquã pœnitentia quatenus sacramentum dicitur, potissimum in absolutione presbyteri consistat, qua ille ex virtute verbi & clauium sibi à Christo traditarum, peccatorem pœnitentem, & in misericordia Dei sperantem, à peccatis suis absoluit, de quibus Paulo latius in Enchiridio dicemus.

Prima pœnitentiæ pars, contritio, in suggesto semper pertractanda. Cap. xxxi.

Prima pœnitentiæ pars, quum omnis euangelicæ prædicationis exordium sit, nunquam non est in suggesto pertractanda. Hac enim confugitur ab ira Dei ad misericordiam, hac conuertimur ab operibus mortuis ad Deum viuentem, hac subducimur a peccati ac diaboli laqueis, ac concorporamur Christo. Vnde a pœnitentia præcursor Iohannes, deinde Christus ipse, ac princeps Apostolorum Petrus, prædicationis euangelicæ doctrinam sunt exorsi. Pœnitentia autem tum recte prædicatur, quum arguuntur scelera, ac flagitia per uerbum Dei, & incutitur populo timor iræ, indignationisq; ac iusti iudicii Dei, certo certius manentis eos, qui male agunt ac male agendo perseverant. Subinde vero vino oleum miscendum est, ut ex animo vereq; territis ac conuersis promittatur gratia ac misericordia. Ad eum modum Paulus ad Ephesios scribens: Hoc (inquit) scitote, quod omnis fornicator aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Nemo uos seducat inanibus uerbis, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentie. Nolite ergo effici participes eorum. Et iterum ad Galatas: Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, im-

munditia.

Ioh. 2. 0

Hebra. 6

Math. 3.
Acto. 2.

Roma. 2.

Ephe. 5.

Gala. 5

manditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, ueneficia, inimicitia, cōtentiones, æmulationes, rixæ, iræ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico uobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

Neminem non ad pœnitentiã inuitari. Ca. xxxii.

Iam, quanquam nemo conuertatur ad dominum, nisi tra-
 ctus per patrem, attamen nemo hic excusationem præ-
 textat, q̄ non trahatur, quod ille semper stet ante ostium
 pulsans, nimirum per internum & externum uerbum, com-
 monens ut conuertamur à via nostra pessima, & in clamās,
 quoniam ira, indignatio, tribulatio, & angustia in omnem
 animam hominis operantis malum. Gloria autem & honor
 & pax omni operanti bonum. Hic concussis conscientiis
 commonstrandus est Samaritanus ille, qui infundit uinum
 & oleum, qui sanat omnes contritos, & alligat omnes con-
 tritiones eorum. Filioli mei (inquit diuinissimus Iohannes)
 hæc scribo uobis, ut non peccetis. Sed & si quis peccaue-
 rit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum ius-
 tum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro
 nostris autem tantum, sed & pro totius mundi. Hæc est do-
 ctрина, quæ docet mori mundo & uiuere Christo.

Ioh. 6

Rom. 2

Luce. 10
Psal. 146
1. Ioh. 2

Presbyter qui a confessionibus est, qualis esse
 debeat. Cap. xxxiii.

DE confessione & quotuplex sit, alibi dicemus. Tan-
 tum quod ad eam quæ sacerdoti priuatim fit, atti-
 net, de paucis admonebimus. Primum magnopere necessa-
 rium iudicamus, ut sacerdos, qui à confessionibus est, sit in-
 teger, eruditus, ac silentii tenax, alioqui si ad quæstum in-

CONCILIVM PROVIN. COLON.

tentus sit, si ad malum sollicitet, si curiosior explorator sit, si pertinacibus blandiatur, si intricatam conscientiam extricare nesciat, si deniq; uel ebriosus, uel iracundus, uel leuis, uel secreti minime tenax, dissipandis magis quam paciscendis ouibus uidebitur idoneus.

Quid confitentem docebit præbyter confessarius. Cap. xxxliii.

IN primis autem qui huic muneris intentus est, docebit confitentem, ne ambiguis ac perplexis sermonibus sermone moretur, & percontando cogatur uelut expiscari crimina (quod sæpenumero periculosum est) sed simpliciter, tanquam coram Deo aperiat letalia crimina, & quæ conscientiam onerant ac ledunt, quod ea quæ contra conscientiam aguntur, ædificent ad gehennam. Atq; ibi maxime opus est sacerdote iudice, discernente inter lepram & non lepram.

Rom. 14

Remediū pro ratione morbi adhibendū. Ca. xxxv.

1. Thess. 8

Quod omnibus Christianis præcepit Paulus dicens: Rogamus autem uos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Hoc eum qui a confessionibus est maxime conuenit obseruare, nimirum ut consolando erigat pusillanimes per immensam Dei misericordiam, Præfractos autem obiurget, tremendumq; Dei iudicium ante oculos ponat, Deniq; uti prudentissimus medicus, pro morbi qualitate temperabit medicinam, obfuturus magis quam profuturus, si putauerit uno collyrio omnium mederi morbis. Monendi ergo qui confitentur, singuli secundū ordinem, statū ac etatē, atq; id per locos quosdam communes, ex scripturis deprōptos, quos in numerato habere debet parochus.

Nimis anxii quomodo tranquillandi.

Cap. xxxvi.

Qui nimis anxii sunt in repetenda confessione uel iteranda, apud alium sacerdotem, uel etiam in enumerandis circumstantiis, quales sunt quidam, qui quantumuis confitendo, conscientiam tamen uix tranquillare possunt, docendi erunt, Deum (cui omnia patent) sinceritatem tantum cordis à nobis requirere, nec tam seuerum esse exactorem, qui conscientiam ob unam uel ob aliam delicti circumstantiam, inter confitendum non dedita opera neglectam, perpetuo turbatam esse uelit. Nam quis omnes erratus suos enumerauerit: quemadmodum Dauid ait. *Delecta quis intelligit, Ab occultis meis munda me domine.*

Psal. 18

Moderatio in casibus reseruatis. Cap. xxxvii.

In occultis delictis ex reseruatione casuum comperitum habemus, nonnihil mali interdum accidere, Vel quod peccator non habens in promptu sacerdotem, qui illum absoluat, confiteri uel differt uel contemnit, uel quod qui minores aetate sunt, uel mulieres difficile adducantur, ut ex suis parochiis non sine leui suspitione ad nos seu commissarios nostros profiscantur. Quare ut consulamus et uerecundiæ et famæ, uisum nobis est, hanc potestatem nostram absoluendi à peccatis et casibus nostræ absolutioni reseruatis (occultis tamen) omnibus parochiis per diocæsim nostram constitutis, rite uocatis, delegare, Modo tamen Vicariorum nostrorum in pontificalibus consilium requirant ac adhibeant, nostris tamen Suffraganeis potestatem facientes, aliter in diocæsis suis, uti consultius uidebitur, super hac re ordinandi.

CONCILIUM PROVIN. COLON.

Publicæ pœnitentię usus in ecclesiam reuocandus. Cap. xxxviii.

IN publicis uero criminibus, quemadmodum necesse est, ita iubemus ad canones antiquos publicę pœnitentię re-
gredi, atq; adeo ad Christi & sui discipuli Pauli institutum reuerti, qui ad Corinthios exemplo ostendit: quomodo oporteat ecclesiam in publice peccantem animaduertere, donec ipsi publice peracta pœnitentia satisfecerit. De quo fusius dicemus sub titulo, de iurisdictione ecclesiastica contentiosa.

1. Corint. 5

Recitata confessione, quid agendum per parochum. Cap. xxxix.

Ioban. 8

Peracta confessione, sub absolutionem sacerdos monabit confitentem, ut quod admissum est, detestetur, ut sic deinceps uitam instituat, ne in ullum letale crimen posthac incidat, quemadmodum Christus ad mulierem dixit: Vade & noli amplius peccare, utq; eum affectum habens, credat per Dei misericordiam in uirtute sanguinis Christi per absolutionem impartendam in uerbo eius sibi remissum iri peccata. Iniungat etiam illi fructum dignum pœnitentię facere, ac tum deniq; imponat manum ac absoluat confitentem.

In matrimonii sacramento quid agatur. Ca. xl.

Gene. 2
Matth. 19

DVM matrimonio iungunt parochi uirum ac mulierem, docebunt matrimonium institutum esse à Deo, confirmatum per Christum, ut Geneseos secundo, & Matthæo. xix. legimus. Quod sacramentum si quis, sicut de cet, acceperit, accedente sacerdotali precatione, confertur donum spiritus, quo uir diligat uxorem amore casto, sicut

Christus dilexit ecclesiam. Mulier uicissim, propter Christum amet reuereaturq; uirum suum uti dominum. Vterq; liberos (si dentur) summa cura instituant ad Christianam pietatem. Cōpiosam monendi materiam Paulus ad Ephe. v. subministrat.

Ephe. 5.

Quemadmodum monendi sunt, qui matrimonium contrahere affectant. Cap. xli.

Quum matrimonium ante lapsum Adq; propter procreandos liberos institutum; ac benedictione Dei firmatum sit, qua dixit ille, Crescite & multiplicamini, & replete terram, Peculiariter autem homini, Erunt duo in carne una. Propterea relinquet homo patrem & matrem suā, & adhærebit uxori suę. Nec ratio coniunctionis, seu benedictio post lapsum defecit, sed tantum quod sanis potuit esse officium, id ægrotis factum etiam sit remediū, Dum utriusq; sexus infirmitas propēdens in ruinam turpitudinis, recte excipitur honestate nuptiarum. quemadmodum diuus Paulus ait: Vnusquisq; vxorem suam habeat propter fornicationem, nimirum uitandam. Monendi sunt qui matrimonium cōtrahere affectant, ne alius affectus ipsos huc rapiat, ut sit honorabile coniugium ac cubile impollutum. Nam si neq; ob prolem suscitandam, neq; ob fornicationem uitandam, sed potius diuitiarum aut opum nanciscendarum, aut alterius rei gratia matrimonium contrahatur, perperam agitur ac grauiter in sacramentum peccatur. Hic, quæ Tobie. vi. vii. & viii. scribuntur, enarrari, proponi, ac doceri conueniunt. Vbi locus pulcherrimus est, exemplo commonstrans, quemadmodum bona vxor donum Dei sit debitum timenti dominum, quomodo in timore Dei apparentibus non lu.

Aug. de Gen
n. si ad lites
p. m. lib. 9.
cap. & seq.
Gene. 1
Gene. 2

1. Corint. 7

Tob. 6 7 8

xuriae causa, sed sola posteritatis dilectione in qua benedicatur nomen Dei in secula petenda. Quo pacto coniugii conscriptione facta, tradenda, quemadmodum etiam consensum nuptiale cum laude & benedictione Dei agendum. Denique quomodo precandus sit deus per coniuges, ut benedictionem suam in ipsos, quos coniunxit, impleat. Haec enim decent sanctorum filios, qui non debent ita coniungi sicut gentes quae ignorant Deum, Eritque horrendum illud exemplum de septem Sarae uiris: a daemone occisis replicandum. His namque (ut Raphael angelus apud Tobiam ait) qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum a se & sua mente excludant, & suae libidini ita uacent, sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus, daemoneum malum dominatur. Quamobrem uehementer comprobamus illum morem, quo matrimonio iungendi ante ecclesiasticam coniunctionem, ieiunio se praeparant & sacram eucharistiam sumunt.

Matrimonium tria complecti. Cap. xlii.

Aug. de Ges
neji ad lites
ram li. 9. c.
7. 80. 3

Docendi itaque breuiter, matrimonium tria complecti, fidem, prolem, & sacramentum. In fide attenditur, ne praeter uinculum coniugale, cum altera uel altero concumbatur. In prole, ut amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur. In sacramento autem, ne coniugium separetur, ne uel dimissus aut dimissa etiam prolis causa alteri coniungatur.

Pium uotum & in clandestine contrahentes
censura. Cap. xliii.

Ex canonibus
Euaristii.

Optandum, ut Canon Euaristii pontificis Concilio generali renouetur, tollanturque illa clandestina matrimonia, quae inuitis parentibus ac propinquis, Veneris po-

tius quam Dei causa contrahuntur. Nam quanta ex his claudes-
 destinis matrimoniis mala suboriatur, in aperto est. Interea
 vero donec ecclesia de hoc prospiciat, si non irrita, prohibita
 saltem sint, & poenae canonicae, hoc est, excommunicatio
 ni, contrahentes, et qui his ope aut consilio adfuerint, subia-
 ceant, quam nec tam facile, nisi ecclesiae satisfiat, tolli admo-
 dum expedire nobis uidetur. Quantum fieri potest, cauebit
 parochus, ne liberos citra parentum auctoritatem coniun-
 gat. quod si parentes negligentes fuerint, aut in admittendo
 matrimonio iam contracto rigidiores negatores, admo-
 nebit eos, ut liberos maturae aetatis elocent, ne uel uinculo iam
 per ecclesiam indissolubili pertinacius oblucentur.

Coniunctio coniugum in facie ecclesiae per-
 agenda. Cap. xliiii.

Coniunctionem per sacerdotem cum benedictione sa-
 cerdotali ac precibus inter missarum solennia in tem-
 plo secundum antiquos canones & ecclesiasticum ritum fie-
 ri decernimus. Superbia ac fastu tumidis (qui in priuatis do-
 miciliis malunt quam in templo, ubi ecclesia conuenit, ac con-
 iungendis bene praecatur) copulari, quis non inepte oppo-
 suerit illud Paulinum: Num ecclesiam Dei contemnitis? 1. Cor. 11
 Nec sacerdos ante quoslibet coniugio iungat, nisi edictis aut
 proclamationibus tribus publice e suggestio ad populum fa-
 ctis praecedentibus, ob multas ac varias fraudes euitandas.
 Contra haec haud facile, sed tantum ubi ratio admodum ne-
 cessaria, hoc ipsum fieri postulauerit, Idque non, nisi causa co-
 gnita, dispensabitur.

Peregrinos & ignotos sine legitimo testimonio non
 coniungendos. Cap. xlv.

Peregrini & ignoti non coniungantur, nisi legitimis testimoniiis doceant se ubi ante versati fuerint, nullis matrimonii uinculis astringi, ipsiq; per suum parochum licere per alium parochum copulari.

In gradibus consanguinitatis ac affinitatis, Concilium generale obseruandum. Cap. xlii.

Ex cōci. generalis. c. non debet, de cōsan. & affi.

Quod ad gradus consanguinitatis ac affinitatis attinet, qui matrimonium contrahendum, ac cōtractum dirimunt, decretum Concilii generalis obseruabitur.

Hic si parochi in dinumeratione graduum addubitauerint, peritiores consulent. Vbi Romanus pontifex dispensatorio diplomate matrimoniū secus contractum, approbandū iusserit, examinētur causæ diligentius, quæ dispensationē extorsissent, quæ si cōperiantur aliter, quàm narratum est, se habere, non dubium est dispensationem nullius roboris esse.

Ludicra tollenda. Cap. xlii.

Ludicra illa, quæ in templis post coniunctionem sacerdotalem fieri consueuerunt, ueluti in pulsando sponso, atq; alia eiusdem generis, penitus tollantur. Nam res seria, quam Deus ipse instituit, benedixit, inuiolabilemq; decreuit agitur.

De sacro ordine dictum esse prius. Cap. xliii.

De sacro ordine, & quæ salutaris gratia hoc sacramento conferatur. Quæ deniq; in eodem sacramento conferendo obseruari oporteat, titulo primo, qui de munere episcopali est, abunde diximus.

Cur adhibeatur extrema unctio. Cap. xlii.

Restat extrema unctio, quæ (quoniam in morte extrema iuxta est) adhibetur, ut uel conualescat agrotus

si Deo ita visum, uel cum fide bonaq; spe obdormiat in dño.

quomodo impendenda vnctio extrema. Cap. L.

Est autem vnctio impendenda cum expositione vnctio Iaco. ult.
nis & mandati apostolici, quod sic habet: Infirmatur
aliquis in uobis, inducat presbyteros ecclesie, ut orent super
eum, ungentes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei
saluabit infirmum, & alleuabit eum dominus, & si in pecca
tis sit, remittetur ei. Posiremo loco adhibebit parochus ad
monitionem preparationis ad mortem, quemadmodum En
chiridion docebit.

A sepultura nemo in communionem discedens,
repellendus. Cap. LI.

Quod ad sepulturam attinet, quis poterit negare rem lon
ge piissimam esse, & in ueteri & in noua lege accu
rate obseruatam, ut christianorum (qui spem resur
rectionis habent) corpora, non pecudum more difficiantur,
sed in coemiterii sinum recordantur, quod etiam alto myste
rio non caret. Ab hac ergo sepultura, nemo christianus, qui Gen. 23. 25
in communionem decessit ecclesie, arceatur. & si casu mors
uus fuerit. Quum enim communicabatur uiuenti, & mors
tuo communicandum est. Soli uero heretici excommunica
ti publici, latrones, & hi, qui sibi mortem criminibus con
scientia adacti, consciuerunt, & quos in peccato letali, nul
lis penitentiae signis precedentibus, decessisse consite
rit, prohibeantur. c. ex parte
de sepulch.

Quam admonitionem in sepulturis & exequiis
quibus fieri oporteat. Cap. LII.

In sepulturis autem & exequiis mortalitatis atq; huius
calamitose uitae admonitio diligens fiat, atq; excitans

Hebra. 11. *di inter alia praesentes, ut recogitet sibi eosdem modo hinc
excedendum esse sese in hac terra peregrinos agere, aliam
autem inquirere, ad quam semper oporteat suspirare. Nam
quo pacto ad exoradam pro defunctis, Dei misericordiam
commonendi sunt, supra diximus.*

DE VICTU PAROCHORUM.
RVM. Cap. I.

Ex cō. T. 0:
lecta. 1. c. d.
8

Matth. 10

*Vporest ut de victu parochorum dispi-
ciamus. Hic in primis, quod Christus do-
cuit, & sacri canones maximo serio pre-
ceperunt, praemittendum duximus. Nem-
pe ut sacramenta ecclesiastica gratis mi-
nistrentur, dicente domino: Gratis ac-*

Ex cō. T. ri:
buren. ac
Varen.
c. in ecclē:
siastico. ca.
praecipitū.
13. q. 2

*cepistis, gratis date, quamobrem neq; pro baptizandis, con-
signandisq; fidelibus, neq; pro collatione chrismatis, uel pro
motionibus graduū, neq; aliis sacramentis distribuendis pre-
tia quolibet uel praemia nisi quid uoluntarie offeratur, reci-
pienda sunt. Neminem quoq; ad quaestuosas exequias cogi
aut pro sepultura munus aut pretium exigi uolumus, secun-
dum canonicas sanctiones. Custodi interim ac uespilloni, de
sua mercede nihil detrahentes.*

Parochis victus necessarius suppeditandus. Cap. ii.

Deuter. 2. 5.
Marci. 2. 0
1. Tim. 5
1. Corin. 9

AT quum lex diuina praecipiat, non alligandum os bo-
ui trituranti, quod utiq; non boum causa, sed propter
nos dictum, Christus in Euangelio explicat: Dignus (in-
quies) est mercenarius mercede sua. Ac Paulus toto capite
ix. primae ad Corinth. confirmat: Quis enim militat suis sti-

pendiis unquam: quis plantat vineam, & de fructu eius non edit: quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat: Neque enim magnum est si qui spiritualia seminant, carnalia etiam metat. Quamobrem, dispiciendum est, ut parochis Evangelii prædicatoribus certa ac competens subministratio victus & vestitus fiat, idque ad eum modum, ne in administrandis sacramentis quippiam exigendo, oneri sint parochianis, aut cibum uicatim discurrendo emendicare cogantur, quo nihil turpius aut sordidius.

Vicecuratos quos uocat, ex prouentibus ecclesie congruam sustentationem recepturos. Cap. iiii.

IN primis igitur, qui per vicarios seu Vicecuratos ecclesias parochiales regendi potestatem a nobis acceperunt, iisdem vicariis tantam ex prouentibus ecclesie partem assignabunt, qua uitam congrue sustentare possint. Quod nos inter visitandum pro ratione locorum ac parochiarum ut fiat, ordinabimus.

Qui ecclesias unitas habent, Vicariis perpetuis portionem congruam assignare oportere. Cap. iiii.

Eccliesie cathedrales ac collegiatae, itidem monachi seu religiosi qui ecclesias parochiales aut suis ecclesiis uel monasteriis unitas habent, aut regendas aliis committunt, aut presentando committi procurant, adeo interdum omnem prouentum emungunt, ut residui redditus, qui rectoribus ecclesiarum permittuntur, nimis tenues sint & exiles. Quamobrem nostrae curae erit, ut tanta portio rectoribus istis assignetur, unde iura episcopalia soluere, & congruam sustentationem habere possint.

Vbi redditus non suffecerint, quid agendum. Cap. v.

c. suscepti
de præben.
& dignita.
lib. vi.

Ex Vienſ.
cōci. clēſ.
ſi vna.

Vbi vero redditus eccleſiarum non ſuffecerint, iuris conſilium ſequendum putamus, Nēpe ut duæ vniantur, aut ſi id graue videbitur, ſaltem vna, aut plures etiam vicarij, quæ ad altaria in eiufcemodi eccleſiis fundatæ ſunt, ipſi eccleſiæ parochiali (ut uocant) incorporentur, Sic tamen, ut quoad fieri poteſt, per parochum officium, ob quod vicariæ illæ fundatæ ſunt, minime negligatur. Porro decimas potiffimum parochis ac eccleſiæ miniſtris deberi non dubium eſt. Nunc quum illæ paſſim a laicis magna ex parte uſurpentur, neq; facile ex eorum manibus diuelli poſſint, videndum num diligenti cohortatione, aut alia via iuri cōſentanea, parochi (cui eccleſiæ redditus ad victum non ſufficiunt) hunc aliquid emendicari poſſit.

Denarius conſuetus, ſed duplicatus pendendus. Cap. vi.

Poſtremo loco iuſtum ac decens putamus, ut ſinguli parochiani denarium illum conſuetum, ſed duplicatū, ſaltem in anno quater, uidelicet in feſtis illis maioribus, ueluti in natali dominico, Paſcate, Penthecoſte, Aſſumptione neq; virginis glorioſæ, Id eſt, ſingulis feſtis duos denarios parochi pendant. Neq; enim tantillum offerre vlli oneroſum eſſe aut videri poteſt. Quis enim tam ſordidus eſt, qui non æquum putet, modicum quid caduci ac temporalis ſub miniſtrare illi, a quo ſpiritualia ac æterna uiciſſim repetit eerte omnes ſcire debent, eos, qui in ſacrario ſunt, edere. Et qui altario deſeruiunt, cum altario participare. Nam et dominus ordinauit, his qui Euangeliū annuntiant, de Euangelio viuere. Qui ſe vnica ſolutione (quæ uno albo rotato ſer) liberare uolet, id ipſi liberum eſto. Ne vero parochus aut in contentionem aut ſuſpitionem trahatur, potius hæc

1. Corin. 9.

pecunia per ecclesiæ œconomos aut alios probatæ fidei viros colligetur, ac ipsi parochæ numerabitur.

Laudabilem consuetudinem Agrippinæ Coloniae per hæc non abrogari. Cap. vii.

Laudabilem tamen consuetudinē in ciuitate nostræ Coloniae, erga sanctam ecclesiam, pia deuotione fidelium introductam per has nostras synodales constitutiones nos habemus immutare, donec ipsis parochis intra eandem ciuitatem de sufficientiori uictu fuerit prouisum.

DE CONSTITVTIONIBVS AC
consuetudinibus ecclesiasticis. Cap. I.

HE constitutionibus Humanis ac ecclesiasticis consuetudinibus magna in presentiarum in ecclesia Dei concertatio est, quam ecclesiæ turbatores, ut ecclesiæ autoritatē euerterent, ad nihilumq; redigerent, inuenerunt. At populus hic docendus est sanctorum patrum regulam sequi, qui diligenter admonent, traditiones ecclesiasticas, presertim quæ fidei non officunt, ita obseruandas, ut a maioribus traditæ sunt. Sunt autem illa quæ non scripta, sed tradita custodimus, non vnus generis, quemadmodum diuus Augustinus tradit. Alia enim toto terrarum orbe obseruantur a patribus, nobis, quasi per manus tradita. quæ quidem putanda sunt, vel ab ipsis Apostolis, uel ex plenariis conciliis (quorum est in ecclesiis saluberrima autoritas) comendata, atq; statuta retineri, uelut quod passio et resurrectio et ascensio in Celum, aduentus spiritus sancti,

Augu. ad Iu
nariu. c. iis
tu aug. 12.
dist.

CONCILIUM PROVIN. COLON.

Et quadragesima annua sollemnitate celebrantur, Quod die Veneris a carnibus abstinetur, atque alia multa, quae ab vniuersis merito obseruantur. Alia vero quae per loca terrarum, regione saepe variantur, sicut est, quod alii ieiunant die Mercurii, alii non, alii quotidie communicant corpori et sanguini domini, alii certis diebus accipiunt. Et si quid aliud huiusmodi animaduerti potest, totum hoc genus rerum liberas habet obseruationes. Quod enim neque contra fidem catholicam, neque contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum, et pro eorum inter quos viuitur, societate seruandum. Sic diuus Ambrosius Augustinum docuit de hoc altero genere interrogantem: Tu (inquit) ad quamcumque forte ecclesiam (nimirum in vnitatem catholicam ecclesiam permanentem) veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalum, nec quemquam tibi, Sed de his, ac quatenus ecclesiasticam istam constitutiones obligent, alibi latius dicemus.

Ieiunia ab ecclesia indicta, reuerenter obseruanda. Cap. II.

Ieiunia ergo ab ecclesia indicta, reuerenter obseruari uolumus, admonendusque populus cur sint instituta. Nempe ut corpus per intemperantiam cibi ac potus luxurians castigetur, in seruitutemque redigatur, quo animus vegetior ac liberior laudibus diuinis insistat, diuinisque voluntati sese attemperet. Magnum certe et generale ieiunium est, abstinere ab omnibus iniquitatibus et ab illicitis voluptatibus seculi. Ad hoc perfectionis qui nodum peruenit, is ecclesiae indictum huc uocans, haud contemnat.

Irrisores ecclesiasticorum ieiuniorum refeluntur. Cap. III.

ANG. in Io.
c. ieiunium au-
tem magnu
de co. di. 5.

Qui ecclesiæ ordinationem irrident, illiq; diuum Paulum opponunt, quasi is ieiuniis ecclesiasticis contradicat, grauissimam vtriq; contumeliã (Apostoli doctrinã dedita opera adulterãtes) inferunt. Non enim ecclesia aliquod cibi genus perpetuo interdixit, aut Iudaicũ ciborum delectum contra apostolicã doctrinã inuexit, quinimo cum Paulo semper docuit, doctrinã esse dæmoniorum, cibum aliquẽ immundũ iudicare, & prohibere, quem Deus creauit ad percipiendum cum gratiarũ actione fidelibus; & his qui cognouerũt veritatem, quod scilicet omnis creatura Dei bona sit, & nihil reũciendum quod cum gratiarũ actione percipitur. Sed potius ecclesia veteris legis ac apostolicorum virorum exempla sequuta, ieiunia quædam publica certis diebus indixit, iubens tum a carnibus abstinere, & cibus aridioribus vti, non quod carnes immundæ sint, sed vt luxu temperetur. qua de re in Gangrensi Concilio (quod non multo post Apostolorum tempora obseruatum est) pari censura damnati sunt, tum hi qui nonnullos cibos carniũ illicitos reputarunt, tum illi qui præter necessitatem corporalem superbientes, ieiunia communia totius ecclesiæ putauerint contemnenda, perfectam in sua scientia rationem vindicantes, quos anathema esse, Concilium illud decreuit. Atq; alia multa (quæ nunc in contentionem rursus vocantur) vt succincte admodum, ita Christianissime apostolico spiritu diffiniuit.

Coloss. 2.
1. Tim. 4.Ex Concilio
Car. Gen.

Ecclesiæ constitutionem charitã cedere. Cap. III.

Cur vero criminentur hostes ecclesiæ eius institutum, non videmus, quum ipsa nulli iniiciat laqueum, quod hanc constitutionem adeo ligare non velit, ut uel chari-

CONCILIUM PROVIN. COLON.

Cap. cō. lū
de Obser. iei
iu.

tati vel necessitati minime cedere debeat. quinimo liberum facit, quolibet tēpore quibuslibet vesci, modo id uel charitas vel necessitas suadeat, adhibito tamen vtriusq; medici (si pręsto sint) aut saltem alterius, nimirum animę consilio.

quid in ieiunio potissimum spectandum. Cap. v.

Iam quum in ieiuniis ratio potius indictionis quàm abstinentia ista a carnibus spectetur, admonendus est populus quum ieiunandum erit, non minus sumptuosa & prolixa illa piscium fercula quàm carnum uitanda. Bellaria itē illa, magis quàm carnes inflammantia.

Redarguuntur qui quadragesimę obseruationem contemnunt. Cap. vi.

Orig. super
L. u. Hiero.
aduersus
mōs. hare.
Ambro. in
sermo, de
qua dicitur
36. Ex con
ci. Tol. 8.

Quadragesimę institutio antiquissima est, a temporibus Apostolorum ad nos vsq; deducta, cuius violatores plerisq; generalibus conciliis, pręsertim Theletano octauo, acerrime redarguuntur, religioniq; contrarie monstrantur. Atq; adeo omnes quotquot sine inenitabili necessitate seu fragilitate, euidentiq; languore, seu etiam impossibilitate statis diebus quadragesimę esum carnum attentare pręsumperint, alienos a sancta cōmunione decernit, quod sacris diebus abstinentię oblitī sint, disciplinę ac quadragesimę dies (quę anni totius decimę putantur, quę & in oblatione ieiunii domino consecrantur) temerarie prophanauerit, quos vero aut ætas incuruat, aut lāguor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita, violare pręsumant, q̄ a sacerdote permissum esse, percipiant.

Letanię & Rogationes cur institutę, & quomodo populus admonendus sit. Cap. vii.

Ex cōci. au
relia. c. 23.

Letanię, id est supplicationes, seu rogationes, in dicto triduo

triduo ieiunio ante domini ascensionem patribus placuit celebrari. quibus omnes interesse iubentur, ut quemadmodum omnes peccauerunt, sic & omnes pro venia supplicent, Omnesq; ad Deum corda cum manibus eleuent. Quanquam potissimum Lætaniæ istæ principio institutæ sunt, ut tum populus diuina institutione admonitus, clementiã Dei exoret, quo pestes, clades, calamitates, fames, bella, & id generis aduersa, quæ nobis iustissimo Dei iudicio ob peccata nostra infliguntur, ac sub id anni tempus, nẽpe Veris (quum bella emergere atq; terræ fructus, qui tum in flore atq; teneri adhuc sunt, facile corrumpi solent) potissimum imminet, auertat & tollat. Vt autem ecclesia fiduciam erga Deum (quã orantes ac petentes habere necesse est) tum nobis adaugeat Heliã proponit hominem nobis similem & passibilem, qui oratione orauit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex. Et rursus orauit, & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. Quod si solus Helias petens exauditus est, non Christus ecclesiæ suæ preces auersabitur? Hic interim populus docendus est, quod non solum quæ animi, sed & quæ corporis & externa bona sunt à Deo omnium authore postulare oporteat. Et redarguendi illi (haud ita multo q̄ gētes meliores) qui uel fortunæ uel suæ industriæ bona temporaria accepta ferunt.

Iaco. viii
1, Reg. 17

Processiones intra septa ecclesiarum peragendæ. Cap. viii.

Quod processiones per agros & campos peraguntur, rationem quidem habet, Nempe quod populus oret, ut segetes ac fruges terræ à domino conferrentur. Verum ut alia plurima, ita & hic mos hominum

malitia deprauatus est. Quod per occasionem talis deambulationis (quæ Deo placando erat instituta) pleraq; scelera committantur. quamobrem nobis satius uidetur, ut hæc, aliq; supplicationes ac processiones de cætero intra septa ecclesiarum religiosè fiant, ac ut in templo, loco præcationibus peculiariter dedicato, oretur deus, Habeaturq; tum pius rei ac tempori conueniens ad populum communitorius sermo. Nostri tamen Suffraganeis liberum relinquitur, ut ipsi in suis diocæsibus de hac re, uti mores regionis patientur, discant.

Admonendus populus, cur feriæ institutæ. Ca. ix.

Diligenter quoq; populus admonendus est, cur feriæ, & potissimum dies dominicus (qui à temporibus Apostolorum in ecclesia Dei semper celebris fuit) institutæ sint. Nempe, ut tum in unum omnes pariter conuenirent ad audiendum verbum domini, ad audiendum quoq; sacrum, & communicandum. Breuiter, ad uacandum Deo soli, ut dies illa tantum orationibus, hymnis, psalmis, & canticis spiritalibus transigatur, Hoc enim est sanctificare sabbatum.

In feriis soli Deo uacandum. Cap. x.

Quamobrem cupimus, hisce diebus prohiberi nundinas, claudi caupones, uitari comessationes, ebrietas, sumptus, lites, lusus improbos, choræas plenas insanias, colloquia praua, cantilenas turpes. Breuiter, omnè luxum. Nam hisce (& quæ hæc ferè semper consequuntur) blasphemias ac periuriis nomen domini prophanatur, ac sabbatum (quod nos admonet, ut quiescamus peruerse agere, & benefacere discamus) contaminatur.

Marc. 11

Apoc. 1

Exod. 10
Deut. 5

Esaie. 1

Dies dedicationis templi extra Coloniam, uno die

vbiq; celebrandus, & quomodo sit admonendus populus. Cap. xi.

ET quum in diebus festis (quæ dedicationi ecclesiarum peculiariter dicati sunt) plerumq; indigna committantur, adeo ut videatur populus tum potissimum comestitionis causa conuenire, uisum nobis est, ut per diocæses nostras, uno certo die anni quo eiusmodi festum dedicationis in metropolitana nostra colitur, in reliquis quoq; ecclesiis omnibus extra ciuitatem nostram Coloniam Agrippinam constitutis obseruetur. Nam intra Coloniam summo nostro templo suus honos constare debet, quod & in aliis oppidis insignioribus, vbi vna cæteris ecclesiis præminet obtinere placuerit, videlicet ut ibi minores ecclesiæ pridie eius Diei qui dedicationi ecclesiæ summæ eius loci cõsecratus est, aut die dominico proximo præcedente suas singule dedicationes celebrent, obseruetur. Docendus autem est populus, dedicatione templi significari dedicationem ecclesiæ catholicæ ac cuiuslibet hominis Christiani, qua copulatur Deo. Nam ut diuus Augustinus ait: quotiescunq; templi festiuitatem colimus, si fideliter ac diligenter attendimus & sancti & iustæ uiuimus, quicquid in templis manus factis agitur, totum in nobis spiritali ædificatione completur. Non enim est mentitus ille, qui dixit: Templum enim Dei sanctum est, quod estis uos. Et iterum: Nescitis quia corpora uestra templum est spiritus sancti.

Cur templa & altaria consecrentur. Ca. xii.

EX vetustissima institutione & more receptum est, templa & altaria & pleraq; alia, quibus in templis

AUGU

1. Corin. 3

c. Sicut non
alii. c. missa
rū solēnia.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

e. ecclesias,
de cōs. dist.
1.
Exodi. 31
2. Paral. 2.2

ad excitandum fidelium animos & diuinum cultum explē-
dum vtimur, consecrari, solemnibusq; precibus ac benedis-
ctionibus dedicari Deo, quod in veteri quidem testamento
præceptum etiam diuinum habuit. Quemadmodum Exod. 27.
xxx. & ii. Paralip. xxii. legimus, Vngitur præterea secun-
dum ecclesiasticam consuetudinem, quum consecratur altare,
quum dedicatur templum, quum benedicatur calix, idq;
non solum ex mandato veteris legis, verum etiam exemplo
beati Siluestri, qui quum consecrabat altare, illud chrismate
perungebat. Verum unctionis sacramentum, aliud quidem
efficit & figurat, tam in nouo quam in veteri testamento.
Vnde non iudicat ecclesia, quum unctionis celebrat sacra-
mentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neq; scripturas neq;
Dei nouere virtutem.

e. 1. & fide
sacr. vnt.

Populus docendus, quid agatur & significetur in cō-
secratione templorū & altarium. Cap. xiii.

157

2. Reg. 6

Quamobrem populus docendus est, hic aliud agi atq;
aliud significari quum consecratur templum. Fun-
duntur preces domino, vt hunc locum sibi peculia-
riter dedicatum esse velit, vt Diabolum & eius potestatem
inde penitus expellat, ut omnes qui huc deprecaturi con-
ueniunt, ex quacunq; tribulatione consolationis diuinæ be-
neficia consequantur, ut ab omnibus pariter conuenientis-
bus, Deo laudes soluantur, diuinum uerbum audiatur, ac
ecclesiastica sacramenta ministrantur, Peculiariter altare
consecratur, ut illic oblatio munda Deo offeratur, Hoc est,
sacramentum corporis & sanguinis Christi, quod in me-
moriā passionis dominicæ immolamus. quod uero præ-
ter preces, aspersiois etiam atq; unctionis aliarumq; rerū

solemnia adhibentur, mysterii secretioris plenum est. Non
 inanimata ista, gratiæ diuinæ susceptiua sint, sed quum
 hæc visibiliter sunt, admonetur Christianus, Deum omnia
 hæc per inuisibilem uirtutem in anima operari, quæ est do-
 mus Deo dedicanda, ubi fides fundamentum facit, spes
 erigit, & charitas consummat. Signat ergo templi dedica-
 tio tam fidelis animæ quàm ecclesiæ cum Christo despon-
 sationem. Ipsa enim ecclesia catholica ex multis uiuis lapide-
 bus adunata, uerum Dei templum est. Quod si Dei tem-
 plum sumus, altare intus habemus. Altare quidem nostrum,
 cor nostrum est. In hoc altari fit sacrificium laudis. Sacrifi-
 cium enim Deo spiritus contriuationis & cor contritum.
 In hoc altari fit cõmemoratio corporis & sanguinis Chri-
 sti. Hinc preces ad cælum ascendunt, ad cor enim respicit
 Deus. Quamobrem, nisi omnia quæ in huiuscemodi conse-
 cratione exterius aguntur, in nobis spiritualiter impleantur,
 parum hinc fructus nobis accesserit. Quid enim exte-
 rion ablutio uel inunctio sine interiori prodest?

1. Cor. 3. 6

psal. 50

Cur benedicantur campanæ. Cap. xiiii.

Benedicuntur quoque campanæ, ut sint tubæ ecclesiæ
 militantis, quibus uocetur populus ad conueniendum
 in templum & audiendum uerbum Dei, clerus uero ad an-
 nuntiandum mane misericordiam Dei & ueritatem eius,
 per noctem; ut per illarum sonitum fideles inuitentur ad
 preces, & ut crescat in his deuotio fidei, quãuis etiam pas-
 tres alio respexerint, uidelicet ut demones tinnitu campas-
 narum Christianos ad preces concitantium, quin potius pre-
 cibus ipsis territi, abscedant, illisque submotis, fruges, men-
 tes & corpora credentium seruentur, ut procul pellantur

CONCILIVM PROVIN. COLON.

hostiles exercitus & omnes insidiæ inimici, fragor grans
dinum, procella turbinum, impetus tempestatum, & fuls
gurum temperentur, infesta tonitrua & uentorum flamis
na suspendantur, spiritus procellarum & acree potestas
tes prosterantur. Breuiter ut audientes confugiant ad san
ctæ matris ecclesiæ gremium ac ante sanctæ crucis uexils
lum, cui flectitur omne genu, quemadmodum hæc in solens
ni benedictione campanæ reperies.

Philip. 2.

Docendus populus, ut signatis potius quàm signis
inheret. Cap. xv.

Docendus est ergo populus ab exterioribus istis, ut sig
natis potius quam signis inheret ac intendat. Quod
& in omnibus aliis obtinet ceremoniis, alioqui parum ad
pietatem profuturis. Nam qui in exterioribus istis consistit
ac non potius illis admonetur, ut ad Deum respiciat, confu
giat, ac totam suam fiduciã in illum collocet, huic citius ex
terna ista in subuersionem quàm ædificationem erunt.

Quicquid in ceremoniis ad abusum spectat, caute ac
diligenter cauendum. Cap. xvi.

Quamobrem, quicquid in eiusmodi rebus ad abus
sum & superstitionē spectat, & quo populus a Deo
ad collocandum in externis istis aliquam fiduciam
abduci possit, prohibemus, quale inter alia est, q̄ sanctorum
imagines cum indulgentiis & impositione incertarum reli
quiarum dedicatur. Quod quidam aqua, sale, cæreis, ac her
bis benedictis, in medicandis pecoribus supersticiosius abus
tuntur. Omnis quidem creatura per uerbum Dei, & oratio
nem sanctificatur, quemadmodum diuus Paulus testatur. Es
go quanto res sacratio, tanto abusus eius damnabilior.

c. placuit. de
cõse. dist. 1

Cur reconcilietur templum aut cimiterium. Cap. xvii.

Reconciatur ecclesia aut cimiteriū ob seminis emissionem peccandi libidine factam. Itidē ob enormem sanguinis effusionem, dedita opera violenter & iniuriose cōmissam, ac ab aliis quibusdam de causis, qui mos ex Leuitico. xiiii. & xv. suam originem trahit. Est autem hac reconciliatio, non quod templum reuera polluat. Ecclesia enim quum sancta sit, coinquinari non potest, imo ipsius loci sanctitas infamiā loci abolet. Sed quum templum locus sit, ubi delictorum uenia postulatur, ubi salutaris hostia pro peccatis immolatur, ubi Deo laudes exoluuntur, ubi tutela refugii esse debet, sit, ut scandalum, horror, atq; abominatio turpitudinis & peccati ibi cōmissi, propositum quoq; & uoluntas letaliter delinquentis in causa sint, ut sacer locus reconcilietur, Idq; ad exemplum & terrorem, ut videntes locum sacrum seu inanimatum templum nullo peccato obnoxium lauari & purificari delicti horrore, concutiantur & recogitent quantum pro expiatione delictorum uiuo Dei templo sit elaborandum. Sic Christus ementes & vendentes ē templo eiecit, flagello facto de funiculis, ipsos acerrime corripiens, ac dicens: Domus mea, domus orationis uocabitur, nos autem fecistis illam speluncam latronum. Aliud quidem agens, aliud uero innuens.

Leuiti. 14.
15

Matth. 21
Iohan. 2

Quę pollutio reconciliationem requirat. Cap. xviii.

Non tamen omnis pollutio hanc reconciliationem requirit, sed tantum publica uel per rei euidenciam uel saltem per famam. Quod si occulta sit contaminatio, quę etiam baptismi ac pœnitentię sacramenta non remouetur, solennitas non exigitur, quod ratio reconciliationis

CONCIL. PROVIN. COLON.

in occultis non habeat locum.

Quorum sumptus & expensis reconciliatio faciend
da. Cap. xix.

REcôciliationem autem eiusmodi gratis fieri, ac tantum itineris sumptus Vicariis nostris in pontificalibus suppeditari volumus, qui quidem sumptus ex bonis delinquentis desumentur, modo tamen tantæ illius facultates sint, Sin secus, parochiani non grauabûtur uel tantillos sumptus itineris suppeditare, ne populus præter culpam suam grauetur. Ne vero diutius ob talem pollutionem diuinum suspendatur officium, aut ecclesiastica intermittatur sepultura, Vicarius noster in pontificalibus statim ut uocatus fuerit a populo, (modo grauioribus rebus id temporis non fuerit implicitus) ultro ibit, officium suum expleturus.

Immunitatem ecclesiasticam in duobus potissimum sitam esse. Cap. xx.

Ex cõ. Late
rañ. c. nõ mi
nus.

Ex gñali. c.
aduersus de
immu. eccl.

Ex cõ. 10
let. 3. c. ec-

clesiarũ ser-
uos. 12. q. 2

Immunitas ecclesiastica vetustissima res est, iure pariter diuino ac humano introducta, quæ in duobus potissimum sita est. Primum, ut clerici, illorumq; possessiones & bona à vestigalibus & tributis, aliisq; muneribus laicis libera sint. Nam (vt de libertate Leuitarum sileamus) non temere refert scriptura, Pharaonem totam terram Aegypti sibi tributariam fecisse, præter terrã sacerdotum & possessiones quæ à rege traditæ fuerant eis, quas vendere non sunt cõpulsæ, Quin potius ipsis etiam statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, ut legimus Gen. xlvii. Deinde, ne rei criminis ad ecclesias confugientes, inde uolenter extrahantur, Exceptis publicis latronibus, qui per industriam proximum occiderint, ac nocturnis depopulatoribus agrorum, qui itinera

Gene. 47
c. inter alia.
c. immunita-
tem, de im-
munita, ecc.

obsident aggressionum insidiis. Deniq; his qui sub immunitatis spe in ecclesiis ac cœmiteriis delinquant, quod si a confugientibus ad ecclesias paria his commissa sint crimina, quæ reipublicæ referat puniri, tantisper saltem debet secularis potestas a manuum iniectioe abstinere, donec nostros consulat officiales, ne deuenire necesse sit ad cessationes à diuinis, & interdicta, quæ uisum est antecessoribus nostris ob uiolationem eiuscemodi immunitatis æditi constitutionibus promulgare.

quemadmodum fraternitates reformandę sint. Cap. xxi.

Ex Gange.
c. si quis; et
si. p. rb. 30.
dijlin.

FRaternitates (quæ vocantur) & in honorem aliquorum sanctorum in ecclesiis sunt, speciem quidem pietatis habent, sed quales hac tempestate seruantur, nempe in quibus tam clerici quàm laici potissimum comessationibus & ebrietatibus uacant, interdum etiam variis conspirationibus aduersus potestates intenti sunt, si non omnino sublatas, saltem correctas ac reformatas uolumus, omnino sublatas malimus. Ac redditus seu census earundem uel in usus pauperum uel parochi expendi nobis magis placuerit. At quam hæc sodalitates forsitan præter publicum offendiculum ac pauperum (qui ab eis eleemosynas ex institutione accipiunt) præiudicium cōmode tolli non possunt, uidebimus inter uisitandum, ut saltem tollantur abusus, ut prima seruetur institutio, & examinentur formulę earum & statuta, ut ratio ac calculus singulis annis per Prouisores (ut vocāt) earundem fraternitatum coram parochis ecclesiarum reddatur, ut superextantes fructus ac redditus in pauperum seu ecclesię usum ac utilitatem conuertantur, aut etiam inde ali quod parochi ad uictum decidatur.

DE VITA AC CONVERSATIONE

monastica.

Cap. I.

Philo.

August.

VITA monastica non multo post Apostolorum tempora cœpit, quanquam multis persuasum sit; aliam tum fuisse quam nunc est, monachismi rationem. Nemo tamen negauerit, hoc vitæ genus ad perfectiorem euangelicam maxime accommodum, modo secundum sanctissimam institutionem pure immaculateq; obseruetur, quia uero res est quammaxime ardua in carne vivere & carnis stimulis nullum locum dare, diaboliq; mille fraudibus (quibus præsertim solitarios aggreditur) feliciter semper resistere. Idcirco in hoc vitæ genus nemo vel inuitus intrandus, uel pellendiendus, uel temere suscipiendus, sed summa cura adhibita, post diligentissimam demum examinationem monachi ac monachæ recipiantur, quibus sæpe inculcandum est prius Christi uerbum de Eunuchis, qui se castrarunt propter regnum cælorum, quum inquit: Qui potest capere, capiat. Proponenda sapientis sententia, quæ habet in hæc uerba: Altiora te ne quæsieris, &c. Rememorandum quoq; diligentissime, quod Deo stulta & infidelis promissio admodum displiceat. Breuiter, admonendus est omnis ad hanc vitam aspirans, ut primum se totum excutiat, ne prouinciam suscipiat, cui non suffecerit, alioqui parabola euangelicæ dictorio notandus. Quod cœperit adificare & non potuerit consummare. Maxima autem cautio adhibenda est in puellis, propter sexus fragilitatem, ne uel ob ætatem desit uoluntas, uel metus adsit, aut alius affectus

Matth. 19

Ecc. e. 3

Luce. 14

minime Christianus.

Neminem monachismi professione temere
alligandum. Cap. II.

Certe sancti patres admodum fuerant solliciti, ut non nisi voluntario ac spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitus susciperentur, quod coacta seruitia domino ingrata esse dinoscantur, siquidem uoluntarie domino sacrificandum est, et uoluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu domini Psalmographus obsecrat. quod enim quis non eligit, nec optat quod non optat, nec diligit: quod non diligit, facile contemnit. Vnde consequitur, Nullum esse bonum, nisi uoluntarium. A deo, ut qui alio affectu quam bonæ uoluntatis monachismo se alligant, magis peccent quam mereantur. Ambigi enim non potest crimen magnum admitti, ubi et propositam deseritur et consecratio violatur. Nam si humana facta non possunt impune calcari, quis de eis manebit qui corruperint fœdera diuini sacramenti. De adolescentioribus uiduis Paulus pronuntiavit. quod quum fuerint luxuriatæ, in Christo nubere uolunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Admonendi parentes, ne liberos inuitos in
monasterium detrudant. Cap. III.

Admonendi quoque erunt parentes, ne liberos in monasterium inuitos detrudant, quod illos uel longe grauius maneat quam pharisæos, qui circumibant mare et aridam, ut facerent unum proselytum, et quum esset factus fiebat filius gehennæ duplo magis quam ipsi.

Cap. puella
12. q. 2.

cap. presens
12. q. 2
Psal. 118.

Cap. 1. de
1. c. 1.

1. Tim. 3

Matth. 23.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

Quo affectu monastica vita amplectenda. Cap. iiii.

Abul.

Qui monasterium ingreditur alio affectu quam simplici amore Dei ductus, veluti vel spem vel promissionem Abbatiam consequendi habens, uel in otio viuere affectans, uel lucis temporalibus inhians, uel honores ab hominibus appetens, quisquis talis est, non Dei filius aut monachus, sed plane mercenarius est, queadmodum superius nos de clericis etiam dixisse meminimus. Cui verendum est, ut quum uolet ingredi nuptias euangelicas, obiciatur illud: Amice quomodo hic intraisti, non habens uestem nuptialem. Quodq; ipso obmutescente, rex preceptorum ministris, ut ligatis manibus & pedibus, ipsum in tenebras exteriores mittant, ubi erit fletus & stridor dentium. In monasteriis habendus, qui doceat legem domini. Cap. v.

Matth. 22.

Habendus in uirorum monasteriis uir pius ac doctus, qui doceat monachos ab adolescentia meditari in lege domini die ac nocte, ad quod munus in monasteriis monialium, sanctimonialis, ceteris uita & doctrina prestantior deligatur. Debet autem qui monasterio preest summa discretionem uti, maxime erga eos, quos compererit diuinis literis intentos aut contemplationi deditos, ut scilicet tales fordidiore officii sinat esse immunes.

Verbi predicatorem in monasteriis esse oportere. Cap. vi.

Matth. 4.

In monasteriis quoq; uerbi predicator erit pius quidem ac eruditus, nam nulla armatura fortior ad resistendum diabolicis insidiis ac iaculis, quam gladius ille spiritus, quod est uerbum Dei, quo Christus in deserto solitarius ieiunius et orationibus uacans, & nihilofecius tentationibus diabolicis expositus, retudit omnem demonis fraudem ac nequi-

tiam. Nihil quoque potentius illo ad deiiciendos ac vicissim consolandos animos nostros, nihil efficacius ad concitandam mentem in amorem Dei ac contemptum mundi, ac omnium quæ in mundo pulchra ac speciosa apparent.

Monachi bonæ indolis ad Academiâs mittendi. Cap. viii.

NEQ; nobis displicuerit, ut aliquot ex monachis, bonæ indolis ad vniuersitates publicas & bene christianas, aliquot annos theologicis studiis operam nauaturi mitterentur, illic tamen non alibi quam in monasteriis seu gymnasiis sub cura & oculis præceptorum commoraturi ne bonis ac rectis studiis destinati, mores minime monasticos imbibant ac contrahant.

Moniales non esse alligandas, ut nulli quàm suo (ut vocant) patri aut præposito confiteantur. Cap. viii.

Sint præterea in monasteriis uirginum, præsertim præter Abbates aut præpositos, alii conscientiarum examinatores ac à confessionibus. Aut saltem virginibus liberum sit, bis aut ter in anno aliis (quos elegerint) probis ac doctis viris, de suorum superiorum (ut vocant) consensu, (quem hæc interpellati, rationabili causa intellecta, nequaquam negabunt) conscientias suas exemologesi exponere exonerareque, ne scilicet adigatur monialis renitens, semper vni homini delicta confiteri. Debent autem hi qui eiusmodi munere in monasteriis monialium funguntur, esse homines vitæ probatissimæ ac morum quàmmaxime inculpatorum, eruditi ac singularis iudicii, obseruaturi ea quæ supra, vbi de penitentiae sacramento tractatum est, delibauimus. Cauebit autem is in primis, criminum non confessorum rememorationem, ne uirgines discant, quæ prius nescierunt. Cauebit præterea,

CONCILIUM PROVIN. COLON.

nisi res omnino exegerit duritiem increpationis, magis intentus ad modestissime arguendum & pientissime vicissim, consolandum. Confessiones autem monialium non priuatim audiet; sed in cæterarum conspectu, non tantum ut omne malum, sed & omnis mali suspitio omnino cesset.

Mutatam esse paulatim faciem monasteriorum, ac vsurpatum hospitii ius simul cum accessu moderandum. Cap. ix.

Monasteria olim virtutum scholæ ac pauperum hospitalia erant, nunc proh dolor, videmus ea quæ uirorum sunt e scholis virtutum in diuersoria militum ac raptorum, quæ uero mulierum sunt, in plerisque locis in suspectas de incontinentia domos (ne quid grauius dicamus) esse cõmutata. quamobrem dispiciendũ nobis est, ne tam passim a quibusuis militibus hospitii ius a monasteriis vi exigatur & elemosynę pauperibus deputatæ, improborum luxu deuoerentur, neue ad monasteria uirginum accessus toties a sacris canonibus prohibitus, pateat. Et ut qui deprehensi p̄ter hæc fuerint offendiculum aut occasionem illis labendi, siue intra siue extra monasteria dedisse, dignas pœnas ferant.

Visitatio monasteriorum necessaria. Cap. x.

Visitacione ergo monasteriorũ quã maxime opus esse intelligimus, quã et canones nobis imponunt. In hac uero oportebit omnia ad regulam ordinis monastici exigere, nihil non ad pietatem & uitę sanctimoniam dirigere, & quicquid mali exempli aut improbæ consuetudinis irrepsit, penitus tollere ac eradicare. Profecerit quoq; hic examinari regulas, statuta, & cõsuetudines, tolli superstiosas, Stumptuosi monialium Præpositi abrogandi, & frugales æconomi constituendi. Cap. xi.

Cap. i. de
emu eccles.

Cap. mona-
steria, dev. r.
et hone, cle.

Cap. in sin-
gulis parag.
Porro dio:
cœjim, de
statu mo.

H Abent quædam monialium monasteria sumptuosos Præpositos, sub quorum potestate quam omnis bonorum administratio sit, ipsi de redditibus monasticis luxuriantur. Et qui monasticæ conuersationis exemplum esse debuerant, ad mundi delicias reuoluuntur. Fastidientes interdum simillam & mella, interim monialibus ipsis vix milio & cibario pane rugientē ventrem saturantibus. Sunt quoque virginum monasteria, vbi non est victus & mensa communis, sed mos ille (quem ad Corinthios scribens Paulus, quamuis in longe sacratori conuiuio dānauit) quotidianus, nempe, quod vnaquæque suum cibum præsumit ad manducandum, & alia quidem esurit, alia vero ebria est, quos abusus tollere necessarium putamus, videlicet ut in illorum delicatolorum Præpositorum locum probi & economi a nobis comprobandi (quorum victus sit monastico similis) surrogentur, qui etiā obligati erunt singulis annis rationem de receptis ac erogatis integram reddere.

Hierony.

1. Cor. 11.

Cap. Ofus
9. q. 3. qui
rel. 17. q. 2

In monasteriis monialium victum ac mensam communem esse oportere. Cap. xii.

Idem ut moniales victum ac mensam communē ubique habeant, & quæ pari sunt officio destinatæ, pari etiam cibo alantur. quod ut quāminime onerosum sit, non debent plures in monasterium moniales recipi, quæ congrue poterunt in singulis monasteriis sustentari, de quo nobis prius legitimam fidem fieri conueniet.

De præpositis solitariæ commorantibus. Cap. xiii.

Displicet etiam nobis, quod quædam monasteria quosdam Præpositos habent, qui in capellis solitarii commorantur, quod Lateranensi Concilio vetitum est ac

Ex Lateran.
Conci.

cautum, ut Episcopus Abbates monitione præmissa per censuram ecclesiasticam compellat, ut eiusmodi Præpositos aut Priores ad claustrum reuocent, faciantq; ecclesijs ipsis seu capellis per seculares clericos deseruiri, aut saltem alios monachos ipsis adiungant.

Visitandæ domus fratrum Teuthonicorum, diui Iohannis Baptistæ & Antonitarum. Cap. xiiii.

Visitandæ quoq; in primis, & reformandæ erunt domus hospitalium militum Teuthonicorum, præterea ordinis diui Iohannis Baptistæ ac Antonitarum, atq; initio providendum, ut in iisdem domibus cultus diuinus rite ac debite peragatur, ut hospitalitas pro pauperibus seruetur, ut uita ac conuersatio regularis secundum institutionem primam ac regulam (quam illi professi sunt) illic geratur ut ab ipsis uestes, ordini ac professioni dignæ ac conuenientes publicæ deferantur, ut comessationes, crapulæ ac omnis luxus prohibeatur; ut prædæ illæ bonorum mobilium, quæ post mortem prælatorum per primores ordinis fieri ac in exteras regiones deferri, pessimo omnium exemplo consueuerunt, a modo nequaquã fiant, Sed quicquid parsimonia de functi prælati coaceruatum ac relictum fuit, uel necessarijs vsibus ecclesiæ, aut successorum, aut pauperum eius regionis, ubi religiosa ista domus sita est, applicetur.

De uita & conuersatione monachorum. Cap. xv.

*P. x. Concil.
Calcedo.*

Et ut reuertamur ad monachorum uitam, haud ignoscere debent Cõcilio Calcedonensi cautum, monachos oportere quieti operam dare, ieiunia & orationes obseruare, in his locis, in quibus se semel Deo deuouerunt, remanere, nullas ecclesiasticas seu seculares actiones tractare,

nunquam

nunquam sua monasteria relinquere, nisi forsitan ob ingen-
tes necessitates id facere à suo episcopo iubeantur, ne nos-
men domini blasphemetur. Quare libertas illa peregrinans-
di seu exeundi, prætextu inuisendi parentes, moderanda
seu penitus tollenda erit.

Monachorum studia atq; exercitationes quales
esse oporteat. Cap. xvi.

Monachus & monacha amare debent scripturaru
scientiam, & carnis uitia non amare. Psalterii li-
brum de manu aut oculis nunquam deponere, semper oras-
re, sensu vigilare, uanis cogitationibus aditum præcludes-
re, corpore pariter & animo in Deum tendere, iram pa-
tientia, uincere. Breuiter, nullis animi perturbationibus
(quæ si infederint, ad delictum maximum inducunt) locum
dare, Semper aliquid operis facere, ut eos diabolus sem-
per inueniat occupatos, Et ut multa sint quæ manibus ope-
rari liceat, libros tamen sacros describere ipsis maxime
conueniret, ut & manus operetur cibos, & lectione ani-
ma saturetur. Porro Ægyptiorum monasteria hunc mos-
tem seruasse leguntur, ut nullum monachum absq; opere
fusciperent, non tam propter victus necessaria, quam pros-
per animæ salutem, ne perniciosis cogitationibus vagaren-
tur, neve insiar fornicantis Israel, omni transeunti diuarius
carent pedes suos.

Hiero. ad ru-
sti mona.

c. nunquam
de const.
dist. 3.

Hiero. 3

Monachos vagos sub custodiâ reuocandos. Ca. xvii.

Monachi qui peruagati fuerint, vbicunq; inuenien-
tur, tanquam fugaces nostro auxilio sub custos-
diâ reuocentur, Et si qui habitum abiecerint, ut eundem
reassumant, cogendi.

CONCILIUM PROVIN. COLON.

Literas priuatas monacho aut monachæ, iniussu Abbatis resignare non licere. Cap. xviii.

VT monachi seu monachæ literas nullas uel destinare uel recipere audeant absq̃ Abbatis seu Abbatissæ, aut eius qui ipsorum loco monasterio præest scientia, summa ratione olim constitutum est, sed per incuriam abolitum, id præsentī constitutione in nouandum censuimus.

Canonissarum seculariū mores reformandi. Ca. xix.

Postremo, uitam, conseruationem ac mores Canonissarum, quæ seculares ob id appellantur q̃ perpetuæ castitatis ac reliqua uota monastica non emittant, reformari omnino ducimus necessarium. Nam uitam agunt plus nimito licentiosam & ac plerisq̃ scandalosam. Quæ ut in ordinem & ecclesiasticam quandam disciplinam, quoad fieri potest, reuocentur, nobis quum uisitationem aggrediemur, curandum est.

DE HOSPITALIBVS ET ORPHANATROPHIIS, alijsq̃ id genus pijs locis. Cap. I.

Coñ. de Epis.
pis. & cler.

Non solum canonicis constitutionibus, sed & imperialibus ac regalibus institutis antiquitus piētissime sancitum est, ut habeantur q̃ fieri potest frequentia in republi. Xenodochia, Prochotrophia, Orphanatrophia, Gerontocomia & Brephetrophia, & id genus alia loca pietati consecrata, in quæ recipiantur peregrini, pauperes, inualidi, senes, parentibus orbati, atq̃ inopes liberi, infantes expositi, furiosi, leprosi, contage

grosq; ac perpetuis morbis obsiti, atq; aliæ miserabiles personæ. Idcirco curæ nostræ imminet, ut eiusmodi loca, vbi constituta sunt, facta tecta teneantur. Vbi uero dissipata sunt, instaurantur, reformenturq;. Deniq; ubi necdum constituta sunt, episcopali nostræ prouidentia adificentur, construanturq;. Pauperum enim curam nobis Christus præcipuam esse uoluit, & horum toties meminit diuinissimus Paulus Apostolus.

Matth. 26
Marc. 14
2. Corin. 8

In hospitalibus in primis animæ curandæ, deinde de corpore. Cap. ii.

Hic ante omnia curandum nobis est, ut in domibus istis, quæ ad salutem animarum pertinent, minime negligantur, sed ante omnia de sacramentorum administratione pauperibus debilibus & ægrotis prouideatur, Ac vbi corporis infirmitas medicum postulat, ibi prius animæ, deinde de corporis medicus accersatur.

In hospitalia qui recipiendi. Cap. iii.

In eiusmodi autem hospitalia, nullæ aliæ quàm ea, quas diximus miserabiles personæ, quæ aut morbo aut debilitate, aut ætate impeditæ, suis manibus laborare, victumq; ac vestitum sibi comparare non possunt, recipiantur, quas ad ecclesiasticam disciplinâ canones pertinere ac nobis, aliorumq; piorum hominum largitionibus uictitare uoluerunt.

In hospitalia pauperes eius loci, vbi constituta sunt, potissimum recipiendos, maxime contagiosis morbis implicitos. Cap. iiii.

In primis autem recipiantur in hæc hospitalia, personæ miserabiles eius loci, vbi hospitalia constituta sunt, quod si recte curatum fuerit, suffecerint penè (nisi tamen ful-

CONCILIVM PROVIN. COLON.

lamur) iam constituta hospitalia, omnibus uere pauperibus per singula oppida ac uicos repertis, ut amodo illis nō iūerit necesse ostiatim panem emendicare, aut eos qui lepra seu alio contagioso morbo impliciti sunt inter homines diuersari, quod lege diuina, ne fiat, prohibitum legimus. Nec immerito, q̄ ex tali commixtione ac conuersatione cum sanis infinita pericula subsequantur, etiam ex solo aspectu, qui intuentibus horrorem solet incutere. Quod si leprosis aliisq; qui similibus morbis impliciti sunt, hospitalium, quibus adducuntur, redditus non suffecerint, satius est, ut ipsorum nomine in conuentu ecclesie elemosyna per aliquot viros probos ad hoc munus deputandos, colligatur ac præstetur atq; ut trunci in templis elemosynis istis colligendis asseruandisq; erigantur, quàm ut ipsi morboşi alimonie petendæ obtentu, aut quocunq; alio prætextu, consortiis hominum misceantur.

Mendicantibus ualidis hospitalia clausa, & mendicitatem interdictā esse oportere. Cap. v.

SVnt autem mendicantibus ualidis non solum hospitalia clausa, sed & publice ac ostiatim mendicare penitus interdictum. Et qui secus agere comperti fuerint, arceantur, ac legalibus nostrisq; constitutionibus comprehensiq; pœnis subdantur. Vtilius enim esurienti panis tollitur, si de cibo securus iniustitiam negligat, q̄ eidem frangitur, ut seductus, iniustitiæ acquiescat.

Magistrorum hospitalium prauis affectibus damnantur. Cap. vi.

DAmnamus autem abusum, quo in quibusdam locis fit, ut neglectis miseris ac inopibus (quibus hospitalia

dedicata sunt) ex priuato affectu magistrorum aut magistratum, qui hospitalibus hisce præsunt, non modo validi, sed & quibus victus & vestitus suppetit, recipiantur, tantum quod illic commodius & in otio uiuatur, qui certe aliter censerī non possunt q̄ pauperum deprædatores, raptoresq̄, de alieno uiuentes, ac ueluti ex sanguine pauperum saginati. Quos diuus Hieronymus grauissime increpat: qui Hierony. (inquit) ex bonis parentum & suis opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiant, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt.

Quum grauiter peccent, qui ex pauperum victu se ditant. Cap. vii.

Viderint quoq̄ hi magistri ac hospitalium præsides, ne Iudam imitentur, qui loculos (ex quibus pauperibus distribuebatur) ferebat, ac fur erat, ne sicut ille, ita & ipsi pereant. Nouerint ergo se tali muneri ad dictos, non ut sui, sed ut pauperum curam gerant, quos neglexisse, occidisse est, quid subtraxisse, sacrilegii instar est. Et quo uigilantiores in officio sint, singulis annis, aut sæpius, magistratui eius loci præsente parocho rationem de omnibus reddant. Non meum est (inquit Prosper) dicere, quantum peccatum est eorum qui cibos pauperum sibi usurpant, & unde pauper victurus erat, præsumentido suscipiunt.

Ioban. 12

i i i i

CONCILIUM PROVIN. COLON.
DE SCHOLIS, TYPOGRAPHIS
ac Bibliopoliis. Cap. I.

Ecclēsię reformatio à summis pariter
& infimis, à capitibus simul & à par-
uulis ordiēda est. Paruuli enim sunt,
qui succrescentes in maiorum locū sub
inde decedentium in reipubli. tam ecc-
lesiasticę quàm secularis administras-
tione succedunt, ut consequens sit, ab ipsis prave ac nequis-
ter institutis reipublicę perniciem imminere. Quamobrem
summopere refert, ut pueritia, quę seges est omnium rerū
publicarum, in timore domini ac bonis disciplinis edoceas-
tur. Id quod dominus præcepit Exod. xiii. & Proverbiorū
sexto. Siquidē ea ætas nullis aliis usibus accommoda per id
tēpus colligere poterit & sibi & reipublicę luculentum
fructum. In primis autem opere prægium nobis uidetur, ut
elācularii illi magistrilli, qui in conuēticulis vicatim docent,
prohibeantur, utq; gymnasia illa ac scholę minores, in
quibus pueri primis rudimētis imbuuntur, diligenter repura-
gentur, præfectis illis didascolis seu præceptoribus, non tam
eruditis, quā sanę doctrinę, integreq; ac inculpatae vitę vi-
ris, Idq; hac potissimū tēpestate, qua innumera pestilentes
hæreses totā ferē Germaniā summo cū Christianismi ac
reipublicę detrimēto, iusto Dei iudicio peruadūt, ac veluti
cancer serpūt, quas quū pueri semel imbiberint, difficile,
imo impossibile erit, ut easdem penitus iterum eluant. Nā,
quo semel est imbuta recens seruabit odorē Testa dicitur.
Scholę inter uisitādū repurgāda ac institūda. Ca. ii.

Exod. 13
Prover. 6

Nota

Quemadmodum uero didascoli pueros in classes digerent, quæ dein ipsis prælegent, tam ad eruditionem, quam ad uitam christianam recte instituendam pertinencia, nos inter uisitandum pro ratione cuiuscunq; scholæ trademus.

Apud singulas ecclesias habendus uir eruditus, qui clericos eius ecclesiæ instituat. Cap. iiii.

Olim conciliari constitutione cautum est, ut non solum apud quamlibet cathedralem ecclesiam, sed et apud alias nimirum collegiatas, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus qui clericos earumdem ecclesiarum doceat et instituat, Apud metropolim autem theologum haberi præceptum est, qui sacerdotes ac quoscunq; alios in sacris literis doceat. Et in his præsertim instituat, quæ ad curam animarum pertinere dinoscuntur. Visum etiam Concilio fuit, ut singulis magistris unius præbendæ prouentus tantisper quoad in docendo perstiterint, assignentur. Cuius quidæ saluberrimæ constitutionis uix uestigia quædam apud eiusmodi ecclesias reliqua uidemus. Nam ut scholas ipsas reperias, didasculum tamen uix ullum eruditum ac pium repereris, quod nihil penè stipendii (ne dicamus unius præbendæ prouentus) illi suppeditetur, quod emendatione magna indiget. Neque enim hæc res leuis momenti est, à qua totius propemodum reipublicæ salutis, tum pernitentia dependet.

qui huic uiro uictum suppeditabunt. Cap. iiii.

Crandum itaque ut singula Collegia ludos literarios diligenter instituant, eisque de idoneis ludi magis

c. i. c. c. qd
nonnullis de
magistris.

stris ac sumptibus prospiciant, ubi Collegia non sunt, senatus & respublica idem curet.

Quemadmodum Academiae instaurari ac studia alii possint. Cap. v.

Academias seu Vniuersitates publicas per hanc hæsresum colluuiem misere perire cernimus, quas instaurari maxime in votis est. Id fieri posse nobis uidetur, si modus aliquis inueniatur, quo pauperibus scholasticis ex ecclesiasticis stipendiis aliquid possit decidi, Clericos enim illos conuenit ecclesiasticis stipendiis sustentari, quibus parètum & propinquorum nulla bona suffragantur. quo insuper professoribus atq; his, qui in bonis literis, optimis quibusq; disciplinis, ac in primis Theologiæ studiis multum profecissent, spes præmii fieret, Nam spes alit artes.

Pium uotum ad studia subleuanda. Cap. vi.

Concilio
Bajulensi.

ET quanquam hic articulus a summo pontifice potissimum pendere uideatur, tamen quod in nobis est, cupere remus omnes ordinarios collatores, præsertim parochialium ecclesiarum, huc induci posse, ut academiae potestatem facerent, significandi subinde ipsis uiros literatos ad regendum ecclesias eiusmodi idoneos, quos ipsi collatores quibuscumq; aliis non idoneis præferrent, ac parochiis quum uacarent, præficere non differrent, modo tamen personaliter residere non detrectarent. quod si idem apud collegiatas ecclesias (qui mense ordinario canonicatus & præbendas conferunt) obtineri possit, non dubium id plerisque, ad studia capeffenda calcar fore non exiguum.

Decretalem Honorii tertii, quoad eius fieri potest, renouari sequum esse. Cap. vii.

Praterea non parum huc fecerit, si Honorii tertii decretalis seruetur, nempe ut Canonici ecclesiarum diocæsis nostræ Colonienfis dociles ad studia, potissimum theologie, per capitula transmittantur, percepturi toto quinquennio beneficiorum suorum fructus, non obstante aliqua contraria consuetudine uel statuto, quò denario fraudari non debeant in uinea domini operantes, de quo dictum est partim superius. Ex his enim tandem spes non uana concipi possit, aliquando futurum, ut doctorum copia habeatur, quo ueluti stellæ ualere plurimos ad iustitiam erudire, et temporis successu ecclesiam Dei uniuersalem in uita ac doctrina reformare.

c. funer spe
c. l. de mas
818r.

quid curandum in Academiis. Cap. viii.

Neque ignoramus multa ac diligenti prouisione opus esse in Academiis qua in primis curari necesse erit, ut optimi quique libri in singulis professionibus ac disciplinis per doctissimos professores statis diebus ac horis vigilantissime prælegantur, enarrenturque. Deinde, ut scholasticis ueniendi regulæ præscribantur, nempe ut bonis disciplinis uacent, a pompis, comestationibus, ebrietatibus, aleæ ludis, dissensionibus ac rixis abstineant, ut prodigi esse desinant ac quisque se suo modulo metiatur, ut fastidium omnem ac doctrinæ supercilium deponat. Nec incipiant esse magistri priusquam fiant discipuli. Quot enim sunt, qui magistrorum ac doctorum insignia ambiunt, ac per ambitum extorquent etiam qui nunquam eam artem quam post magistrerium profitentur, uel à limine salutarunt, quod quàm turpe ac indecorum sit, nemo ignorat.

Nihil imprimèdum aut uèdendū, nisi reuisum prius. Cap. ix.

Hierony.
Pragm.
August.

Posterea quum per abusum artis impressoriae librorum plurimum malorum emerferit, prohibemus, ne ulli Typographi aut Bibliopolæ quempiam recens æditum librum aut chartam uel imprimant, uel uenum exponant, uel uendant publice uel occulte, nisi hic liber reuifus, & charta uel scripturam uel picturam continens, per nostros ad hoc deputatos commissarios diligenter perspecta sit prius. Quæ & Typographi nomen & cognomen cõplectantur, atq; eam ciuitatem seu oppidum in quibus excussa sunt, nominatim designent, quæ uero his caruerint, nullo pacto uenum exponantur. Porrò Typographi Bibliopolæ ac reliqui librorum institores ac geruli qui huic ordinationi contrauerint, præter confiscationem librorum, pœnis etiam legalibus ac pragmaticis constitutioni Augustinæ subiacebunt. Contra quos in territoriis nostris Fiscalis noster acerrime inquirere ac ad iustarum pœnarum declarationem procedere non omittet.

DE IURISDICTIONE ECCLESIA

stica contentiosa.

Cap. I.

An te annos non admodum multos, reformationem iurisdictionis nostræ ecclesiasticæ cõdi curauimus, per quam ita temperata ac moderata omnia speramus, ut nemo de ea, iure queri possit.

Excõmunicationis origo & præcipuus usus. Cap. ii.

Ne autem quisspiam excõmunicationis ecclesiasticæ originem ignoret, Primus excõmunicationis in ecclesia usus, qualis fuerit, Paulus primæ ad Corinthios, v. manifeste

ostendit, ubi Corinthium publice cum nouerca fornicantem tradit Satanę in interitum carnis, ut spiritus eius saluus fieret in die domini nostri Iesu Christi. Non tantum exemplo indicans, sed & expressim iubens, ut qui eiusmodi sunt, e medio ecclesię eiiciantur. Si is (inquit) qui frater nominatur, inter vos est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cū eiusmodi nec cibum sumere permitto. Quin ante discipulum, ille qui solus vere magister est Christus, eiusmodi excommunicationis usum Matthęi, xviii, docuit. quem optamus in ecclesiam reuocari ac frequentissimum esse. Nempe ut tales publice ac enormiter peccantes, ne aliis offendiculo sint, & notati tandem respiciant extra communionem sacramentorum ac uitę communis ponantur, donec ad cor & ecclesię gremium reuersi, suum reatum deplorent. Diuus sanę Paulus grauissime Corinthios increpat, quod incęstum illum tantisper paterentur. Omnino (inquit) auditur inter uos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui quis habeat. Et uos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio uestrum, qui hoc opus fecit, Non est bona gloriatio uestra. Nescitis, quia modicum fermentū totam massam corrumpit. Expurgate ergo uetus fermentū ut fitis noua conspersio, sicut estis a Ūmi, & cętera quę sequuntur. Quod si denuntiationem euangelicam (qua nulla res salubrior esse potest, & quę nobis non tantum facienda suadet, sed precipitur) frequentaremus, & apostolica pęcepta mordicus teneremus, rariores profecto in cęctu, nostro haberemus adulteros, raptos, homicidas, & id genus alios publice

Ibidem

Matth. 18.

1. Corin. 5.

Matth. 18.

Esaia. 52.
Roma. 2.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

criminosos, propter quos blasphematur nomen nostrum inter gentes & scandalizantur multi inter nos infirmiores.

Cur passim in omnes inobedientes excōmunicatio-
nis censura distringi cœperit. Cap. iiii.

17.

Iamdudum vero cœpit excōmunicatio in omnes inobes-
dientes distringi, quod quasi peccatum hariolandi sit,
repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.

Usum excōmunicatio-
nis in publice criminosos in
lucem reuocandum. Cap. iiii.

Vsum ergo excōmunicatio-
nis, præsertim aduersus pu-
blice criminosos in lucem reuocari conuenerit, De-
inde posthac in aliis causis excōmunicatio tantum in ma-
nifeste contumaces feratur.

quid cauendum in decernenda excommuni-
cationis censura. Cap. v.

Ex concil.
Meld. & al-
uernē. c. ne-
mo. & c. nul-
lus sacer. ii.
q. 3. Ex cō.
Lug. c. 1. d.
senten. xs
com. in. 6.

Cauet in primis iudex, ne hanc, aliasve cen-
suras ecclesiasticas, uel ex iniustus, uel ex leuibus cau-
sis, uel iuris ordine non seruato, uel ex odii fomite profes-
rat vnquam. quum enim excōmunicatio pœna sit, qua nulla
maior est in ecclesia, nec sit excōmunicandus quis, nisi pro
peccato letali, quod anathema sit æternæ mortis damna-
tio. Nec infligenda veniat, nisi his qui aliter corrigi non
possunt, debet iudex non ante excōmunicare quempiam,
quàm cognouerit id, uel causæ grauitatem, uel eius qui ex-
tra cōmunionem ponendus est, apertam contumaciam præ-
cepto iusto acquiescere nolentis exigere.

Excommunicatos uitandos. Cap. vi.

Ex concil.
Anti. Carth.
Arel. iten.
Brachara.

Volumus autem ut hæc censura ab omnibus (iure nõ
tantum humano, sed & diuino idipsum postulante)

timeatur, utq; excōmunicati in familiari conuersatione uisitentur, & a nemine recipiātur, quemadmodū antiquissima concilia sub grauis reatus incurſu idipſum fieri p̄ceperunt.

Non paſſim contra omnes delatos per Fiſcales inquirendum. Cap. vii.

Procuratores noſtri Fiſcales aduerſus neminem inquirent, niſi quem legitima ac frequens grauat infamia, non quidem a maleuolis & maledicis, ſed a prouidis & honeſtis iuſtitiae zelo cōmotis ſuborta. quam ſi non probauerint, condemnentur ipſi, non autem inquiſui in expenſis. Neq; enim ſpeciem aliquam æquitatis habet, quod ab innocentibus abſolutis, quippiam expenſarum nomine extorqueatur. Alioqui calumnia et iniuſta diffamatio, mercedem (quod abſit) haberent. Valeant ergo alii maleuoli delatores, depeculatores famæ, ac reipublicæ peſtes. Neq; enim ad petitionem eorum qui libellum infamationis porrigunt, in occulto inquirendum eſt ſuper criminibus in eodem deſcriptis. quum inquiſitio fieri tantum debeat ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerint.

Maniſteſti criminoſi pro quæſtu nequaquam ferendi. Cap. viii.

Nolumus autem, ut concubinarij, aut alij maniſteſte criminoſi vilo modo quæſtu aut pecuniæ emungendæ cauſa ferantur, toleranturq;. Aut ut pœnæ pecuniariæ pro criminibus paſſim imponantur, quod res mali exempli ſit, crimen pecunia redimere. Sed reformationis noſtræ conſtitutio, quæ de officio Sigilliſeri poſtrema eſt, ſeruetur. quod ſi interdum vel perſonæ delinquentis, uel delicti qualitas pœnam pecuniariam imponi poſtulauerit, hæc in pios

Cap. cum eo
portat. c. in
quitione
para. tertia
dubita. de
accuſatio.

Cap. p. aug.
11. 2. 3

CONCIL. PROVIN. COLON.

*tantum vsus conuertatur, ne magis auaritiæ, quàm correc-
tionis causa exacta videatur.*

*Clerici grauissimorum criminum rei, secundum ca-
nonicas sanctiones puniendi. Cap. ix.*

Clerici in grauissimis criminibus deprehensi, iuxta
i. Tim. 5. *canonicas sanctiones puniantur. Expedi enim, ut pu-
blice delinquentes & ecclesiam Dei scâdalizantes, publice
quoq; arguantur, & puniantur. Quamobrem tales uel
nobis deprehensi vel extra territoria nostra per magistras-
tus capti, ac nobis iuxta sanctiones canonicas traditi, di-
gnam sui sceleris pœnam recipient. Quod si tam grate
fuerit, ut degradatione dignum sit faciemus ipsos curiæ
tradi, seculari, ne clericali priuilegio gaudeant, quo se
per flagitia reddiderunt indignos.*

*De testamentis insinuandis, approbandis ac
exequendis. Cap. x.*

*Ex con. MO-
gum. si hæc
redde test.*

In Concilio Maguntino sancitum est, ut hæredibus qui
iussa testatorum non adimpleuerint, ab Episcopo loci il-
lius omnis res quæ eis relicta est interdicator, cum fructi-
bus & emolumentis, ut uota defunctorum adimpleantur.
quamobrem procuratores nostri Fiscales in diocesi nostra
Colonien. aduigilabunt, ut Testamenta, maxime ecclesia-
sticarum personarum, priuilegiis ecclesiæ nostræ maioris
saluis, intra anni spatium exequutioni mandentur, Vtq;
intra idem tempus exequutores testamentorum legitimum
calculum reddant. quorum etiam testamentorû insinuatio-
nem approbationemq; intra triginta dies a morte sacerdo-
tis peti volumus atq; obtineri, nisi rationabilis causa lon-
giorem dilationem exposcat in præmissis. Dispiciet autem

Sigillifer noster, ut si quid in quempiam stultum aut iure prohibitum vsus temere relictum sit, in pium conuertatur.

Bona presbyteri ab intestato defuncti in piam causam conuertenda. Cap. xi.

Vbi sacerdos nostræ diocesis Colonien. mortuus est intestatus, bona ipsius, præter patrimonialia, quæ heredibus cedunt, deducto cære alieno, & funeralibus, in piam causam pro defuncti animæ salute conuertantur.

Portio quæ Archiepiscopo soluitur, minime grauis. Cap. xii.

EA portio quæ nobis vti Archiepiscopo secundum rationem honorum (extra quæ tamen patrimonialia im mobilia sunt) deducto cære alieno ex more & speciali conuentione cum clero nostro inita debetur, nemini grauis esse potest, quod maior Ep̄o secundum canonicas sanctiones portio, quæ ea est, quæ ex remissione nostrâ nobis soluitur, debeatur.

Cap. Offi.
de testa.

Iuramentorum facilis exactio in iudiciis reofrenanda. Cap. xiii.

Multiplex illa & facilis iuramentorum exactio, quæ in iudiciis ecclesiasticis fit, nobis probari non potest. Christus inter perfectionis hortamenta ponit & illud, ut in totum abstineamus ab omni iureiurando, quo colore ergo consuetudo nunc passim iurantium in omni negotio excusari possit; non videmus, nisi aut gravitate negotii, aut necessitate. Crebris iuramentis raro deest periculum, quod grauissime punit Deus. Quamobrem monemus Causidicos, ne tam faciles sint in exigendis malitiæ ac aliis iuramentis. Compertum enim habemus quosdam esse tam male christianos, qui in re tam seria ludant ac iuramenta interdum exigant, quibus p̄stitis credere nolint. Ne dicamus

Matth. 5.

Deute. 5.

CONCILIVM PROVIN. COLON.

quosdam eo uesaniæ prolabi, ut iureiurádum exigant, quod malint suspicari, præstando uiolatum iri quàm uere reuerenterq; adhiberi. Quo laqueo, quis pernitiosior esse potest? Admonebit igitur Officiales nosler Causidicos, atq; alios iuramenta exigentes, ut ea quæ iudiciarii processus solennitas necessario nõ requirit, remittant, utq; memores sint, eandem manere pœnam temere exigentem, quæ manet frustra præstantem iuramentum.

Formula inquirendi hæreticos delinianda. Cap. xiiii.

QUUM hæresum ac schismatum in præsentiarum, plena sint omnia, uidebimur operæpretium facturi, si cõmunicato cum Inquisitoribus apostolicis consilio, formulam quandam inquirendi iuri cõsentaneam ac tãtum negotium decentem, minimeq; captiosam, præscribamus. Quamobrem ea de re nostris iurisperitis mandabimus.

DE VISITATIONE AC SYNODIS

episcopalibus Archidiaconalibusq;. Cap. I.

VVM frustra sint in ciuitate leges, nisi & sint qui eas exequantur, in idem institutiones canonicas inefficaces & languidas esse oporteat, nisi ab Episcopo & reliquis (quibus ea cura deman data est, & quodãmodo uiua lex sunt, qui & in Euangelio nuncupantur sal terræ) mancipentur effectui. Idcirco uisitatione per nostrã diocæsım Colonien. opus est, quam Deo authore per nostrum in pontificalibus Vicarium ac ipsi adiuctos uiros, iuxta pios ac doctos quibus

Math. 5

plenam dabimus in his spiritualibus ac ecclesiasticis rebus ordinandi potestatem, aggrediemur, eodemq; adiuvante Deo peragemus.

quo ordine visitatio instituenda. Cap. ii.

EX superioribus vero liquet plus satis, quo ordine visitatio instituenda sit, Siquidem in primis ab ecclesiis nostris metropolitana ac cathedrali inchoandum. Dehinc singulae collegiatae simul cum monasteriis & virorum & mulierum inuisendae, Post haec ad parochiales ecclesias omnes in nostris civitatibus ac diocesis constitutas (vbi maxima cura opus erit) transeundum, ibi non solum parochi, sed alii etiam (quotquot ibidem commorantur) sacerdotes ac clerici advocandi, Atq; interim non praetermittenda schola & bibliotheca, vbi illae reperientur, ac postremo hospitalia pauperum diligenter perlustranda erunt.

Quae vbiq; corrigere oporteat. Cap. iii.

Quae vero oporteat vbiq; sciscitari ac investigare, quae corrigere ac repurgare, quae statuere ac ordinare, superiores constitutiones abunde docent.

In primis reformandos esse Decanos. Cap. iiii.

Quod ad cathedrales et collegiatas ecclesias attinet, prima cura erit in reformandis ecclesiarum praelatis, maxime Decanis, Qui si caeci fuerint, consequitur necessario, ut hi quibus ducatum praestant, simul in foueam trahantur ac cadant. quod enim ab illis committitur, facile ab aliis trahitur in exemplum.

Inquietos & praelatis rebelles corripiendos. Ca. v.

ET quoniam alicubi tanta est cleri dissolutio, ut praelatis quantumvis bonis ac eruditis, neq; suis honor

CONCILIVM PROVIN. COLON.

neq; authoritas seruetur, intendent Visitatores nostri animum, ut inquieti corripiantur. qui corripere & obedire non sunt censura ecclesiastica secundum culpæ modum perscellantur, donec resipuerint.

In monasteriis quomodo abusus percipiendi. Cap. vi.

IN monasteriis facile percipientur abusus, modo regulæ ordinis relegantur, interrogenturq; qui illis præsumunt, nam illis: scilicet simul cum nostris constitutionibus per omnia satisfiat.

In uisitatione parochiarum quid agendum. Ca. vii.

Vbi ad parochias ibitur, debet parochus ac populus paucis ante diebus aduentus Visitorum significari, quo tum omnes expediti adsint ac publicæ salutis intendant. Deniq; ea sacramenta ac munera quæ per solum Episcopum administrantur, expurgati & præparati recipiant.

Habenda concio per Visitatores. Cap. viii.

Nec uidebitur inutile, ut Vicarius noster in pontificalibus, seu alius ex Visitoribus nostris Theologus, concionem ad populum habeat, eundemq; de omnibus de quibus utile uidebitur, ex diuinis scripturis per Dei uerbum admoneat.

Interrogandus parochus, quo titulo ministerium gerat. Ca. ix.

Interrogandus deinde parochus, num ipse principalis rector sit, aut Vicarius mercenarius, aut ordinaria auctoritate admissus, nec ne, Vbi Vicarius præest parochiæ, videndum quo priuilegio absit parochus principalis.

De uita, moribus & doctrina inquirendus. Ca. x.

Deinde inuestigandum de uita, moribus ac de doctrina, quo pacto uerbum diuinum disseminet, ac sas-

crāmēta ecclesiastica administret, Et nū omnia calleat quæ ad officium suum spectāt. Vbi vero minus fuerit instructus, erudiat̄ur maxime in his quæ ad dispensationem ecclesiasticorum sacramentorum attinent, præsertim pœnitentiæ. Subinde inquiratur, num in his deses aut negligens interdum sit, Et num illi necessarius & honestus victus suppetat, seu digna stipendia exoluantur. Nam si competens victus defecerit, ad eum modum (vti supra diximus) procurandus erit, aut ad nos referendum.

De habitu tonsura ac reliquis externis uidendum. Cap. xi.

Videndum deinde de eruditione, habitu, tonsura, ac familiari conuersatione, honestas familiæ exploranda, libri quoq; omnes inspiciendi, qui si nothi aut suspecti erunt, auferendi ac tollendi sunt.

Num hæresis quæpiam serpat, diligenter inuestigandum. Cap. xii.

Insuper inuestigandum erit diligentissime, num in tota parochia ullus hæreticus aut schismaticus deliteat, nū hæresis aliqua serpat, atq; hic apponenda securis ad radicem, ut seducti per uerbum Dei in uiam ueritatis & ecclesiæ unitatem reducantur, qui contumaces fuerint, e cœtu cœterorum tollantur.

Num agantur alia, quæ cum Dei et ecclesiæ institutis pugnent, dispiciendum. Cap. xiii.

Præterea, num in parochia superstitiones, sortilegia, diuinationes, atq; alia id generis, quibus mentes a Deo uiuo per diaboli fraudes seducuntur, exerceantur, num per iuria blasphemie, adulteria, & similia crimina ob quæ iratus Deus in nos gladium iræ suæ uibrat, publice cōmittantur,

num ecclesiasticæ censuræ contemnuntur, num sint qui parochi obedire floccifaciant, qui sacramenta ecclesiæ non participant, Item, num festis dies & ieiunia ecclesiastica rite observentur.

De puerorum institutione & hospitalium cura querendum. Cap. xiiii.

Dein videndum quo pacto pueri instituantur, qui præterea sint scholis præfecti. Hospitalium quoque curam non præmittenda.

Vitia quibus assueverint parochiani, acriter corrigenda ac reservanda. Cap. xv.

De vitiis quibus parochiani vel maxime assueverint, inquisitio facienda, ut per Visitatores verbo divino ab his populus a nocetur.

De officio parochi inquirendum. Cap. xvi.

Denique expiscandum, num parochus divinum officium in ecclesia canendo, legendoque rite gerat, Num sacramenta baptisma, itidem sacrosanctam Eucharistiam cum chrismate secure ac decenter custodiat, Num vestes & reliqua ornamenta, quibus in divinis officiis utimur, munde asseruet, Num ipse aut qui ecclesiæ provisores appellantur, templum sartum tectum curent. Num sacris altaribus suus honos impèdatur, Num raris domus parochialis occurrat, Num de rebus ecclesiæ alienationes faciat. Ad hæc similia, quæ Visitatoribus nostris pro eorum circumspectione & prudentia facile occurrant. Et ex constitutionibus nostris (quas ubique pro loci ac personarum ratione rememorari debent) suppediabitur.

Synodus episcopalis anno bis habenda. Cap. xvii.

ET quoniam Visitaciones istæ generales per singulas parochias absque magno sumptu singulis quibusque annis frequentari haud possunt; saluberrime sancitum est in antiquissimis canonibus, bis per singulos annos in singulis prouincijs Concilium fieri. Vt primum, ante dies quadragessimæ habeatur, uidelicet, quo omnes, si quæ sunt, similitudinibus amputatis, mundum solenne Deo munus possit offerri. Secundum vero agatur ante tempus Autumni, in quo si communi omnium consensu rationabiliter comprobato, secundum ecclesiasticam regulam, duo uel tres annositate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

Nice. c. 3.
Anthi. c. 2.
Cōstan. c. 3.
Calce. c. 19.
c. sicut olim
de accusa.

quid agendum in synodo episcopali. Cap. xviii.

IN his ergo Concilijs, anno bis, de his omnibus apud metropolitanæ, cathedralium, collegiatarum, monasteriorumq; prælatos, et præsertim Archidiaconos, ac quos uocamus Decanos rurales (qui vocati sunt in partem sollicitudinis episcopalis) per Vicarium nostrum in pontificalibus ac Officialem disquisitio diligens fiat. Et quæ ex illorum iudicio reformatione opus habere comperientur, communi consilio emendentur.

De synodis archidiaconalibus ac ruralibus. Cap. xix.

Deniq; Archidiaconi, qui Episcoporum oculi dicuntur ac Decani isti rurales in suis deinceps synodis, quæ sancita fuerint, in prouinciali seu episcopali Concilio publicabunt, Et ad eundem modum (qui in Visitazione præscriptus est) vitii extirpandis ac uirtutibus inserendis studeant, criminibus publicis, magis per poenitentias canonicas, quam pecuniæ exactione puniendis, intenti.

Officiales Archidiaconorum & Decanos rurales,

viros graues esse oportere. Cap.xx.

Quod ut recte ac prudenter fiat, Archidiaconis nostris incumbit, ne vltos inidoneos Officiales aut Decanos rurales deligant aut admittant, sed ad has functiones viros tantū assumant, cum doctrina præstātes, tum vitæ innocentis, inculpataeq; qui nullius criminis labe notabiles, officium suum irreprehensibiliter exequantur.

Synodi archidiaconales antiquitatem quandam præ se ferunt. Cap.xxi.

Cap. I. de
offi. archi.
Huic cano
nē renarrat
B. Rhenan
nus in pro
œnio
Tertulliani

EX vetustissima quadam inquirendorum criminum formula relicta est, ut Archidiaconi anno bisextili circumueant, & peccata enormia emendent, quæ sequitur in hæc verba. In Concilio publico ab Episcopo habito, primitus iurare debent de villis singulis fidelissimi quicq; liberi et serui, tres vel quatuor, seu etiam plures, ut rei veritas omnino inquiratur. Iuramentum autem illud huiuscemodi esse debet, quicquid in villa in qua habitat veraciter sciat vel serio audierit actum contra fidē rectā & Christianitatem, Episcopū aut eius nuntiū, quātum recordari possit & scientia subministrat, non lateat. Post iuramentum vero Episcopus per singula numerare debet, quæ prius iuramento comprehendit, hoc est. Si vir super uxorem suam, aliquā clanculo corruptit, Si cum duabus cognatis, siue mulier cum duobus propinquis fornicata sit, Si cōmatrem spiritalem aut filiolam suā stupro violauit, Si qua mulier partū suū necauit, vel conceptū quocunq; modo excussit, Si quis cognatum suū voluntate an casu occidit, seu morbidū fecit, & necdum ad publicā pœnitentiā venit, Si mulier maritum suum aut

maritus uxorem suam iniquo consilio interemit, Si quis virum aut foeminam veneno, aut aliqua alia potione occidit, & qui hoc scilicet veneno machinatur, Si sciant divinatrices vel augures, etiam illos, qui per incredulitatem illas inquirant, Si sciant meretrices, quia meretrix appellatur, si vno contempto, cum aliis fornicatur, licet nupta non sit, Si illos etiam sciant, qui cum excômmunicatis cômunionē habent, Si illos sciant, qui conuicti sunt periurium perpetrasse, Si & illos noverint, qui loca Deo non dicata, contra fidem ecclesiasticam colunt, & ad Christi ecclesias venire contemnunt, Illos etiam si sciant, qui indictum ieiunium negligunt. Hęc omnia dum Episcopus habet recitata, iuratores per iuramentum commoneat, ceteros vero omnes nobiles & ignobiles, per bannum Christianitatis constringat, ut supradictas res minime cœlent, ac si in die iudicii ante tribunal domini nostri Iesu Christi rei occultatione præfatarum rerum nephandarum inueniantur. Hoc enim indicet & per bannum contestetur ut nemo per vilius timorem aut fraudem uel etiam amicitiam, præfata reticeat, veraciter scita. Neq; per odium, neq; per inimicitiam ullam quicquam alicui irroget, quod veraciter non possit probare. Horum aliqua si antea in præsentia Episcopi allata essent, eiusq; iudicio terminata, & postea iterata, comperta fuerint, veluti in initio referantur, & episcopali decreto constituentur.

Abusus in synodorum Archidiaconalium ac ruralium
observationem. Cap. xxii.

Prescripta quidem formula, quam antiquitatis causa Ioban. 12. retulimus, successu temporis in abusum, quod negare non possumus, deducta est, quod non fidelissimi quicq; sed

leues delatores, non qui veraciter sciant, aut serio audierint, idq; a probatis, neq; uno tantum, sed pluribus, hisq; fide dignis, minimeq; maleuolis, sed frequentius absq; omni delectu vel leues ac futiles uel inuidi uel rapaces, calumniatores, delationi comperiantur asciti. Quodq; pro manifestis criminibus non canonicæ, pœnitentię, sed pecuniarię potissimum multæ a delinquentibus fuerint exactę, permissis interim delinquentibus haud præter graue populi offendiculū, in publica scelerū infamia perseuerare.

Inter visitandum abusus corrigendi. Cap. xxiii.

Quæ omnia magna correctione indigent, quàm uolentē ac adiuuante Deo, inter visitandum adhibebimus, nimirum curaturi, ut uiris exploratę uirtutis tantum hoc officii delegetur.

Procuracionem, suo officio recte fungentibus pendi, æquum esse. Cap. xxiiii.

His autem qui synodo præficiendi sunt, sumptus necessarios (quam procuracionem canones uocant) per parochianos suppeditare iustum atq; æquum est.

Ex Concil.
Lateran.
Ex Concil.
generali.
Cap. cū 470
stolis. c. pro
curaciones
de censib.

Cætera, quæ præsentis Concilii decretis comprehensa non sunt, (sunt autem pleraq; non minorem quàm ea quę correximus, castigationem postulanti) ea secundū sacrorum canonum censuram, partim in Visitatione, partim in futuris synodis episcopalibus, Deo dante emendare diligenter adnitemur.

FINIS.

FORMULA

AD QUAM VISITATIO INTRA

Diocēsim Coloniensem exigetur.

CHRIſTUS IESVS PASTOR, ille bonus, qui venit quærerere & saluum facere quod perierat, circuibat omnes ciuitates & castella, docens in Synagogis eorum, prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem. Vidēs enim turbas, misertus est eis, quia erant uexati & iacentes sicut oves non habentes pastorem. Quæ Christi actio, quid aliud est, quàm nostra (qui pastorum munus in Ecclesia gerimus.) instructio, & uia quædam admonitio? nempe, ut eisdem uestigijs incedentes, requiramus gregem nostrum, quem hac corruptissima tēpēstate partim hæresum ac schismaticum agminatim in Ecclesiam Dei irrepentium contagione misere dissipatum, partim fœdissima scelerum, ac malorum morum lue contaminatim ac conspurcatum cernimus. Atq; adeo nobis requirendi imminet necessitas, ut si in hoc officio diutius torpentes fuerimus, Dominus sanguinē omniū alioqui periturarum de manibus nostris sit exalturus. Sed quid attinet in formulam gerendę uisitacionis multis præferri. Cuius nedū utilitas, sed & necessitas præterquàm quod seipsam ostendit, in Prouincialis nostri Concilii Canonibus satis superq; demonstrata est.

IN presentiarum ergo de ordine tantum rei gerendę dīspiciemus. Quod non parū referre uisum sit in omni re,

præsertim magna ac graui decentem ordinem sequi.

Quod autem ad præsens negotium attinet: Ordine in duobus potissimū cōsistere putamus. Primū, quo progressu loca singula Diocæseos nostræ, in quibus Ecclesiæ ac domus deo dicatæ, sunt cōstitutæ, uisitare oporteat.

Deinde quis ordo cum ad singula loca deuentum erit, in ipsa uisitationis gestione tenendus sit.

DE ORDINE ET PROGRES-

S V LOCALI.

isitationem nostrā iamdudum ipsi ab Ecclesia nostra metropolitana Colonien. orsi sumus. quam intra ciuitatē Coloniā per uisitatores nostros cōtinuari oportebit, nec ante extra hanc Metropolim nostram progredi, quā uisitatio ibidem undiquaq; peracta fuerit, quod fieri oportere, nō tantū Canones præscribūt, sed & ratio ipsa docet, quæ à principali urbe, atq; adeo in omni re à capite ordiri æquum iustūq; censet. quāuis nec id ipsum scripturæ exēplo uacet. quod Christus uoluerit Euāgelii prædicationē ab Hierusalem incipere. Deinde in omnē Iudæam & Samariam, deniq; usq; ad ultimum terræ propagari.

Intra Ciuitatem nostram Colonien. in primis inuisenda & reformanda est Ecclesia nostra Metropolitana, quod facere (ut iam diximus) ipsi cœpimus, ac deo dante perficiemus. Visitatores autem per nos delegati, in primis de loco idoneo conueniant, ubi habita consultatione dispicient ante omnia, ut officio nostro (quod partim Vicarius noster in pontificalibus, unus ex Visitoribus delectis, partim Officialis, partim Vicarij nostri in spiritualibus gerunt) iuxta

cenſuram Canonum Concilii noſtri Pr ouincialis ſatiſſiat. quo etiam uocandi erunt, qui in functionibus hiſce ſubminiſtrant, quatenus uidebitur opus. Et in primis Procuratores Fiſcales. Dein adibunt Eccleſias collegiatas. Subinde ad monaſteria tranſibunt, & uirorum, & mulierum. Poſthæc ad Parochias ibitur, proximum loca hoſpitalia occupabūt. Poſtremo, Vniuerſitatis ac Academiae noſtræ Ciuitatis conuoſcatio, & uifiſtatio quoq; haud prætermittenda, modo tamen ei, noſtra ope uidebitur opus ad ſtudia ſubleuanda. Pædagogia quoq; omnia tam apud Collegiatas, quàm Parochiales Eccleſias conſtituta, inuiſenda. Et quoniam Scholis cohærent Bibliothecæ, nec harum perluſtratio negligenda erit.

Poſtquam peracta fuerit in noſtra Ciuitate Coloniae uifiſtatio, ad oppida & uicos dioceſeos noſtræ eo ordine, quem locorum ſitus aptiorem demonſtrauerit, aut uifiſtatorum conditio commodiorem reputauerit, perducenda, ſic ut à uicinioribus ſenſim ad magis diſſita, ac remotiora loca properetur.

Et hic idem quæ in Ciuitate noſtra Coloniae. obſeruandum præſcripſimus ordo, quadatenus fieri poteſt, ſeruandus eſt, Nimirum in oppidis inſignioribus, ubi eccleſiæ collegiatae, monaſteria, parochiæ & reliquæ piæ domus reperiuntur, eodem progreſſu uifiſtatores noſtri incedāt. Porro ſi commode omnia oppida adiri poſſint, præſertim populosa, tum id ut fiat, non inutile ſanè fore arbitramur.

Quod ad uicos attinet & modica oppidula, quæ omnia cōmode adiri non poterunt, hic modus ſeruandus eſt, nēpe ut uifiſtatio p̄ ſingulos archipreſbyteratus diſtribuat, ſic ut uifiſtatores accerſitis i archipreſbyteralibus

FORMVLA VISITATIONIS

sedibus archipresbyteris, qui parochiarum ipsis subiectarū exactam notitiam habent, eidem ut indicibus utantur, praesertim in hoc, num sufficiat ut parochi ei sedi subiecti, cum presbyteris & clericis, concomitantibus aliquot parochianis potioribus, ad ipsam archipresbyteri sedem omnes euocentur. An uero referat, ut quidā sigillatim inuisentur. In hoc enim habenda discretio, est, secundum populi uel multitudinem uel paucitatē, Deinde habenda etiam ratio necessitatis, quod uicus quispiam, aut ob unam, aut ob aliam causam praesentis uisitationis remedio magis etiam quā oppidum aliquod opus habere possit.

Ceterum, si nulla sit praecipua ratio quae exigat uisitatorum in singulis oppidulis, aut uicis praesentiam, post peractam uisitationem in una sede archipresbyterali, ad aliam uiciniorē uti locus & res postulauerit, transeundum erit.

De quibusdam initio curandis, quae utrunq;
progressum expeditiorem reddent.

IN primis dabimus uisitatoribus nostris praescriptam mandati formā, sigillo nostro publico communitam ac authenticā, qua omnibus suae missionis ac functionis certam fidem facere possint, quod est ante omnia necessarium, non tam ad conciliandam ipsis ubique auctoritatem, sed & ad retinēdū ecclesiasticę regulę uigorem, quę factę missionis indubitātū testimonium requirit.

DEinde cōuocabimus Clerū ciuitatis nostrę Colonien. ad locum uisitatoribus nostris opportunum, ubi ipsi uisitatores post nostri delegatorii mandati ostensionem, totius Cleri animos ad uisitationem, quam statim aggredien-

tar, præparabunt, ut singuli ad Visitatorum aduentū parati sint, ad recipiendos eos nomine nostro, Ipsiq; ut dei minio stris, in ecclesiæ nostræ causa omnium maxima, auscultandū ac parandū. Postulabūt quoq; Visitatores nostri Cleri cō filium, quo res tāto maturius ac expedientius procedat, quā to fuerit plurium consilio et ascensu comprobata.

Quod ad collegiatas ecclesias ac monasteria attinet, Visitatores nostri, nullis ex ciuili magistratu opus habent, qui ipsis adsint, sed in parochiis, hospitalibus, scholis ac bibliothecis uisitandis, cū ibi magna ex parte res populi ac plebis tractanda ueniat, proindeq; populis, multa reformatione egens, hic potissimū aduocandus sit. Vides bimus operæ pretium facturi, si ex Senatu ciuitatis nostræ quosdam bene Christianos et integros uiros, deligi ac Visitatoribus adiungi curemus. qui uisitationi aderunt, non ostē dendæ uirtutis, aut potestatis causa, sed tantum ad confirmandam fidem et ad multitudinem populi, attractam inu terdam prauis institutionibus, ac dissentientem compefcendā, ne officio uisitationis per improbos illudatur.

Proinde ut eandem ob causam intra ditionem illustris ducis Cluenē, vnus aut alter ducalis Consiliarius, uir pari fidei, ac morum integritate, autoritateq; pollens, Visitatoribus nostris non aliter tamen q̄ prædiximus, adiungatur, ut referre admodum putamus, ita ut fiat curæ nobis erit.

Proterea sub uisitationem edictum publicum, q̄ late se nostræ diocesis ditio porrigit, proponemus. Et ut in eandē sententiam per ducem Cluenē, intra pomeria suarū ditionum publicetur, curabimus. quo subiectis omnibus, ut aduenturos Visitatores ob functionem dei quā gerūt reue

FORMVLA VISITATIONIS

renter recipiant ut omnes malæ uolūtatis præsumptores for-
 san reptos (qui uisitationis progressum ausi fuerint, aut
 uerbis, aut factis impedire, seu incessere) comprimant, ut
 deniq; Visitatores ingredienti, egredientesq; secure dedu-
 cant, omnem iniuriam propulsuri. Idq; sub grauissimarum
 pœnarum non tantum ecclesiasticarum, sed & etiã civilium
 incurfu, ut factiosi ea quã metuūt magis pœna cõprimãtur.

Deniq; Visitatores priusq; ab uno ad alium locum pro-
 grediantur, aliquot ante diebus suum aduentũ Clero
 & plebi eius loci significabunt, maxime uero ubi ad Archi-
 presbyterales sedes eundum est, Archipresbyteris aduentũ
 denuntiandus mature est, quo ipsi Parochos sub sua sede cõ-
 stitutos ad diem præstitutum commode euocare possint.

ERuntq; omnes admonendi quo se ad uisitorũ aduẽ-
 tum expeditos ad rem, quæ pro manibus est agenda,
 reddant. Vbi autem ad Parochias ibitur, sub aduentum, ut
 qui uolent Sacramentum confirmationis recipere, ad illud
 se præparent, ut qui grauata conscientie remedium adhibe-
 ri uelint, aut consilio opus habeant in re quacũq; perplexa,
 conscientie tranquillitatem perturbante, ii vt die designã-
 da cum bona fiducia adueniant, seq; audacter Visitatori-
 bus præsentent. Deniq; hortabuntur populum, ut mane eius
 diei quo ipse populus uisitandus est, ab omni seruiti opere
 cessetur, quo omnes ad Ecclesiam accedant ad capiendum
 cibum, qui non perit, hoc est, ad percipiendum ea, quæ ad
 suarum animarum salutem pertinebunt.

VBi ad locum uentum erit. In ecclesiis Collegiatis, ac
 Monasteriis conuocabuntur omnes, ad domum Cap-
 itularẽ. In Parochiis uero Parochus & Clerici ad Sacri-

stiam, si tamen ad conueniendum ea domus idonea fuerit, populus vero in medio templi, interrogandus, audiendus & instruendus est, in eum qui sequitur modum.

¶ Vniam Visitatores Christi legatione funguntur non quæ sua, sed quæ Iesu Christi sunt quæ futuri, ac cū Paulo dicturi. Non enim quærimus quæ uestra sunt, sed uos, Dignum iudicamus ut initio ipsius gratia & misericordia impleretur, cuius opus geritur, sine quo aliqui nihil facere poterimus. Quamobrem principio, missæ sacrum, pro ratione loci, aut decantetur aut legatur. Idq; deuote magis quàm externo apparatu, quo populus tantum ad pietatē accedatur.

Secundo: Cum Visitatoris officium sit instare prædicationi, exhortationi & doctrinæ, ut referat fructum qui non perit, post finitum sacrum per Vicarium nostrum in potestabilibus, aut si is defessus fuerit per alium ex Visitatoribus sermo commonitorius habeatur, ex ipsissimis sacris literis, sincerissime, omissis tropis ac allegoriis, præsertim non admodum aptis, de præceptis, rei, personis ac locis accommodus, qui ad populum habendus, cantissima circumspectione moderandus est, secundum ouium palatum, hoc est animorum affectus, opinioniones, & uitia, quæ licebit statim post aduentum à Parocho, aut Archipresbytero expiscari, ubi populus à cõtatione dænatae doctrinæ, adhuc integer est, tantum corruptis moribus inquinatus, ibi consultius in recedendis præceptis dñicis, coarctandis (in spiritu tantum lenitatis) peccatis, præsertim iis quibus populus ille potissimum seruit, incitationem ad penitentiam, & breui explicatione fidei catholicæ, cū decem cohortatione, ut in sinceritate fidei, doctrina Christi & ecclesiæ, ac obseruatione præceptorum dei perseueret. Et in primis, ut suis, tam ecclesiasticis, q̄

FORMVLA VISITATIONIS

Ciuiibus Præpositis, Rectoribus & Potestatibus debitum honorem & obedientiam præstet. Vbi uero Visitatores cõpererint parochiam aliqua hæresum contagione infectam, ibi primas partes fidei nostræ explicatio obtinebit. Vbi uero ad eos articulos uentum erit; à quibus uidebitur praua corruptione discessum (Nam quotquot sunt hæreses unico Apostolorum symbolo retunditur) ubi diutis immorandum est, & quid ille articulus credendum proponat diligenter explicandum, & tum quasi per occasionem & obiter hæresis suborta per paucos scripturæ locos, nõ remotius petitos, quæ nulla detorta interpretatione eludi possint retundenda, astruenda ueritas est, & coarguendus error. Deniq; populus per concordem ecclesiæ diffinitionem, quæ ex aliquo Decumenco Concilio petenda est confirmandus. Deinde coarguenda scelera sunt; & uia mandatorum dei indicanda. Et hic præcipue ille locus erudita pietate ac docta breuitate tractandus. Nempe idcirco à deo per spiritum sanctum fidem nobis donari, ut per fidem mandata diuina adimplere possimus. Atq; adeo necessarium esse ut fidem charitatis opera comitentur, ut præter hæc fides non uiua, sed mortua dicatur, factaq; cohortatione ad penitentiam & fructus penitentiae dignos, sermo ea cohortatione qua prior, finiendus est.

Postremo ad deum publice porrigenda oratio est, & commonendus Clerus ac populus, ut idem apud deum oret, in hanc uel similem sententiam.

Omnipotens sempiternæ deus qui & si corda nostri omnium, ad exemplum tamen nostrum descendere ac uisitare uoluisti, an populus sceleratus clamorem qui ad te peruenerat opere compleuisset. Qui filium tuum unigenitum in

terras ad requirendum & seruandum, quod perierat, misisti. Et per eundem, omnes qui gregis pascendi curam susceperunt, & opere & uerbo ut idem sedulo agerent admone-ri fecisti. Te suppliciter exoramus ut nobis indignis famulis tuis pro tua ineffabili pietate gratiam diuini luminis tui clementer infundas, labia aperias, linguam dirigas, omnesq; actus et cunctas operationes nostras tua uirtute instruas, et confirmes, ac uisitationis munere ad quod in nomine tuo accincti sumus, spiritu tuo cooperante, & beata Maria uirginis ac genitricis filii tui, ac omnibus sanctis tuis intercedentibus ad Catholice fidei robur & exaltationem, charitatis augmentum, ac profectum hæresum ac uitiorum eradicationem tui Cleri, & populi repurgationem & salutem, ecclesiarum tranquillitatem & conseruationem, ac demum ad tui solius nominis laudem & gloriam sempiternam, recte perfungi ualeamus, per eundem dñm nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum uiuit & regnat in unitatem eiusdem spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Post hæc ad peculiare uisitationis actus progrediendum est. Idq; certo quodam ordine. Et quanquã in hoc uariet, nedum qui de uisitando scripserunt, sed & ii quorum consiliis in hac re usi sumus, quibusdam existimãtib. Ab inquisitione uitiorum ordiendum. Deinde poenitentiam populo indicendam. Postremo faciendam reformationem, et dandam populo benedictionem. Quibusdam uero sententiis exteriorem templorum ac aliorum suorum locorum faciem contemplandam ac repurgandam, ac deinde ad reliqua ex ordine transeundum.

quanquam autem uterq; ordo Christianissimus & à Ca.

nonicis scripturis ac regulis minime dissentiens sit, tamē pro ratione temporum & morum presensium, ita nobis agendum uidetur.

Primum ut singulis hominū ordinibus, sigillatim ac gradatim Canones Concilii nostri provincialis, quemadmodum illi quenq; secundum suę uocationis cōditionem respiciunt, diligenter ac diserte relegantur, ac ubi opus erit dō lucidius exponantur, utq; deinde diligēs fiat inquisitio, num quilibet ad eorundem Canonum regulam professionem & uitam suam hactenus instituerit, & instituere pergat. Nam statim ab inquisitione criminum incipere, tale nobis uidetur ut uideantur multi hinc auertendi. Nec id nouę reformationis conscribendę gratia ut fiat, necessarium putamus cū iam compertum sit in omnibus iis esse peccatum, de quibus consilium nostrum prospicere opus putauit. Adde q̄ hic agendi modus scripturis atq; adeo instituto Christi ac S. Apostolorum admodum consentaneus nobis adparet. Nam sue ueteris testamenti Reformatores (quales post discessionē Israel ab Iuda usq; in tempus captiuitatis Babylonice Iosaphat, Ezechias, & Iosias, post captiuitatem uero Iesus Zorobabel, Esdras & Nehemias fuerunt, siue Christum et Apostolos eius spectemus, semper hic ordo seruatus comperietur, ut doctrina, uel ueteris, uel nouę legis inciperetur. Sic enim 2. Paral. cap. 17. legimus. Tertio autem anno regni sui Iosaphat misit de principibus suis Benail & Abdiam et Zachariam & Nathanael & Michæam, ut docerent in Ciuitatibus Iuda, & cum eis Leuitas & sacerdotes, docebantq; populum in Iuda, habentes librum legis domini, & cir-

ramibant cunctas urbes Iuda atq; erudiebant populum.
 Breuiter ubiq; fere reperias librum legis principio lectum,
 post librum lectum ad inquisitionem processum, & factam
 secundam legem separationem, quemadmodum. 2. Esdræ ca.
 ultimo uidere est. Neq; id absq; magna ratione. Lex est
 enim quæ ostendit peccatum, sicut Paulus ait per legem co
 gnitio peccati. Adeo ut frustra de peccatis inquiratur nisi
 per legem arguantur, qui est gladius biceps pertigens usq;
 ad diuisionem animæ & spiritus. Itidem Christus cum cir
 cuitet omnes Ciuitates & Castella, primum docuit in syna
 gogis eorum prædicans Euangelium regni, deinde curauit
 omnem languorem. Et ut cætera fileamus, Actuum. 16. legi
 mus; Cum pertransirent Paulus, Syllas & Timotheus (diuini
 illi Visitatores) Ciuitates, tradebant eis custodire dogmata
 quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus qui erant
 Hierosolymis.

Quamobrem Visitatores quoq; nostri primum tra
 dent Decreta synodi nostræ prouincialis, quæ nihil
 aliud quàm legem domini & dogmata Apostolica
 continent, hoc enim agentes, & authoritatem sibi concilia
 bunt, & ab omni suspitione longe erunt alieni qui nihil pro
 ponent, uel exigent quàm quod est synodica sententia per
 patres unanimiter conclusum.

Vo facto Visitatores authoritate Dei iuebant, ut
 q; singuli de seipsis, totoq; eius ecclesiæ quæ uisi
 tatur statu, interrogati sincere depositis om
 nibus humanis affectibus, amore, odio, spe, seu timore,

sola ueritate innixi euidenter quæ corrigenda videbuntur, referant. Nulli tamen crimen imponant, quod probari non possit, ne eiusdem criminis reatu ac pœna, cuius proximum falso de ferre conuicti fuerint, se inuoluant. Atq; subinde inquirendum. Num sciant aut credant aliquid in ea quæ uisitantur Ecclesia reformationis uel correctionis tam in capite, q̄ in membris indigere.

ET quo hæc inquisitio omni conuentionis dedecore uacuet, per Visitatores, non solum ex Clero (cum de eius uite & doctrina) sed & ex populo (cum de ipsius fide & conuersatione inquiretur) quidam qui ad ueritatem dicendam magis apti uidebuntur deligendi, ac sigillatim & secreto super singulis articulis, ac aliis de quibus operaretur uidebitur in modū qui infra sequitur, interrogandi sunt.

ATq; hic i. tenē nobis talis agendi ordo, convenientissimus apparet, ut secuti præceptum domini, primum de his inquisitionem instituamus.

Primo, quæ nam ad repurgationem animarum facere uidebuntur, Mundemusq; prius quod intus est calicis & paropside ut fiat, & id quod de foris est mundum. Nam ipsi homines Christiani in unitate fidei per uinculum charitatis congregati, reuera sunt ecclesia uisitanda. Et tēplum illud quod peculiariter spiritui sancto dedicatum esse debet.

Secundo, Deinde ut de exterioribus ritibus, aliis rebus uel ad conseruandam, uel ad dissipandam tranquillitatem facientibus quærat.

Tertio, Deniq; ut & domum dei, hoc est, templorum, ac gliarum sanctarum ædium exteriorem quo p̄ faciem contemplerur. Illa enim oportet facere, hoc uero non omittere.

GENERALE.

Vbi reperientur beneficiorum Ecclesiasticorum Colles-
tores, Electores, patroni laici, et Archidiaconi, iis ge-
neratim praelegantur, & incutentur. 1. 2. 3. 4. & 5. arti-
culi sub titulo, de impositione manuum. Spectant autem col-
latoribus, artic. 6. Electoribus. 7. 8. & 9. Patronis. 11.
14. & 15. Archidiaconis. 12. & 13. Super quo tamen
necesse erit cum ipsis latius agere & inquirere, emendas
resq; vitiosa, quoad fieri potest. Sin Archidiaconi referant ad
nos referre. Præterea ipsis proponetur artic. 26. sub titulo
de Metrop. Cathedr. & Colle. Eccle. Itidem inculcabuntur
omnes articuli, sub penultimo titulo. De iurisdictione Ecclesia-
stica contenti. Similiter. Idem cum ceteris articulis sequentibus,
sub titulo, De visitatione ac Synodis Episcopalibus, Ar-
chidiaconalibusq; comprehensi.

ALIVD.

Quanquam ad visitationis executionem duo requirā-
tur: Instructio scilicet & Coertio Doctrina & vir-
ga disciplinae, quæ pari gradu incedere oporteat.
Quia tamē hæc visitatio nostra, noua & rara est, populusq;
tam delicatus habet aures, ut omnis serena increpationis,
præquam ad penitentiam cordis conuersus fuerit, sit impa-
tiens. Propterea hortamur Visitatores nostros, ut Paulinā
sententiā, & exemplam potissimum spectent, nempe, ut sint
patientes ad omnes, consolentur pusillanimes, suscipiant in-
firmos. Post, non omittunt corripere etiam inquietos. Expe-
dientius enim est, ut Visitatores nostri nunc omnium primiti,
potius uideantur in charitate et spiritu mansuetudinis ac le-
uitatis, q̄ in uirga uenisse. quare præcipua eorum cura erit,

ut contristent quidem eos ad quos mittuntur, sed secundum deum ad poenitentiam & salutem. Coertio tamen (ut diximus) moderata, maxime in contumaces nequaquam extendenda est, aut ad nos referendum.

DE VISITATIONE EORUM QUI NO

stro officio funguntur.

Vicarius noster in pōtiscalibus suis ipsius Visitator erit. Respiciunt officium eius Canonica sub titulo, De impositione manuum, à. 16. vsq; ad. 30. Quare super singulis articulis se concernentibus cum collegiis suis maturè consultabit, ut omnia quae illis continentur, ad suum effectum deducantur.

Sed interim hic duo erunt per Visitatores agenda. Primum conferetur cum Scholastico ecclesiae nostrae ut ille suis Commissariis (quos & huic rei idoneos esse volumus) Vicario nostro adiungendos, mandatum faciat his decretis parendi. Deinde ut diligenter unus aut duo Theologi, qui his rebus uacare possint, relaturi à nobis sui laboris mercedem quorum conscientiam in re tanta onerare cogemur.

Officiali nostro proponentur articuli sub tit. de impositione manuum, à. 30. cum sequent. vsq; ad articulum. 35. Deinde omnes qui sunt sub titulo. De iuris disciplinae Eccle. contēti, Admoneaturq; ut eisdem articulis tam ipse seruet, q̄ per alios sibi subiectos obseruari faciat. Praeterea aduocabuntur Fiscales, quoniam sunt aliquot articuli, qui illorum officium peculiariter concernunt. Dehortandi ab omni auaritia, ac cohortandi, ut vigilantissime prospiciant, ne alicubi à nostris decretis praua prouaricatione discedatur, quibus si quid deerit, nos supplebimus, de quo ad nos re

feratur. Deinde interrogabitur Officialis, an reformatio-
 ni iurisdictionis ecclesiasticæ, per nos promulgatæ, per os
 omnia pareatur. Admoneaturq; ut si alicubi cessetur, id
 suppleatur.

Vicariis nostris in spiritualibus proponendus est articu-
 lus. 35. sub titulo. De impositione manuum. Et dili-
 genter cõmonendi, vt in omni permutatione beneficiorum.
 De statu, & qualitate personarum, de conditione benefico-
 rum permutandorum, & quis adfectus cõpermutantes mo-
 ueat ad permutandam, & quæ conditiones intercesserunt,
 & sit permutatio reuera factus, an uera permutatio, an ue-
 lint in cõpermutandis beneficiis residere, aut illius per alios
 saltẽ satisficere, an potius pecunia principaliter queratur,
 uel iam data, aut per extinctionẽ danda, atq; adeo, an quæ
 stus tantum aut luxus causa permutatio fiat, inquirant. Idq;
 anteq; recipiant iuramentum. Alioqui rei essent criminis, in
 quod consentiendo saltem facientibus incurrant.

Cum extra quadragesimam & aduentum domini Vis-
 carius noster in Pontificalibus, paucis diebus cõcione
 tur. Nos uero ex animo cupiamus perpetuum uerbi concio-
 natorem, uirum doctum & integrum, tam necessario mune-
 ri, in ecclesia nostra Metropolitana præficere. Idcirco Visi-
 tatores, post maturam mutuo habitam deliberationem, ad
 nos referent, quo pacto per unionem, aut suppressionem ali-
 cuius beneficii ecclesiastici, cuius redditus talem uirum ale-
 re possint uoto nostro satisfieri queat. Quod non tam pium,
 quàm necessarium putamus. Nam hic futurus erit dux gre-
 gis, quo instruyente ac arguente, Clerus ac populus tandem
 sanctis decretis assuescent.

FORMVLA VISITATIONIS
 DE VISITATIONE ECCLESIARVM
 collegiatarum tam extra q̄ intra Coloniã consis-
 tutar, quę ad instar eius, quam nos in Metro-
 politana nostra cepimus, peragetur.

Dost missæ sacrum, Concionemq; in do-
 mo capitulari habendam, atq; alia solan-
 nia per Visitatores, omnes articuli, sub
 titulis. De officio privato ac publico cle-
 ricorum. Item sub titulo, de Metropolis
 tanis, cathedralibus & collegiatis ecclesiis, & in his mini-
 strantibus. Primum toti collegio integre ac diserte prælegẽ-
 tur. Deinde uiris illis integris ex collegio, ut prædictum est
 ad inquisitionem faciendam delegendis Summaria tantum
 articulorum distincte repetentur. Sic tamen ut articuli illi
 quã tantum Ecclesias intra Coloniã constitutas concernunt,
 extra Coloniã omittantur. Fiatq; diligens ad singulos ar-
 ticulos (quę factum respiciunt) inuestigatio. Qua nam in
 parte aduersus vnum uel alterum peccetur, atq; ibi appo-
 nenda manus, ubi lapsus compertus fuerit.

Referatur ad nos de correctione Breuiarior; & Missalium

Item contendant Visitatores inspicere statuta Ecclesia-
 rum, & quę minus iusta, ac sancta erunt, rescare. Quod
 si capitula reclamauerint, uel in toto, uel ex parte, ad nos
 referetur. Præterea, contendant modum imponere annis ca-
 rentiæ, ubi reclamatum fuerit, ad nos referent reclamatio-
 nis causas.

De obseruatione capitulorum, iuxta articulos diligens
 ter inquirent, maxime uero, num sint in capitulis dissi-
 dia

dia & contentiones. Num praelati omnium uota audiant, Num favore, aut odio, aut alio deprauato affectu quorundam priuatorum res gerantur, & an expectetur omnium sententia, aut etiam contemnatur, quantumuis causa ecclesie utilitatem respiciat.

Item an foundationibus piis quarum prae-textu quotidianae distributiones percipiuntur, satisfiat. Et haec fundationes exhiberi debent, & per nostros Visitatores inspicere, ut si ubi negligentiae suppletionem opus fuerit suppleatur.

DE DEGANIS.

An te omnia Visitatores se de conditione & moribus Decanorum certiores reddere curabunt, Nam hi si ceteri fuerint, consequitur, ut grex quibus ducatum praestant in precipitium cum ipsis ruant, quare inquirent potissimum, an bonum exemplum frequentando Ecclesiam, & bene uiuendo ceteris praebeant. An Ecclesiae laudabilia statuta faciant obseruari. An ea quae inordinate & uitiose sunt, feruenter reprehendant. An citra personarum acceptionem excessus puniant. An negligentes in monendo Ecclesiae personas, tam quod ad diuinum officium, quam quod ad uitam & mores attinet, sint.

His Visitatores summo serio demandabunt, ut quem diligenter respiciant, quo decretis Concilii in omnibus & per omnia pareatur, utque cum necesse erit, & consilium & auxilium capituli aduocent. Quod si ipsos audire noluerint, ut tum ad nos referant.

Quod si inter uisitandum commissarii nostri inquietos quosdam, & rebelles Decanis ac Praelatis repererint, hos castigabunt & ad obedientiam reducent.

FORMVLA VISITATIONIS

Si reduci nolint, eos nostro nomine ab officio & beneficio suspendent, donec nobis suspensionis relaxationem obtinere mereantur, Decani (quibus cura animarū commissa est) interrogandi, cui administrationem sacramentorum commiserint. Ab aliis quoq; inquirendum, quemadmodum ille officio suo satisfaciat, imò exhibenda persona est. Quæ resistere poterit, quid correctione egeat, tam quod clericum, q̄ quod ad familiam attinet, non discutitudo personas.

DE PRÆPOSITIS.

NEc interim prætereandī erunt Præpositi (quod ad dignitatis gradum attinet Decanis ex more prælati) Nam ubiq; fere hi dissolutionem uitam gerunt, ignorantes, aut dissimulantes ad quod munus sint uocati, cuius admonebuntur.

NAm ut de ecclesiæ redditibus luxurientur, non sunt instituti, sed ut ecclesiam suo sumptu ac opera defendant. Et ut excuset eos coram hominibus, mos aliquis nō satis legitimus à frequentanda ecclesia, præsertim, cum per ecclesiæ negotia minime retrahuntur, admonendi tamen sunt, ut cogitent suam desidiam nō ita comprobari deo, sed iustum esse, ut officium gerant, propter quod datur beneficium, utq; dei milites, non seculi se esse meminert.

Inspicienda eorum iuramenta.

Inspiciendæ separationes, & num illis pareatur.

Ad habitum quoq; & tonsuram clericales reuocandi.

DE SCHOLASTICIS.

Quærendum de Schola: Qualis nam illa habeatur. qui sint magistri puerorum. An eruditi satis, an ab omnib; in syn-
cerq; doctrinæ suspitione longe alieni.

AN fieri possit ut iuniores Canonici, qui rudimenta nō satis callent ad scholas hasce relegari possint, uidentum, seu saltem ut lectiones aliquot priuatæ per illos instruerentur, quas semotis pueris horis quibusdā delectis audirēt.

Quod ad Scholasticum maioris ecclesiæ attinet, nos uidebimus, quanquàm de scholæ theologicæ statu ad nos referri uelimus.

DE MAGISTRO FABRICÆ.

quærendum ut sit fabricæ prouisum.

Si minus prouisum sit ex cōmunibus redditibus p̄ p̄ben dā (ut uocāt) currentē prouideatur, ut facta tecta teneātur.

DE CVSTODE.

AN Custos (quem alibi Thesaurarium, alibi sacristā appellant) uasa atq; alia ecclesiæ ornamenta diligēter faciat conseruari. Et de ablutione palliarum, quemadmodum habet articulus ultimus, de Metrop. & Cathe. ac Col legi. Eccles. ac infra latius dicemus.

DE CANONICIS.

Satis superq; in Concilio prouisum est, de ipsorum uita & conuersatione.

DE VICARIIS.

Similiter, cogendi illi interim sunt, ut fundationes suarum uicariarum exhibeant. Quibus relectis, ubi in officio cessare comperti fuerint, adigendi, ut illi satisfaciant.

DE RELIQVIS MINISTRIS. QVOS

Cam panarios ac uirgiferos uocamus.

HI posthæc suo officio personaliter persungentur, nisi uel ætate, uel morbo impediātur, aut idoneos delegēt arbitrio Decani & Capituli admittēdos, aut reiciēdos.

FORMVLA VISITATIONIS

De collegiis Canonissarum Secularium.

Collegia Canonissarum, quæ seculares uocari delectantur, ad instar collegiorum quæ uirorum sunt, suos ritus habent. Proinde multa sub præcedenti titulo, quæ ibidè, quemadmodum uirorum Collegiis ad censuram Concilii reuocanda sunt.

Maxime autem uidendum, ut uita illa licentiosa sub Canonum regulas trahatur. Quod fiet si in spiritu lenitatis ex scripturis, sui officii, imo saltem uitæ Christianæ admoneantur. Nam nisi per uerbum ad pietatem trahantur, minæ hic proderunt parum.

DE MONASTERIORVM VISITATIONE.

Peractis Missa ac Contionè. qua ad Christianam & mutuam charitatem, mundi contemptum. & uotorum suorum obseruationem, ad pacem denique & tranquillitatè commouebuntur, in domo capitulari habenda per uisitatores. In primis abbatibus ac aliis Monasteriorum prælatis seorsum paulisper receptis, Duodecim priores articuli sub titulo de uita & conuersatione monastica recensentur diligentique; cohortatione illi monendi sunt, ut hisce decretis tam in nouiter recipiendis monachis ac uelandis monialibus quàm in reliquis omnibus sese attemperent, pecuniam pro receptione ne extorqueant, utque in iis ad quæ ipsi corrigenda non suffecerint, implorent nostram auctoritatem.

Vbi uisitatores nostri, Abbates ipsos repugnantes reppererint, ad nos distinctè referant.

Et præsertim nostro nomine in eo erunt, ut sumptuosi illi præpositi abrogentur. Quod si in ipsorum potestate non

fuerit, saltē ad nos referēt post uisitatiōē, q̄d factō opus sit.

Vbi hæc cum prælatis acta fuerint, Regula ordinis, simul cum formula uisitatiōis. si habeatur, petenda est atq̄ relegenda, sic tamen ut instruantur regulam & doctrinam Christi solam esse quæ ducit ad uitam, regulas uero monasticas expeditiorem tantum semitam indicare, qua facilius uiam domini inambulare pergamus. Confidente iterum toto conuentu, cum prælatis præmittenda est illa generalis adiuratio de non occultanda, sed syncere dicenda ueritate. Deinde semotis arbitris.

Interrogetur Abbas, aut eius loco moderator Cōuētus.

Vando proxime uisitatio obseruata sit, & an diligenter, regulā, ac Monasterii statuta obseruari procuret, an pax inter frēs, cōuersos deuotos ac familiares effloreat. Dissidiū si q̄d fortasse fuerit, origo p̄quiratur & emēdetur.

Interrogetur Prior.

DE obseruatione diuini officii, De obedientia, paupertate, continentia, silentio. Communi mensa, Mutua reuerentia, Mutuo colloquio, Hospitum accessu.

Interrogentur fratres sigillatim.

- 1 De uita & conuersatione Prælatorum.
- 2 An uisitatio proxima rite obseruata sit.
- 3 An Prælati quæ ad obseruationem religionis & ordinis pertinent, diligenter persequantur.
- 4 An uitia fideliter corrigāt citra acceptionē p̄sonarū.
- 5 An honeste cum laicis conuersentur.
- 6 An bonum exemplum suis subditis præbeant.
- 7 An i obseruādis, ordinis regula, ac statutis sint feruētes.
- 8 An desides sint, an eadē ad xp̄ianā pietatē moderētur.

FORM VLA VISITATIONIS

9 An fratres ad studia sacrarū literarū sedulo inuitēt.
10 An pacem, tranquillitatem & concordiam inter omnes sibi subiectos seruent ac nutriant.

11 Item de clausura & ingressu monasteriorum.

12 De uictu quotidiano.

13 Deinde, an Conuentus certum numerum habeat, an illi suppetat uictus.

14 Deinde de officiis ad officia transeundum est. Et uisendum, an qui illis præfecti sunt, ueluti Cameraarii, Sacristæ, Cellarii, procuratores, & id genus alii, suis singuli officiis grauiter incumbant.

15 De moribus, habitu & conditionibus fratrum cōuersorum diligenter quoq; quærendum est.

16 Post inquisitionem, si qui notati fuerint, illi euocentur, qui si errata sponte confessi fuerint, ad disciplinā Abbatis, iuxta regulæ formam remittendi sunt, sic tamen, ut Abbati mandetur, ne Christianæ lenitatis modum excedat, & habita ratione personæ, censuram potius mitigari quam exasperari conuenerit in haud præfractis.

17 Quod si neget delictum infamatus, adhibeantur testes, admonitis prius omnibus, ne fraudi sit testibus ueritatem dixisse.

Legantur deinde articuli. 14. 15. 16. 17. sub titulo, de uita & conuersatione. monastica.

Postremo declarata uitæ monasticæ primæ institutione, adhortentur omnes, ut uiam quam amplexi sint, ad uitam æternam expeditiorem in charitate, de consciētia bona & fide non ficta inambulent, & pro ecclesia dei sedulo orent, cuius elemosynis sustentantur.

Item, cum fratribus mendicantibus eadem uia incedendum est Ipsis tamē peculiariter articuli, à sexto usq̄ ad. xv. sub titulo, qui admittendi, legendi & persuadendi sunt.

De uisitatione Monialium.

Quæ est forma monasteria uirorum uisitandi, eadem recte obseruatur in uisitatione monialium, nisi q̄ hic interim quædam addi possint.

Præsertim ut quærat, Quibus affectibus & qua forma ad electionem Abbatissarum ac aliarum quibus monasteriorum moderatio commissa est, procedatur, An in eligendo seruetur regula, cessetq; omnis impressio ac corruptio.

Admoneatur, ne nō p̄fessas uirgūculas, q̄ nondū de uolū tate sua statuere possunt, ad p̄fessionē melliti uerbis alliciāt.

Prohibendus omnis suspectus ingressus & egressus.

Omnia suspecta conuersatio prohibenda, Et priuata diuerticula penitus tollenda.

De exercitationibus & operibus extraordinariis quærendum est. Et in primis dehortandum omne otium. Deinde cohortandæ potissimum, ut assidue sint in reuoluēdis sacris scripturis & piis opusculis, quæ poterint ipsis facile comparari, & cohortanda lectrix, ut omnē operā adhibeat, quæ sorores suas i Christi uerbo à se doctiores semp dimittat.

quod si & corporales exercitatiōes amplecti uelint, cura rādū ut tales sint, nec mentē deo dicatā euertāt, atq; à Christo in mundū retrahāt, qualia sunt quædā artificiosa in texendis sudariolis ac camisiis quæ magis prætermissa oportuit. Nā diabolus alioqui mille artifex, iuuādus nō est ad irritandū simplices cōsciētias, sed modis omnibus abigēdus.

De uictu quoq; diligenter quærendum.

FORMVLA VISITATIONIS

Et si ut interdum fieri solet fatuis superstitionibus teneatur, ille caute animis earum eximendæ sunt, inflammandæ ad uerum dei cultum & uiuam charitatē. Qua sine, ea Monasteria non dei, sed eius quæ prohibeat deus, domus sunt. Ante omnia uero diligenter examinabitur is qui monialibus à confessionibus est. Qualem hunc esse oporteat declarat articulus. 8. sub titulo de uita & conuer. monast. instruedusq; est in omnibus ferme articulis qui parochum concernunt, præsertim qui pœnitentiæ sacramentum respiciūt. Quis si uel leuiculus uel uitæ minus inculpatae uel ineruditus breuiter ad munus cui perfectus est, idoneus fuerit, repellatur, et alius idoneus in locū suū surrogetur, aut ad nos referatur.

De uisitatione domorum militum Teuthonicorum S. Iohannis & Anthonitarum.

Hic multa reformationē. opus est quàm articulus. 13. sub titulo de uita & conuer. monast. breuiter cōprehendit, ubi ad uisitationem uentum erit cætera occurrent.

De uisitatione Parochialium ecclesiarum.

Hic opus hic labor est, hic multa sollicitudo adhibenda. Ars enim artium ac scientia scientiarum cura animarum optimo iure dicitur.

quemadmodum aduentus uisitatorum prænuntiandus sit aliquot ante diebus, & cætera quæ ad conuocationem Cleri & plebis pertinet, deinde qualis habenda post missam ad populum concio supra diximus. Ad reliqua ordine infra scripto procedatur.

De uisitationē. Cleri qui in Parochiis est.

Cum ad Parochiā acceditur, priori die ad sacristiā Parochus cū p̄byteris ac clericis eius loci cōuocabūtur.

quibus

Quibus acciis & congregatis post concionem, Imprimis diligenter & exerte totus titulus de officio priuato ac publico, uitaq; ac moribus clericorum generatim prælegatur, et sicubi uisum fuerit, latius explicetur. Nam hic respicit omnium clericorum ac sacerdotum uitam & conuersationem.

Postea Parocho seorsum prælegendus est titulus de parochis ac eorum uicariis, aliisq; uerbi ministris. Item titulus, Qui admittendi usq; ad articulum sextum. Itidem titulus de uita & moribus Parochorum uice speculi, in quo suos erratus contemplantur. Deinde totus titulus de disseminatione uerbi. Præterea, integer titulus de administratione sacramentorum.

Postremo, totus titulus de constitutionibus ac consuetudinibus ecclesiasticis. In his enim tribus proximis titulis Parochorum officium dilucide explicatur.

Quò factò ex ordine clericor; dabuntur aliquot uiri graues.

His summaria prædictorù titulorum distincte relegetur, ac sup singulis interrogetur, num oēs clerici illius parochiæ secùdù eorùdè articuloꝝ normã sua studia et uitã ïstituerit.

Deinde, nũ Parochus ad eũ modũ uiuat, uerbũ dei disseminet, sacramenta administret, ac ritus ecclesiasticos populo declaret ac obseruet, uti articuli ex ordine præscribunt, & præsertim an populum in priuatis cõfessionibus, et subinde ex suggesto symbolũ fidei, orationẽ dñicã, salutationẽ angelicã, decẽ pcepta, et sacramenta ecclesiæ edoceat.

Examinandus quoq; super formis sacramentalibus, & ritu sacramenta ministrandi.

Item de lectione precum horariarum.

Quod si hinc in clericorum et parochi uita corruptio, uel in officio cessatio comperientur, solerti cura defectus suppleantur et excessus corrigantur, idque in spiritu lenitatis, non omittenda tamen interim uirga discipline in publice criminosos et proternos, qui scandalo sunt domui Israel, et propter quos blasphematur doctrina Christi. Sic ut tales a medio tollantur aut suspendantur, donec resipuerint aliis in eorum locum succedentibus. Idem putamus necessarium ubi parochi omnium literarum in experti, et praesertim tam ignari ut summam religionis nostrae minime callere reperti fuerint, qui ad scholas remittantur.

Potissimum autem uisitatores nostri interrogationibus illis, quae 10. 11. 12. 13. 14. 15. ac 16. articulis sub titulo de uisitatione, ac synodis Episcopalibus, Archidiaconibusque continentur insistant.

Ubi uisum fuerit uisitoribus nostris et praetemporis penuria integrum, poterint semel parochum ex suggesto ad populum audire concionantem, nam ex concione satis superque percipient, quid crepet fidelia.

In sedibus Archipresbyteralibus, Archipresbyteris, praeter articulos istos omnes, qui ipsos uti parochos, imo parochorum et presbyterorum patres respiciunt, proponendi sunt articuli. 19. et caeteri sub titulo de uisitatione, et synodo, etc. usque in finem, quoniam illi observationem synodorum ruralium respiciunt, ad quos articulos deinceps suas synodos exigent.

Praeterea Archipresbyteri seu Decani isti rurales scire debent se uocatos in parte sollicitudinis Episcopalis, propterea debent esse uigiles, et diligenter respicere, ut intra limites suorum Decanatum per omnes parochos, presbyteros ac clericos,

secundū formā ecclesiasticam ac Cōciliū nostrī Prouincialis doceatur ac uiuatur. quōd si cōpererint alicuius parochi doctrinā et uerbi p̄dicationē de h̄eresi aut nouatione suspectā aut uitā probrosam, eundē ad se aduocabūt, et p̄cedente correptione fraterna mouebunt, ut a tali uel doctrinā uel uitā impuritate desistant, ac restā uīā catholicā fidei pietatis ac charitatis inambulēt. Quod si hic pernicax esse malit, p̄sertim quod ad impuritātē doctrinis attinet, debet hoc ipsam Decanus ruralis ad Visitatores nostros aut nos scripto referre ut apponamus securim ad radicem.

Præterea simul oībus proponentur articuli. 6. 7. 8. 9. 10. sub titu. de iurisdictione ecclesiastica cōtentiosa ut sciant q̄ p̄nā expectare debeāt delinquētēs, utq̄ testamēta suorū confratrū approbari atq̄ exequi procurēt. Ut si quos sciant testamenta suppressisse, aut minime executos fuisse, illos reuelēt. Itē instruātur sup̄ uotis solēnibus et nō solēnibus super impedimentis cōtrahendi et cōtracti matrimonii. Interrogādi quoq̄ de iure patronatus ecclesiæ quo pacto sint in ecclesia instituti sacerdotes de iure patroni quod sibi in ecclesia uendicat. De fundationibus Vicariarum aut officiorum perpetuorum, num sup̄primantur, num diuinus cultus iuxta piam testantium uoluntatem peragatur.

Item quærendū de dānata illa disp̄satiōe, q̄ percepimus in usu esse sacerdotibus ruralibus fornicariis, qui sibi mutuo permittunt sacra mysteria celebrare etiā non confessis, donec iterū cōueniant, et suā, si ita dici mereatur absolutiōnem rursus mutuo impartiantur. quē morem uti execrabilem dānamus. His inculcandū est, deū nō impune irrideri. Et q̄ tanta mysteria celebrent et corde et manibus pollutis in iu-

dicium & cōdēnationē, quod spe ueniæ peccāt, id quod nō
 procul est a peccato in spiritū sanctū. Itē qđ Paul. ad Ephe
 sios ait: Hoc scitote, intelligētes qđ oīs fornicator, aut immū
 dus, aut auarus, quod est idolorū seruitus, non habet hāeres
 ditatem in regno Christi & dei. Nemo uos seducat inanis
 bus uerbis. Nolite effici participes eorū, & cętera eiusmodi,
 quę tales p̄uaticatores ad pœnitentiā cōmoueri possint.

SI qui reperiātur clerici, aut sacerdotes qui exorcistaz
 officium assumūt, diligēter examinādi sunt, & instrue
 di, ut uel desistāt a superstitione, uel officium recte gerant.

De Oratoriis in parochia constitutis.

Veratur de fundatore, ad quos spectet p̄sentatio,
 q̄ institutio ac confirmatio rectoris, cuius autoritate
 Oratorium erectum sit, de conditione rectoris, de of
 ficio cui astringitur, illi secundum formam foundationis sa
 tisfaciat, ac id genus similibus.

Diligenter quoq̄ prospiciendum est, ubi imagines pos
 itę sunt, ad quas superstitiosius concurritur, ut pos
 ulus doceatur, de uera ac syncera imaginū ueneratione,
 ne superstitionis reus fiat. Quod si tantus est abusus, ad sus
 blationem etiam cura scandalum tum procedendum erit.

De uisitatione populi.

Post Missam & concionē ad modū supra scriptū habē
 dam, quum uiri aliquot honestissimi delecti fuerint.

Interrogabuntur absq̄ exactiōe iuramenti.

Num omnes parochiani recte instituti sint i articulis
 fidei, decem p̄ceptis, oratione dominica ac cęte
 ris p̄dictis populi Christiani rudimentis, Num omnes die
 bus Dominicis ad parochiam conueniant audituri missam

parochialem

parochialem et prædicationem Euangelii dei. Num exeant ante finitum sacrum & sermonem, quod fieri non oportuit, Num fabulentur in ecclesiis uel cæmeteriis sub sacro, An semel in anno saltem confiteantur & sacrosanctam Eucharistiam percipiant.

Interrogabuntur de vita, moribus ac conuersatione laicorum, de criminibus ac uitiiis publicis quibus potissimum plebs est infecta, ut pro qualitate morbi salubris medicina adhiberi possit, idq; per salubria monita, nunc leuia, nunc aspera, iuxta datam Visitatoribus nostris à deo prudentiâ.

Et præsertim rogabuntur, num quempiam in parochia hæreticum, schismaticum, aut ea de re suspectum. Item, an conuenticulas in domum aliquam, an prædium, agrum, aut alium locum, fieri sciant, An talium receptatores, fautores, defensores, ac ministros, maxime Anabaptistarum & Sacramentariorum nouerint. Num sint qui nouam religionem introducere satagant.

Num sint in parochia publice criminosi, uelut blasphemi inuesti, adulteri, homicidæ, sacrilegi, coniuratores seu conspiratores, usurarii, ebriosi, solennes ferias non seruantes, ecclesiæ laudabiles ritus, ueluti ieiunia indicta, & id generis alias pias ceremonias cõtēnētes, decimas denegātes, seu similia crimina, quæ ecclesiastici aut mixti fori sunt cõmittentes.

Qua inquisitione facta, Visitatores facile intelligēt, quæ publice concionando & priuatim admonendo, reprehendere, corrigere & reformare debebat, accommodaturi sermonem, personis, rebus, temporis, & loco, dispensaturiq; sermonem, secundum captum auditorum & diligentissime expectaturi, qua uia correctioni rectius consulatur.

FORMVLA VISITATIONIS

Quod si quos in hæc enormia crimina sæpius relapsos cõpererint hoc publicam pœnitentiam subire cõpelant. Nam hoc est vnicum remedium, quo ecclesia foribus istis expurgabitur. Poterint isti integriores viri ex laicis delecti de moribus & uita parochi ac clericorum interrogari, præsertim de auaritia et luxu, et quæ illis uitiiis adhærent, et præsertim an alee lusu pditi, an in tabernis desideât, an ebriosi, maledici, cõtentiosi, pugnaces ceu pcussores sint.

Item de officio eorum, an illo recte fungantur, an res ecclesiæ & spirituales & corporales seu exteriores recte administrent.

Tamen hic visitatores cū quid sinistū de clericis ex laicorum delatione intellexerint, nō statim excādesçēt, sed in spiritu lenitatis clericos delatos instruat, res incognitas nemini iputātes. Nec facile credētes. Nā ipsorum credulitas probabilis erit, & ex veris signis colligēda, gaudere enim non debemus in infamia subditorum. Proindeq; Visitatores nostri nō dicēt ad promiscuū populum. Ut si quis aliquid de rectore aut clericis sciat, id ut dicat, cū laicorum accusatio in clericos nō facile audiēda sit, multominus incitāda, sed tantū ut diximus cū aliquibus delectis bonis, prudētibus, honestis & fidedignis viris, de parochia de his inquirere debēt, Chartulas autē quas passim leues laici aduersus suos parochos clamulum offerre ac porrigere solent, non facile recipient.

Quod si offerātur inquirent an delatus de eiusmodi crimine publice diffamatus sit. quod si delator affirmare nō ausit imponāt ipsi silētium. Sin affirmat, querāt unde nā id sciat. quod si dicat se audiuisse, querāt à quibus & quot, propter enim dicta paucorum nō debet quisquā

infamatus reputari. Querant etiã à quibus audiuit. Num à maleuolis, maledicis, aut uilibus. Nã eo casu ad inquisitionẽ procedãt. Quod si clericũ infamatũ de crimine reperiãt, ac cito illo narrabũt, quid de ipso fama prædicet, & acri modo. Ita obiurgabũt eũ, tamẽ se ipsi in presentiarũ parcituros, nec se canonicę disciplinę seueritate erga eũ vsuros, statũ uideat ne posthac talia cõmittat, quibus in eãdẽ suspitionẽ ueniat. In correptione enim sicut saepe diximus potissimũ adhibenda est benignitas. Quod si infamia tãta fuerit, ut merito ob enormitatẽ criminis inquirendũ uideatur. Tum id uisitatoribus nostris etiã solenniter fieri licebit. Præmittet tamẽ præsumptiuã quãdã, qua officii sibi cõmissi necessitatẽ declarauerũt, in hũc. uel similem modũ. Deus omnipotẽs qui est scrutator cordiũ & renũ, et ante cuius oculos omnia aperta ac nuda sunt, ut nos à præcipitãdã sententię prolatione cõpesceret nõ antea uoluit cõtra Gomorrhæos sententiã dãnationẽ, ferre q̃ cognosceret de his quæ publicitus p̃ illos scelestissime committebãtur. Vnde (ait) descẽdã & uidebo utrũ clamorẽ qui uenit ad me, opere cõpleuerint. Quod Christus in parabola de uillico cõfirmat. Is enim licet esset diffamatus apud dñm quasi dissipasset bona illius, tamen nõ est damnatus inauditus, sed accersito eo, dñs dixit: quid audio de te: redde rationem uillicationis tuæ. Hęc dei & Christi monita, insequentes, licet pleraq; à pluribus fide dignis et idoneis personis de te mala referãtur, quæ etsi urgente cõscientia & officii cõmissi necessitate, nõ poterimus nec debemus dissimulare. Ea tamen uera esse cum hæctenus nobis cõprobatum nõ fuerit, & proinde necdũ nos ad te cõdemnandum permoueri, ut aduersus te canonice inquiremus.

FORMVLA VISITATIONIS

Actum articulis cōfectis super diffamatione criminum sollemniter inquirāt, in quā sollemni inquisitione licebit Visitatoribus cum oportunū esse viderint exigere iuramentum de respondenda ueritate.

Posthæc de victu & sustentatione Parochorum diligenter inquiretur, Idēq; secundum decreta sub titulo de victu Parochorum posita.

Maxime autem uidebunt Visitatores, num expediat ut uel duæ ecclesiæ Parochiales uniantur, aut vicariæ seu officia aliqua ecclesiæ parochiali incorporentur.

Item diligenter de Decanis interrogabunt. Et quo pacto ille sint parochialibus ecclesiis detractę. Quod si iniuste factum comperietur, studeant modis omnibus ut ecclesiæ in pristinum statum reuocentur aut ad nos referant.

Vbi parochiæ sunt incorporatæ uel collegiis uel monasteriis. Si cōpererint portionem vicario perpetuo relictam nimis exilem esse, eandem ex collegiū uel monasterii redditibus augebunt ac tantum assignabunt, ut rector iura episcopalia soluere & congruam sustentationem habere possit, aut ad nos referant.

Item à prouisoribus ecclesiæ inquirent, an ecclesiæ redditus iuxta foundationem ac alias debite dispensent. Num dasimum fiat in diuini cultus rectoris ac aliorū ministrorū præiudiciū ac detrimentum, ac in fraudem piarū uoluntatum.

Item de solutione decimarum, de oblationibus ac cæteris interrogandi quę uidebuntur opportuna.

Et in primis inculcandus articulus ultimus sub titulo de victu parochorū, et ad oblationē alias faciēdas ex scripturis (quę victum pastori suppeditari iubent) cohortandi sunt.

Articulus quoq; postremus sub titulo de constitutionibus & consuetudinibus ecclesiasticis, qui de fraternitatibus est, cōmemorabitur, & fraternitates ad normam illius articuli post hac exigentur. De visitatione hospitalium.

Magistris hospitaliū omnes articuli sub titulo de hospitalibus diligenter proponētur declarabunturq; cum seruenti admonitione, ut post hac illis obsequantur.

Quærat, qui sint patroni, qui prouisores hospitalis, an hospitalarius ibi a patronis institutus sit, à quo, et an ab ecclesiastico prælato cōfirmatus, an res et bona hospitalis incuria hospitalarii deteriores reddātur aut itereāt. An luxu ipsius aut alias minus recte dilapidentur, distrahantur, subtrahanturq;, An infirmis quod ipsis ex institutione hospitalis, debetur, præstetur.

De lectis fulcimentis ac aliis huc pertinentibus etiā perquiretur. An magister hospitalis erga infirmos ac debiles mitis sit ac misericors, an potius durus ac seuerus.

De ecclesiastico rectorē hospitalis diligenter quærendū quis ille sit, an rite præsit, docendo & sacramenta ægenis ministrando?

Speciatim quoq; de prouisione hospitaliū q̄ ad ecclesias collegiatas ptinet uidēdū, quō paupes procurētur, & quibus instituātur, qui sint prouisores, an reddatur calculus, et cui?

De visitatione templorum & aliarum sacrarum ædium, quod ad exteriorem faciem attinet.

In primis locus ubi uenerabile sacramentū corporis & sanguinis dñici, ac sacrū Chrisma cōseruatur ac reponitur inspiciēdus est, qui debet esse nitidus, purus, ornatus & obseratus, an sacramēta illa suis debitis tēporibus renouētur.

Quærendum, an lumen ante hunc locū perpetuo ardeat, & secundum Canones fieri oportet ad designandum quod ibi corpus eius reconditum sit, qui est candor lucis æternæ.

Deinde baptisteriū inuisendū, in quo regenerantur infantes an mundū & clausum retineatur. Nec est prætermittendus reliquiarum locus. Altaria insuper et capellas inspiciat, & per totam ecclesiam seu templum oculis descurrat, uisurus num omnia munda & nitida seruentur.

Deinde iuxta articulū ultimū sub tit. de metrop. Cath. et colleg. ecclesiis uidendum est de ablutione corporaliū, aliarumq; palliarum,

ET in primis de Sacrista seu Custode. Inquirendum est. Num officio suo recte præsit, num redditus illi qui huic officio deputati sunt ad reformationē ornamentorū, aut pecunia illa quæ a nouitiis Canonicis pro ornamentis exigitur recte & utiliter expēdatur, An singulis annis legalis calculus et cōputus fiat. An habeat inuentariū de oībus capsulis ac thecis reliquiarū ac aliis ornāmētis receptis, An paratus sit inuentariū tradere, & de omnibus reddere rationem.

Item Visitatores faciēt ad se adferri ornamenta; eadēq; explicari quo negligentia ministrorū deprehendatur, inspicienda Missalia, Gradualia, Antiphonalia, ac ceteri libri ex quibus succinitur, num integri seruentur.

Quærendū an res et bona ecclesiæ indebite alienentur an hypotecentur, an ad tēps, aut ppetuo locentur, et quorū cōsensu id fiat, an dilapidentur seu dissipentur, an mobilia distrahantur. Postremo eundū est ad ædes seu domos uirorū ecclesiasticorum. Et curandū ut domus ruinā minātes erigantur, ut quæ prolabuntur in statum deteriore, restaurentur ac reformen

tur. Quod in primis ut fiat in domibus parochialibus, quas dotales dicimus, curandum est.

Videndum etiam ut suppellex ad perpetuum usum Parochi, seu alterius ecclesie ministri, destinata, salva substantia manente usui seruiat presentis Rectoris & successori tradatur eadem lege custodienda.

Vtile fore putamus ut in singulis ecclesiis duo libri conficiantur sigillandi, aut per notarium signandi. In quorum altero scribantur. In primis bona immobilia ipsius ecclesie, per uocabula, confines, quantitatem ac mensuram pro ratione loci ubi fit uisitatio. Subinde bona mobilia, in altero scribantur, de cunctis ac reliqui census ad quos soluendos Parochiani obligantur & annotentur non soluentes, quod multum fecerit pro conseruatione rerum & bonorum Ecclesiasticorum.

Generale.

Vbi Solus Archipresbyterales sedes inuisantur, ibi que oculis subiici non possunt ea per Archipresbyteros ex Visitorum nostrorum mandato deinceps agatur, qui & de omnibus ipsis Visitoribus referent, ut uel ipsi prospiciant ubi reformatione opus est, uel per eos ad uos relatio fiat.

In discessu quid agendum.

Si ecclesiam aut parochiam inuenerint, ubi nec doctrinae insinceritas, nec morum turpitudine dominantur publicitus. Inter ualedicendum ex suggesto, aut alioqui in conspectu concionum, deo gratias agant, ac exhortentur ceterum, ut de uirtute in uirtutem procedat. Nam hoc ipsum alacritatem, & calcar ad uirtutem addet hominibus bonae uoluntatis. Nam & ethnicus poeta dixit: Virtus laudata crescit.

FORMVLA VISITATIONIS

Si multa correctione digna compererint, ad pœnitentiam omnes cohortentur, & ad fructus pœnitentiæ dignos. Paulus ubiq; copiosam subministrat materiam neq; incommodum argumentum ex cap. 5. ad Ephe. desumî poterit. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino, ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia & ueritate, probantes quid sit beneplacitum deo, & nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. Et cœtera quæ sequuntur.

De scholis, Typographis ac Bibliathecis uisitandis.

S*cholæ ac Bibliathecæ diligenter uisitandæ sunt iuxta Decretorum sub tit. de scholis Typographis ac Bibliathecis, tenorem.*

Academiæ nostræ Colonien. restaurationem ex animo cupimus, sed quoniam res ad multos pertinet, & ut sunt in uniuersitate multa capita, ita multi sensus, libenter audiemus ab eis quo pacto ipsi putent, publicis studiis subueniendum, faciemus nos deinde quod principem decebit.

Cæteræ scholæ tam apud Collegiatas q̄ parochiales ecclesias diligenter repurgandæ sunt, lectiones in bonis literis, in sacris quoq; præscribendæ sunt, Didasculi quod ad eruditionem & uitam attinet diligenter examinandi, simul et eorum libri inspiciendi; qui si suspecti ac nothi fuerint abiiciantur.

Vbi de stipendio satis prouisum non erit admodum in Concilio præscripto prouideatur.

Cætera, Visitatores pro ipsorum circumspèctione et prudentia a Deo data disponent.

F I N I S.

REFORMATIO

CLERI GERMANIÆ AD
CORRECTIONEM VITÆ ET

Morum, ac ad remouendos abusus.

PER REVEREN. IN CHRISTO PA-

trem, & dominum D. Laurentium, Tunc S. R. Ecclesiæ

et. sanctæ Anastasię presbyterum, Nunc Sabi-

neñ. episcopum, Cardinalem, Ad nationem

Germanicam, sedis Apostolicæ de late-

re Legatum Ratisponæ adita.

STATUTA SYNODALIA REVEREN.

in Christo patris, & dñi, D. Valentini Epi Hildesemen.

FORMVLA VIVENDI CANONICORVM,

Vicariorum, & aliorum presbyterorum secularium.

Edidere librarii Sirenis melius omnibus.

VENETIIS M. D. XLIII.

CAPITA REFORMATIONIS PER D. LAURENTIUM in Comitibus Ratisponenſ. editæ.

- Q**uod nemini prædicare liceat, niſi p̄ episcopū admisso, cuius est verbo dei ſeminando eos adhibere, quos pbauerit eē doctos, modestos, ac pios viros. Cap. I.
- Quod clerici morum integritatem, clericali quoq; habitu, ac tonsura ornare debeant. cap. ii.
- Vitæ dæ clericis tabernæ scænc, ludi, oisq; leuitas. ca. iii.
- Interdicitur clericis cauponaria ac meretatio. cap. iiii.
- Vt Parochi oblationibus ac iuribus suis contenti, subditis nihil superflui oneris imponant. cap. v.
- Vt parochi pro necessaria sacramentorum administratione, quod de consuetudine voluntarie offertur recipiant, nihil uero extorqueant. cap. vi.
- Consuetudo per q̄ plus iusto onerantur subditi, auctoritate episcoporum uel magistratus moderanda. cap. vii.
- quod oporteat clericos esse tēperantes, & non miscere cū laicis cōiuiua ne funeralia qdē aut fraternitatē. ca. viii.
- Parochis datur potestas occultos p̄ctōres gratis absoluēdi, p̄ter hæreticos, homicidas et excōicatos, q̄ cū publicis p̄ctōribus remittēdi sūt ad eos q̄bus absolutio reseruata ē. c. ix.
- Ne plati aīar. curā idignis et sub uili stipēdio locēt. ca. x.
- Gaudere non debent clerici de ecclesiasticis beneficiis, quorum prædia & domos non restaurant. cap. xi.
- Non debent animarum curæ præfici religiosi, sed ad regulæ (quam professi sunt) obseruantia compelli. cap. xii.

- Licebit pauci cōuentui cuiuslibet suę ecclesie, diuiti tñi cobę
 . rēti p̄ficere religiosū. p̄batū prius, et admissū p̄ ep̄m, sed
 . ne ad sacros q̄dē ordines alii q̄ tales p̄mereri dēnt. c. xiii.
- Extra diocesim ordinati, sine ordinarii auctoritate ac lites
 . ris testimonialibus, ad diuina non admittantur. ca. xiiii.
- Sacerdotes in libidinē effusos, et nephario concubinato pol
 . lutos, p̄enis ac cēsuris ecclesiasticis coercēdos. cap. xv.
- Stationarios q̄ elemosynā pacti sūt p̄hibēdos, q̄ vero itēgra
 . fide colligūt, nō admittēdos nisi sub testimonio ordi. c. xvi.
- Vagos sacerdotes non tolerandos ultra mensem, nisi cū te
 . stimonio ordinarii unde discesserunt, eiusq̄; cuius diocē
 . sim intrarunt admissione. cap. xvii.
- Seruandas in arario tēpli pecunias templo dedicatas, nec
 . erogari debent nisi accedente ad voluntatē p̄fectorum
 . ararii, Rectores quoq̄ consensu. cap. xviii.
- Ep̄i debēt suis Vicariis (qd̄ et ipsi ep̄i sunt) ita prouidere,
 . ne cogātur cōtra ep̄alem dignitatē q̄sui seruire. ca. xix.
- Rediguntur dies festi in numerum, ceteri ita abrogantur,
 . ut nihilominus peragantur diuina. cap. xx.
- Quibus diebus interdicta sit nuptiarum celebritas, et qua
 . tenus ieiunium plebi sit imponendum. cap. xxi.
- Qd̄ cędes clerici autores tñi diuinis excludere dēat. c. xxii.
- Quod episcopi non debeant clericorum bonis inhiare, qui le
 . gitimos hęredes aut successores relinquunt. ca. xxiii.
- quod secularis potestas cape possit apostatas, debet tñ ordi
 . nario tradere, cuius erit i ipsos ai aduertere. quodq̄; nō li
 . ceat ep̄is p̄sionē, aut absētiarū decimas extorq̄re. c. 2. 4.
- quod non liceat episcopis beneficiorum fructus immodice
 . ac auarē clericis surripere. cap. xxv.

Archiepi dēnt p̄uincialē synodū oī triēnio cōm̄ca. c. xxvi
 qui recusat altari seruire, nō debet d̄ altari vinere. c. xxvii.
 qui sacramentorum communionem in totum neglexerint,
 sepultura debent asinorum sepeliri. cap. xxviii.
 Nō cōmittēdū ut relinquatur ipunita blasphemia. c. xxix.
 Seruāda q̄ aduersus symōiacos sacri canōes d̄cernūt. c. xxx.
 Diuinatores hēreticos et fidei dilaceratores. nō mō vīdēdos
 ac resciēdōs, sed seuera quoq; aduersiōe plestē. c. xxxi.
 Ut sacerdotes oportet sacras literas assidue discere, ita laicis
 corū est nō temere de illis disceptare ac iudicare. c. xxxii.
 Decet episcopos in suos Vicarios esse liberales prelatosq;
 omnes elemosynarios. cap. xxxiii.
 Veterū decreta sanctionesq; pulchrū est obseru. c. xxxiiii.
 Epi in synodo quō de more ueterū singulis annis oportet
 celebrare, debēt has constitutiones publicare, & subditos
 ad earum obseruantiam compellere. cap. xxxv.

INDEX R V

BRICARVM STATVTORVM

Synodaliū Episcopi Hildesemen̄.

Folio. XII.

DE sūma trinitate et fide catholica.	Ca. I.
De officio archipresbyteri.	cap. ii.
De renunciationibus beneficiorum.	cap. iiii.
De t̄pibus ordinationū. ca. iiii.	De filiis p̄sbyte. ca. v.
De clericis pegrinis. ca. vi.	De maiortate et obed. c. vii.
De iudiciis. cap. viii.	De foro cōpetenti. ca. ix.
De alienatiōe iudicii mutādi cā. facta & cessionib.	ca. x.

- De pbatōnib. ca. xi. De fide instrōrum ac notar. c. xii.
De sententia & re iudicata. cap. xiii.
De uita & honestate clericorum. cap. xiiii.
De cohabitacione clericorum & mulierum. ca. xv.
De clericis non residentibus. ca. xvi. De p̄bēdis. ca. xvii.
De portione congruentia seu competentia. ca. xviii.
De institutio. ca. xix. De rebus ecclesiæ nō alienā. c. xx.
De testamentis & ultimis uoluntatibus. cap. xxi.
De parochis & parochianis. cap. xxii.
De fructibus defunctorū plebanorū seu rectorū ecclesiarū
parochialiu, Vicariorū, altariſtarū et aliarū personarū ec
clesiasticarū ciuitatis & diocesis Hildesemen, et qualiter
inter defunctū & successorē diuidi debeant. ca. xxiii.
De bladis & frumentis. ca. xxiiii. De sceno. ca. xxv.
De fructib. arborū. c. xxvi. De cēsis. et aliis puēt. c. xxvii
De rata solutionis impositionum. cap. xxviii.
De regularibus. ca. xxix. De monialibus. ca. xxx
De magistris scholasticis. cap. xxxi
De custodia Eucharistię et reuerētia sacramētorū. c. xxxii
De baptismo. c. xxxiii. De ecclesiā pcurat. ca. xxxiiii
De celebratione missarum & horarum canonicarum per
solutione, Et de concionatoribus. cap. xxxv.
Quomodo diuinū officiū sit celebrandū. cap. xxxvi.
Quo tempore quisq; debeat esse in choro. cap. xxxvii.
Qualiter horū canonicū extra chorū dicēdū sint. ca. xxxviii.
De his qui in tpe diuinorū uagātur p ecclesiā. ca. xxxix.
De tabula pendente in choro. cap. xl.
De tenentibus capitula tempore missę. cap. xli.
De sponsalibus & matrimoniis. cap. xlii.

De Iudæis. cap. xliii.	De adulteris. cap. xliiif
De raptoribus. ca. xlv.	De usuris. cap. xlvi.
De pœnis & occasione interdicti.	cap. xlvii.
De pœnitentiis, & remissionibus.	cap. xlviii.
De sententia excommunicationis.	cap. xlix.
Casus episcopis specialiter reseruatis.	cap. l.

T A B V L A

FORMULÆ VIVENDI

Canonicorum secularium.

- D**E quinque horribilibus exēplis contra eos qui vitā suā demēdare uolētes, statim cū cōpūctionis sp̄m sentiūt, se p̄fectos esse arbitrātur, et i modo uiuēdi eligēdo sanis cōsiliis nō utūtur, sed iuxta motū capitis sui ambulāt. Cap. I.
- De mala libertate canonicorum secularium. cap. ii.
- quid sit secundum carnem uiuere. cap. iii.
- Cum quibus cōuersare debet canonicus secularis. ca.iiii.
- qui non uult regi & dirigi non est canonicus. cap. v.
- quilibet canonicus aut vicarius primo debet intentionem suam dirigere ad dominum deum. cap. vi.
- quilibet canonicus aut vicarius debet aduertere, quibus & qualibus debitor sit iuxta uocationē suā, & hoc ad quod tenetur, debet opere adimplere. cap. vii.
- Valde multa ad hoc requirūtur, qđ aliquis rite officiū diuinū p̄soluat, et qđ aliq̄s dignus hēatur diuinis iūteresse. c. viii.
- Si aliqua de antiquis obseruātiis ecclesie sunt collapsa, potest canonicus laborare pro reformatione eorū, vel in do-

- mo propria supplere illa p̄ alia exercitia sp̄ualia. ca. ix.
 De regula canonicorum secularium, quæ in quibusdam ecclesiis habetur. cap. x.
 qui hanc formulam studiose seruauerint, etiam in seculo manentes religiosam uitam ducere possunt. cap. xi.
 Canonici & vicarij bonæ uoluntatis malitia huius t̄pis obesse non potest, faciant melius quod possunt, & sollicitè ambulent deo suo, & salui erunt. cap. xii.
 De debita exterioris hominis compositione tam in loquendo q̄ comedendo. cap. xiii.
 De sobria mēsa & cibis simplicibus mediocribusq̄. c. xiiii.
 De ieiunijs temperatis. cap. xv.
 De habitu. cap. xvi. De loquutione. cap. xvii.
 Medium semper est tenendum. cap. xviii.
 De reformatione interioris hominis. cap. xix.
 De bello legis dei contra legē Diaboli i uno hoīe. ca. xx.
 De triplici concupiscentia. cap. xxi.
 De elongatione ab occasionibus cōcupiscentiarū. ca. xxii.
 De duplici remedio contra peccatum. cap. xxiii.
 Quod homo regulam uiuendi sibi eligat iuxta suæ naturæ & sui status congruentiam. cap. xxiiii.
 quod homo suam doctrinā ad practicā ponat. ca. xxv.
 De dilectiōe dei & pximi. c. xxvi. De cōfessiōe. c. xxvii.
 De proposito obseruādi formā uiuēdi cōceptā. ca. xxviii.
 qua hora surgēdū sit. c. xxix. De horis beatę virgi. c. xxx.
 De pulsū ad matutinas. cap. xxxi.
 Quomodo homo se habere debeat in ingressu ecclesie & chori. cap. xxxii.
 De distractione mētis. ca. xxxiii. De Prima. ca. xxxiiii.

- quomodo canonicus in capitulo se hēre debeat, ca. xxxv
 De præparatione ad missam. cap. xxxvi.
 De Tertia, Sexta, & Nona. cap. xxxvii.
 De sobrietate prædii, & benedictione mēse. ca. xxxviii.
 De modo in comedendo. cap. xxxix.
 De lectione in mensa. cap. xl.
 De conuiuio, cap. xli.
 De aliqua abstinētia à carnibus, ouis, et lacticiis. ca. xlii.
 De gratis facto prandio dicendis, & de dolendo propter
 excessum in cibo uel potu. cap. xliii.
 Quid faciendum sit, post dormitionem, uel spaciationem
 usq; ad uesperas. cap. xlv.
 De cœna. ca. xlvi. De collatione qñ ieiunatur, ca. xlvi.
 Quod sobria sit cœna. cap. xlviii.
 Quod quidam post cœnam non loquuntur. cap. xlix.
 Non est inconueniens post cœnam cum familia honeste res
 creati. cap. l.
 Anteq; ad lectū se ponat homo, colligat q̄o diē expēderit,
 & de negligētis ueniā petat, donec obdormiat. ca. li.
 Iacens in lecto, aliquid boni cogitet. cap. lii.
 De perseverantia in bono. cap. liii.
 Vitandæ sunt occasiones recidiuandi. cap. liiii.
 De tentationibus. cap. lv.
 Cum anima fugere incipit ad Iesum, statim irasci & sc̄uis
 re incipit inimicus. cap. lvi.
 Adhuc de tentationibus. cap. lvii.
 De fraterna correctione & emendatione per bona exem
 pla, & bonas exhortationes. cap. lviii.

F I N I S.

LAVRENTIVS

MISERATIONE DIVINA TITVLI

S. Anastasiæ, sanctæ Romanę ecclesię presbyter Cardinalis, per vniuersam Germaniam, ac Hungarię & Bohemię, Polonięq; regna, & quęcunq; alia loca, ad quę nos declinare contigerit domini nostri Papę, & apostolicę sedis Legatus, ad perpetuam rei memoriam.

LX Legationis officio à sede apostolica nobis commisso obligamur, vt circa status personarum ecclesiasticarum sub finibus nostrę legationis consistentium, in melius reducendum propensius cogitemus, vt quę in eis à sanctorum patrum decretis & ordinatione deuiare perpendimus, ad debitam reformationis normam dirigentes, eis opem & operam adhibeamus efficaces. Nuper siquidem cum sanctissimus dominus noster Clemens Papa. vii. cum pro pastoralis suo officio, tum pro ea affectione, qua inclytam nationem Germanicam paterne prosequitur, intellectis eius fluctuationibus, hæreticorumq; impietate indies crescente, nos ad vniuersam Germaniam suam & apostolicę sedis Legatum de latere miserit, non aliam ob causam, q̄ vt tranquillitati prouincię, & saluti animarum, quę periclitantur ob dictam nuper natam impurissimã omnium hæreseos sentinam, consulat. Quod onus licet humeris no-

REFORMATIO

*stris impar, eius tamen præceptis & mandatis obedire (ut
 tenemur) volentes, freti Christi favore, seruatoris nostri
 (cuius negotium agitur) subiimus. Nihil hic, prorsus ne-
 stris viribus tribuentes, aut præterea cupientes, q̄ quod ad
 munus hoc fœliciter implendum attineat. Cumq; aliquot mē-
 sum experientia multa collapsa, & præter omnem opinionē
 difficultatibus plena perpenderimus cum serenissimo Ferdi-
 nando, Hispaniarum principe, archiduce Austriæ, Imperiali
 locumtenente generali, communicatis consiliis, concordæ sen-
 tentia particularē conuentū in ciuitate Ratispone cōuocare
 decreuimus, In quo una nobiscū interfuerunt præfatus seren-
 issimus princeps & archidux, Reueren. Matthæus S. Roma-
 næ ecclesiæ tituli sancti Angeli presbyter Cardinalis, archie-
 piscopus Saltzburgen. ac illustrissimi V Vilhelmus et Lodo-
 cus Palatini Rheni duces in superiori & inferiori Bauaria
 fratres germani, uenerabiles in Christo patres Bernardus
 Ep̄s Tridentin. Iohānes administrator ecclesiæ Ratispone. n.
 Palatinus Rheni dux Bauariæ, ac nuncii siue Oratores om-
 nes, cū pleno mandato uenerabilū in Christo patrū & illus-
 trissimorum principū Vigandi Ep̄i Bābergen. Georgii Epis-
 scopi Spiren. Palatini, V Vilhelmi Ep̄i Argentine. Christo-
 phori Ep̄i Basilien. Hugonis Ep̄i Constantien. Chris-
 stophori Ep̄i Basilien. Philippi Ep̄i Frisingen. Palatini Rheni
 duci Bauariæ, Erueſti administratoris ecclesiæ Patatiē,
 ac Palatini Rheni duci superioris & inferioris Bauariæ, et
 Sebastiani Ep̄i Brixien. cum quibus pluribus hinc inde in dis-
 cussionē allatis, & præcipue quibus consiliis quibusq; modis
 præfatę nationi Germanicæ periclitāti consuleretur, paribus
 sententiis receptum fuit, hanc perditissimā hæresim rudi po-*

pulo plausibilem, ob libertatē illi falso persuasam prætextu
 euangelicę libertatis non parvā habuisse occasionē, partim
 à perditis moribus & vita clericorū, partim ob nō diutius
 dissimulandū sacrarum sanctionū, ecclesiasticarumq; consti-
 tutionum abusum, & perinde non parū momenti fore extir-
 pandæ hæreticorum & eorū sequacium sectæ, ut clerici ad
 honestatē vitæ moresq; suos illos quos D. Paulus exigit &
 præscribit debita cęsura reducti abususq; laicos male offen-
 dētes sublati fuerint. Itaq; habitis maturis deliberationibus
 & pijs consilijs præfatorū Ferdinādi principis, Cardinalis,
 ac Ducū, & Episcoporū atq; nunciorum suorum, infra scri-
 ptos salutare aliquot tam necessarię reformationis sacerdo-
 tum, presbyterorū, religiosorum & clericorū modos præ-
 scribere, statuere, sancire, atq; edere necessarium duximus.
 Quocirca auctoritate apostolica qua fungimur in hac par-
 te statuta & ordinationes per nos (ut præfertur) ædita ab
 omnibus & singulis Archiepiscopis, Epīs, abbatibus, præposi-
 tis, decanis, archidiaconis, & aliis personis in ecclesiastica
 dignitate constitutis, ac parochialium ecclesiarū, aliorumq;
 beneficiorū ecclesiasticorum rectoribus, presbyteris, religio-
 sis & clericis, in uniuersa Germania residentibus, prout eos
 & eorum quemlibet respectiue tangit aut tangere poterit
 in futurum perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter ob-
 seruari uolumus. Decernentes irritum & inane, si secus sus-
 per his à quoq; quauis auctoritate sciēter uel ignoranter cō-
 tingerit attentari. Et nihilominus vniuersis & singulis Ar-
 chiepiscopis, Episcopis, abbatibus & aliis personis in eccles-
 iastica dignitate constitutis, necnon metropolitanis & aliis
 rum cathedralium ecclesiarū canonicis, ipsorumq; Archieo-

piscoporū & episcoporū Officialibus & vicariis genera-
 libus per presentes committimus & mandamus, quatenus
 ipsi & eorum quilibet, si & postq̄ pro parte illorum, quo-
 rum interest, aut in futurum interesse poterit, fuerint re-
 quisi, statuta & ordinationes huiusmodi, & horū singula
 inuolabiliter obseruari faciant. Contradictores per censu-
 ras ecclesiasticas & alia iuris remedia compescendo, inuor-
 cato si opus fuerit, auxilio brachii secularis, non obstante
 constitutione felicitis recordationis Bonifacii papæ, viii, qua
 cauetur, ne quis extra suam ciuitatem & diocesim, nisi
 in certis exceptis casibus, & in illis ultra vnam dietā à fine
 suæ diocesis ad iudicium euocetur, seu ne iudices à sede
 apostolica vel eius authoritate deputati, extra ciuitatē &
 diocesim in quibus deputati fuerint, cōtra quoscūq; proce-
 dere, aut alii vel aliis vices suas cōmittere præsumant, &
 in concilio generali de duabus dietis & psonis ultra certū
 numerum ad iudiciū non vocādis, & aliis constitutionibus
 et ordinatiōibus apostolicis, cæterisq; cōtrariis quibuscūq;.
 Verum quia difficile foret, presentes literas ad singula lo-
 ca, ad quæ expediens fuerit, deferri, volumus, & authorita-
 te apostolica decernimus, q̄ transumptis presentium literarū
 manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius per-
 sonæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, ea fides
 adhibeatur, quæ eisdem originalibus si essent exhibitæ vel
 ostensæ, adhiberetur. Et vt huiusmodi statuta & ordinatio-
 nes ad singulorū notitiam deducantur, vniuersis locorū or-
 dinariis authoritate apostolica p̄fata in virtute sanctæ obe-
 dientię mādamus, quatenus statuta et ordinationes huiusmo-
 di, per se vel alium seu alios in eorū ecclesiis vel ciuitati-

bus publicent, seu publicari faciāt, quæ post publicationem ipsam, eosdem quorum interest, aut interesse poterit, perinde arctent, ac si eis personaliter intimatæ essent, aut imminerentur. Tenor vero statutorum & ordinationum prædictarum sequitur, & est talis.

quod nemini prædicare liceat, nisi per episcopum admissio, cuius est verbo dei seminando eos adhibere, quos probauerit esse doctos, modestos, & pios viros. Cap. I.

Cum potissimum anima verbo quod ex ore dei procedit uiuat, id autem nec passim nec ab omnibus expediat prædicari, admonente Apostolo; qui inquit: Quomodo enim prædicabunt, nisi mittantur. Ideo statuimus et ordinamus, ut non liceat cuiq̄, etiã religionem professio, & quomolibet exempto, euangeliũ docere, nisi ab Ordinario vel eius Vicario tam moribus q̄ doctrina probatus fuerit, facta fide per parētes literas, quæ præter notarii mercedē gratis prorsus concedantur. Missi itaq; atq; probati euangelicũ negocium tractabunt recte, sobrie, & pure, loca quæq; recondita magis & abstrusa, intellectuq; difficilia, nõ ad nouum & adulterinũ sensum, sed iuxta sanctorũ patrum, & ab ecclesia receptorũ doctorũ, præcipue Cypriani, Chrysostomi, Ambrosii, Hieronymi, Augustini, & Gregorij exponāt & interpretentur. Omnia etiã ope studeant, ne pro veris somnia & aniles fabellas, pro certis dubia, pro receptis apocrypha, & iam dudũ explosa dånataq; ab orthodoxa ecclesia tradant vel depromāt, idq; omni modestia, ne vnq̄ eos ad conuitia, iniuriasq; delabi contingat, locusq; ille cũ populi offendiculo debonestetur. Itaq; Ordinarius aliquot excellē-

R E F O R M A T I O

ti doctrina præditos constituat, qui per diocesim inquirant, qui sint ad euangelicam doctrinam idonei disseminandam, quiq; ad impias nouitates & perfidiam aliquam non defleant, ut remedia adhibeantur, quo populus recte instituat in Christiana lege, & ab ea deficiens, ne secum alios trahat, debite coherceatur, cultus diuinus obseruetur, peragaturq; his modis & ritibus qui per manus sanctorum patrum nobis traditus, & per maiores nostros obseruatus est in sacrificio altaris, officiis defunctorum, canonicis horis, cæterisq; diuinis laudibus atq; cærimoniis.

quod clerici morum integritatem, clericali quoq; habitu ac tonsura ornare debeant. Cap. ii.

Hinc hortamur atq; monemus omnes & singulos qui sacris initiati sunt, ut uiuant uitam, quam professio exigit, & Christus requirit, inquit: Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui in cælis est, cum uestitu honesto incedant, quem Paulus alibi præscripsit. Quapropter singulari cura intendat quisq; prælatus, ne hi quibus præsertim in sacris ordinibus constituti uestes uarii coloris uelut uirgatas & simbriatas deferant, sed longis atq; talaribus utantur, nulla arma induant, nisi itinerantes, barbam & comam non nutriant, coronam & tonsuram deferentes, tum summo opere curantes, ne quem laicorum indecentia uestitus offendant, ut sacris canonibus cautum est.

Vitæq; clericis tabernæ, scenæ, ludi, omnisq; leuitas. Ca. iiii.

Insuper tabernas publicas euitent, nisi eas peregre proficiscentes ingredi oporteat, & tam inibi q̄ domi & alibi à crapula, ebrietatibus, omniq; ludo à iure prohibito, blas-

Spemius, rixis ac aliis quibuscumq; excessibus & offensionibus penitus abstineant, choreas, spectaculaq; & conuiuia publica vitent, ne ob luxum, petulantiamq; eorum nomen ecclesiasticum male audiat.

Interdicitur clericis cauponaria ac mercatio. Cap. iiii.

CUnq; secundum Apostolum, nemo militas deo, sese negotiis secularibus implicare debeat. Nemini liceat contra prouincialia statuta & synodalia domi suæ tabernam comportandiq; locum aperire laicis, quoniam non raro festi qui solent ebrietatem rixæ, cædes, & multa hoc genus scelerata, quæ sacerdotalem polluant dignitatē. Præterea negotiationibus mercimoniisq; more mercatorum abstineant.

Vt parochi oblationibus ac iuribus suis contenti, subditis nihil superflui oneris imponant. Cap. v.

Sacerdotes autem curati, quiq; vicem eorum referunt, subditos in remediis et aliis parochialibus ultra ea quæ sibi de iure debentur, non grauent, vltraq; depositionem, eos ad peractiones Septimi, Tricesimi vel Anniuersarii peragi faciendas non cogant, tum præter oblationes festis, solennibus fieri solitas, cum illa pro arbitrio fieri debeant, alias inuitis non exigant.

Vt parochi pro necessaria sacramentorum administratione, quod de consuetudine voluntarie offertur recipiant, nihil vero extorqueant. Cap. vi.

DE sepultura quoq; ac administratione sacramentorum, aliisq; spiritualibus pacisci, aut aliquid ab inuito exigere nemo possit aut debeat, & propter eiusmodi à parochianis neglecta cuiquam non liceat aliquod sacramentorum denegare, neq; propter debita quæpiam ab ecclesiis

REFORMATIO

stica sepultura prohibere, parochialia tum iura quæ vsus recepit & debetur altari seruienti, p̄ prædicta nō abrogamus.

Consuetudo per quā plus iusto onerantur subditi, auctoritate episcopoz, vel magistratus moderāda. Ca. vii.

Cum autem in diocesibus nō sit eadem consuetudo et inter subditos & pastores multa & varia emergāt dissidia, pastoribus quibusdam plura exigere propēsīs. Subditis vero ob penuriam & egestatem reclamantibus et recusantibus, ordinamus q̄ quilibet Ordinarius infra sex menses post præsentū publicationem omnibus perpensis, beneq̄ & sufficienter examinatis, super prædictis certam legem ordinationemq̄; vna cum principum, aut dominorum secularium consilio, quos ista negocia tāgunt, constituat, ne viduæ, pupilli, & alii pauperes nimium ultra vires iniuste grauentur, quod si neglectum fuerit, si in provincia adfuerimus, uel successor noster, habita plena de his informatione, facturos pollicemur, aut rem ipsam sanctissimo domino nostro relaturi sumus, qui huic rei prospiciendæ iudices deputabit.

quod oporteat clericos esse temperantes, & non miscere cum laicis conuiuia, ne funeralia quisdem aut fraternitatem. Cap. viii.

Conuiuia presbyterorum, quæ in exequiis & frater-
nitatibus publice in tabernis hucusq̄ exhibita sunt, prorsus abrogamus, quod plerumq̄ laicis sint scandalo. Si autem conuiuium uel consuetudo uel locorum distātia exiget, fiat illud in domo sacerdotis, honesteq̄; nō ad luxum, sed ad necessitatem instruatur. Siquidem neq̄; comessationi, neq̄; comotationi vacandum est sacerdotibus, quum q̄ non audiānt, quorum deus vēter est, tum quod officii eorum est &

ſobrie & caſte pro peccatis deo dona ſacrificiaq; offerre.

Parochis datur poteſtas occultos peccatores gratis abſoluendi, præter hæreticos, homicidas, & excõmunicatoſq; qui cum publicis peccatoribus remittendi ſunt ad eos quibus abſolutio reſeruata eſt. Cap. ix.

Porro ne & ipſi videantur pecuniæ aucupium magis q̄ ſalutis animarum ſtudium amplecti, dum laicos grauiora delicta conſeſſos hinc inde remittunt, non ſine ſame verumq; diſpendio. Cõſtituimus & ordinamus, ut deinceps quilibet conſeſſor abſoluere poſſit laicos contritos et conſeſſos, a quibuscunq; peccatis occultis, quantumcunq; grauibus & enormibus, quæ Ordinarii ſuæ authoritati reſeruauerāt, exceptis duntaxat homicidis, hæreticis & excõmunicatis ad epiſcopum vel eius vicarium mittendis. Quo autem ad clericos nihil quo ad hoc ſtatutum intelligatur, innovatum. Pro condonatione autem & remiſſione peccatorum, quam abſolutionem vocant, nihil omnino ab inuito exigant.

Ne prælati animarum curam indignis & ſub vili ſtipendio locent. Cap. x.

Sancimus quoq; iuxta Apoſtoli ſententiam, quæ dicit. Nemini cito eſſe manum imponendam, ne cui temere cura animarum cõmittatur. Itaq; probetur prius per epiſcopum vel eius Officiale, etiam religionem profeſſus, nec liceat ulli vicarium eccleſiæ & plebis ſuæ ſufficere, illam ue locare, ſine emolumentum quod abſentiæ nomine recipiet, conſtituere, ſine authoritate epiſcopi aut vicarii. Nam cum os boui trituranti non ſit alligandum Epiſcopi vel Officialis arbitrio eiufmodi emolumenta locationum & abſentiæ-riam moderanda cenſemus.

REFORMATIO

Gaudere non debent clerici de ecclesiasticis beneficiis, quorum prædia & domos non restaurant. Cap. xi.

Domos quoque fundosque dotales beneficiorum collapsos instaurant possessores quantum necessitas postulauerit, reparataque in debita structura conseruent, & per Archiepiscopos & Decanos rurales ac alios, ad quos de iure vel consuetudine spectat, ubi negligentes fuerint per subtractionem prouentuum auctoritate nostra arctius compellantur.

Non debent animarum curæ præfici religiosi, sed ad regulæ (quam professi sunt) obseruantiam compelli. Cap. xii.

Expresse cauentes ne cura ecclesiarum, beneficiorumque concedatur religionem quamcunque professis, etiam exemptis, quod si aliqui hactenus admissi uel recepti essent, nisi de voluntate fauoreque superioris sui, legitimisque causis cõsisterit extra sua monasteria degere, nequaquam sibi integrum fore putent, quando illos sic vagos per Ordinarios vel vicarios ad superiores suos, per victus denegationem, aut alia iuris remedia remittendos esse iubemus.

Licebit pauperi cõuentui cuiuslibet sue ecclesiæ, diuiti tantum cohærenti præficere religiosum probatum prius & admissum per episcopum, sed ne ad sacros quidem ordines, alii quàm tales promoueri debent. Cap. xiii.

Monasteriorum prælati vnitas ecclesias habentes, prædictos vicarios perpetuos, uel ad nutum amouendos in eisdem ecclesiis in posterum nõ constituant, nisi prius per Ordinarios aut eorum vicarios ut idonei & apti fuerint admissi, ecclesiæ tamen suis monasteriis vnitæ, vsque deo propinquæ, quòd religiosi earundem curam habituri

sub religione, in monasterio, sub debitaq; obedientia stare possent modo sint habiles & idonei, per huiusmodi religiosos provideri possint, id quoq; permittimus de monasterio quod tam tenue est, ut debitam sustentationem habere nequeat, volentes religiosos & qualitercunq; exemptos curata beneficia habentes Ordinario loci esse subiectos. Cū in ecclesia dei magis præstet paucos bonos & doctos q̄ plures indoctos & imperitos habere ministros, id quod ratio nostrorum temporum exigere videtur. Idcirco deinceps nō initientur sacris ordinibus, nisi viri morum, vitæ candore, & doctrina præ cæteris spectati probatiq; per testimonium examinis rite seruandi.

Extra diocesim ordinati, sine Ordinarii autoritate ac literis testimonialibus ad diuina nō admittantur. Cap. xiiii.

Quod attinet ad ordinatos in vrbe vel in alia quacunq; aliena diocesi, sancimus, ut & illi suarum ordinationum literas & titulos ostendant. Et simili modo ad diuina peragenda prius non admittantur, q̄ ab episcopo vel vicario seu Officiali fuerint rite admissi.

Sacerdotes in libidinem effusos & nephario concubinato pollutos pœnis ac censuris ecclesiasticis coercendos. Cap. xv.

Propterea cum nihil s̄que conueniat omnibus numeris ac eos esse mundos, qui vasa domini portant, & in sacrario operantur, quales sacerdotes constituit ipse dominus, qui quotidie sacrosancta tractant, & in illis versantur. Igitur volumus, atq; iuxta sanctiones canonicas feliciter a diuis patribus institutas sancimus, ut caste, continenterq; viuant. Sacerdotes concubinariū, incontinenterq; vitam

REFORMATIO

agentes, Canonum pœnis in ordinem redigantur, nulla consuetudine eis, nulla conuientia, imo damnosa prælatorum, negligentia patrocinate.

Stationarios qui eleemosynam pacti sunt, prohibendos, qui vero integra fide colligunt, non admittendos nisi sub testimonio Ordinarii. Cap. xvi.

QVo vero ad quæstores, qui vulgo Stationarii appellantur, statuimus, ne quis quauis authoritate & literarum occasione, vel ad prædicandum, vel subsidia, eleemosynasq; colligendas se ingerat, vtcumq; se iactet indulgentiis abundare, nisi prius literæ admissiõis & approbationis, Ordinariorum vel vicariorum ab eo prolatae fuerint, astringentes ipsos ordinarios ut tales admittant, qui probatæ vitæ testimonium habeant. Et de prædicatione sua dum opus erit rationem reddere possint eleemosynis, piorumq; oblationibus non abusuri per luxum proprium, religione iurisiurandi affirmaturi, se nec quotam nec totam colligendi facultatem certa summa pecuniarum pactos esse. Fratribus tamen mendicantibus integras, saluasq; concessiones a sede apostolica factas relinquimus.

Vagos sacerdotes non tolerandos vltra mensẽ, nisi cum testimonio ordinarii vnde discesserunt, eiusq; cuius diocesim intrarunt admissione. Cap. xvii.

ET ut pastor agnoscat vocem ouis & illa vicissim vocem pastoris audiat, tollaturq; omnis vagandi occasio. Ordinamus, qd presbyteri, peregrini & ignoti ad missarum sacrificium non admittantur, nec vltra mensis spacium in consortio præbyterorum tolerentur, nisi exhibeant literas admissiõis alterius ex Archiepiscopis vel episcopis, in

in eius diocesim se translulerint, ac documenta & literas testimoniales sui ordinarii a cuius diocesi proxime discesserunt, quibus de eorum ordinibus & honestate constet, ne aliquis incorrigibilis post perpetratos excessus impune ad alienam diocesim transfundo euadat.

Seruandas in frario templi pecunias templo dedicatas, nec erogari debent, nisi accedente ad uoluntatem præfectorum frarii, Rectoris quoque consensu. Cap. xviii.

VT autem Christi fidelium elemosynæ in usum pro quo erogantur vertantur, non liceat procuratoribus seu vitricis fabricarum in singulis ecclesiis quicquã de pecuniis ad fabricam prouenientibus distribuere, aut in ædificiorum vel alterius rei usum dispensare, sine rectoris scitu, sed ad armaria fabricæ reponantur, ut hætenus seruatum est, duabus vel tribus clauibus pro loci consuetudine tenendis, quarum una ipsi rectori seruanda tradatur, obseruato usu in clauibus & rationibus reddendis a principibus & superioribus hætenus recepto.

Episcopi debent suis vicariis, qui & ipsi episcopi sunt, ita providere, ne cogantur contra episcopalem dignitatem quæstui seruire. Cap. xix.

STatuimus quoque & ordinamus, ne Episcoporum in pontificalibus vicariis in consecrandis ecclesiis & altaribus, quod sacri iubent canones quicquã omnino exigant, excepta procuratione. Conuenit namque ut pro qualitate status ipsorum episcopi prospiciant, præstando præcipue pensiones super fructibus mensæ episcopalis a sede Apostolica constitutas, ne aliquid attentare habeant in dedecus

episcopalis dignitatis.

Rediguntur dies festi in numerum, ceteri ita abrogantur, ut nihilominus peragantur diuina. Cap. xx.

N Ec ab re, imo iussu de causis adducti festorum multitudinem constringendam esse duximus. Statuentes et ordinantes ut de cetero dominica dies, quæ in gloriam dominicæ resurrectionis ad nos usq; a primitiua ecclesia maxime celebris semper habita est. Dies quoq; natiuitatis Christi, sancti Stephani, Iohannis et Innocentium, Circumcisionis, Epiphaniarum, Paschæ, cum feria secunda et tertia duntaxat, Ascensionis, Georgii, Pentecostes, cum feria secunda et tertia duntaxat, Corporis Christi, et præsertim quatuor beatæ virginis, Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis et Natiuitatis, Natalitia apostolorum, Iohannis Baptistæ, Magdalens, Laurentii, dedicationis, Michaelis, Omnium sanctorum, Martini, Nicolai et Catharine celebres quoq; et festi habeantur. In ceteris autem festiuitatibus, quacumq; ratione, vel insitutis, vel receptis, et quæ sub præcepto celebrari debeant permittimus, liberumq; cuiq; facimus, ut missa audita, ad opetas suas, quibus suam suorumq; alimoniam quærere cogitur redire possit. Festis tamen dedicationum, patronorum et principalium nihil derogantes, quoad eorum celebrationem in cathedrali sede, ciuitateq; ac loco etiam Episcopalis residentie duntaxat.

quibus diebus interdicta sit nuptiarum celebritas.

et quatenus ieiunium plebi sit imponendum. Cap. xxi.

C Vnq; in certis locis et diocesibus inter pastores et gregem propter nuptiarum celebritatem, quam aliis

Intronizationem, alii solennizationem vocare solent, multa & iurgia & scandala eueniant, declaramus & statuis-
mus, q̄ matrimonia in conspectu ecclesie possint solennis-
sari, nullo ab Ordinario ad hoc consensu petito, aut qua-
piam re pro eo exposita. Exceptis tamen tota quadrages-
sima, vltima hebdomada Aduentus, festis Paschæ, Pente-
costes & Natiuitatis dominicæ cum octauis ac diebus Ros-
gationum. Ieiunia quoq̄ ab ecclesia instituta sub debito obe-
dientie sanctę ecclesie catholicę in posterum indici des-
bent, omisso excommunicationis verbo, ne infirmorum con-
scientie offendantur, cum his temporibus pietas penè oms-
nis iaceat, sacerdotibusq̄; parum deferatur.

Quod cædes clerici authores tantum diuinis ex-
cludere debeat. Cap. xxii.

V Tigitur & extinctus cultus excitetur, populusq̄; nō
fiat indies negligentior, statuimus, ut propter cæs-
dem clericorum, persona tantum, non autem locus interdix-
endus veniat, nisi cœtu concursuq̄; populari facinus pa-
stration esset.

Quod Episcopi non debeant clericorum bonis in-
hiare, qui legitimos hæredes aut successores
res relinquunt. Cap. xxiii.

I Nhibemus insuper, ne in posterū Episcopi clericis legiti-
mis ab itestato decedētibus, in patrimonialibus bonis,
aut industria propria acq̄sitis, succedere possint aut debeāt,
Quod secularis potestas capere possit apostatas, debet ta-
men ordinario tradere, cuius erit in ipsos animaduerte-
re. Quodq̄; non liceat episcopis pensionum aut ab-
sentiarū decimas extorquere. Cap. xxiiii.

CVnq; quotidie ob nouas, imo iam olim damnatas hęreses apostatarum numerus tam religiosorum q̄ sacerdotum in immensum crescat, q̄ plurimis eorum vxores ducentibus. Vt ergo sacrilegia hæc impunita non remaneant, concedimus quibuscunq; principibus, statibusq; potestatis secularis, eorumq; Officialibus facultatem, vt eiusmodi apostatas & sacrilegos capere possint, modo reos ipsos Ordinariis infra tempus debitum tradant & assignent absq; aliqua in eos tortura & animaduersione debite puniendos, quibus enixe mandamus, vt omni posita mora fauoreq; diligentius q̄ hactenus factum fuit iuxta sacras sanctiones, omnino puniant facinorosos, adeo quod criminis enormitate exposulante, possit episcopus seruata forma capituli primi de hæreticis in sexto, reum curiæ seculari relinquere, vel ad perpetui carceris ærumnam damnare. Negligentia autem ordinariorum, ad Apostolicam sedem deducta, iudices ecclesiastici ab ea deputabuntur, qui consulto de ordinariorum negligentia ad preces principum, aliorumq; seculariũ reos maxime hæreseos meritis pœniæ afficient. Quod iam episcoporum quidam vt accepimus de beneficiorum pensionibus atq; absentiu decimas exigant, cum sit id contrarium iuri, longeq; præstet male inductos vsus delere q̄ inusitatum quid admittere, Idcirco decimas eiusmodi ulterius exigi, soluiq; interdiciamus, vsuq; talem qualitercunq; receptum cassantes, cassatũq; esse censentes, quod non liceat episcopis beneficiorum fructus immodice ac auare clericis surripere. Cap. xxv.

Item improbamus, & vt absolum prorsus reuicimus ab episcopi medios exigi fructus de beneficiis quæ vnius sustentationi

vix sufficiunt, ut sunt quæ non excedunt ualorem triginta duorum Rhenensium, de quibus in Romana cura medii fructus non exiguntur. Quod etiam ab ordinariis obseruandum esse præcipimus, nisi concordatis aliter cautum esset uel honesta ratione aliquid, sine tamen reprehensibili graua mine, accipiant.

Archiepiscopi debent prouincialem synodum omni triennio conuocare. Cap. xxvi.

CAeterum quo maior fiat coniunctio, firmaq; magis inter prouinciales totius prouintiæ stabiliatur cõcordia, antiquum morem synodorum innouantes statuimus, ut singulo triennio post Pascha prouintiale Concilium celebretur.

qui recusat altari seruire, non debet de altari uiuere. Cap. xxvii.

AD hæc cum beneficia propter officia iuxta patrum sanctiones dari consueuerint, fieriq; uix possit, ut in tanta præbendatorum caterua non reperiatur, qui officii oblitus, horas negligat canonicas. Hinc statuentes uolumus & ordinamus, ut locorum Ordinarii per Archidiaconos & Decanos de huiusmodi sacerdotibus negligentibus sese diligenter edoceant, & secundum uniuscuiusq; negligentiam atq; desidiam fructus perceptos, uel in utilitatem ecclesiæ, uel in usum pauperum uertant. Quod si post legitimas monitiones, & simul primam correctionem in eandem negligentiam (quæ dissolutæ prorsus mentis indicium est) quis relabatur, tum beneficio etiam ecclesiastico priuetur, collatoriq; uel patrono de alio idoneo prouidendi aut præsentandi sit potestas.

Qui sacramentorum communionem in totum neglexerint,
sepultura debent asinorū sepeliri. Cap. xxviii.

Sanctionem patrum qua ecclesiastica sepultura priuatur quisquis non confessus, nec Eucharistiæ paschali tēpore communionem sumpserit inuiolabiliter obseruandam esse statuimus, ac vbi quem contigerit inopinata morte obire inconfessum, sepultura præfata illum carere non volumus, modo ipsius Curato constet vel doceatur ipsum secundum iam dictam sanctionem confessum esse & simul communicatum, aliudq; non obset canonicum impedimentū.

Non committendum vt relinquatur impunita
blasphemia. Cap. xxix.

Ad tollendam execrabilem blasphemiam diuini nominis atq; diuorum quos temnere fas non est. Statuimus & ordinamus vt quicumq; clericus vel sacerdos deo palam maledixerit conuitiis contumeliisq; atq; adeo obscænis verbis inceserit deum & dominum nostrum Iesum Christum, aut nunq̄ satis laudatam matrem eius gloriosam virginem pari blasphemia lingua impetiuerit aliosq; sanctos blasphemauerit, fructuum vel bonorū priuatione, seu aliis pœnis, pro qualitate blasphemie & delicti plectatur.

Seruanda quæ aduersus symoniacos sacri canones decernunt. Cap. xxx.

Contra symoniæ labem non discedimus à patrum sanctionibus, iubentes eas sub pœnis in illis contentis obseruari.

Diuinatores hæreticos & fidei dilaceratores non modo vitandos, ac rescindēdos, sed seuera quoq; animaduersione plectendos. Cap. xxxi.

IN sortilego diuinaculosq; incantatoresq; clericos, quos tam sacræ leges q̄ patrum decreta execrantur, statuis-
mus & ordinamus, ut arbitrio superiorum infamia noten-
tur, si qui moniti non deslitterint, ordine amoueantur, inq;
monasterium ad tempus arbitrium superioris relegantur,
beneficiis officiiq; suis ecclesiasticis priuati. Ceteri autem
pseudochristiani de fide parum probe sentientes citra de-
lectum personarum, Hæretici quoq; uel Iudaisum referē-
tes, à sancta Christianorum congregatione procul arcean-
tur, contraq; eos diligenti inquisitione procedatur per or-
dinarios vel eorundem vicarios, aut hæreticæ prauitatis
inquisitores, uel per iudices à sede apostolica, uel per nos
deputandos, ut non resipiscentes panis puniatur debitis.

Vt sacerdotes oportet sacras literas assidue discere
ita laicorum est non temere de illis disceptare
ac iudicare. Cap. xxxii.

Probibemus etiam tam clericis q̄ laicis de sacro sancta
fide temere præcipue inter pocula atq; conuiuia dis-
ceptare, iniungētes sacerdotibus ut omni modestia utantur,
& peculiariter operã impendant nouo veteriq; testamēto
legēdo ut par est, ne per oia in vitia voluptatesq; labātur.

Decet episcopos in suos vicarios esse liberales præ-
latosq; omnes elemosynarios. Cap. xxx.

Statuimus & ordinamus, ut quilibet eps diligēter pro-
uideat atq; in primis id curet, ut vicarii siue ppetui si-
ue pro nutu positi competentē uiuendi portionē assequan-
tur, ne detur eis ansa suos subditos ob rei familiaris penur-
riam grauandi. Porrò quod proxime accedit ad apostolorum
institutionem moremq; primitiue ecclesiæ, hortamur

cum praelatos, tum reliquos sacerdotes ut meminerint pauperum, & eleemosynis studeant alter alterum vincere.

Veterum decreta sanctionesq; pulchrum est
obseruare. Cap. xxxiiii.

SVnt item pleraq; alia à summis pontificibus sacris cōsiliis provincialibusq; & synodalibus cōstitutionibus prodita, quæ mire decent & adornant candorem uitæ clericalis, nec minus obuiant offendiculis, quæ Christus passim cauenda præcepit, quæ uelut sancta teneri & obseruari mādamus, transgressores secundum canones ipsos prædictasq; cōstitutiones puniri volentes.

Episcopi in synodo quomodo de more veterum singulis annis oportet celebrare, debent has cōstitutiones publicare, & subditos ad earum obseruantiam compellere. Cap. xxxv.

INhibentes propterea omnibus & singulis vicariis & officialibus, necnon & archidiaconis & decanis ruralibus aliisq; ad quos criminum denūciatio correctioq; quo modolibet spectat, aut quibus id per ordinarios committetur, ne ad excessus transgressionesq; alicuius dictarum cōstitutionum statutorum & ordinationum nostrarum ob pecuniam etiam vltro oblatam, aut alterius rei gratia conueniant, sed potius ad pœnas de iure vel consuetudine debitas contra delinquentes, pro delicti qualitate & officii sui debite procedant, atq; ut ita fiat (quoniam nihil proderit leges condere, nisi sint, qui conditis viuant) mentemq; eorum exequantur, utq; refloreat catholica fides ecclesiasticæq; dignitas, hæresibus radicitus extirpatis, suum locum recuperet, idq; vix alio medio aptius atq; commodius fieri

possit q̄ synodis. Itaq̄ priscum synodorum morem renouare cupientes, statuimus & ordinamus ut singulo anno salutem synodus diœcesana opportuno tempore à singulis episcopis celebretur cum potioribus prælatis decanis ruralibus virisq̄ dignis, in quibus per quartas designentur iudices, perdiligenter intendant si statuta prædicta, ac alia per synodos de scitu episcopi statuenda obseruentur, inuocato ad hoc si opus fuerit brachio seculari. Mandantes propterea, vt huius nostrę constitutionis ordinationisq̄ series in præfatis synodis tam provincialibus q̄ diœcesanis, in earundem principio diligenter legatur, ne quis in futurum ignorantia prætexere possit. Datum Ratispone, Anno à Natiuitate domini, Millesimo quingentesimo vigesimo quarto, Nonas Iulii, Pontificatus præfati dñi nostri Papę anno primo.

Visa.

Inl.

Flo. Montinus.

D. de paternina.

G. Prego.

SEQVNTVR NVNC

Statuta Synodalia Reuerendi in Christo pa-
tris, domini Valentini, Episco-
pi Hildesemen.

IN NOMINE PATRIS ET
filii & Spiritus sancti. Amen. Valens-
tinus Dei & apostolicae sedis gratia epi-
scopus Hildesemen. vniuersis secularium
& regularium ecclesiarum praelatis, ca-
pitulis, conuentibus, rectoribus, plebanis, viceplebanis, cano-
nicis, capellanis, presbyteris, clericis, & laicis per ciuitate
& dioecesim nostras vbilibet constitutis praesentibus & fu-
turis, salutem in domino sempiterna. Christus ille optimus
maximus gubernator & rector omnium caelestium & ter-
renorum, aequo tramite cuncta disponens uoluit & in ter-
ris, cum spiritualium, tum & secularium negotiorum, legu
quandam esse seriem, qua in humanis degentes, ducti, nati-
ua insolentia, quae perpetuo ad malum flexa est, posposita
a vitiis tanto magis detererentur, alter ab altero diligere-
tur adamareturq; ita vt iustitia matre & duce, omnia ius-
suo ducerentur tramite. Pacata & in tuto omnia consis-
rent, cohibereturq; appetitus & libido laedendi proximi.
Cuius consideratione moti, cumq; ecclesiam & dioecesim no-
stras Hildesemen. pluribus annis grauissimis bellorum ac
tumultuum fluctibus & procellis misere vexatam & as-
flictam Episcopo ac Pastore sponso suo viduatam at-
que orbatam, & ab optimo quoque flore, praecipue le-

gum ordine pessum iisse ac cecidisse, legibus diocesana-
 nis bonisq; & salubribus statutis carere, & (in summa
 quod aiunt) omnia susq; deq; versa. Sacraq; prophanis
 mista esse reperissemus. Ad honorem dei omnipotentis, glo-
 riosissime virginis Mariæ matris eius, beatorum apostolorum
 Petri & Pauli, Godehardi, Epiphani, Bervvardi &
 aliorum patronorum nostrorum, ac sanctorum omnium
 pro communi cleri, ciuitatis & diœcesis nostrarum utili-
 tate proq; expurgandis sordibus quibus ecclesia & diœcesis
 nostra polluta est. Utq; singula suo ordine gerantur,
 & cuique quibus porro sibi viuendum sit legibus & ordi-
 ne constet, has synodales nostras constitutiones ex iure,
 & patrum decretis sumptas, præter æquum & honestum
 nihil spirantes, sed ad vnius dei & suorum cultum pro-
 ximiq; dilectionem deseruientes, hic congeessimus. Quare
 ne hic labor & studium nostrum, integerq; animus nos-
 ter in vos frustraneus sit & illudatur, auctoritate no-
 stra ordinaria, uobis omnibus & singulis, nostris curæ &
 gubernationi commissis ac subiectis, mandamus, uolentes
 ut has nostras quas videtis sanctiones synodales studiose
 & inuiolabiliter obseruetis, & iisdem pro statutis synodalibus
 ab hinc in futurum utamini, hoc addito, ut quiuis archi-
 presbyter nobis subiectus easdem habeat & apud se custo-
 diat, perq; se seu suo nomine in capitulo rurali confratribus
 suis, & omnibus quorum interest annuo & singulis annis
 ad minus bis prælegat, publicet & publicari faciat, et pro-
 curet. Contra facientibus ecclesiasticis & aliis iuris reme-
 diis & censuris obuiaturi. Interim non ab re generalem cle-
 ri Germaniæ reuerendissimi dñi Cardinalis Cæpegii resun-

STATVTA SYNODALIA

mationem Ratispone euulgatam præmissam fuisse putâtes.

De summa Trinitate & fide catholica. Cap. I.

IN primis igitur omnia & singula quæ propter sui exquisitam & probatissimam perfectionem ac clarissimam et candidissimam veritatem adiectione vel declaratione vlla non indigent, & ad quæ utpote ad principium, medium, & finem salutis omnium corda nostra, manus & oculos eleuamus deuoti, & quod sancta catholica & apostolica Romanaq; credit, tenet, & docet ecclesia sanctissima, piissima, & prudentissima mater nostra. Et nihil aliud credendum, tenendum, ac docendum, statuimus et ordinamus, atq; præcipimus.

Cæterum, ea quæ per reuerendissimû in Christo patrem & dñm, dñm Laurentium S. R. E. Sabineñ. episcopum Cardinalem, de latere ad Germaniam sanctæ & apostolicæ sedis olim legatum (tam circa reformationem vitæ ac morum cleri Germaniæ, q̄ antiquâdos abolendosq; abusos, quæ hic præinferi curauimus) Ratispone ædita ordinata & statuta sunt, reuerenter & obedienter acceptamus atq; suscipimus. Illaq; ab omnibus subditis nostris obseruari mandamus.

Ex concilio prouinciali Aschaffenburgensis D. Petri archiepiscopi Moguntini.

Item statuimus & ordinamus, vt si aliquis clericus vel laicus vtriusq; sexus cuiuscunq; dignitatis, religionis, vel status existat, ausus sit præsumptione & pertinacia damnabili publice prædicare, vel occulte docere, credere, vel tenere, quod sacerdos in mortali peccato existens non possit confiteri corpus Christi, seu sic ligatus non possit ligare vel solvere suos subditos a peccatis, pro hæretico, & incredulo hæ-

beatatur, & errorem huiusmodi sacri concilii approbatione
condemnamus, anathematizamus, & penitus reprobamus,
cum sacrae scripturae dicat auctoritas, quod siue bonus, siue
malus sit minister, per utrumque deus effectum gratiae suae,
confert. Nō enim quae sancta sunt, coinquinari possunt, nec
ipsa sacramenta potest hominum malitia prophanare, vnde
sacerdos quantumcumque pollutus existat, diuina non potest
polluere sacramenta, quae purgatoria cunctarum contagio-
rum existunt. Licite ergo a quocumque sacerdote ab ecclesia
tolerato, diuina mysteria audiantur, & alia recipiantur ec-
clesiastica sacramenta.

Ad idem de blasphematoribus & sortilegiis.

Quamuis sacris canonibus & sanctorum patrum tra-
ditionibus contra manifestos sanctorum blasphemos,
ac damnatum & abominabile scelus idololatriae, vi-
delicet incantationes, superstitiones & sortilegia phitonū
& phitonissarū, in locis diuersis sufficienter cautum & pro-
uisum existat. Quia tamen (quod mentis amaritudine rese-
rimus) adhuc vitia talia in multis locis nobis subiectis exis-
tant in vsu, quapropter erroribus et periculis exinde indies
consurgentibus, quantum in nobis est obuiare cupientes, di-
strictē statuto praesenti perpetuo duraturo praecipimus, ut
contra tales statuta canonica desuper adita summa cum di-
ligentia ab vniuersis nobis subiectis praeticentur, & in cō-
fessionibus de peccatis huiusmodi solers fiat inquisitio, &
tam mares quam mulieres talia exercentes, a cōmunionē sacra-
mentorum excludantur, ac pro absolutione ad nos uel vica-
rium nostrum remittantur. Et nilominus si qui publici bla-
sphemi reperti fuerint, uel de huiusmodi incantationibus uel

STATUTA SYNODALIA

superstitionibus ab ecclesia reprobatis se intromiserint, vel eisdem fidem adhibuerint, ut ab his infra breue tempus eis statuendum desistant, volumus moneri sub pœna suspensionis à diuinis & ecclesiastica sepultura, a quo non nisi per nos uel uicarium nostrum aut nostros superiores valeant liberari & absolui. Hoc etiam statutum nostrum salutiferum, ne quis illius ignorantiam prætereundere possit, volumus per rectores ecclesiarum ac curam animarum habentes, in cancellis ecclesiarum, si & quoties expedire visum fuerit, sellenniter publicari.

De officio archipresbyteri.

Cap. ii.

Indemnitatibus ecclesiarum & beneficiorum quæ frequenter propter eorum longam vacationem grandis in spiritualibus & temporalibus dispendia patiuntur, occurrere volentes. Statuimus, vt quilibet archipresbyter seu eius locumtenens singulis annis ad minus bis, scilicet in quibuslibet sex mensibus, semel in præsentia confratrum suorum in loco capitulari congregatorum de omnibus beneficiis infra archipresbyteratum suum vacantibus curatis, & non curatis, quæ ultra tempus collatoribus & patronis eorum à iure statutum vacauerint, necnon de ipsis collatoribus & patronis, ac eorum nominibus diligentius inquirat, nobis seu vicario nostro in spiritualibus illa cum suorum patronorum & collatorum nominibus, quamprimum commode possit (sic tamen quod istud ultra duorum mensium spacium non differatur) post inquisitionem huiusmodi in scriptis notificet, quod si facere obmiserit pœnam suspensionis ab officio diuinorum dictorum (duorum mensium spacio lapsa) incurrat, quam etiam pœnam quilibet confratrum, qui super præ-

missis requisitus, ea archipresbytero scienter calauerit, incidat simili modo. Verum quia nonnulli pretextu literarum apostolicarum quas se impetrasse mentiuntur, ecclesiastica beneficia vacatia propria temeritate in periculum suarum animarum occupare praesumunt. Ordinamus ut de caetero quilibet archipresbyter seu eius locumtenens tam eorum, qui infra suum archipresbyteratum ecclesiastica beneficia vigore literarum apostolicarum assequuntur, quam etiam beneficiorum & patronorum eorundem nomina infra mensis spacium a tempore assecutionis huiusmodi computandum nobis vel vicario nostro rescribat seu notificet. Alioquin similem poenam ut praefertur dicto mense lapsa incurrant. Tempus autem a iure datum pro conferendis beneficiis, patronis ecclesiasticis sex menses, laicis vero quatuor intelligatur.

Ad idem.

Præterea statuimus et ordinamus, ut quilibet archipresbyter seu locum eius tenēs infra proximos tres menses a publicatione praesentium, omnes suos confratres caeterosque presbyteros seculares & religiosos infra suum archipresbyteratum beneficia ecclesiastica obtinentes, seu officiantes, de quorum titulis inuestituris, seu institutionibus, ac provisionibus sibi non constat ad ostendendum sibi inuestituras titulos aut institutiones seu provisiones beneficiorum suorum auctoritate nostra in scriptis cum insertione poenae suspensionis requirat, & de caetero nullum infra suum archipresbyteratum ad officium aliquod beneficium ecclesiasticum, nisi prius ostenderit sibi titulum inuestituræ aut institutionem et provisionem sigillatas scienter toleret uel admittat. Quod si

archipresbyter quempiam talium literas suas ut præfertur sibi non ostendentem in regimine & officiatione ecclesiæ sicuti beneficii contra præmissa tolerare præsumpserit ipsum ut supra mandatur non suspendendo, extunc aliis quindecim diebus elapsis archipresbyteri ipse suspensionis sententiam propter huiusmodi negligentiam incurrat ipso facto. Sit etiam forma suspensionis, quam in scriptis archipresbyteri ferant. Quia tu monitus ut titulum vel provisionem tui beneficii ostenderes, infra quindecim dierum spacium huiusmodi mandato non paruisti, nec titulum ostēdisti, idcirco auctoritate mihi cōcessa, te in his scriptis a diuinis suspēdo, ac suspensum denuncio, quā formam etiam in aliis censuris infligendis, iuxta causarum exigentiam volumus obseruari.

Ad idem.

Considerantes quod archipresbyteri rurales pro eo consuetudine, ut clericorum honestatem & confratrum utilitatem procurent, excessus eorum referant. Mandata nostri vicarii & Officialium nostrorum debite exequantur, & singula quæ a superioribus mandantur ad notitiam confratrum suorum deducant, quæ tamen ab archipresbyteratibus suis absentes nequeant adimplere. Statuimus & ordinamus, ut quilibet archipresbyter diocesis nostræ Hildesemē, teneatur infra suum archipresbyteratum facere residentiam personalem, decernē, ut absentes a suis archipresbyteratibus archipresbyteri, nisi infra mensem proximum a publicatione præsentium ad residentiam, se cum effectu receperint, & etiam illi qui de cetero, a suis archipresbyteratibus se absentauerint. Et animo alibi residendi seu domicilium extra archipresbyteratum suum constituendi & fouendi in ab-

sentia huiusmodi per vnum mensem manserint, suis archiepiscopis presbyteratibus lapsis mensis spacio predicto, sint eo ipso priuati, Moxq; camerarius teneatur confratres capitulares, pro electione alterius archiepiscopi conuocare, & alium archiepiscopum eidem eligere. Quod si camerarius infra quindecim dies post lapsum dicti mensis facere neglexerit, sit eo ipso ab officio diuinorum suspensus.

Ad idem.

Hac insuper constitutione, vniuersis & singulis archiepiscopis presbyteris precipimus, vt notorios excessus & presertim illos in quibus ecclesia scandalizatur, quorumcumq; infra suum archiepiscopatum beneficiarium seu aliorum clericorum infra duos menses a tempore notitiæ suæ computandum nobis seu vicario nostro notificent & conscribant. Quod si quis facere neglexerit, & huiusmodi statutum executum non fuerit cum effectu, præter omnipotentis dei indignationem quam incurrat, pœna condigna per nos vel nostrum vicarium puniatur, et inflectetur. Sunt autem scandalosi excessus, furtum manifestum, presbyteri homicidium, fornicatio scandalosa cleri, & adeo notoria, quod nulla tergiversatione cæleri potest, si clericus literatorie publice, & in forma ecclesiæ excommunicatus celebraret, legendo euangelium, seu epistolam. Si clericus vsuram manifeste exerceret. Si clericus cuiuscumq; gradus post monitionem archiepiscopi se tabernis, lupanaribus, & actibus illicitis, & litigiosis notorie immisceat, & his similes, qui pro loci, temporis, & personæ ratione scandalosi dici possunt.

Ad idem.

Insuper ordinamus, vt nullus archiepiscopum rurals

nostræ diœcesis electus aut eligendus nondum confirmatus, officium archipresbyteri ante confirmationem suam a nobis vel vicario nostro obtinendam exercere, aut se archipresbyterum nominare, vel scribere, vel pro tali gerere quomodolibet præsumat. Formam autem iuramenti per archipresbyterum quemlibet in sua confirmatione præstandi talem esse volumus, vt sequatur. Primo videlicet, iurabit quod mandata nostra ac vicarii, & Officialis nostrorū pro tempore existentium reuerenter exequatur, ac nobis et eisdem fidelis erit, quodq; officium ad quod electus est, fideliter exercebit absq; dolo & fraude. Item, quod penes se habeat statuta synodalia, & illa quater vel evidenti occurrente impedimento bis, in anno confratribus suis ad intellectum publicabit, ea quoq; inuiolabiliter obseruabit, & in aliis, quantum in se est, obseruari faciat, dolo & fraude semotis, q̄ insuper excessus confratrum suorum prout ad se spectat corrigere, incorrigibiles vero pro eorum excessibus pro quibus deferendi sunt, nobis vel vicario aut Officiali nostris deferre non tardabit.

De renunciationibus beneficiorum. Cap. iiii.

Vniuersis nostri episcopatus ecclesiasticis personis beneficiatis districtius prohibemus, ne audeant aliter q̄ in manus nostras seu vicarii nostri in spiritualibus, & Officialis vel superioris ad hoc potestatem habentis, beneficia sua dimittere, & resignare, aut illa alias (nulla super hoc a nobis, seu vicario nostro, vel ab alio superiore potestatem habente obtenta licentia) relinquere, quod si secus factum fuerit ad huiusmodi resignata & dimissa beneficia, per nos vel vicarium nostrum, nisi forte ex causa ratio-

nabili tales resignationes auctoritate nostra approbarentur seu ratificarentur, quisquam nullatenus instituat.

De temporibus ordinationum. Cap. iiii.

Sæpe contigit, quod nonnulli clerici civitatis & diœcesis nostrarum vinculo excommunicationis astricti aut apostatæ seu irregulares vel idiotæ vel alias susceptione sacrorum ordinum indigni, in remotis partibus per alienos episcopos, quandoquæ furtive, & aliquando per saltum, & interdum extra statuta tempora & alias indebite se faciunt contra statuta sacrorum canonum promoveri. Et deinde se a Rom. pontifice, vel alias debite promotos scire, mentientes, in sacris ordinibus præsumunt ministrare. Volentes igitur his pro executione iuris communis iuxta posse providere, statuimus, ut nullus civitatis & diœcesis Hildesemen. clericus, absque licentia nostra seu vicarii nostri ad sacros ordines promotus in ordinibus huiusmodi in civitate & diœcesi nostris ministrare præsumat, seu ad executionem ordinum taliter susceptorum per aliquem admittatur, imo ipsum & quemlibet ipsorum sic furtive promotum, ab ingressu ecclesiæ suspendimus, donec et quousque de ordinibus suis coram nobis aut vicario nostro in spiritualibus legitime docuerit, & quod admitti debeat, nostris seu vicarii nostri patentibus literis ostendat. Siquis autem hanc constitutionem transgredi & contra illam in susceptis ordinibus non admissus (ut prædicitur) ministrare præsumperit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, quam etiam extunc per archiepiscopum & alios confratres apud quos moram fecerint ipsos incurrisse denunciari volumus & publicari.

S Acris disponentibus, ordinationibus filii sacerdotum in ecclesiis patrum ministrare, aut ea seu alia in eisdem beneficia ecclesiastica quomodolibet obtinere & ipsi & alii illegitime nati, seu ex illegitimo coitu procreati sine dispensatione sedis apostolicæ vnum beneficium curatum obtinere prohibentur. Et si ex dispensatione huiusmodi vnum curatum, deinde tacito defectu natalium quem patiuntur, a sede præfata, ut duo uel plura beneficia similem curam habentia, recipere possint & retinere valeant, & si eis canonice conferantur, obtineant, talis dispensatio tãquam per surreptionem obtenta, nullius penitus sit momenti, quapropter censetur, parum fore iura condere, nisi executioni demandentur. Volumus & statuimus, vt deinceps sacerdotũ filii in suorum patrum ecclesiis in nostris ciuitate & diocesi ministrare, aut eas seu alia beneficia in eisdem quomodolibet obtinere non præsumant, illaq; ex tunc in antea per ipsos taliter contra iuris dispositionem occupata vacare decernimus, & eorum collatoribus licentiam talia idoneis conferendi præsentibus assignamus, nisi cum ipsis per sedem apostolicam de super sit dispensatum, eisdem presbyterorum filiis & aliis illegitime natis beneficiatis nostrarum ciuitatis & diocesis præsentibus iniungentes, ut infra vnus mensis spacium a publicatione præsentium, de suis dispensationibus tam super eo quod in ecclesiis patrum ministrare, succedere, & in eis beneficia obtinere valeant, quæ super defectibus suis, & pro obtinendis vno vel pluribus beneficiis a sede prædicta obtentis, coram nobis vel vicario nostro doceant, vt animarum periculis obuictur & ecclesiasticis

fiicis beneficiis debite provideatur, q̄ si secus fecerint, cōtra ipsos secundum ordinationes prædictas, prout de iure poterimus, procedemus.

De clericis peregrinis. Cap. vi.

Didicimus quod in ciuitate & diocesi nostris Hildesemen. plures clerici peregrini, de quorum promotione non constat, in sacris ordinibus publice ministrant, & curam regant animarum, licet literas commendatitias & dimissoriales suorum Episcoporum, vel examen nunquam ostenderunt. Volentes igitur in his providere, statuimus vt deinceps nullus clericus peregrinus, siue secularis, aut religiosus existat, ad executionem sacrorum ordinum infra ciuitatē & diocesum nostras in publico admittatur, nisi per literas nostras, aut vicarii nostri se admittendum fore prius ostendat. Si quis autem contra hoc statutum per nos vel Vicarium nostrum non admissus scienter ministrare, & de cura animarum se intromittere præsumpserit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat. Quam etiam sententiam taliter delinquentes incurrisse volumus denūtiari, certificañ. quoslibet coram taliter excommunicatis post huiusmodi denuntiationem celebrantes, suspensionis sententiam à iure in tales promulgatam incurrere, & exinde notam contrahere irregularitatis.

De maiestate & obedientia.

Statuimus ut unusquisq̄ archipresbyter, rector, plebanus, uiceplebanus, siue curatus nobis subiectus literas nostras ac Vicarii & Officialis nostrorū nostraq̄; & eorū mandata reuerenter ubiq̄ infra limites suę parochiæ recipiat, & sine dolo & fraude proxima dominica die sequenti

diligenter exequatur, nunciosq; literarum nullo modo prodatur, sed pro viribus defendat. Secus autem faciens & consilio de eo puniatur. Volumus etiam & statuimus ut in executione quorumcunq; mandatorum, literarū, & processuum à nobis uel vicario seu Officiali nostris emissorum, dies, mēses, annus, nomen exequentis, & locus executionis per rectores, plebanos & uiceplebanos apponantur, ut sic uideat licet, executor scribat à tergo mandati eiusdē propria sua manu. Executum est hoc mandatum per me N. plebanum ecclesie in N. nomen & cognomen suum, ac ecclesie suae nomen exprimendo, Anno infra scripto, die tali, mensis talis, &c. ut de huiusmodi executione legitima fides per hoc habeatur, alioquin si secus factum fuerit per Officiales grauius puniatur.

Inhibemus quoq; ne quispiā clericorum nobis subiectorum cuiusq; congregationi, cap. aut cōuenticulo, in quo quicq; in prauidicium status & honoris nostri & successorum nostrorū episcoporū Hildesemen. seu inrium episcopaliū tractatur interesse, dando consiliū auxiliū uel fauorem, scienter & dolose praesumat, secus autem faciens nostram incurrat ultra poenam iuris indignationem.

Est praeterea considerantes, quod tunc ecclesiasticus ordo confunditur, cum unicuiq; honor debitus non obseruetur. Statuimus & ordinamus quod in ecclesiis collegiatis cōuentualibus seu capitualibus antiquae honestates & consuetudines approbatæ debite obseruentur, & praelatis earundem in assurgendo, & aliis prerogatiuis, debita reuerentia & obedientia, cum sint columnę ecclesiarum earundē exhibeantur, tam à canonicis, q̄ aliis simplicibus presbyteris

nis ecclesiarum huiusmodi. Quod si quis huius statuti transgressor repertus fuerit, in fructibus præbendæ suæ taliter puniatur, ut discat superioribus honorem & reuerentiam condignam impendere & exhibere.

De iudiciis. Cap. viii.

Quia causa matrimoniales cum dependentibus & connexis per eos qui potestatem iudicandi habent, & canonum statuta non ignorant tractari & diffiniri debent. Statuimus & in uirtute sanctæ obedientiæ mandamus, ut deinceps unusquisque presbyter habens curam animarum, ac subditos, quorum cohabitatio seu discohabitatio, seu matrimonia publica in veritate uel errore fuerint; ita quod de his, an iure subsistere possint saltem probabile dubium extiterit, tales postquam hoc sciunt, specificè moueant, & super his infra duos menses proximos, pro declaratione decisionis recipienda, ad nos uel Officialem nostrum remittant, ut & sententiam iudicium super his petant, & ab inde causam huiusmodi usque ad finem quantum in eis est, prosequantur, alioquin taliter moniti, si hoc infra eosdem duos menses facere contempserint, ecclesiastica sacramenta eis in uita denegentur, & morientes peccata sua non confessi, careant ecclesiastica sepultura. Presbyter autem curatus, qui taliter mouendo non processerit, per nos, uel Vicarium nostrum grauiter & condigne puniatur. Volentes ut quilibet plebanorum, huiusmodi nostram constitutionem singulis annis semel aut bis in ecclesiis eorundem publice & publicari faciat.

Inhibemus quoque omnibus & singulis subditis nostris

clericis & laicis cuiuscunq; status aut conditionis existant, ne de examinatione, cognitione, uel decisione iudiciali, quarumcunq; causarum matrimonialium aliter q̄ per modum salubris consilii se intromittant, aut aliarum quarumlibet de iure uel consuetudine ad forum ecclesiasticum spectantium. Secus autem facientes decernimus excommunicationis sententiae eo ipso subiaccere, per hoc autē non prohibemus, quo minus in causis ubi transactiones locum habent, in arbitratore & uiros communes compromitti possit, per qua discordiarum materię & quaestiones celerius ualeant terminari, dummodo talia in fraudem non fiant.

De foro competenti. Cap. ix.

At tendendum q̄ laici de ecclesiasticis negotiis intromittere se non debeant, omnibus & singulis ecclesiasticis personis per ciuitatem & diocesim nostras ubilibet constitutis interdiciamus, ne quisq; laicorum clericum ad iudicia laicalia seu secularia dolose trahat, aut clerici se trahi ad talia consentiant, uel huiusmodi uetita iudicia subeant, seu ibidem aliquatenus respondeant, sub causarū suarum sic motarum, etiam si in huiusmodi uetitis iudiciis pro ipsis indicaretur perditione seu amissione, feudalibus tamē causis exceptis, quas prout de iure uolumus tractari.

Ad idem, de foro competenti, seruetur capitulum libri secundi decretalium, cuius tenor de uers.

bo ad uerbum sequitur.

Si diligenti & infra asseruisti te usq; ad hęc tempora tenuisti quod sit licitum clerico renunciare saltem in temporalibus causis iuri suo, & sibi laicum iudicem constituere, praesertim ubi aduersarii uoluntas accesserit, ac teo

vere iuramentum super hoc interpositum respondisti, immemor constitutionis, qua cauetur, pacto priuatorum iuribus publico minime derogari. Quam igitur ius hoc in Milenitense. & Carthagineñ. conciliis specialiter promulgatum sit, ne clerici clericos, relicto suo pontifice, ad iudicia publica pertrahant, Alioqui causam perdant, & à communione habeantur extranei, & tam Episcopi quàm diaconi seu quilibet clericus in criminali uel civili negotio, si derelicto iudicio ecclesiastico, publicis iudiciis se purgare uoluerint, etiam si pro eis lata sit sententia, locum suum amittant, & hoc in criminali actione, in civili uero perdant quod ericerint, si locum suum maluerint obtinere, manifeste potest, quod non solum iniuri, sed etiã uoluntarij pacisci non possunt, ut secularia iudicia subeant, cum non sit beneficium hoc personale cui renunciari ualeat, Sed potius toti collegio ecclesiastico publice sit indultum, cui priuatorum pactio derogare nõ potest, nec iuramentũ licite seruari potuit, quod contra canonica statuta illicitis passionibus informatur.

Præterea inhibemus, ne de cætero quicumque ecclesiasticus ea persona ciuitatis & diocesis Hildesemen. nobis subiectus, seculare auxilium uel subsidium laicorum contra nos siue iurisdictionem nostram, sibi qualitercumque assumat aut inuocet, uel sibi procuret, contrarium autem facientes, eo ipso excommunicationis sententiæ subiaceant.

De alienatione iudicij mutandi causa facta,

Et cessionibus. Cap. x.

Cum alias sancta sedes Moguntinens. inter alia statuta provincialia adiderit provinciale statutum, cuius tenor sequitur, & est talis.

STATVTA SYNODALIA

Quia plurium cessiones actionum in fraudem aliquando non pure & simpliciter ex causa seu causis legitimis fiant, Statuimus ut cessiones actionum ex iustis causis procedant in presentia episcoporum iudicum, uel Officialiū suorum, & de licentia eorundem, si subsunt causæ legitimæ, etiam turent cedentes quod non simulate, sed vere cedant, & si cessiones secus factæ fuerint, decernimus non tenere. Et venore præsentium inter alia mandamus, statuta prouincia lia dictæ sedis Moguntina (quorum etiam aliqua præsentibus nostris statutis synodalibus & episcopalibus ex certis nos ad hoc mouentibus causis inseruimus in ciuitate & diœcesi nostris Hildesemen. seruari, & præsertim statutum cessionis præinsertum, attento quod per simulate cessiones priuilegia in fauorem cleri data & concessa, sæpe per abusum eorundem prout experientia docet ad noxam tendunt. Et propterea singulis subditis nostris statuendo committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis necnon quinquaginta aureorum Rbened. pro vna Eisco nostro, pro altera medietatibus partibus pro tempore læsis, seu propterea lædendis applicandorum pœnis, Mandamus & præcipimus quatenus præinsertum statutum irrefragabiliter & firmiter teneant & obseruent, inhibentes eisdem sub similibus pœnis, ne deinceps cessionibus præter & contra præinsertum & per nos modo innouatum statutum factis & celebratis in iudiciis seu extra vtantur, & si secus fuerit, contra negligentes contradictores et rebelles additæ excommunicationis sententiæ declarationem & predictæ pœnæ extorsionem seruatis seruandis procedemus, seu curiæ nostræ causarum Officialis generalis irree-

missibiliter procedet.

De probationibus.

Cap. xi.

QVia sicut didicimus, saepe propter defectus probationum cognationum spiritualium, pericula consurgunt animarum, eo quod ad inimicem matrimonii sacramento restrictis, interdum cognationum spiritualium obstant impedimenta, quae difficulter uel aliquando uix uel non probari possunt. huiusmodi periculis cupientes quo ad nobis subiectos obuiare, decernimus et hoc statuto perpetuo seruari praecipimus, ut ecclesiarum per ciuitatem diocesanae nostras, rectores plebani, viceplebani, et singuli curati in baptizando pueros subditorum suorum leuantium et baptizati nomina, in registro communi quod in sua ecclesia habeant conscribant, et testes quamplures assumantur, similiter subditos suos inducant et informant, ut deinceps in confirmatione suorum puerorum coram episcopo testes requirant discretos et intelligentes qui de confirmatione et tenetione coram episcopo ac nomine tenentis dum opus fuerit testimonium ualeant dare, ut facilius impedimenta huiusmodi, et minoribus laboribus et expensis ualeant opportuno tempore comprobari.

De fide instrumentorum ac Notariis. Cap. xii.

STATUIMUS pariter et ordinamus, ut nulli tabellionatus sive Notariatus officium iuxta sacrorum canonum ac legum, et praecipue nouissimae imperialis reformationis et ordinationis Colonicae factae, committi debeant, aut exercere liceat, nisi competentis literaturae honestaeque conuersationis et vitae et laudabilis testimonii sit, et vigesimum tertium aetatis annum peregerit: unde praeter praemissam ordinationem:

plerumq̄ minus idonei ad officium huiusmodi assumuntur, qui sub umbra ignorantiae, & temeritatis audacia, grauius in dicto officio delinquunt, sibiipsis infamiam parat, alijsq̄ graue preiudicium & incestimabile periculum inferunt. Ne igitur huiusmodi detestabilis morbus in hac nostra dicecesi modo ut in antea serpat atq̄ progressum habeat, volumus & precipimus, mandamus, q̄ nullus huiusmodi officium tabellionatus siue Notariatus amplius in nostra dicecesi exercere presumat, nisi prius per nos aut Officialem nostrum ad id repertus fuerit idoneus atq̄ sufficiens, ut sit legitime & tanquam legalis admissus. Contrarium vero facientes, praeter excommunicationis poenas tanquam mandatorum nostrorum transgressores utiq̄ puniemus, eorumq̄ instrumenta tanquam inualida, nulliusq̄ roboris aut momenti decernimus reuocanda, neque in iudicio uel extra quoquo modo admittenda.

De sententia & re iudicata.

Cap. xiii.

Intelleximus q̄ interdum ecclesiarum ciuitatis & dicecesis nostrarum Hildesemen̄, rectores seu plebani cum suis subditis in causis matrimonialibus tam simplicibus quam impedimentorum in curiam nostram Hildesemen̄, ubi expediari debeant, aduentant, & latis sententijs diffinitiujs praeter deñ. sufficere quod lectioni sententijs intererant, partes intebent sine literis & sententijs recedere, saepius etiam contingit, q̄ latis huiusmodi sententijs, partes coram suis plebanis & alijs asserunt eas aliter latis esse q̄ sunt, & deinde secundario curiam nostram visitantes uariat depositiones & contrarias reportant sententias, & quia aliquando propter temporis diuturnitatem de sententia constare non poterit,

ex quo non modica pericula euenerunt animarum, et experientia sanus edocti. Volentes igitur periculis huiusmodi obuiare, presenti edicto districtius inhibemus, ne de cætero aliquis ecclesiarum rector seu plebanus præmissa quomodolibet faciat, decern. partibus assidentibus sententias pro matrimonio uel contra matrimonium latis, absq[ue] sententiarum literis debite sigillatis credi nullo modo debere, et nihilominus easdem assidentes à sacramentorum communione excludimus, saluo mortis articulo, donec et quousq[ue] sententias huiusmodi scriptas et debite sigillatas obtineant, Rectores autem et plebanos ecclesiarum si deinde præmissa perpetraverint, aut etiam quamcunq[ue] sententiam huiusmodi antequam illam scriptam viderint, publicare præsumpserint, per integrum mensem ab ingressu ecclesiæ suspendimus fructus ecclesiarum suarum per idem tempus cedentes officiantibus easdem, et subditis prouidentibus, reseruantes.

De vita et honestate clericorum. Cap. xiiii.

Presenti inuiolabiliter duraturo, prohibemus edicto ne de cætero aliquis clericus in sacris ordinibus constitutus aut beneficiatus infra ciuitatem et diocesim nostras, cerensiam sub mensura publice vendere, ministrando ferenda, lectislermia et hospitium ad modum publici hospitii aut mercatoris et laicorum exercere, puta res venales pro lucro captando remissius emere ut carius uēdat, seu alias illicite mercari per se uel interpositā personā quomodolibet præsumat. Si quis autē talia facere præsumpserit, et ab huiusmodi negotiationibus non destiterit, lucrū, exinde captum, Fisco nostro applicandum atq[ue] eundem alias etiam grauius puniendum iuxta excessus qualitatem decernimus.

Cæterum sub pœna excommunicationis canonica mentione præmissa, mandamus, quatenus clerici nostri, & præsertim illi qui curam animarum gerunt, ab actibus scurrilibus & illicitis crapulis in Kalendis & exequialibus conuiujs per eos fieri solitis abstineant atq; desistant, quodq; scorta & mulieres suspectas ad huiusmodi cõuiuia minime adducant, sed honeste in Kalendarum solennitatibus & exequijs huiusmodi se habere studeant, alioqui contra non obseruantes & delinquentes rigide procedemus.

Ad idem.

Rursus constitutione præsentis, prout etiam in provinciali concilio quondam domini Conradi archiepiscopi Moguntinens. sancitum dinoscitur, volumus, præcipimus & ordinamus, ut clerici nostrarum ciuitatis & diocesis in ciuitatibus & oppidis, præsertim in ecclesijs, vestes longas statui clericali decentes, & non subductas de vario aut ferico (nisi graduatus aut canonicus maioris ecclesiæ Hildesemens. vel nobilis existant) deferant, non seritias, ab extra non variatas, aut diuisiatis, nec desuper ab extra cum pliscaturis foderatis, sed manicis strictis & alias decentibus vtantur, nõ deferat calceos seu sotulares inhonestos aut indecentes, Itinerantibus autem ex causa breuioribus vestibus vti liceat, Coronam vero & tonsuram suo statui, ordini aut dignitati conuenientem, iuxta canonum sanctiones deferat, nec armati incedant, neq; gladios seu cultellos longos portent. Et nisi forte extra ciuitatem uel loca sua eos pergere contingat, vel de licentia superioris pro personarum ecclesiæ & rerum suarum defensione id faciant. Districtius insuper inhibentes, ne mantellos ab ante apertos & scissos, &

circum collum cum magna zona constrictos, sed vestibus honestati clericali congruentibus utantur, prout canonicam & nostram grauem ultionem uoluerint evitare. Huius autem statui transgressores ad unius mensis spatium, a fructibus beneficiorum suorum nouerint se suspensos, quorum fructuum dispensationem arbitrio nostro reseruamus per præmissa, Ceterum Clementinæ de vita & honestate clericorum generalis concilii ordinationi & aliis iuribus quæ de indecentia uestium tractant, non intendimus derogare.

Item ut clericorum maxime beneficiorum vita sit exemplaris & accepta uniuersis clericis beneficiatis in sacris & nostræ diocesi constitutis, constitutione præsentis distriktius inhibemus, ne ludis taxillorum aut aliis leuitatibus ac choreis, hastiludiis, torneamentis, & aliis spectaculis publicis & prohibitis intersint, aut talia exercent, prout pœnas condignas in contrasfacientes facti exigente qualitate, autoritate nostrâ infligendas uoluerint evitare.

Insuper distriktius inhibemus clericis pro sacris ordinibus suscipiendis itinerantibus, ne in hospitiiis ludis taxillorum, aut aliis enormibus turpibus acribus insistant, sed honeste & clericaliter uiuant, secus uero facientes, volumus esse a susceptione ordinis pro qualibet uice ipso facto suspensos, quodque comas non nutriant, sed crines capitis ante & retro non nimis longos deferant, prout canonum & statutorum prædictorum pœnas & nostram ac canonicam ultionem uoluerint evitare. Simili modo præcipimus & mandamus ut clerici beneficiati nostrarum ciuitatis & diocesis temporibus diuinorum, ecclesiarum & sub quibus beneficiatis

existent, absq̄ superpellicis non accedant vel subintrent,
 contrarium facientes vice qualibet trium dierum spatio sit
 pendii suis præbendis careant, in x̄sus fabricæ conuer
 tēdis, quos etiā decanis rectoribus plebanis et aliis in eccle
 siis superioribus reuerentiā debitam impendere volumus,
 sub nostra graui indignatione et pœna superius expressa.

De cohabitatione clericorum et mulierum. Cap. xv.

Sancta generalis synodus Basiliē. reformationi sta
 tus clericalis intendens, inter alia constitutionem salu
 brem, contra clericos concubinos ædixit per locorum or
 dinarios publicandam et exequendam, cuius quidem con
 stitutionis ignorantiam, ne quis prætere valedat de cle
 ro nostro, illam præsentibus inseri, et cum statutis aliis no
 stris publicari, et districtius volumus obseruari, cuius tenor
 sequitur, et est talis.

Sacrosancta generalis synodus Basiliē. in spiritu sanc
 to legitime congregata, vniuersalem ecclesiam represens
 tans, ad perpetuam rei memoriam, quicumq̄ clericus cuius
 cunq̄ status, conditionis, religionis, dignitatis, etiam si pon
 tificalis vel alterius præminentie existat, qui post huius
 constitutionis notitiam quàm habere presumat, post duos
 menses post publicationem eiusdem in ecclesiis cathedralia
 bus quam ipsi diocesiani omnino facere teneantur, postquã
 eadem constitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit pu
 blicus concubinarus, a perceptione fructuum omnium suo
 rum beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto sus
 pensus, quos sius superior in fabricam vel aliam eviden
 tem ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiunt
 tur, conuertet. Necnon huiusmodi publicum concubinarius

etiam primum talem esse innotuerit, mox suus superior mo-
 nere teneatur, ut infra breuissimum terminum concubinam
 dimittat, quam si non dimiserit, uel dimissam uel aliam pu-
 blice reassumpserit, uult hæc sancta synodus, ut ipsum om-
 nibus beneficiis suis omnino priuet. Et nihilominus hi pu-
 blici concubinarij vsquequo cum eis per suos superiores
 post ipsarum concubinarum, dimissionem, manifestamq; uitæ
 emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quo-
 rumcunq; bonorum dignitatum beneficiorum uel officiarum
 sint inhabiles. Qui si post dispensationem recidino uomitu
 ad huiusmodi publicum concubinatum redierint sine spe al-
 terius dispensationis, ad prædicta prorsus inhabiles exis-
 stant & c. q. si hi ad quos talium correctio pertinet, eos (ut
 prædictum est) punire neglexerint, eorum superiores tam
 in ipsos de neglectu q̄ in illos de concubinato modis omni-
 bus digna punitione animaduertant in conciliis etiam pro-
 uincialibus & synodalibus aduersus tales, punire negligē-
 tes, uel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem
 & priuationem collationum beneficiorum uel aliam condis-
 gnam pœnam seueriter procedatur. Et si hi quorum desti-
 tatio ad summum pontificem spectat, per concilia provin-
 cialia, aut suos superiores propter publicum concubina-
 tum reperiuntur priuatione digni statim cum processu in-
 quisitionis, ipsi summo pontifici deferantur, eadem diligen-
 tia & inquisitio in quibuscunq; capitulis generalibus & pro-
 uincialibus quo ad suos seruetur, pœnis aliis contra prædi-
 ctos & alios non publicos concubinarios, statutis in suo ro-
 bore permanentis. Publici autem intelligendi sunt, non so-
 lum hi quorum concubinatus per sententiam aut confessio-

nem in iure factam, seu per rei euidenciam que nulla potest tergiversatione celari, notorius est; sed qui mulierem de incontinentia suspectam & infamatam tenet, & per suam superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Quia vero in quibusdam regionibus nonnulli iurisdictionem ecclesiasticam habentes, pecuniarios quaestus, a concubinariis percipere non erubescunt, patientes eos in sua forditate sordescere, sub poena maledictionis aeternae praecipit, ne deinceps sub pacto, compositione, aut spe alicuius quaestus, talia quouis modo tolerant aut dissimulent, alioqui ultra praemissam negligentiae poenam duplum eius propterea acciperint restituere ad pios usus omnino teneantur & compellantur. Ipsas autem concubinas seu mulieres suspectas, praelati modis omnibus curent a suis subditis, etiam per brochii secularis auxilium, si opus fuerit, penitus arcere, quarum concubinarum res, quae de bonis praesumatur habere ecclesiae, in fabricam vel in aliam ipsius ecclesiae utilitatem per ipsos praelatos conuertantur. Qui etiam ex tali concubinas tu procuratos filios apud patres suos cohabitare non patiantur. Iubet insuper haec sancta synodus, ut etiam in praedictis synodis & capitulis haec constitutio publicetur, & quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moneat diligenter. Iniungit praeterea omnibus saecularibus viris, etiam si regali praesulgeant dignitate, ne vllum qualecunque inferant impedimentum, quocumque quaesito colore, praelatis, qui ratione sui officii aduersus suos subditos pro huiusmodi concubinato procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub poena peccati mortalis euitandum, monet oes laicos tam uxoratos

¶ *solutos, ut similiter a concubinato abstineant: nimis enim reprehensibilis est, qui uxorem habet & ad alienam mulierem accedit: qui vero solutus, si continere noluerit, iuxta Apostoli consilium; uxorem ducat. Pro huiusmodi autem diuini obseruatione præcepti, hi ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quàm aliis canonicis remediis omni studio laborent.*

De clericis non residentibus. Cap. xvi.

Cum autem ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata, ut in eis ad seruandum altissimo tates assumantur, qui per seipsos volunt & possunt eorum curam exercere, statuimus, ut quilibet infra ciuitatem & diocesim nostras beneficiatus cuiuscumque status, ordinis vel conditionis extiterit, cuius beneficium residentiam personalem, uel certum ordinem de iure statuto vel consuetudine requirit, in illo infra proximum mensem personaliter residere incipiat, & ab inde quâdiu beneficium huiusmodi obtinuerit, talem residentiam faciat, seque ad ordinem, quem onus beneficii sui requirit, iuxta tempora obtineat, promoueri, Transgressores vero huius statuti nostri per suos superiores seruato iuris ordine priuentur, nisi expressam super hoc a nobis uel vicario nostro licentiam obtinere meruerint.

De præbendis. Cap. xvii.

Item statuimus, ut quilibet religiosus infra diocesim nostram Hildesemen, curam gerens animarum, titulum huiusmodi beneficii sui in proximo capitulo, post illius assequutionem archipresbytero uel eius locumtenenti in præsentia fratrum ostendat, etsi alium quàm a nobis seu vicario nostro impetratum ostenderit, titulo huiusmodi nulla fides adhibeatur, nisi forte Romanus pontifex illum sibi cons

cessisset, & hoc nostris uel uicarii nostri iuris appareret declaratum. Si quis uero contra præmissa uenire præsumperit, ultra pœnam iuris communis tam diu a diuinis suspensionis remaneat, quousq; huiusmodi statuto nostro studuerit, cum effectu parere & obedire.

De portione congrua seu competentia. Cap. xviii.

Cum non debeat ligari os bovis triturantis, sacris iuramentibus canonibus, uniuersos & singulos pœlatos ciuitatis & diœcesis nostrarum in domino exhortamur ut ecclesiarum, ipsis & eorum mensis unitarum & incorporatarum nostræ diœcesis vicariis, de præbendis congruis unde decenter sustentari, iura episcopalia & archidiaconalia soluere, hospitalitatem tenere, & alia incumbencia onera supportare ualeant, prout de iure tenentur, provideant, alioquin prout de iure constringuntur, eis negligentibus, ad præbendarum huiusmodi deputationem seruatis seruandis procedere non obmittemus.

De institutionibus. Cap. xix.

Cum in cunctis sacris ministerii sint ætatis maturitas, grauitas morum, & literarum scientia requirenda, præsentis perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis sacerdos secularis uel religiosus infra ciuitatem & diœcesim nostras, quodcuq; ecclesiasticum beneficium cum cura uel sine cura absque institutione seu inuestitura aut induciis, seu licentiâ a nobis uel uicario nostro aut alias legitime, ac per literas sigillatas obtentis & prius Archipresbytero uel eius locumtenenti ostensis, regere aut quomolibet officiare, suo uel aliquo nomine præsumat, nisi ipse beneficii rector seu Vicarius uel Capellanus personæ

liter

liter in eo resideat, cuius nomine & consensu aliquis ut socius in diuinis inibi inofficiet, secus autem facientem quum non suos fructus faciat, ipso iure ad respondendum Eisco nostro de fructibus sic per eum leuatis, condemnamus, & Eisco eidem decernimus applicandos, concedimus, tum ut beneficio postquam primo vacare coeperit, possit loci Archipresbyter per se uel alium quem duxerit eligendum per primum proximum mensem & non ultra in diuinis providere; seruato tamē moderamine superius de officio Archipresbyteri expresso.

Cum ad extirpandum quorundam detestandam cupiditatem in sacro Lateranen. Concilio prohibitam, ut nullus diuersas ecclesiasticas dignitates aut parochiales ecclesias recipiat, & consequenter statutum, quod recipiens beneficium habens curam animarum annexam, si prius tale habeat, is eo fit ipso iure priuatus, & si forte illud retinere contenderit, etiam alio spoliatur, imo si ultra mensem teneat, ambobus est priuatus, apostolicæ tamen sedis dispensatione in his salua, & alibi canon. vitium cupiditatis huiusmodi redarguens, tales in curatis beneficiis plurales, eo quia sic retenta ad ipsos non spectant, de iure, rem afferit attrectare alienam, & sic furtum committerent quodammodo & rapinam, non sine suorum & subditorum animarum periculo, ea propter, ut huiusmodi canones & sacrorum Conciliorum generalium sancita debite executioni demandentur, locorū Ordinarii per felicis recordation. Gregorii decimi decretum, in sacro generali Concilio est præceptum, ut subditos suos plures dignitates uel ecclesias, quibus animarum cura imminet obtineñ. seu personatum aut

STATUTA SYNODALIA

dignitatem cum alio beneficio cui similis cura est annexa, ad exhibendum dispensationem auctoritate, cuius ecclesias personatus, aut dignitates canonicè se tenere asserunt infra tempus arbitrio ordinariorum statuendum disirictè compellant. Nos itaq; animarum periculis obuiare, & ut ecclesiastica beneficia canonicè possideantur, per executionem præmissorum cupientes providere. Hoc præsentì statuto decernimus, ut deinceps à publicatione præsentium, sic ut præfertur plura curata obtinentes beneficia ac plures dignitates & personatus seu personatum & dignitatem cum alio beneficio curato, de suis dispensationibus, quarum auctoritate illa tenere prætendunt, nec non titulis suis ad eadem, infra duorum mensium spacium coram nobis vel Vicario nostro in spiritalibus legitime & sub pœnis iuris doceant, ne deficientes in titulis & dispensationibus huiusmodi canonicis, occupando iniuste ipsa beneficia, contractent rem alienam & per consequens furtum committant, & animæ exinde periclitentur, ipsorumq; sanguis de nostris manibus exigatur, alioquin ad executionem præmissarum sacrarum constitutionum, contra ipsos dictis lapsis mensibus effectualiter procedemus.

De rebus ecclesiæ non alienandis. Cap. xx.

Item mandamus sub excommunicationis pœna canonica monitione præmissa vniuersis & singulis Abbatibus, Præpositis, Decanis, Prioribus, Priorissis monasteriorum & ecclesiarum nostrarum ciuitatis & diocesi, ne de cætero aliqua bona immobilia seu redditus & prouentus monasteriorum seu ecclesiarum suarum uendant aut obligent quouis modo absq; licëtia nostra speciali. Et si qui cõtra huiusmodi

si inhibitionem & mandatum nostrum, bona uel redditus suorum monasteriorū seu ecclesiarū alienauerint seu obligauerint, huiusmodi contractus decernimus irritos ac inanes. Decernētes ut in mutuo contrahendo, necnon obligatione mobiliū uel immobilium sacri canones obseruentur.

Statuimus etiā q̄ ornatus & libri ecclesie, altariūq; seu vicariarū fundationes, et literę capitales censuū ac prouisionem eorundem, bis uel ad minus semel in anno inspiciantur à Decano et capitulo diligenter, et sub sigillis prelatorū et capitali ponantur singillatim in scrinis, ut sic cognoscatur in posterū, si de ipsis augmentatū sit aliquid uel subtractum.

Et quoniam pauci sunt in singulis ecclesiis, qui prędia et redditus ecclesie plene cognoscant, et nonnulli redditus et bona propter negligentiam officiatorum, et infelicem statum horum turbatissimorum temporum sunt forte perditā uel destructa, statuimus, q̄ prędia et redditus ecclesiarū cōmunes, et specialiter dignitatum et officiorū, & que, ac quales rationes cuiuslibet officii fieri debeant sub sigillis prelatorum, & capitulo plenissime conscribantur.

De testamentis et ultimis uoluntatibus ex prouinciali Concilio Erit̄larien̄. Cap. xxi.

Clericus de prouentibus anni gratie, uel alias de rebus ecclesie acquisitis concubine sue, uel filiis ex fornicatione genitis quicq̄ penitus nō relinquas, quod si fecerit legatum non teneat, et quod taliter est relictum ecclesie applicetur.

Ex eodem Concilio.

AD abolendam prauam cōsuetudinem uel potius corruptelam seu temeritatem clericorū qui signū pudis

STATUTA SINODALIA.

citiae deberent ostendere laicis quibus sunt positi in exemplo, in argumentum, suae finalis impoenitentiae, fructus praebendarum suarum concubinis uel spuris suis legant in ultima uoluntate, rigor ecclesiasticus debet exerceri, quare sub anathematis vinculo prohibemus, ne de cetero clerici, annis gratiae abutentes, de rebus ecclesiae fructus beneficiorum ecclesiasticorum spuris & concubinis dimittendo aliquo modo disponant. Qui uero contra inhibitionem huiusmodi venire praesumpserit in signum suae perditionis ecclesiastica sepultura, & quibus taliter fructus legantur eis careant ipso iure. Qui autem testamentum tale post mortem defuncti manutenere uoluerint, & per quorum manus, talibus personis fructus praebendarum & beneficiorum ecclesiasticorum fuerint ministrati, ecclesia ipsa sit supposita interdicto.

Ex prouinciali Concilio Moguntino.

Sunt nonnulli qui anno gratiae pro releuatione debito **S**rum in fructibus beneficiorum defunctis clericis concessio damnabiliter abutuntur, fructus anni ipsius gratiae consanguineis suis uel aliis, quibus uoluerint, relinquentes, ex quo prouenit duplex iniuria, ecclesiae scilicet & personae, fraudatur enim ecclesia per dictum anni spacium seruitore, priuatur etiam successor in percipiendis fructibus suo iure, quod de cetero fieri prohibentes, sacra approbatione concilii statuimus, quod nisi pro releuatione debitorum, quae cum aliunde solui non possunt, anno gratiae clerici non utantur, nisi ipsius anni fructus pro aliqua pia causa, ipsi relinquunt ecclesiae, à qua idem beneficium habuisse noscuntur.

Quoniam in quibusdam locis nostrarum ciuitatis & diocesis uti accepimus consuetudo siue corruptela detestabilis obseruatur, uidelicet quod tam clericus quam laicus in lecto aegritudinis constitutus ultra certam limitatam & expressam summam, nec piis locis, nec personis ecclesiasticis pro animae suae remedio & salute aliqua possit ordinare legata, confidantes praedictam consuetudinem, sacris canonibus & secularibus legibus obuiare, quoniam omnia iura clament, quod ultima uoluntas hominis & ultimum testamentum immobile perscueret, & nihil sit quod hominibus magis debeat, quam ut supremae uoluntatis liber stylus existat, eandem consuetudinem deo odibilem, animabus & bonis moribus inimicam auctoritate huius salutaris sanctionis penitus reprobamus, firmiter statuimus, ut illis quos iura a testamentorum non prohibent factione, etiam in sanitate vel in lecto aegritudinis constitutis legandi, dissonandi & ordinandi de bonis sibi a deo collatis ad pia loca & personas ecclesiasticas, dummodo contra legitimas constitutiones non uenerint, libera sit facultas, Volentes & praecipientes districte, ut uniuersi clerici & laici impedientes defunctorum legata seu uoluntates per excommunicationis in personas, & interdicti in loca sententias (monitione canonica praemissa) ferendas ab huiusmodi impedimentis desistere compellantur.

Ad idem.

Dolenter audiuius, quod fidelium tam clericorum quam laicorum testamenta & ultimae uoluntates maxime pro animarum salute, et ad pios usus legata & testata in suis debitis executionibus ac ordinationibus, interdum peruers-

STATVTA SYNODALIA

sis machinationibus hominum, & quandoq; negligentis interuenientibus & obstantibus, in nostris ciuitate & diœce si in locis pluribus multipliciter impediuntur & retardentur. Cum itaq; ultima uoluntas, seu ultimum hominis testamentum pro lege seruari debeat, & supremae hominis rationabilis uoluntatis liber stilus existat, & nostro incumbat pastorali officio talibus prouidere, & testamēta utroq; iure suaden. defendere, uniuersis nostræ Iurisdictioni subiectis ecclesiasticis & secularibus sub interminatione diuini iudicii & excommunicationis sententia, quam in contra facientes sex dierum monitione præuia in his scriptis ferimus, ne testamenta, & ultimas fidelium ecclesiasticarū uel secularium personarum, quas iura à testamentorum factioe non prohibent uoluntates, maxime ad usus pios & animarum salutem, se extenden. earumq; executionem debitas impediunt, negligant uel retardent, nec de testamentorum & causarum earundem ac ipsorum occasione pro tempore motarum cognitioni se intromittant, sed ad nos & Officiales nostros ordinariam iurisdictionem causarum huiusmodi habentes, remittant, districtius inhibemus atque mandamus.

Mandamus præterea testamenta ac ultimas uoluntates per testamentarios & executores ad hoc per defunctos testatores deputatos, nominatos ac designatos, iuxta iuris communis ordinationem ac dispositionem infra anni spacium à morte eorundem testatorum computandum, etiam absq; aliqua præuia monitione (cuius uicem hoc præsens statutum nostrum habere uolumus) debitę executioni demandentur & rite exequantur, alioquin elapso anno eorundem.

executionem, ipſo iure ad nos vti epiſcopum dioceſanum, et loci ordinarium deuolutam eſſe decernimus.

De parochiis & parochianis.

Cap. xxii.

GRavis ad nos querela perduxit, q̄ nonnulli ſuis iuris
bus & finibus non contenti parochianos alterius preſumant recipere temere ad diuina, cōtra canonicas ſanctio-
nes, & cum dictorum parochianorum iudices non exiſtant, nec ligandi vel ſoluendi in eos receperint poteſtatem, ſe ta-
men iudices faciundo in foro pœnitentiali periculoſe abſolu-
unt & ligant, pro libito ſuæ voluntatis, ſicq̄; ipſis qui pro-
prios ſpernant ſacerdotes minime abſolutis, illud ſalutiſerum
noſtrę peregrinationis viaticum quod nō proficit, niſi prius
à criminum labe mundatis, & in animarum ſuarum et eos-
rum qui id non diiudicantes indiſcrete recipiunt pericu-
luſum conferre non verentur, ſicq̄; dicti eorum ſacerdotes,
qui curam recipiendo ſuam pro ipſis animam obligarunt,
dum ſibi taliter ſubtrahuntur, ſtatim ignorantibus ipſorum
egrotantium, non poſſunt quòd in eis eſt ſanare nec conſo-
lidare infirmum, nec alligare confractum, & ſic dum cura-
tionis neceſſaria non adhibentur remedia inualeſcentibus
morbis vſque ad interemptionem læſio dilatatur, vnde ſa-
cerdotes nullam poſſunt de ſic pereuntibus animabus ſum-
mo iudici dare rationem. Noſtrorum patrum, qui eccleſiæ
ſanctę dei & perſonis eccleſiaſticis terminos, quos non læ-
cet transgredi poſuerunt, ſtatuta conſiderantes, uniuerſis
ſacerdotibus, tam religioſis quàm ſecularibus, cuiuſcumq̄ or-
dinis conditionis ſue ſtatus exiſtant in ciuitate & dioceſi
noſtris degentibus debito iuramento, quod in receptione

STATUTA SYNODALIA

suorum ordinum præstiterunt, & sub interminatione diuini iudicii firmiter inhibemus, ne quis alienum parochianum, cuius cura per episcopum vel loci Archidiaconum uel eius vicarium, alii est commissa, præsumat (excepta necessitatis causa, quæ legem non habet) ad confessionem recipere, vel ad porrigendum ei ecclesiasticum sacramentum, nisi petita de super & obtenta licentia proprii sacerdotis accedere, cum certi & indubitati iuris existat, talem à tali presbytero absolui non posse aliquatenus vel ligari, & ex hoc ordinem ecclesiæ per maiores & sanctos patres diuina promissio institutum confundi, quod per vniuersos plebanos singulis diebus dominicis & festiuis coram suis plebibus præcipimus publicari.

Ad idem.

INsuper veridicâ relatione intelleximus populum vulgarem in plerisque locis nobis subiectis diebus dominicis et festiuis raro interesse diuino officio missæ & prædicationi uerbi dei licet iuxta ordinationem & statutum sanctæ matris ecclesiæ, eisdem diebus interesse debeant, ut ibidem de diuinis præceptis et euangelicis doctrinis informentur. Nos volentes huic morbo obuiare, ac animarum saluti consulere, præsentem volumus & ordinamus statuto, districte vniuersis presbyteris curatis nostræ diocesis, mandantes & exhortantes, quatenus plebes & parochianos suos, qui ad annos peruenerint discretionis hortentur & admoneant sub pœna excômmunicationis, quatenus deinceps singulis dominicis & festiuis diebus officio missæ in ecclesiis suis interesse studeant, & prædicationem uerbi dei diligenter audiât, nisi legitimo impedimento ex causa rationabili quis excus-

setur, nec ab officio huiusmodi ante benedictionem sacerdotis, donec compleatur, recedant, uel alias inhoneste discurrant, faciendo ob reuerentiam diuinissimi sacramenti genu flexiones. Interim dum hostia salutaris per presbyterum eleuatur, cum deuotione cordis deum exorent pro peccatis. Si quis uero rebellis & negligens in his fuerit, hunc in cōfessione seuerè volumus emēdari, & nihilominus talis qui tempore prædicationis uerbi dei extra ecclesiam, & in cimiterio stare contra prohibitionem huiusmodi præsumserit, ad auctoritatem nostram episcopalem remittatur. Contemptores etiam huius saluberrimi præcepti per excōmunicacionis inflictionem coerceantur. Insuper presbyteri curati in sermonibus populum eis cōmissum ad hoc inducere curent, ut processionibus & aliis actibus & cærimoniis ecclesiasticis intersint deuote, laudesq; omnipotenti deo cum attentione cordis & morum grauitate persoluant.

De fructibus defunctorum plebanorum seu rectorum ecclesiarum parochialium, vicariorum, altaristarum, & aliarum personarum ecclesiasticarum ciuitatis & diocesis Hildesemē. Et qualiter inter defunctum & successorem diuisi debeant.

Cap. xxiii.

Volumus, ut in morientium plebanorum vicariorum, altaristarum, & aliarum personarum ecclesiasticarum fructibus, subsequens definitio seu decisio, iuri communi & æquitati conformis in omnibus obseruetur.

De bladis seu frumentis. Cap. xxiiii.

Anus ad deseruiendum blada, incipit in festo beate Margarete, vnde declaramus, quod si aliquis decesserit quacumq; parte anni, fructus bladorum libere cedentiu,

STATUTA SYNODALIA

debentur defuncto à festo beatae Margaretae vsq̄ in finem tricesimi diei obitus sui proportionabiliter secundum ratam temporis, reliqua portio huiusmodi bladiorum debetur successori defuncti. Si autem defunctus haberet vel habuisset blada per ipsum elaborata, & fecisset omnem laborem agrorum vsque ad messem exclusiue, tunc duæ tertie cumentorum debentur defuncto, de reliqua tertia, defunctus recipiat partem à festo Margaretae vsque ad finem tricesimi diei obitus sui, secundum ratam temporis, residuum vero habebit successor suus. Item si defunctus dictos agros coluisset vsque ad sparsionem seminis exclusiue, ex tunc successor satisficiat defuncto per ipsum ad culturam agrorum expositis vsque in diem obitus sui, & colat vterius bona ipsa, recipiatq̄ omnes fructus ipsorum bonorum. Et si fortassis successor recusaret labores huiusmodi facere, extunc testamentarii ac mansuales defuncti, uel pro ipsis, si defunctus decessit intestatus, uicarius noster in spiritualibus seu Officialis vel alius quicumque per vicarium seu Officialem nostrum ad hoc deputatus seu deputandus, colat uel colant bona ipsa vsque ad consumationem, colligantq̄ fructus omnes dictorum bonorum pro defuncto, tertia tamen parte dictarum frugum reservata pro defuncti successore.

De foeno.

Cap. xxv.

ANnus ad deseruiendum foenum incipit in die beati Urbani papae, de quo foeno iudicabitur sicut de blado libere cedente proportionabiliter secundum ratam temporis vsq̄ in diem tricesimum obitus defuncti.

De fructibus arborum. Cap. xxvi.

Annus ad deseruiendum fructus arborum incipit in die Assumptionis gloriosæ virginis Mariæ, de quibus idem iudicium erit sicut de blado libere cedente, proportionabiliter vsque in diem tricesimum obitus defuncti.

De censibus & aliis prouentibus. Cap.xxvii.

Annus ad deseruiendum census, redditus ac prouentus pecuniales, anseres, pullos, capones, & alia quæ intra census computantur, incipit a festo beati Martini episcopi. Hæc omnia veniunt defuncto pro rata temporis vsque in diem tricesimum obitus sui proportionabiliter diuidenda. Reliqua autem portio debetur successori pro sua rata. Idem etiam iudicium erit in omnibus altaristarum fructibus sicut de prouentibus ecclesiarum, quo ad assignationem ratæ temporis pro defuncto & eius successore.

De rata solutionis impositionum. Cap.xxviii.

Volumus etiam, quod si aliqua subsidia siue procurationes imponerentur clero, anno illo in quo aliquis beneficiarius naturæ debitum persoluisse, quod in persolutione talium impositionum, quolibet partium tam defunctus quam successor soluat ipsas, impositiones proportionabiliter secundum quod recepit de fructibus ipsius anni, unde soluantur huiusmodi subsidia seu impositiones.

De Regularibus. Cap.xxix.

Quoniam nonnulli religiosi contra deum & suam conscientiam multipliciter excedunt, eorumque prælati desides & negligentes in obseruatione regularis disciplinæ & correctione excessuum existunt, eos per viscera misericordiæ domini nostri Iesu Christi requirimus & hortamur, ut personas regulares sibi subiectas ad obser-

STATVTA SYNODALIA

nantiam regularum suarum & statutorum regularium diligentius inducant, moneant & alliceant, & si opus est, strictius compellant, ut de officio sibi commissio dignam deo possint reddere rationem, & si ultra pruaricatores ordinis sui fuerint aut contemptores seu negligentes uel remissi, pro certo se nouerint non solum ab officio deponendos, sed alias secundum regulam suam castigandos, cum offensa non solum propria, uerum etiam aliena, ac sanguis subditorum suorum de suis manibus requiratur. Nos etiam eorundem praelatorum negligentiam, fauente domino, supplebimus, iuxta canonicas sanctiones.

Ad idem.

Periculosum nimium fore considerantes & scandalosum, & personarum regulares utriusque sexus extra monasteria sua vagantes, in seculo moram trahant, nonnulli etiam ex ipsis religionis habitu dimisso apostatate non formidant excommunicationis sententiam ut sic incurrendo, & suis superioribus rebellando. Cum itaque periculosum sit talibus sic vagantibus excommunicatis & apostatis in diuinis participare, volumus & uniuersis nobis subiectis ecclesiasticis personis mandamus, ut omnes & singulos sic in seculo suis sub districtibus vagantes et comorantes cuiuscumque ordinis uel conditionis fuerint, moneant & requirant, ut infra mensis spatium a die publicationis & requisitionis huiusmodi ad sua monasteria redeant & ut uota sua deo reddant, suis superioribus iuxta ordinem & regulam institutionem obediendo, uel saltem infra eundem terminum coram nobis uel nostro uicario de indultis, si quae de contrario habeant, legitime doceant, alioquin contra ipsos per ecclesiasticam censuram

re panas, & prout iustum fuerit, procedemus.

Ad idem de Regularibus.

Quamuis contra monachos & moniales de suis claustris propter aliquos enormes excessus, aut animi leuitate temere fugientes, & in seculo per tempora vagantes & conuersantes, & tandem pœnitentia ducti ad claustra sua humiliter redire volentes, certæ & variæ pœnæ iuxta qualitatem & quantitatem excedentium a sanctis patribus sint statutæ, quidam tamen abbates & magistratus pœnis in sacris canonibus & regula sui ordinis contra tales profugos expressis non contenti, grauiores & quasi importabiles pœnas ipsis in sui reuersione imponere non verentur, vel quod deterius est, easdem personas quantumcunque humiliter postulantes ad sua claustra de quibus exiuerunt admittere inhumaniter contradicunt. Cum itaque de iure pœnæ ampliandæ non sint, sed leniendæ, & longe sit securius de misericordia quàm de crudelitate reddere rationem, Cum etiam dominus per os prophetæ sit pollicitus, sic dicentis: Peccator quacunque hora conuersus fuerit, & ingemuerit, iniquitatum suarum amplius non recordabor. Nos aduertentes, quod ubi paterfamilias largus dispensator existit, non decet familiam esse tenacem, ut peccandi materia & occasio talibus præcludatur, prouida deliberatione statimus & præsentis statuto decernimus & ordinamus, ut monasteriorum abbates & prælati, abbatissæ, præpositi, priores, & magistratus cuiuscumque ordinis nobis subiecti fratribus & sororibus modo præmisso a suis monasteriis profugientibus aut in apostasiam ex quacunque causa lapsis, desiderantibus & querentibus cum humilitate ac deuotione

regressum, gremiū misericordiæ (quem mater ecclesia claudere nulli petenti consuevit more pii patris familias qui filium primum prodigum, & postea pœnitentem paterne suscepit) studeant liberaliter aperire, & tates redire volentes, quantumcunq; eorum excessus graues fuerint vel enormes iuxta cuiuslibet ordinis disciplinam siue regulam & consuetudinem obseruatam, sine contradictione recipiant & admittant, ita tamen q̄ propter eorum excessus, nec virtus nec vestitus eis subtrahatur, sed alias regulariter puniantur, ut præfertur, prout ipsi prælati, abbates, abbatissæ, præpositi, priores, & magistratus sententiam suspensionis a diuinis, quam in contrafacientes, sex dierum canonica monitione præmissa in his scriptis ferimus, uoluerint evitare.

Idem de monialibus. Cap. xxx.

S Acras apostolicas constitutiones debitæ executioni demandantes, hoc nostro statuto inhibemus, ut sanctimonialiales cuiuscunque sint religionis vel ordinis nostrarum ciuitatis & diœcesis, quæ in suis monasteriis sub perpetua clausura manere iubentur in constitutionibus apostolicis antedictis, ita q̄ nulla earum religionem tacite vel expresse professa quacunq; ratione vel causa, nisi forte tali morbo euidenti aliquam earum laborare constaret, q̄ non posset cum aliis absque graui periculo vel scandalo commorari monasteria ipsa egrediendi sit facultas, deinceps absque licentia superiorum suorum quam non nisi ex causa expressa vel ineuitabili exigente necessitate concedi volumus, monasteria sua non exeant, prout dictarum constitutionum pœnas & ultionem canonicam uoluerint evitare, quodq; ut ipse sanctimonialiales a publicis & mundanis aspectibus

separatæ, deo liberius seruire, & lasciuendi opportunitate sublatâ, corda sua & corpora in animi sanctimonia diligentiùs custodire valeant, vniuersis & singulis ecclesiasticis & regularibus personis nostræ iurisdictioni subiectis interdiciamus & prohibemus, ne absque rationabili & manifesta causa, & sine superioris, ad quem pertinet, licentia speciali, ipsa monasteria sanctimonialium subintrent, sub pœnis suspensionis in ecclesiasticas, & excommunicationis in seculares personas, prout de iure poterimus, contra ipsos procedemus.

Ad idem.

Item præcipimus, & sub pœna excommunicationis mandamus, ne etiã ipsi prælati, prouisores, aut præpositi monasteriorum monialium, nostrarum ciuitatum & diœcesis, ipsa monasteria seu claustra quouis modo introeant, nisi magna & euidentis necessitas id exposcat. Quæ si talis fuerit, nequaquã tamen huiusmodi ingressum sine religione & socio sibi comite facere præsumant, pœna sub præmissa, etsi ex iusta & honesta causa cuiquam personarum sui monasterii loqui voluerint, hoc in ecclesia sub bono testimonio faciant manifeste, ne sinistra contra ipsos suspicio oriatur, alioquin graui subiaceant ultioni.

Ad idem.

Item mandamus sub pœna excommunicationis similitè, ne capellani aut scholares monasteriorum monialium, seu illi qui conuersi dicuntur, absque licentia præpositorum, prouisorum eorundem monasteriorum claustra vel clausuras monialium, personis mûdanis prohibitas, aut cum monialibus per fenestras colloquium habeant. Contrarium

facientes & præpositis seu prouisoribus monasteriorum inobedientes & rebelles, in hac parte prout eorum rebellio vel pertinacia exegerit, nobis aut cõmissario nostro in hac parte fideliter studeant intimare.

De magistris scholasticis. Cap. xxxi.

Quia nonnullis propter inopiam & legendi studium opportunitas proficiendi subtrahitur, in lateranen si concilio pia fuit institutiõe prouisum, ut per vnã quancq̃ cathedralem ecclesiam mastistro qui clericos eiusdem ecclesię, aliosq̃ scholares pauperes gratis instrueret, aliquod competens beneficium præberetur, quo & docentis reueniretur necessitas, & uia pateret discipulis ad doctrinam. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime obseruatur, nos prædictum roborantes statutum, adiucimus ut nõ solum in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus, a prælato cum Capitulo, seu maiori ac saniori parte Capituli eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum & aliarum gratis in grammatices facultate & aliis instruat iuxta posse. Volumus etiam, ut prælati & Capitula tam cathedralium quàm collegiatarum ecclesiarum, qui magistros huiusmodi assumendi, recipiendi, ac constituendi habent facultatem, modernis peruersarum dogmatum & perniciosarum nouitatum temporibus, neminem in magistrum recipiant seu assumant, nisi de cuius vita, integritate, scientia, moribus, ac conuersatione, plenam & perfectam habeant notitiam, & qui peruersarum dogmatum fermento conspersus infectusq; non sit, ne tenera iuuentus cum lacte uenum umbibat, & ea discat quæ postea non sine magno sac-

lutis

Autis discrimine ac ingenti labore dediscere uix aut nullatenus possit. Ceterum, magistros qui tales reperti fuerint, mox destituentos, amouendosq; districtissime mandamus.

De custodia eucharistiæ & reuerentia sacramentorum. Cap. xxxii.

NE propter irreuerentiam sacramentorum ira dei sauiat in ministros, statuimus ut eucharistia, chrisma, & oleum sanctum sub diligenti custodia seruentur. Cum autem sacerdos eucharistiam uel oleum infirmorum ad decumbentem deportauerit, uideat, q̄ superpellicio, stola seu orario sit indutus, supposito mūdo uelamine, manifeste & honeste, lumine ac etiam campanella, eucharistiæ præcedentibus sacramentum. Hęc facienti ac omnibus etiã uere poenitentibus & confessis, qui sacerdotē eucharistiam uel oleum infirmorum, ut sic deferentem eundo uel redeundo associauerint uel sequuti fuerint, & hoc de die faciūt, decem, si uero de nocte cum lumine proprio uel alieno, triginti dierum de iniunctis sibi poenitentii, præter indulgentias ab aliis & auctoritate apostolica concessas, auctoritate nostra ordinaria misericorditer in domino relaxamus. Similiter in ministracione sacramenti baptismatis, ut sacerdos superpellicio ac stola utatur, uolumus atq; mandamus.

Ad idem de custodia eucharistiæ.

Considerantes q̄ grauius gloriosus deus propter sacramentorum irreuerentiam offendatur, Ideo q̄q; circa sacramentorum custodiam & reuerentiam sufficienter sancitum dinoscatur, quia tamen ut quotidiana edocemur experientia, sacerdotes cum diuinissima eucharistiæ & extremæ unctionis sacramenta ad infimos deportant in

STATUTA SYNODALIA

caute cum calopedibus & scandalose ac turpiter capite nudo aut vix birreto superposito, non ornatis capillis in mundi conspectum procedant, disricte presenti statuto inuiolabiliter duraturo, sancimus, vt constitutio proxime præmissa firmiter obseruetur, ac quilibet presbyter sic infirmos eucharistiæ & extremæ unctionis sacramentis accedens, absq; calopedibus, & capite almutio (si saltem tali in loco almutia solita sint) portari tecto alioquin caputio clericali per collum tracto, ut sola facies nuda appareat, deuote ac religiose præcedentibus lumine & campanella, iuxta eiusdem constitutionis tenorem incedat, indulgências inibi expressas Christifidelibus in domino elargientes. Si quæ vero constitutione nostram seruare contempserint, se ultionem nostram grauem non euasuros agnoscant.

De baptismo, ex cõtilio prouinciali Fritlarieñ. Ca. xxxiii.

Baptismus cum summa reuerentia celebretur, maxime in distinctione et prolatione uerborum, in quibus sacramenti uirtus consistit, his. s. uerbis: Ego baptizo te in nomine patris & filii & spiritus sancti, amen. Doceât etiã sacerdotes, tam mares q̄ jæminas in necessitate paruulos baptizare, eadem forma in suo ideomate, & quod patres & matres proprios infantes, si summa necessitas exigat poterunt baptizare, & si sacerdotes super hoc diligentius requirentes, debitã formã seruata in baptismo inuenerint, quod factũ est approbêt, suppletes circa baptizatum quo ad unctionem olei in pectore & in scapulis, & chrisimatis in vertice, quod à laicis est omissum, si autem in baptismo te debitã formã non inuenerint obseruatam, non deserunt pueros iterum baptizare.

De ecclesiarum procuratoribus. Cap. xxxiiii.

Quorundam fide dignorum didicimus relatione, quod plurimum ecclesiarum nostrae diocesis procuratores laici duntaxat constituantur, qui ad eorum nutum pecunias & rebus earundem ecclesiarum absque plebanorum scitu & consensu propria commoda quaerant, ac mercationes & contractus interdum vitiosos cum illis exerceant, & eas ad alios priuatos usus conuertere non formidant, nec de per eos perceptis, collectis, imbutis & gestis in praesentia plebanorum, quorum tanquam procuratorum principalium interest, rationem reddere studeant, fabrice ecclesiarum huiusmodi & eorum animas miserabiliter defraudando, quod profecto periculosum fore arbitramur. Quamobrem ecclesiarum indemnitati & subditorum saluti providere cupientes, praesenti constitutione ordinamus, ut deinceps cuiuslibet ecclesiae nostrae diocesis rector sive plebanus tanquam principalis, & cum eo ad minus duo laici huiusmodi procurationis officia, citra eorum priuata commoda fideliter cum scitu & consensu plebani exerceant, ac utilitatem ecclesiae promoueant, rationem de singulis per eos levatis, collectis, distributis, actis & factis, in praesentia ipsius rectoris sive plebani, tanquam principalis procuratoris, eorum hiis qui ad hoc sunt deputati, temporibus consuetis faciendo, prout de hoc in extremo iudicio respondere uelint. Qui autem huiusmodi nostri statuti rebelles fuerint reperiuntur, per eorum plebanos & pastores monitione praua excommunicari possint & debent, ad quod eisdem plebanis praesentis statuti vigore licentiam damus facultatem.

De celebratione missarum & horarum Canonicarum per
 solutionem, & de concionatoribus, ex Concilio pro-
 vinciali Moguntino. Cap. xxxv.

Prodecessorum nostrorum uestigiis inherendo statu-
 mus, inhibentes sub excommunicationis poena, q̄ in
 omnes transgressores huius sacri approbatione concilii des-
 ternimus ferendam, ut nullus sacerdotum, quicunq̄, illa
 die qua celebrare intendit primam missam, in exordium pu-
 blicationis sui sacratissimi officii, oblaturus deo primitias
 gratiae ac salutis sibi collatae, aliquos ad conuiuium inuitare
 aut inuitatos habere, aut procurare per se uel per aliū quo-
 quo modo presumat, sed ad solum deum cuius militiae est
 ascriptus dirigat aciem sui cordis, maxime die illa deus-
 sus, & curis ac sollicitudinibus temporalium, quibus mētes
 hominum distrahuntur exutus, remotus à uanitatibus, hi-
 strionum cursibus tumultibus & insolentiis reproborū, qui
 etiam saepe uenire solent non uocati, si qui autem post uel
 ante (octo dierum spacio seu plurium intermedio) amico-
 rum honestam conuocationem habere uelint absq̄ histrio-
 rum cursibus fieri non uetamus.

quomodo diuinū officium sit celebrandum. Ca. xxxvi.

Sancta generalis synodus Basiliensis reformationi status
 clericali intendens etiā inter alia de celebrando diu-
 no officio & horis canonicis rite per soluendis, ac nōnullis
 aliis circa cultum diuinum necessariis certis ordinationes
 fecit tenoris infra scripti, Si quis principem seculi rogaturus
 habiuit honesto, gestu decenti, prolatione non precipiti, sed
 distincta, attente quaq̄ mente, seipsum ac uerba studet
 componere, quanto diligentius in sacro loco omnipotens

tem oraturus deum, hac omnino facere, curare debet. Stetit igitur sancta synodus, ut in cœtis cathedralibus ac collegiatis ecclesiis horis debitis, signis cōgrua pulsatione premissis, laudis diuine per singulas horas non cursim ac festinanter, sed tractum & cum pausa decenti, præsertim in medio cuiuscumque versiculi psalmorum, debitam faciendū inter solenne ac feriale officium differentiam, reuerenter ab omnibus persoluantur. Horas canonicas dicturi, cum tunica talari ac superpollicii mundis, ultra media tibia laicis, uel cappis, iuxta temporum ac regionum diuersitatem, ecclesias ingrediantur, non caput, sed almutias uel birretas tenentes in capite. qui cum in choro fuerint, grauitatem seruent, quam & locus & officium exigunt, non insimul aut cum aliis confabulantes seu colloquentes, aut literas seu scripturas alias legentes. Et cum psallendi gratia ibidem cōueniant, muta ac clausa labia tenere non debent, sed omnes præsertim qui maiori funguntur honore, in psalmis, hymnis & canticis deo a lacriter modulentur. Cum dicitur: Gloria patri & filio, & spiritui sancto. Sicut erat in principio, etc. omnes consurgant. Cum nominatur gloriosum illud nomen Iesus, in quo omne genu stertitur, cœlestium, terrestrium & infernorum, omnes caput inclinent. Nemo ibidem dum hora in communi publice cantantur, legat uel dicat priuatum officium. Nam non solum obsequium quo obnoxius est choro, subtrahit, sed alios psallentes perturbat. Super his debite obseruandis aliisque ad diuini officii prosecutionem ac chori disciplinam spectantibus, Decanus uel cui onus incumbit, diligenter inuigilet, hincinde ne quid inordinate fiat, circumspectans. Horum autem transgressores, illius ho-

re in qua circa prædicta exceſſerint, uel aliis maiori, prout transgreſſionis grauitas exigit, pleſtentur pœna, laudabilibus tamen conſuetudinibus, ſtatutis ac obſeruantis ſpecialibus eccleſiarum ſingularum ſabnis.

quo tẽpore quisq; debeat eſſe in choro. Ca. xxvii.

Qui in matutinis ante finem pſalmi 2 Venite exultemus, in aliis horis ante finem primi pſalmi. In miſſa ante vltimum Kyrieleiſon, uſq; in finem, diuino officio non interſuerit, niſi forte neceſſitate cogente, ac petita et obtenta à præſidente chori licentia, diſcedere oporteat, pro illa hora abſens cenſeatur, ſabnis eccleſiarum conſuetudinibus, ſi que forte circa hoc arctiores exiſtant. Idem in his obſeruetur, qui à principio uſq; in finem in proceſſionibus non permanſerint, pro cuius executione deputetur aliquis onas habens notandi perſonas ſingulas ſtatuto tempore non conuenientes iuramento aſtrictus agere fideliter et nullis parcere. Iubet etiam hæc ſancta ſynodus, q; in illis eccleſiis, in quibus ſingulis horis certe diſtributiones ſtatuta non ſunt, omnino etiam de groſſis fructibus (ſi opus ſit) deputentur, ut iuxta meſurâ laboris plus minusve quisq; capiatur emolumentum, tollens proſus abuſum illum, quo in una die taxat hora præſens, totius diei diſtributiones uſurpat, et illicum quo Præpoſiti uel Decani, aut alii officiales, ex hoc ſolum q; officiales ſunt, licet actualiter pro utilitate eccleſie non abſint, quotidianas diſtributiones percipiunt.

qualiter horæ canonicæ extra chorum dicendæ ſunt. Cap. xxxviii.

Quoſcunq; etiam alibi beneficiatos ſeu in ſacris coſtitutos cū ad horas canonicas teneantur, admonet hæc

sancta synodus, si orationes suas deo acceptas fore cupiant, ut non in gutture, vel inter dentes seu deglutiendo, aut synopando distiones, nec colloquia uel risus intermiscendo, sed siue soli, siue associati, diurnum nocturnumq; officium reuerenter, uerbisq; distinctis peragant, ac tali in loco, unde a deuotione non retrahantur, ad quam se disponere & preparare debent, iuxta id quod scriptum est: Ante orationem prepara animam tuam, ne sis, quasi quis teneat deum.

De his qui tempore diuinorum uagantur per ecclesiam. Cap. xxxix.

Quicumq; in ecclesia beneficiatus, presertim de maioribus diuinorum tempore per ecclesiam, uel foris circa ipsam deambulando, aut cum alijs colloquendo, uagari uisus fuerit, non solum illius hora, sed totius diei presentiam ipso facto amittat. Qui si semel correctus, non destiterit per mensem distributionibus careat uel grauiori (si pertinacia exigerit) poenae subiaceat, ita ut tandem desistere cogatur. Prohibeatur atq; ne diuina officia tumultuosi quorumcumq; per ecclesiam discursus impediât aut perturbent. Regulares, qui in conuentualibus ecclesijs circa praedicta excesserint grauius superioris arbitrio castigentur.

De tabula pendente in choro. Cap. xl.

VT cum in domo dei ordinate procedant, & quilibet sciatur quid sibi agendum imminet, statuatur. tabella aliqua, continue pendens in choro, in qua quid per unum quemq; ex canonicis uel alijs beneficiatis in singulis horis per hebdomadam, aut maius tempus legendum, cantandum ue sit scribatur. Qui autem secundum quod ibi

STATUTA SYNODALIA

descriptus fuerit, facere per se vel alium neglexerit, pro qualibet hora distributiones vnius diei amittat.

De tenentibus capitula tempore missæ. Cap. xli.

Prohibet hæc sancta synodus vt tempore missæ maiors, præsertim solennibus diebus, capitula seu actus capitulares, aut alii tractatus per Canonicos non celebrentur, nisi forte vrgens & euidentis ingrueret necessitas. Qui vero ad talem horam capitulum indixerit à distributionibus quotidianis per hebdomadam sit suspensus, neq; ipsi Canonici pro illa hora distributiones ipsas lucrentur.

Experientia docti nouimus, qd quidam verbum dei in ecclesijs nostrarum ciuitatis & diœcesi seminantes, religiosi & seculares presbyteri, interdum rancore moti cõtra se inuicẽ prædicare non verentur, in populi scandalum et exemplum perniciosum. Nos considerantes, qd sicut ex indiscreto silentio sæpius error post se relinquitur, ita & incanta loquutio sæpius errorem inducit. Idcirco præsentis statuto inhibemus, ne quis prædicatorum in monasteriis & ecclesijs nostrarum ciuitatis & diœcesis, siue religiosus, siue secularis existat, de cætero contra alium quicquã in cancellis prædicet, sed si errorem, hæresim, uel quid aliud aliquis ex ipsis prædicauerit, id nobis uel nostro vicario in spiritualibus referatur, ne ex huiusmodi contentione publica scandala in populo & pericula consurgant animarum, secus facientes pœnam grãuem & condignam non euadent.

De sponsalibus & matrimoniis. Cap. xlii.

Quamuis in generali Concilio Innocentius papa tertius sufficienter statuerit, ne quis sacerdos clandestinis matrimoniis intersit, inhibens nihilominus ne to

lia clandestina matrimonia contrahantur, cum tamen quod dolenter referimus prædicta clandestina matrimonia sæpius contrahantur, per quæ grandia scandala, et animarum pericula non modica insurgunt, prohibemus de cætero clandestina matrimonia contrahi iuxta constitutionem in Concilio generali scditam, quæ habetur in .c. fina. de clandestina desponsatione infra scriptam, quam in omnibus parochialibus ecclesiis præcipimus singulis annis per plebanum. Et curam animarum habentem quater publicari, Ne autem constitutio prædicta cuiquam sit incognita, eam etiã de verbo ad verbũ hic inseri volumus cuius tenor sequitur et est talis.

Cum inhibitio copulæ coniugalis sit in ultimis tribus gradibus reuocata, eam in aliis volumus districte obseruari, vnde de prædecessorum nostrorum vestigiis inhaerendo, clandestina matrimonia penitus inhibemus. Prohibentes etiam ne quis sacerdos talibus interesse præsumat, quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice proponatur, competentis termino præfixito, vt infra illum qui voluerit aut uoluerit legitimam impedimentam opponat, ipsi presbyteri nihilominus inuestigent, utrum aliquod impedimentum obstat, cum autem apparuerit probabilis coniectura cõtra copulam contrahendam, contractus interdicitur expresse, donec quid fieri debeat super eo manifestis consiterit documentis. Si quis vero huiusmodi clandestina vel interdicta cõiugia inire præsumpserit in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullam habitura

subsidium, cum illi taliter contrahendo non expertos scienti-
 tiq, uel saltem affectatores ignorantiq videantur, pari mo-
 do proles illegitima censeatur. Si ambo parentes impedi-
 mentum scientes legitimum, præter omne interdictum, etiam
 in conspectu ecclesiæ contrahere præsumpserunt. Sanè, si
 parochialis sacerdos, tales coniunctiones prohibere contem-
 pserit, aut quilibet etiam regularis qui eis præsumpserit in-
 teresse per triennium ab officio suspendatur, grauius pun-
 niendus, si culpæ qualitas postulauerit. Sed & his qui taliter
 copulari præsumpserint etiam in gradu concessa pœnis
 tentia condigna iniungatur. Si quis autem ad impedimen-
 tum legitimam copulam malitiose impedimentum obiecerit
 canonicam non effugiet ultionem.

Hac constitutione prohibemus, ne quis plebanorum seu
 curatorum ciuitatis & diocesis Hildesemen, de cætero clan-
 destinis matrimoniis intersit, quod si secus fecerit, ultra pœ-
 nas canonis prædictas condigne mulctetur. Si autem alii
 qui ex subditis matrimonium clandestine contraxerint, mox
 postquam hoc sciuerint, eos moneat, ut matrimoniū per eos
 contractum in facie ecclesiæ infra proximum mensem solem-
 nizent, qui etiam infra tempus & spacium mensis eis præfi-
 gendum matrimonium huiusmodi in facie ecclesiæ solemniz-
 are legitimo cessante impedimenta teneantur. Et si id fa-
 cere contempserint, seu eorum Curatus, ut præfertur ipsos
 monere non curauerit, tam curatus quàm contrahentes, iux-
 ta dictam constitutionem & alias, canonice puniantur.

De Iudæis. Cap. xliii.

NE Iudæi de cætero in ciuitate & diocesi nostris ma-
 trices seu seruientes habeant Christianas districtum

Inhibemus, quia indignum est quod filii liberi filiis famulentur ancilla, omnibus ipsorum seruientibus ac nutricibus percipientes, ut à seruitiis earum infra proximum mensem, a publicatione praesentium recedant, quos etiam Iudaei libere dimittere teneantur, et transgressores huius statuti condigno animaduersione puniantur.

Ad idem.

Quoniam dudum in generalibus conciliis, et in sacro prouinciali synodo Moguntinens. nouissime celebrata, inter caetera de Iudaeis et crucis Christi inimicis, sub cessatione diuinorum et poena subtractionis, communio nis, statutum et mandatum reperitur, quod etiam nuper in conuentu Imperiali Augustens. per piissimum et inuictissimum dominum, dominum Carolum quintum Romanorum Imperatorem in reformatione sua Imperiali ibidem facta similiter repetitum, ac de nouo est ordinatum et dispositum, quod Iudaei signa deferre debeant, per quae à Christianis distinguantur et discerni uideantur, declarando et adiciendo tale signum esse debere, circulum uidelicet de filis croceis in veste extrinseca ante pectus, quo ad mares ac masculos, et duas rigas laeui coloris in peplis mulierum quo ad feminas. Cum autem parum proffit statuta condere et eorum executionem negligere, idcirco constitutione praesenti praecipimus districte uniuersis Iudaeis per ciuitatem et diocesim nostras habitantibus, sub poena quinquaginta florenorum Rhemens. mandantes, quatenus huiusmodi signa extrinseca iuxta declarationem Caesareae et catholicae maiestatis praedictam deferant conformiter, et ad hoc per potestatem secularem et officiales et regentium compellantur,

STATUTA SYNODALIA

alioquin contra secus facientes officiales & regentes, ad subtractionem sacramenti eucharistiæ, & nihilominus etiã contra Iudæos ad exclusionem communionis fidelium & alias pœnas prout de iure procedatur.

De adulteris. Cap. xliiii.

QUËdam personæ relicto legitimo thoro, non verentur vna domo in adulterinis amplexibus manifeste cohabitare, in scandalum plurimorum, quorum salutem providere volentes omnibus rectoribus, plebanis & curatis, nostrarum civitatis & diocesis in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus omnes & singulos, qui in adulterinis amplexibus insimul refidere non verentur, admoneant, requirant, & exhortentur, ut infra quindecim dies ab invicem discedant, etsi mandato huiusmodi obedire contempserint, & post dictos quindecim dies (quod absit) insimul cohabitauerint, tales in eorum vita ab ecclesiasticis excludantur sacramentis, & post mortem nisi pœnitentiam egerint de commissis ecclesiasticâ careant sepultura, & nihilominus ad nos vel vicarium nostrum pro absolutionis beneficio consequendo remittantur. Ipsi vero rectores, plebani, & curati qui eos monere omiserint a nobis, vel vicario nostro, canonicam expectare se non dubitent ultionem, quibus etiam sub simili comminatione districtius iniungimus, ut eorundem rebellium nomina, infra alios quindecim dies nobis vel vicario nostro denuncient, ut cõtra eosdẽ ad ulteriora procedere valeamus.

De raptoribus. Cap. xlv.

Spoliatores stratarum ac raptores alios, qui transeunt per vias et stratas publicas, viduas, pupillos et per-

penas alias, presertim ecclesiasticas eorum bonis spoliant, propter eorum violentias, quæ perturbationem desiderans de pacis inducunt, tali volumus nostro ferienti correctio- nis gladio pœna multari, ut tam ipsi quàm receptantes eos et scienter dantes eis auxilium vel fauorem ipso facto sint an- thematis vinculo innodati. Hoc quidem statutum, volumus anno quolibet in singulis quatuor festiuitatibus principa- libus si sermo eodem die fiet. Alioquin die sequenti proximo dum sermo fuerit in quibuslibet ecclesiis, ciuitatis et diocesis nostrarum in cancellis publicari.

De vsuris. Cap. xlii.

Vsurarios actus diuina et humana lege satis nouissime exprobratos, et contra exercentes vsuras, nouissima constitutio concilii Lugdunen. pœnas statuit exquisitas, sed quia quæsito fornerandi colore, nonnulli sub titulo venditionis exercent vsuras, qui pecunias mutuam datis inducijs ut statuto die recipiant fruges forte in duplo va- lore quas deinde ampliori pecunia vendant, quidam etiam emendo rem pro certa quantitate venditori dimissam, sta- tuto termino pro adaucto numero vsurarum quantitate re- uendunt. His fraudibus obuiando prohibemus, ne quis usu- rarium absoluat publicum, vel ad ecclesiasticam recipiat se- pulturam, nisi cautione præstita de vniuersis restituendis iuxta constitutionem apostolicam in concilio Lugdunen. fa- ctam, quæ habetur de vsuris libro sexto, quæ incipit, quans- quam etc. quàm in omnibus parochialibus ecclesiis præci- pimus singulis annis per regentem curam animarum semel videlicet in dñica quadragesimæ, qua canitur Iudice etc. sollemniter publicari. Ne autem constitutio prædicta cui-

STATUTA SYNODALIA

quam sit incognita; illam volumus hic de uerbo ad uerbum inseri.

Quancquã usurarii manifesti de usuris quas receperant satisfieri expressa quantitate uel indistincte in ultima uoluntate mandauerunt, nihilominus ecclesiastica denegetur sepultura, nisi de usuris ipsis fuerit, prout patiuntur facultates eorum plenarie satisfactum, uel illis quibus est facienda restitutio, si præsto sint ipsi, uel alii qui possint eis acquirere, uel eis absentibus loci ordinario, aut eius uices gerenti, siue rectori parochiæ, in qua testator habitat, coram aliis quibus fraude dignis de ipsa parochia, quibus quidem ordinario vicario aut rectori prædicto modo cautionem huiusmodi eorum nomine liceat præsentis constitutionis auctoritate recipere, ita quod perinde actio acquiratur, ac si seruo publico de ipsius ordinarii mandato idonee de restitutione facienda sit cautum. Ceterum si receptorum usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus, alioquin aliam recipiens cautionem huiusmodi arbitrio moderandam, ipse tamen sciens non minorem quam uerisimiliter creditur, moderetur, etsi seorsum fecerit ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos et alios qui manifestos usurarios contra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, pænæ Lateranen. concilii contra usurarios promulgatæ si atroxius subiacere, nullus manifestorum usurariorum de flamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat, nisi de usuris satisfecerint, uel de satisfaciendo pro suarum uiribus facultatum præsent, ut præmittitur idoneam cautionem, testamento quoque manifestorum usurario-

nam aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.

De panis occasione interdicti. Cap. xlvj.

Sacri provincialis concilii ordinationi inherendo hae constitutione perpetuo valitura, ordinatione reuocandissimi domini cardinalis Campegii legati in sua reformatione praeferta, posita pro presenti rerum statu salua sancimus, ut si in antea aliquis ecclesiastica vel secularis persona cuiuscumque dignitatis status vel conditionis existat, instigante diabolo infra civitatem & diocesim nostras clericum, ut pro clerico se gerentem interfecerit, aut mutilauerit, aut sine licentia superioris ipsius clerici captiuauerit, aut detinuerit, eo ipso in terris, ecclesiis, parochiis, totius archipresbyteratus in quo huiusmodi delictum commissum, aut clericus huiusmodi captus fuerit, non solum in illo archipresbyteratu, sed etiam in quibuscumque aliis archipresbyteratibus, in quibus quempiam talium detineri consliterit, & in omnibus locis, in quibus interfector seu mutilator, aut captor, seu eius complices, & ipsi consilium, auxilium, & iuuamen prestantes, domicilium, aut dominum obtinentes, & siue de facto, siue de iure iurisdictionem exercuerint, aut obtinuerint, vel moram traxerint, & ad quae deuenierint, & quamdiu in eisdem fuerint, & post cuiuslibet ipsorum abinde recessum ad tres dies continuos ipso facto cessetur a divinis, & seruetur strictissime ecclesiasticum interdictum tam diu, & quousque lesio nobis & ecclesiae fuerit de tanto flagitio satisfactum, aut interdictum huiusmodi alias fuerit legitime relaxatum, tales etiam iniuriatores tanquam excommunicati eo ipso, a singulis actibus excluduntur, donec absolutionis beneficium meruerint legitime obtinere.

Ne autem hi iuxta promissa interdictum seruare debentes se valeant per ignorantiam quomodolibet excusare precipimus, ut rectores seu plebani ecclesiarum parochialium, in quorum parochiis facinora prædicta commissa fuerint, statim, & infra vnius diei spacium archipresbytero si præsens in archipresbyteratu fuerit, alioquin Camerario, et si Camerarius etiã abesset, viciniore presbytero curato illius archipresbyteratus præsentem rem gestam referant. Qui archipresbyter, seu Camerarius, aut vicinior confrater Curatus omnibus ceteris confratribus archipresbyteratus huiusmodi, & etiam religiosis in eo commorantibus, infra biduum proximum hoc idem facinus manifestet, ac interdictum per eos, & in toto archipresbyteratu seruandum fore notificet, quibus super his fidem plenam, sicut nostris literis volumus adhiberi. Si quis vero rectorum seu plebanorum ecclesiarum parochialium, aut archipresbyterorum, vel Camerariorum hoc nostrum præceptum adimplere contempserit excommunicationis sententiam eo ipso incurrat, a qua non possit, nisi congrua satisfactione præuia liberari, per præmissa constitutionibus legalibus, & prouincialibus contra sacrilegos prædictos editis, & aliis quæ de ipsorum poenis tractant non intendimus derogare, sed potius eas in suo robore volumus permanere.

Ex eadem generali synodo Basiliensi.

Insuper eadem sacrosancta synodus Basiliensis ad vitandum scandala & multa pericula, subueniendumq; conscientis timoratis statuit, & nemo deinceps a communione alicuius in sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscunq; in iudiciis, vel extra cuiuscunq; sententia,

tie,

tiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, aut suspensionis, uel prohibitionis ab homine, uel ab iure generaliter promulgate occasione, teneatur abstinere, uel aliquem uitare, aut ecclesiasticum interdictum obseruare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, uel censura ecclesiastica huiusmodi fuerit, uel contra personam, collegium, uniuersitatem, ecclesiam, aut locum certum, aut certam à iudice publicata, uel denunciata specialiter, & expresse, aut si aliquem ita notoriè excommunicationis sententiam constiterit incedisse, quod nulla possit tergiversatione celeri, aut aliquo iuris suffragio excusari. Nā à communionem illius abstinere uult iuxta canonicas sanctiones, per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos & interdictos seu prohibitos, non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet suffragari.

Ad idem ex eadem generali synodo.

Quoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione multa consueuerunt scandala euenire, Statuit hæc sancta synodus, quod nulla ciuitas, oppidum, castrum, uilla, aut locus, ecclesiastico possit supponi interdicto, nisi ex causa seu culpa ipsorum locorum ipsorum, aut domini, seu rectoris, uel Officialium. Propter culpam uero seu causam alterius cuiuscumq; priuatæ personæ huiusmodi loca interdici nequaquam possint auctoritate quacumq; ordinaria uel delegata, nisi talis persona fuerit prius excommunicata, aut denunciata, siue in ecclesia publicata, ac domini, seu rectores, uel Officiales auctoritate iudicis requisiti huiusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad satisfaciendum compulerint, qua etiam post biduum eiecta recedente uel satisfaciente, mox diuina res

STATVTA SYNODALIA

fumi possint, quod etiam in pendentibus locum ipsa synodus, uult habere per hanc tamen constitutionem, non uolimus esse sublatam constitutionem nostram præmissam, quæ incipit, Sacri provincialis.

De pœnitentiis & remissionibus. Cap. xlviii.

T Ametsi iuxta ordinationem & constitutionem sanctæ et matris ecclesiæ in concilio Lateranen. sub Innocentio tertio celebrato æditam & factam, quæ habetur sub titulo de pœnitentiis & remissionibus in antiquis. Quilibet doli capax teneatur saltem semel in anno cõfiteri proprio sacerdoti, uel de eius licentia alteri, & eucharistiæ sacramentum ad minus in pascha recipere. Certificati tamen sumus (quod certe dolenter referimus) quod nonnulli ciuitatis & diocesis nostrarum incolæ & inhabitatores his turbatissimis perniciosarum dogmatum & nouitatum temporibus, etiam pluribus annis non sint confessi, nec sacramentum eucharistiæ receperint sacramentum. Itaque pro pastoralis officii nostri debito, ut tales circa propriam salutem desiderantes, ad meliorem uitam omni studio & solertia reducantur, districte præcipimus & mandamus dictam Lateranen. concilii constitutionem in omnibus parochialibus ecclesiis annis singulis per ecclesiarum parochialium rectores & curam animarum habentes, bis in quadragesima semel in dominica Inuocauit, & iterum in dominica qua canitur Letare, de ambone publice & solemniter publicari. Et ne constitutio huiusmodi cuiquam sit incognita, illam præsentibus uerbo ad uerbum inserendum curauimus.

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata saltem

semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & in iunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam tēpus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinentium, alioquin & uiuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisq; ignorantis cecitate uelamen excusationis assumat. Si quis autē alieno sacerdoti uoluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat à proprio sacerdote, cum aliter ipse illum possit absolueri & ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus ut more periti medici superinfundat uinum & oleum uulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere diuersis experimentis utendo ad saluandum ægrotum. Cautus autem omnino ne uerbo aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodat peccatorem, sed si prudentiori consilio indigerit, illud absq; ulla expressione personæ caute requirat. Quoniam qui peccatum in pœnitentiæ iudicio sibi detectum præsumperit reuelare, non solum à sacerdotali officio deponendum decernimus, uerumetiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

quia nonnulli religiosi terminis suis non contenti in perditionem animarum in casibus sedi apostolicæ, & nobis reueruatis i ciuitate & diœcesi nostris subditos nostros absol-

STATUTA SYNODALIA

uere præsumunt, licet de hoc nullam receperint potestatem, præsentis decreto inhibemus, ne deinceps nudo uerbo ipsorum religiosorum afferentium se talem habere potestatem, nisi alias de potestate huiusmodi fecerint fidem legitimis documentis, credatur, declarantes absolutiones eorum in casibus prædictis factas nullas esse, nisi hoc specificè à sede apostolica, seu à nobis eis sit concessum.

Ad idem.

Insuper omnibus presbyteris curatis & non curatis nostrarum ciuitatis & diocesis inhibemus, ne de casibus episcopalibus nobis reseruatis, quas duximus inferius annexendos, nisi quatenus iuxta tenorem præinsertæ reformationis reuerent. domini Cardinalis Campegi de latere legati hoc ipsis conceditur seu permittitur se introumittere audeant, sed ad nos seu Vicariū nostrum, omnes infrascripti remittantur, decernentes absolutionem per eos absq̃ speciali concessione nostra seu Vicarii nostri in casibus huiusmodi, præterq̃ in mortis articulo factam uiribus penitus carere.

De Sententia excommunicationis. Cap. xlix.

Quoniam excommunicati absoltos se esse nonnunquam mentiuntur, ex quorum communionem pericula eueniunt animarum, præsentis constitutione inhibemus, ne de cætero quisq̃ sacerdos curatus nobis subiectus quascunq̃ personam eius parochiæ, quam semel per nostras, seu vicariū uel Officialis nostri literas excommunicatorias sigillatas excommunicatâ denūciauit, aut contra q̃ tales literas uidit & recepit, ultra ad diuina sua, scienter admittat, uel coram eo celebret, aut absolutū credat uel teneat, nisi absolutionē suā literatorie & sigillatâ illius sigillo qui eum ex-

communicauit sibi prius ostēdat. Transgressores autē ultra pœnam iuris q̄ incurrant, pœnam condignā non euadent.

Quamuis cōtra absentes ad synodum uocatos ad pœnas iuris procedere id eorū contumacia exigēte possemus, ex causis tamen certis nos mouentibus mitius agentes, sub spe quod in futurum nostra benignitate attendantur obediētes, pœnarum huiusmodi effectum duximus suspendendum, & suspendimus per præsentes.

Præterea, ne clerus noster censuris, & sententijs ecclesiasticis auctoritate ordinaria propter statutorum transgressionē, & non obseruationem à nobis, & prædecessoribus nostris latus, dummodo à iure latæ non sint, inuoluatur, illas tollimus in his scriptis easdem in arbitrarias pœnas per nostrum Vicarium in transgressores infligendas committentes, citra tamen pœnarum iuris sublationem, quibus per hoc nolumus derogare.

CÆTERVM CASVS EPISCOPIS SPECIALITER RESERUATI SUNT INFRASCRIPTI. Cap. I.

Item: Rebaptizatus, Reconfirmatus, uel reordinatus.

Item: qui matrimonium post sponsalia iurata cum alia q̄ sponsa contraxerint.

Item: Mulier quæ antequam certificaretur de morte mariti, secundo contraxerit.

Item: Ille qui virginē deflorauerit, oppresserit, et rapuerit.

Item: Opprimens propriam prolem.

Item: In se sterilitatē uel abortum quomodolibet procurās.

Item: Homicidium, factō, præcepto, consilio, cōsensu, aucto-

- ritate propria, aut auctoritativa exhortatione, vel quouis alio modo committens.
- Item : Incestum in tertio, aut proximiori gradu consanguinitatis, aut affinitatis committens.
- Item : Voti transgressores.
- Item : Symoniacus. Item : Vsurarius.
- Item : Raptor. Item : Sacrilegus.
- Item : Incendiarius. Item : Latro.
- Item : Ecclesiam consecratam sanguinis vel seminis effusione polluens.
- Item : quilibet ecclesie, vel coemeterii, aut emunitatis, uel libertatis ecclesiasticæ violator.
- Item : quilibet excommunicatus à canone vel constitutione.
- Item : Sacerdos proditor confessionis.
- Item : Celebrans in ecclesia interdicta, uel altari non consecrato, aut mobili sine licentia, uel sine indultis, aut non ieiunans.
- Item : Non ordinatus celebrans vel ministrans in ordine quem non habet.
- Item : Sacerdos, cuius negligentia, uel culpa aliquid inhonestum, uel aliquod scandalum circa sacramenta euenit.
- Item : quilibet deierans, seu ueniens contra suum iuramentum.
- Item : Falsarius literarum et monetæ.
- Item : quilibet manus violentas iniiciens in patrem, et matrem suam.
- Item : quilibet coniugatus contrahens matrimonium, uiuente uxore, cum secunda, uel intrans religionem, uel recipiens sacrum ordinem coniuge inuita et e contra.
- Item : Coniunx qui et quæ in mortem coniugis effectualiter machinatus uel machinata fuerit.
- Item : Scienter coiens cum infideli.

Item : Promotus p̄ alium, q̄ per propriū ep̄m sine licentia.

Item : Furtiue seu per saltum vel extra statuta tempora promotus.

Item : Excōmunicatus, vel suspensus, aut interdictus in ordine suo ministrans, uel qui taliter ligatus aliquem ordinem suscepit.

Item : Scienter sepeliens corpus excōmunicati in cimiterio, uel etiam non excōmunicati tempore interdicti.

Item : Abutens quomodolibet sacramentis ecclesię, utputa Hostia, Chrysmate, uel alia re sacra.

Item : Omnis adulter & adultera saltē publicus & publica.

Item : Quilibet scienter extra casum necessitatis baptizās propriā prolē, uel illā tenēs in baptismo aut cōfirmatione.

Item : Omnis hæreticus, aut fautor participator ue hæreticæ prauitatis.

Item : Committens Sodomiticum crimen, aut cum brutis commissum.

Item : Quilibet cum sanctimonialibus coiens.

Item : Omnes clandestinæ contrahentes sponsalia, nisi infra tempus statuti suprapositi illa solenniauerint.

Item : Pro stremo, ad sinistrae suspensionis tollendū ambigū, in hinc mus, ne quis sacerdos, uel religiosus de cætero cōfessiones alienę audiat alibi q̄ in loco publico ubi uideri possit.

Acta & publicata fuerunt hæc statuta synodalia Reuerendissimi patris & dñi, D. Valentini ep̄i Hildesemen. in synodo episcopali per ipsum personaliter in ciuitate & ecclesia Hildesemen. celebrata, die lunæ post dñicam Latere, quæ fuit. XVI I. Mensis Martii. Anno a natiuitate dñi. 1539.

FORMVLA VIVENDI CANONICORUM, vicariorum & aliorum presbyterorum secularium.

IC. Psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi, vt reddam vota mea de die in diem. Scribitur psal. lx. Super hoc verbo dicit glossa Augusti. Si vis in æternum psallere, redde vota in isto die, id est, quod promisisti nunc solue, donec venias ad illum diem in quo perenniter cum omnibus sanctis deum laudes. De omnibus enim bonis quæ in præsentem facimus, deum in futuro perenniter laudabimus. quod igitur illic acturi sumus, hic inchoare debemus. Ecce venerabilis dñe, q̄ breue verbum, sed fœcundum et omni suauitate plenum, vestroq; desiderio aptissimum. Scribitis namq; & rescribitis pro aliqua exhortatione & informatione vobis transmittenda, super qualitate status vestri, quasi non habeatis ad manum sanctorum regulas & formulas, iuxta quas secure vos regulare possitis. Si non humilitas vestra pariter & bona vita vos excusarēt, decidendi nos occasionem potius q̄ exhortationem aut informationem expetere timeremus. Coacti igitur (deus scit) facere tentamus quod nescimus, & nisi ipse calamum dirigat, inutilis erit labor iste, sed vtinam non perniciosus. Nunquã enim sermo exilis doctum quemlibet aut exasperat aut impedit. Et cum ego vestræ personæ notitiam non habeam, nisi tantillum quod (sicut dictum est) mihi presbyter estis, & cuiusdam cathedralis ecclesiæ canonicus, idcirco secure consulere non valeo.

De quinque horribilibus exemplis contra eos qui vitam suam emendare volentes, statim cum compunctionis spiritum sentiunt, se perfectos esse arbitrantur, & in modo viuendi eligendo sanis consiliis non vtuntur, sed iuxta motum capitis sui ambulant.

Caput primum.

Dicit beatus Gregorius in pastoralis suo. Non una eademque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas astringit, quod vni prodest, alteri nonnunquam obest. Dicam rem hanc breuiter sub quintuplici exemplo quae vos in admirationem & cautelam magnam adducere debet. Non longe ante hos annos presbyter quidam fuit admodum bonae vitae, quem hoc ordine diabolus detepit. Cōsuluit namque sibi, ut se interficeret, ut martyr fieret, asserens hoc dño plurimum placere. Tandem miser arrepto pugione proprium perfodit ventrem, sperans in hoc obsequium se prestare deo, sed cum plagam sensisset, ilico exclamauit, dicens: Heu heu deceptus sum. Accurrentibus autem vicinis et causam sciscitantibus, cuncta narrauit, moxque miserabiliter vitam finiuit.

Alius quidam ualde timoratae vitae, cum informari nollet, in erroneam conscientiam lapsus, dixit se desperare de uenia propter seueritatem iudiciorum dei, qui similiter laqueo se suspendens, interiit.

Tertio, quidam presbyter castissimae uitae fuit, ita ut nec probare vitae faeminis loqui auderet, verum cum ad beatam Mariam in haeremo peregrinari dissoneret, virgo quaedam sancti propositi eidem se sociauit, ut hac occasione diu cōceptam deuotionem sibi colloquendo reuelaret. Sed prob do

lor possi longa tãdem colloquia in carnis vitiũ sunt collapsi.

Altera etiam quædam virgo per omnia probissima mihi nota, cum non poneret modum deuotioni suæ, eo q̄ iugiter orare & contemplari vellet, in frenesim perpetuã cecidit.

Quædam etiam virgo cum maritali nollet ex magna deuotione à seculari conuersatione abstinere disposuit. Hãc inimicus in tantam auaritiæ facem depulit, ut de eius quoq; salute plurimum timeretur. Hęc venerabilis dñe breuiter dixerim, ut è vicino ostenderem, q̄tum etiam periculum in sacris exhortationibus cõtingere potest, si nõ debite applicãtur. Ecce ponamus ante nostros oculos quãdoq; hos quos præfati sumus. Si primo dixerimus, q̄ fortiter in via dei ambulare debuerit, ecce inde occasionem propriæ necis accepit. Si secundo dicamus ut deum timeat, ecce, inde in desperationem corruit. Si tertio dixerimus, proximum tuum ama sicut teipsum, ecce propter hoc in luxuriam cecidit. Si quarto dixerimus contemplationi insiste, ecce hac occasione in amentiam peruenit. Si quinto dixerimus, ut prudenter se gerat in omnibus, ecce propterea penè in auaritiã irremediabiliter lapsa est. Omnes hæ doctrinæ quàm sanctæ quàm deuotæ sint, sed his personis sic dispositis quàm sint perniciosæ, dat idem beatus Gregorius exemplum de pane qui vitam fortiorum roborat & paruulorum necat. Similiter medicina que nonnunquam vni morbum innuit, & alteri vires aufert: sic sacra scriptura est quibusdam odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis in mortem. Neque hoc ideo venit quasi sacra exhortatio mala sit, sed propter insufficientiam audientium, quæ communiter ex superbia pullulare solet. Nam sunt plerique qui quàm cito spiritum compunctio-

nis sentiunt, statum se perfectos arbitrantur, neque vilius
 magisterii moderamini se subdere uolunt, dicentes: Ego
 sum bonæ voluntatis, totum quicquid dico aut facio, cordia
 liter noto &c. quasi hoc sufficiat contra tot antiqui hostis
 versutias, & quia nunquam discipuli veritatis fuerunt, ideo
 facile a spiritu erroris seducuntur. Nulla enim ars haberi
 præsumitur, nisi prius intenta meditatione discatur. Dicit
 quidam venerabilis doctor, quod bonæ voluntati nihil est peri
 culosius, si non recta ratione reguletur. Hoc est notabile &
 formidolosum verbum, & dat rationem, quia de natura vo
 luntatis est, quod sit cæca, & de natura boni est quod sit sui diffu
 suum. quæ igitur semper cæca est & ubiq; discurrere uo
 luerit, quid illi restat, nisi casus continuus: Vnde Cyrillus de
 hoc dicit: Certe nil plus nocet, quàm aliorum spreto consilio, ut
 propria præcipit voluntas ambulare, qui suæ tantum uolun
 tati credit in cunctis quæ facit, sinem odibilem adinueniet.
 Exempla de hoc sunt infinita. Igitur qui secure ambulare
 desiderat, non sibi confidat, neque deum tentare debet, quasi
 ipse sibi de super scientiam infundere merito teneatur, quia
 ipsum amoroso corde quarit. Hoc namque & ipse dedit, sed
 neque de hoc sibi blandiri quisquã poterit quod bonæ uoluntas
 est, quasi hoc a se habeat, sed solícite pensare debet, quo
 modo talentum sibi diuinitus datum dignæ expendat gra
 tiæ, digne cooperando, sciens quod non omnia charismata si
 mul donantur in sua plenitudine, sicut nec impetu vno uir
 gultum excrescit in arborem robustam, sed omnia tempus
 suum habent, & per determinatas moras regulatissime
 vnumquodque tendit ad sui consummationem. Est igitur con
 siliarius omnium sanctorum patrum, qui de moribus scripse=

FORMVLA VIVENDI

*runt, q̄ homo bonæ voluntatis quærerere debet uirum aliquē
 disciplinatum & in sacra pagina bene doctum, cui totum
 cor suum, & propositum plene reuelet, a quo mandata vi
 uendi accipiat, quæ etiam tam diu diligenter obseruet, do
 nec ipso licentiante, aut certe spiritu sancto reuelante ad
 altiora se transferat. Hic nanq̄ vir heroicus siue spiritualis
 omnia diiudicat, naturam considerat, propositum explorat,
 & iuxta hoc quod uiderit expedire, singula moderatur.
 Cuius etiam consiliis tanquam diuinis est obtemperandum,
 quia in eo habitat spiritus sanctus. qui de his dubitat, legat
 regulam beati Hieronymi ad Eustochium, & epistolam ad
 Demetriadem & alia eius opuscula, similiter Augustini, Be
 nedicti, Bernardi, & c. etsi aliter inuenerit, quod non puto,
 mendacii me arguat: Verum ut per quotidiana exempla
 id probem ad oculum ista videmus in scholis uirtutū, id est,
 approbatis religionibus, ubi de his omnibus diligenter in
 quiritur, nec quisquam in feruore nouicio permittitur am
 bulare, iuxta motum capitis sui, quasi securus sit de omni
 bus, eo q̄ habuerit bonam uoluntatem, sed secundum regu
 las sanctorum patrum instituitur in omnibus. Et qui sic pro
 cedit, secure procedit & proficiet, non tamen sine grandi
 labore & tentatione quotidiana. quia tentatio est uita ho
 minis super terram. Et Adç dictum est: In sudore uultus tui
 uesceris pane tuo. Specialiter autem uirtutis exercitium est
 circa difficilia: quare merito ad hoc idoneus magister, sci
 licet, qui scientiam & experientiam eius habuerit, quia tes
 tie. S. Gregorio: Ars artium est regimen animarum. Dicitur
 notanter idoneus magister, quia multi reperiuntur consul
 tores fallaces, inflati spiritu arrogantia, aut auaritia, &*

multos seducunt. Heu quot homines simplices, & bonæ voluntatis perierunt per tales simulatores. Dicam breuiter rem quæ mihi accidit. Cum aliquando in adolescentia mea visitassem quendam solitarium laicum, qui iugi clausura sedebat in quodam conclau, seorsum, & ab eo verbum adificationis interrogassem, inter multa consilia quæ dixit, hæc, aut similia verba adiunxit: qui vult esse perfectus Christianus, debet vendere omnia quæ habet, & dare pauperibus, & osiatim mendicare sicut Christus fecit: & nihil amplius curare de scripturis, quia scripturæ confusæ sunt propter multiplicatam glossarum, & bonum esset, quod vniuersæ glossæ comburerentur. Hæc & similia miser ille verbositate dogmatizauit. Cumque diligentius cogitarem de his, quia adhuc ignarus eram huius astutiæ: quidam presbyter dixit mihi, ne cures de phantasiis illis. Nuper quendam fabrum similiter docuit, qui cum omnibus distractis mendicare cœpisset, vniuersi maledixerunt ei, dicentes: Cur mendicare vis cum fortia membra habeas ad operandum, redi ad officium tuum. Quid plura? Tandem cum nil sibi a quoquã daretur, nec quid manducaret, inueniret, desperatione tactus in flumen se præcipitans submersus est. Similia plura de talibus leguntur. Ecce venerabilis domine, quanta est astutia antiqui hostis, etiam contra homines bonæ voluntatis, quare summopere vobis præcauendum est, ne in laqueum eius incidatis. Placeat reuerentiæ vestræ hoc aduertere, quod communiter dicitur, religiosi possunt se facilius iuuare contra tentationem inimici propter multa, &c. Hæc est etiam sententia beati Bernardi & Hieronymi. Ratio est, quia semper alieno arbitrio diriguntur, nec quic-

FORMVLA VIVENDI

quam de voluntario habent. Peccatum autem est adeo voluntarium, quod si non esset uoluntariū non esset peccatum.

De mala libertate canonicorum secularium. Cap. ii.

Hinc concluditur, quod verus obediens uix potest peccare, ex quo ulterius per oppositum concluditur, quod qui non vult obedire, uix potest benefacere. Iam quaeso, reflectite hæc super statum vestrum. Quid est quod quidam ita vitare solent sicut obedientiam: cum uenia loquor, nonne hæc est quotidiana uox dominorum canonicorum paucis exceptis? Nos liberi sumus, nemo nobis præcipere habet: nos cum domini sumus, nolumus ut præcipiatur nobis, sed ipsi aliis precipere debemus. Nunquid serui sumus? Ach male liber est, qui diaboli seruus est. Nonne vulgariter dicitur, quanto stirps nobilior, tanto ceruix flexibilior? Quid de sua generositate tales habent gloriari, quando nec diuino nec humano iudicio vlla in eis ingenuitatis indicia reperiuntur? Iam dictum est, quod nobilitas uera siue secularis siue spiritalis, cum promptitudine obediendi solet agnosci. Item ulterius sequitur, quod si verus obediens facilius potest vitare peccatum, e contra qui non vult obedire, difficilius potest peccatum vitare, imo penitus non potest, quia diabolus eum ad omne malum impellit, quem nullo disciplinae freno alligatus cernit. Prona est namque omnis ætas ad malum. Igitur uenerabiles domini, si uultis seriose uestram salutem procurare, cauete ab hac mala libertate, cauete et a falsis et imperitis magistris, per hæc duo penè totum mundum diabolus post se trahit. Tollantur e medio ista duo, scilicet pertinacia obediendi, et fallacia erroneorum magistrorum, quid ulterius periculi remanebit in orbe terrarum? Si cum

*Et magistri bene docerent, si cuncti discipuli bene obedi-
 rent, nonne reformatus esset mundus: hic tota difficultas,
 hic totius vitæ Christianæ perfectio latet. Sed absit hoc, di-
 citur libertas mala, ut sic me alteri subdam, quod nihil mihi re-
 seruem, sicut dominus, ego pariter consiliabor, ego quod
 placet faciam, alienum non audiam, nisi forte illum qui lo-
 quitur mihi placentia. O periculum periculorum nimis su-
 per omnes filios Adam effusum, quod utique paucissimi es-
 fugiunt, scilicet electi, perfecti in timore dei. Et ut breui-
 ter dicatur, Via lata ad gehennam est mundialis ista li-
 bertas pro qua penè omnis homo certat usque ad mortem,
 iuxta vulgatum prouerbium: Libertas praualet auro.
 Videamus exemplum familiare, Navis in medijs fluctibus
 sine gubernatore, nunquid vere libera an non? Si
 vere libera est, ad portum secure perueniet: sin autem,
 submergetur, Sic est omnis homo, qui diuinis legibus non
 est institutus, nunquam aliquis talis est saluatus, quia a
 diabolo possidetur, ad cuius voluntatem vinculis prauæ
 consuetudinis tenetur irretitus. O utinam viderent sine-
 guli quod vidit beatus Martinus. Cum enim aliquando
 venisset ad palacium cuiusdam tyranni, vidit quendam ma-
 ximum dæmonem sedere super collum eius instar equitis,
 qui ipsum duxit quocumque volebat. Simile beata Brigida
 vidit, Cum quidam superbi prælati ascendissent sus-
 per equos pompaticos, quod toties Æthiopes quidam ascen-
 derunt super colla ipsorum, Sic miser homo decipitur, pu-
 tans quod suam impleat voluntatem, et nescit quod diaboli ser-
 uit impulsibus ad omne malum. Hæc sunt stipendia malæ
 libertatis, quando scilicet vnusquisque facere delectatur, quod*

FORMVLA VIVENDI

sibi propria voluntas suadet; quam communiter diabolus quodam quasi hæreditario iure facile sibi seruire cogit. Ecce quod homo summe diligit & appetit, hoc summe sibi perniciosum est, propriam scilicet adimplere uoluntatem, ut nemo ei dicere possit, cur sic facis, aut, ab illis abstineto etc. quia hac libertate omnibusq; viciis exponitur.

quid sit secundum carnem viuere. Cap. iiii.

VNde Apostolus ait: Si secundum carnem vixeritis, moriemini, Vbi sic dicit beatus Augustinus: Ille secundum carnem uiuit, qui secundum seipsum uiuit, id est, pergit quo uult, dormit quando uult, & quamdiu uult, loquitur quicquid uult, manducat & bibit quando uult, & quantum uult, ridet, iocatur, ociatur prout uult, occupatur quando uult, & in quibus uult, quicquid naribus suauē est quærit, quicquid auribus blandum, quicquid oculis delectabile, quicquid corpori suo iocundum exercet & prosequitur, Delectatur in uestimentis curiosis & epulis splendidis & domibus gloriosis. quid multa? Omnia desideria carnis suæ exquirat, & perficit sicut uult & quando uult. qui sic uiuit, absq; omni dubio æterna morte morietur, ubi nunquam quicquam habebit ex his quæ uult, sicut exemplificat dominus in euangelio de diuite epulone, qui hic omnia ad nutum habuit prout uoluit, sed postea vnā guttam aquæ obtinere non potuit pro refrigerio linguæ suæ in tanta pœnalitate constitutus, in qua adhuc est vsq; hodie & in æternum manebit, nec unquam gutta illa ei dabitur, sed ingiter peius habebit. Ecce uenerabilis domine, q̄ insensati sunt, qui hic de mala libertate gloriantur, non volentes submittere collum suum iugo Christi, qui dixit: Discite a me, quia mis-

eis sum & humilis corde, Tollite iugum meum super uos, & inuenietis requiem animabus uestris.

Cū quibus conuersari debet canonicus secularis. Ca. iiii.

Igitur pensate diligenter statū conscientie uestrae, quomodo uixistis, & quomodo quotidie uiuatis, & quales sunt cū quibus conuersamini: quia ex hoc magna dependet portio salutis uestrae. Dicit namq̄ spiritus sanctus, spiritus utiq̄ ueritatis qui neminē fallit, per os prophetæ: Cum sancto sanctus eris, & cū uiro innocente innocens eris. Et cū electo electus eris, & cū peruerso peruersus eris. Vbi dicit glossa, Ex cōiuctu mores formantur. Nā qui tangit picem, inquinatur ab ea. Et qui terit herbā odoriferā, percipit suauitatem eius. Quia reuera uita humana, non est ludus puerorum, Ecce ut planē loquar uobis, quia presbyter & canonicus estis, non licet nisi cū spiritualibus conuersari, quia de elemosynis uiuatis, & ideo omnino debetis uos aptare ut sitis dignus & gratus mediator inter deū & homines. Hoc enim clericus sonat quasi de hoc seculo acceptus & sortis dñi mancipatus. Igitur cum deo & spiritualibus uiris erit conuersatio uestra, si recte uiuere uultis. Itē nō sufficit quā litercumq̄ uiuere, sed sicut canonicus, id est, regularis. Canon enim dicitur regula, inde canonicus, id est, regularis. Dicitur autem regula quia regit, & secundum quam aliquis bene regulatur ac dirigitur.

Qui nō uult regi & dirigi, non est canonicus. Ca. v.

Igitur qui non uult regi nec etiā dirigi, ipse nō est canonicus. Si autē non est canonicus, tunc corā deo nō potest leuare fructus praebedae, cuius titulū falso nomine possidet. Quod si leuauerit, peccat, & ad restitutionē coram deo tes-

FORMULA VIVENDI

netur. Et si restituere non ualet, tunc diuina iustitia ipsum æternę seruituti adiudicabit, si in hac uita, dum adhuc tempus habet, condignam pœnitentiã non egerit. Hoc omnibus modis est tenendũ, q̄ impossibile est, q̄ unus quadrãs iniuste leuatus apud deum sit in obliuione, sicut aperte euangelium dicit: Si uadas cum aduersario tuo in uia, cõpone te cũ illo, ne forte tradat te iudici, & iudex exactori, & exactor mittat te in carcerem. Amen dico tibi, non exhibis inde, donec vltimũ quadrantem reddas. Vere hoc est formidabile uerbum cunctis qui lenãt grandes redditus ecclesiarũ iniuste. Aut si iuste lenãt, si tunc diligenter nõ student orare, & alia debita ecclesiastica facere prout tenentur. Vos autẽ uenerabilis dñe, qui spiritu dei tactus, non dissolute, sed canonice uiuere uultis, supradictũ Psalmistę uerbũ in principio positum, diligenter aduertite, scilicet, Sic psalmũ dicam nomini tuo in seculũ seculi, ut reddam uota mea de die in diem. Faciant alii quicquid uelint, uos iugiter ruminare huius uersiculi efficaciam, & utinã in tantũ uobis familiaris iste uersiculus fiat & dulcescat, ut quoties campanę sonitum auditis, deuote eum submurmuretis, dicendo sic, Psalmum dicam nomini tuo. Hoc enim suaue colloquium inter deum & animam deuotam non in uacuum transibit, sed magnam gratiam reportabit. Potest etiam iste uersiculus, secundum quosdam expositores sic ordinari, Retrograde enim legatur in construendo, uidelicet, Sic reddam uota mea de die in diem, id est, per singulos dies, ut psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi, id est, merear te laudare in æternum. Et hic sensus est planior quàm primus, uterq̄ tamen bonus.

Quilibet canonicus aut uicarius primo debet intentionem suam dirigere ad dñm deum. Ca. vi.

PRO cuius uersiculi maiori explanatione quantum ad propositum est aduertendum, quod duo possunt in eo cōsiderari, quæ cuilibet canonico bonæ uolūtatis, aut uicario, siue parochialis ecclesię rectori, imo uniuersū spirituali uiro ac bonæ uolūtatis Christiano sunt præcipue necessaria, cuilibet secundū proportionē status sui. Primū est directio intentionis, secundū exequutio operis. Igitur loquēdo secundū propositū nostrum, dicimus quod quilibet canonicus aut uicarius primo debet intentionem suā dirigere ad dñm deum, ut quicquid facit, ad gloriā dei ordinet, & hoc notatur, cū dicitur, Psalmum dicā nomini tuo. Plures nāq̃ psallunt & bona opera faciunt, nō ad dei gloriā, sed ad suam, quærentes laudem ab hominibus aut lucrum temporale. Hi tales non soluant uota sua, sed furantur, quia illi cui debent, subtrahunt fallaciter, & sibiipsis reseruant, licet inutiliter, quia se quærent, & non dei honorem. Sed uerus Christianus psalmū dicit nomini domini, non suo, quia considerat q̃ ex se nihil est, & ideo domino totum tribuit, dicens: Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriā. quicquid enim sumus, & quicquid habemus tu largiris, sine te ad statim in nihilum redigeremur. Tu sine intermissione aspicias nos, & nunquam obliuisceris creaturarum tuarum, & quia à te est totum nostrum esse & posse, & scire & quicquid habemus. Ideo merito tibi à nobis debetur omnis laus, honor, uirtus & gloria & gratiarum actio nunc & in seculum seculi, id est, in æternum. Vbi dicit sanctus Thomas in prima parte Summæ,

quod deus est in creaturis non sicut calor in aqua, sed sicut sol in aere, quia remota aqua ab igne, adhuc manet ad tempus aqua calida, sed remoto sole ab aere, statim aer tenebrescit, nec quicquam luminositatis remanet: sic deus, si non continuo creaturam administraret, statim omnis creatura esse desineret. Et ergo merito uniuersa creatura debet esse parata iugiter ad obediendum suo creatori, sine quo nec ad momentum esse potest. Et haec est principalis causa et primaria, quare deo soli debetur honor et gloria, quia ipse est à nullo, sed omnia ab ipso sunt.

quilibet canonicus aut uicarius debet aduertere quibus et qualibus debitor sit iuxta uocationem suam, et hoc, ad quod tenetur, debet ope implere. Ca. vii.

Haec autem contemplatio iocunda in libro creaturarum in immensum extendi potest, nec doctore opus habet, quia quasi uolenter ingerit se humanis sensibus, ita ut in excusabilis sit omnis homo. Vnde dicitur in Iob: Interrogam meta terrae, et docebunt te. Hinc secundum Apostolum: quaecumque facimus, siue comedamus, siue bibamus, siue aliud quodcumque faciamus, omnia quidem ad dei gloriam faciamus. Hoc autem nobis est utile, non ei, quia nullius eget. Secundo etiam quilibet canonicus aut uicarius debet diligenter aduertere, quibus et qualibus debitor sit iuxta uocationem suam, et hoc diligenter opere adimplere ad quod tenetur prout melius poterit, quia sibi non sufficit generalis quaedam bona uoluntas, sine operis executione, sicut dicit dominus in euangelio: Non omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum caelorum, sed qui facit uoluntatem patris mei. Et iterum: Qui custodit mandata mea et seruat ea, hic est qui diligit me. Est autem dei man-

datum, ut reddamus omnibus debita. Est autem quilibet canonicus triplex debitor, scilicet deo, sibi, & proximo, de quibus multa scripta in sanctis libris reperiuntur. Sed quantum ad praesens sufficit arbitramur, quod omnibus legaliter satisfaciat, si diuinum officium debite persoluit. Si autem aliquid ultra facit, illud supererogationis est, & hoc iam quod dicimus, uocatur debitum ecclesiasticum, sed si aliunde se obligauerit ad partem, ad quam eum ecclesia non astringit, hoc uocatur debitum personale, ad hoc etiam tenetur, si licitum fuerit & honestum.

Valde multa ad hoc requiruntur, quod aliquis rite officium diuinum persoluat, & quod aliquis dignus habeatur diuinis interesse. Cap. viii.

Igitur tota intentio debet ad hoc tendere, ut officium ecclesiasticum rite persoluat. Et hoc tangitur in secunda particula praedicti uersiculi. s. Reddam uota mea de die in diem. Quae uerba multa includunt, quia ualde multa requiruntur ad hoc, quod aliquis rite diuinum officium persoluat. Sicut & iam vulgariter dicitur, quod plura necessaria sunt pauperi antequam diues fiat, etiam plura necessaria sunt unicuique homini antequam dignus habeatur diuinis interesse mysteriis, etiam beatissimis angelis pauendis. Hoc ideo sancti concorditer dicunt, quia est ultra hominem diuina tractare, imo ultra omnem creaturam. Et ideo diuinum officium iniungitur ecclesiae ministris, & praecipue episcopis & presbyteris qui ab hoc Hierarchi dicuntur, id est, sacri principes diuinorum mysteriorum. Alii ministri, quia his sociantur, & ad tam etiam pauenda sacramenta subserviunt sedule omni sanctitate & puritate fulgere debent, ut dicit beatus Augustinus, Contemmini quid sit sancto populo dei praesse, & considerate quale sit, sacramentis diuinis

insistere. Altario placere debent qui de altario uiuant. Et Episcopus, instruendo ordinandos, dicit q̄ cū magno timore est ad sacros ordines procedendū atq̄ prouidendū, ut cœlestis sapientia, probi mores, & diuturna iustitię obseruatio ad id electos commendet. Ecce uenerabilis dñe, qualia sunt uota, & qualia esse debent quæ reddere oporteret de die in diem quemlibet ecclesiasticum. De his beatus Gregorius pulcherrimum librū scripsit, quem omnino suadeo sapius legatis, scilicet Pastorale, in quo inuenietis ultra q̄ dicere ualeo, cūcta saluti uestræ necessaria. Summa nanq̄ discretionē singulis (iuxta qđ expedit) salutes largitur doctrinas.

Si aliqua de antiquis obseruatiis ecclesię sunt collapsa, potest canonicus laborare pro reformatione eorū, uel ī domo propria supplere illa p̄ alia exercitia spūalia. Ca. ix.

DE quotidiano autem exercitio specialiter nihil scribere possum, nisi quod iuxta laudabilē uestræ ecclesię consuetudinē uos regatis in horis nocturnis pariter et diurnis. Quod si aliqua de antiquis obseruatiis collapsa sunt, potestis quantū gratia uos adiuuerit laborare pro reformatione eorundē. Si audire alii noluerint, tunc quantū ad uestrā personā attinet poteritis in domo propria illa supplere per alia exercitia spūalia, iuxta consilium discreti uiri.

De regula canonicorum secularium, quæ in quibusdam ecclesiis habetur. Cap. x.

Habetur etiam in quibusdam collegiis regula quædam canonicorum ualde bona, olim in concilio Aquensi edita, & collecta ex dictis sanctorum. Sed nullum scio collegium hodie, in quo ita seruetur sicut in ea scriptum est. Et propter hoc quidam dicunt q̄ abolita sit. Forte hoc uerū

est quo ad aliqua, scilicet refectoriū, dormitoriū, & similia
positiua, sed quo alia quæ sunt iuris diuini stabilis est et ma-
net in suum. Ratio autem quare tam salubris regula abolita
fit, supra dictum est, quia pauci sunt, qui submittere volunt
cervices suas iugo disciplinae, sed omnes libertatē affectant.
qui hanc formulam studiosè seruauerint, etiam in se-
culo manentes, religiosam vitam ducere
possunt. Cap. xi.

VOS autem venerabiles dñi, qui per viam illam ince-
dere vultis quæ arcta est, et ad vitam ducit, per quā
pauci ambulant, diligēter eidem regulæ mores vestros con-
formate, quia optima est ex elegantissimis sanctorum doctri-
nis cōposita, & ita discrete procedit, ut cuiuslibet bonæ volun-
tatis uiro bene sit portabilis. Et quia forte nōnulli sunt vobi-
scum qui libros istos, aut non habent, aut propter paupertas-
tem sibi procurare nō valent. Igitur ne illis charitas nostra
desit, aliqua hic annotare breuiter ex eisdem & aliis deuot-
is libris intendimus, per quæ suam cōuersationem regulare
possint, ut coram deo & hominibus in sanctitate proficiant.
quod si studiosè hæc obseruauerint, absq; dubio etiam in se-
culo manentes, religiosam uitam ducere possunt. Hoc au-
tem præmittendum est, q̄ secundum diuersas temporum uis-
ces, diuersi modi viuendi in clero fuisse narrantur, de quib-
us Gratianus in Decretis plura collegit; præcipue in cap.
xii. quæstione prima & aliis locis multis. In primitiua siquē-
dem ecclesia nullus ad clericatum aut sacros ordines ad-
mittebatur, nisi magna sanctitate cæteros antecederet os-
tendens, a cōuersatione laicali segregatus, summaq; religio-
sitate præfulgens. Nam tanta crudelitate & sæuitia pas-

gani tunc fidem persequerentur, ut præesse nemo vellet nisi valde perfectus, quia teste beato Gregorio: quicumque erat prior in dignitate, prior traheretur ad martyrium. Stetit autem hoc tempus annis penè trecentis, usque ad Syluestrum et Constantinum magnum, in quo penè nullus honor et reuerentia fidelibus defereretur, quia tunc erat apud vulgares scandalosum esse Christianum, sed postquam Constantinus magnus et alii principes templa idolorum subuerterunt et baptismum susceperunt cœpit Christianum nomen in gloria esse apud communem populum, et prohibita fuerunt occasiones fidelium, unde tunc fides maxime creuit. Idem autem Imperator volens ecclesiasticos in honore esse maximas possessiones ecclesie contulit, unde clerici et pauperes sustentarentur, quatenus commodius diuinis interesse possent, et pro communi populo diligentius orarent. Similiter et alii principes in diuersis locis fecerunt, et extunc ecclesiastici ab his operibus vacare ceperunt, et sedule diuinis insistere viuentes de elemosynis fidelium. Videntes autem sancti patres quod grandis conflueret multitudo, et quod sine aliquo utili labore et occupatione cohabitare non possent, ecclesiasticum officium regulas varias et diuersos viuendi modos insituerunt, unusquisque prout spiritus sanctus illi dabat. Nam beatus Hieronymus diuinum officium ordinauit. Ambrosius hymnos et cantum superaddidit. Pachomius, Basilius, Augustinus, et alii regulas ediderunt. Maxima quoque tunc sanctorum heremitarum et monachorum multitudo extitit. Fuitque tunc vix aliqua differentia inter religiosos et clerum, quia nondum erat ista solennis professio instituta, quae hodie in monasteriis frequentatur. Verum successu temporis et charitate frigescente hæc generalis sanctitas

valde cepit declinare singulis abuentibus post concupiscentias suas, in tantum quod cepit diuisio apparere inter ecclesiasticos. Ita quod quidam nominabant se canonicos, quidam monachos preteritu cuius magna superbia et auaritia in clero sarrexit. De quibus Gregorius saepe mentionem facit in dictis suis, et alii. Huic autem pestiferæ abusioni sancti patres occurrere volentes, et clerum ad pristinum statum prouocare cupientes, regulam quædam canonicorum in concilio Aquensi tempore Ludouici Imperatoris magno cum moderamine ex antiquorum dictis collegerunt, precipientes, ut qui in monasteriis vivere monachico more non vellent, huius regulæ institutis omni conscientię securitate se tradere possent. Sed rursu ab hac sancta regula ita desperabiliter ecclesiastici nunc defecerunt, ut vix aut nullo modo possibile sit, quod vnquam reduci possint, impleturque hodie illud propheticum: Et erit sicut populus, sic et sacerdos.

Canonicis et vicariis bonæ voluntatis malitia huius temporis obesse non potest, faciant melius quod possunt, et solite ambulent cum deo suo et salui erunt. Cap. xii.

VERUM qui bonæ uoluntatis sunt, illis malitia temporis obesse non potest. Faciant melius quam possunt et solite ambulent, cum deo et salui erunt, quod ut facilius possint, septem solitudines, circa quas bonæ uoluntatis occupare se debet, aduertent.

De debita exterioris hominis compositione tam in loquendo quam comedendo. Cap. xiii.

SOLICITUDO igitur prima bonæ voluntatis ad hoc tendere debet, ut exteriorē hominē debite componat, tam in loquendo quam comedendo, bibendo, ambulando, etc. quatenus qui cumque mores ipsius considerat, edificetur et dicat: Ille est disciplinatus vir et utilis in officio ecclesiastico, quia omnes

sanctam vitam in eo vident. Hæc autem compositio morum inter simplices & mundanæ vitæ homines maxime est necessaria, quia facillime scandalizantur, quâdo uel parum clerici ad libertatem extrinsecam declinant. Ecôtra autem, quæ videt eos mature incedere, et timore cõuersari in omni castitate et sobrietate, tunc maxime edificatur et veneratur eos. De sobria mēsa et cibis simplicibus, mediocribusq̃. Cap. xiiii.

Sit igitur mensa frugalis, de cibis simplicibus, non nimis delicatis, nec nimis grossis, sed medie temperatis, quia hoc expedit ad sanitatem corporis.

De Ieiuniis temperatis.

Cap. xv.

Ieiunia sic temperare studeat, ut non lasciuat, nec etiam deficiat in seruitio domini. Hoc namq̃ tentator omnino nititur persuadere, ut aut nimis homo repleat uentrem, aut etiam indiscrete abstineat, sed medium est tenendum.

De habitu.

Cap. xvi.

Sit habitus humilis, non nimis vilis nec nimis pretiosus, sed mediocriter honestus sine omni curiositate, longus & amplus, ne forma corporis more secularium appareat foris. Potest autē duplicē vestitū seruus Christi habere, vnum meliōre pro diebus festiuis, aliū deteriore pro diebus feriatis. Color autem sit niger, vel griseus, uel etiã blaius, sed non sanguineus aut subuiridis ut non dicatur ei, quod diabolus improperauit cuidam: Si plus posses, plus faceres.

De loquutione.

Cap. xvii.

Sint verba pauca, rationabilia & utilia, non vana, non otiosa, non superflua, non risoria, non detractoria, non scurrilia, non maledica, non inuerecunda, non litigiosa, non clamorosa, sed suauia, religiosa & gratiosa, ut dicit Salomō:

Sapiens in verbis seipsum amabilem facit, gratia autem suorum effundetur. Item: Verbum dulce multiplicat amicos, sermo autē durus suscitāt furorem. Item Hieronymus: Beata lingua est, quæ nō nouit, nisi de diuinis sermonē texere. Verū non hæc sic sunt intelligenda quasi nūquā sit licitum uti verbis iucundis & solatiofis, quia secundum omnes morales, Vir sapiens & timoratus pro loco & tempore potest uirtuose aliquando rigorem remittere, & hoc maxime pertinet ad uerba iucunda, in quibus hæc debent omnino uitari, ut scilicet non sint inhonestæ, nociua aut detractoria. Et hæc remissio debet fieri, quando omnia seriosa sunt persoluta loco & tempore debito, & cum talibus personis, quæ ex hoc non scandalizantur, & tali intentione, ut hac recreatione fortius ualeat ad seriosa uirtutis opera redire. Exemplum horum legitur de sancto Iohanne Euangelista, & de sancto Antonio, quorum hæc sententia est, quæ expedit aliquando contemplationem intermittere propter infirmitatem naturæ, ut postea melius ad spiritualia uidentia animus redire ualeat, sicut arcus distentus fortius iaculum proicit, quæ qui sine intermissione tensus tenetur, unde Augustinus dicit: Volo tandem ut tibi parcas, Nam sapientem decet interdum remittere mentis aciem rebus agendis intentam.

Medium semper est tenendum. Cap. xviii.

ET sicut supra dictū est de ieiunio, sic & hic de hoc solatio uirtuoso, dici potest, quod diabolus nititur homini ludere ad duo extrema, scilicet ut sic feruēter bonis operibus insistat, quatenus totaliter inutilis fiat, uel quod sine intermissione ludis ac solacijs uacet, & alia bona opera negligat.

Sed mediū est tenēdū, & hæc regula optima est, & vbiq; applicāda, quia uirtus in medio cōsistit. Iuxta illud: Ne quid nimis, ne quid minus. Mediū tenuere beati. Et teste bto Bernardo: Discretiō ē auriga uirtutū, sine qua uirtutes sūt uitia.

De reformatione interioris hominis. Cap. xix.

Sollicitudo secūda bonæ uoluntatis ad hoc tendere debet, ut etiā interiorē hominē reformare studeat, ut scilicet uelit quæ deus uult eū uelle, sciat quæ uult eū deus scire, & recogitet siue memoretur quæ uult eū deus cogitare. Et hic est maior labor, neq; unius diei, sed qui nunquā incipit, nunquā perueniet. Igitur inuocato diuino auxilio totaliter nos propter imminentē talem necessitatē ad hoc opus præcingamus. Magni nāq; meriti est huic negotio insudarē, quāuis nō pro voto id ipsum acquiratur quod intenditur. Sciendum est igitur, q̄ internus noster homo triplici morbo est infectus, id est, tria semper cōcupiscit, quæ semper debet spernere. Et hic oritur omnis illa difficultas proficiendī in uirtutibus, quā boni uiri sentiūt, etiā vsq; ad mortē qdā maius, qdā minus. Hoc est quod dicit beatus Paulus: Video aliam legem in mēbris meis repugnantē legi mentis meę. De bello legis dei cōtra legē diaboli in vno homine. Ca. xx.

Ecce bellum mirabile in homine, unū contra unū. Lex dei contra legē diaboli. Lex dei dicit: Cōtemne omne quod est in mundo & adhære præceptis dñi creatoris tui. Cōtra lex diaboli dicit: Nihil sit tibi curę de inuisibilibus, sed stude delicias corporis tui habere, & honorē huius mundi, & diuicias ad omnē copiam. Iterum lex dei dicit. Cane ne audias eam, sed mihi obtempera, quia omne quod est in mūdo, vanū est, nec mundus te iuuare poterit nec seipsum.

Contra lex diaboli dicit: Ne permittas te decipi, quia omnia gravia sunt: ego autem habeo tria quae tibi sunt utilia valde et delectabilia, scilicet omnia concupiscibilia carnis, et oculorum tuorum, et pompam huius seculi, exerce te in istis et felix eris.

De triplici concupiscentia. Cap. xxi.

EX hac triplici radice oritur omne malum, et ideo primus labor hic debet inchoari, ut haec triplex concupiscentia carnis, videlicet oculorum et vanitatis quod est superbia vitae, non quidem radicitus extirpetur, quod est impossibile, sed concutatur, ne herbam peccati germinet: sicut videmus quod vis quae frequenter pedibus teritur, non producit graminum, quae radice intus habeat, sed si non calcatur, tunc statim virescit. Sic anima quae semper exercetur in via mandatorum dei non producit mala opera, quae inclinationem malam intus adhuc habeat, sed si tepescit ab operibus bonis, tunc concupiscentia mala quae intus dormiuit, euigilat, et in opus praevarum foras erumpit.

De elongatione ab occasionibus concupiscentiarum. Cap. xxii.

Igitur studiose praecavendum est, si homo ad internam pacem cupit peruenire, quod elonget se ab omnibus occasionibus, quae has concupiscentias solent prouocare, sicut boni religiosi faciunt, qui per castitatem et ieiunia et disciplinas et uigilias ac labores quotidianos mortificant concupiscentias carnis, et maxime fugiendo otium et familiaritates et colloquia mulierum et per paupertatem uoluntariam mortificant concupiscentias oculorum, per obedientiam et subiectionem mortificant appetitum superbe inclinationis huius seculi cui proxima est occasio omnium peccatorum quae dicitur libertas secularis, quae nullo iugo disciplinae uult subdi, Contra insidias vitiorum,

FORMVLA VIVENDI

quod periculosissimū est, sicut aperte apparet de milite in-
sano & fatuo, qui cū aliū percutere non potest, insuper nec
sibi ipsi providere vult, ut armis se munit contra hostium
tela, huic nihil restat, nisi mors acerba & finis sine honore.
Sic omnis homo (qui in uia dei uult ambulare secundū pro-
priā uoluntatē & nō praeuēt sibi ab occasionibus peccato-
rum) periclitabitur. Et datur exemplū de Dauid, qui idcirco
in adulteriū cecidit, eo q̄ oculos non custodiuit, & in nume-
ratione populi similiter grauius deliquit, q̄a informari no-
luit. Si in his tātus propheta cecidit, quid nobis faciēdū est,
nisi ut tota diligētia custodiamus corda et corpora nostra?
Similia multa de aliis legūtur. Pax igitur cordis, tūc acqui-
ritur, quādo mens gratia fortificata uitiosam inclinationem
compescit, ne malū quod cupit, possit perficere. Non autem
potest homo ex propriis uiribus & de communi gratia,
internum bellum penitus sedare, ut nunquā malas incina-
tiones aut immissiones sentiat, sed potest in tantum profice-
re, q̄ huiusmodi leuissime vincat. Et datur exemplum de
principe aliquo mediocri, qui etsi nō potest hostes suos ex-
pellere de patria sua, potest tamen eos ligare, captiuare aut
humiliare, in tantum q̄ nunquam sine suo consensu aliquod
dominium aut tyrannidem in ea exerceant. Hinc dicit bea-
tus Paulus, quod non debeat peccatum regnare in mortali
corpore nostro, quasi dicat: Et si non potestis facere ut nō
sit, tamen facere potestis ut non regnet.

De duplici remedio contra peccatum. Cap. xxiii.

Ecce duplex remediū contra peccatū: vnū, ut se elon-
get homo bonę uoluntatis ab occasionibus peccatorum;
Aliud ut continue & feruide operibus bonis insisiat.

quòd homo regulam uiuendi sibi eligat iuxta suæ naturæ et sui status congruentiã. Cap. xxiii.

Sollicitudo tertia bonæ uoluntatis debet esse, ut ex prædictis duobus, scilicet ex debita cõpositione exteriorũ morum, & interno exercitio spiritualis deuotionis aliquã sibi regulã uiuendi eliceat, iuxta sui status & naturæ congruentiã, quã regulã uniformiter obseruet, & in ea usq; in finem laudabiliter perseueret. Hoc nãq; est omniũ sanctorũ patrũ consiliũ, cuius etiam exemplum in omnibus penè quæ sub coelo sunt, uidemus. Omnia nãq; habent naturã, & modum & consuetudinẽ & ordinem, sicut patet in sole, luna, stellis, plantis, bestiis, & aliis (quæ secundũ naturam sunt) uniuersis q̄ pulchre q̄ ordinate, q̄ perseueranter & uniformiter cuncta procedũt & redeunt, currũt & recurrũt, crescunt & decrescunt. In solis aut̄ humanis moribus irregularitas cernitur, & quia etiã nec ex natura, nec ex industria habet homo, ut suos actus regulare meritorie possit, sed ex dei gratia, ideo confidere sibi nullatenus debet, neq; sibi ascribere si aliquid boni fecerit, debet tamen facere quod in se est, ut tota natura & industria gratiæ cooperetur ne uacua in se maneat, Igitur natura p̄ gratiã nobilitata initium est bonæ uitæ. Hanc communiter dicunt sancti patres, bonam uoluntatem. Voluntas nanque dicitur totus homo, propter imperium quod habet super cæteras uires, & ideo in ea ponitur totũ pòdus meriti et demeriti. Si homo consentit bono, meretur: si malo, demeretur. Si bono cooperatur, amplius meretur: si malo, amplius demeretur. Ex quibus patet, q̄ homo bonæ uoluntatis potest iugiter mereri, q̄ diu est in statu uitæ. Ratio est q̄ potest actualiter bono cõsentire,

aut in bona occupatione se tenere. Hoc autē fit, quādo regulariter viuēdo omnia opa sua ordinat ad gloriā dei, sic aut aliter dicendo : Iam uolo dormire uel comedere uel hoc uel aliud facere tali intētione, sicut hoc merito verus Christianus facere debet. Et cupio in omnibus placere deo. Exēplum huius datur de bonis religiosis, de quibus firma sententia est, q̄ sine intermissione merētur, quia semper sunt in obediētia aliqua, quāuis non laborēt uel orent cōtinue, quia nec hoc regula præcipit, sed quia se cōformant intentioni regulæ. Igitur siue regula præcipiat siue cōsulat, aut laborandum, aut quiescēdum, semper sunt in obedientia. Quare tam quiescendo q̄ laborādo merētur, quia utrunq̄ ad virtutem pertinet, secundū q̄ hoc spiritus sanctus fieri mandauit, iuxta hāc formam quilibet ecclesiasticus vir, siue pastor fuerit parochialis ecclesiæ siue canonicus, siue vicarius ecclesiæ collegiatę, aut alter qualiscumq̄ abstractę uitæ de patrimonio uiuens, potest sibi legem statuere sanctorū regulis cōformem, et secundū illam vniformiter uiuere, sicut uiuūt religiosi secundum regulas suas, iuxta consiliū discreti uiri, in spiritualibus experti. Hoc modo cunctæ religiones inchoatæ fuerunt. Vnde dicit beatus Bernardus: qui uult bene uiuere, studeat unū diem bene instituire, deinde adiungat secundū, deinde tertium, et sic de singulis, donec paulatim ad bonam consuetudinem ueniat. Bona autem cōsuetudo, fortitudinem subministrabit, qua acquisita, efficitur homo naturaliter uirtuosus, quia usus est altera natura. Ita fiet quod primo fiat intolerabile per continuationem efficitur suaue et quasi naturale, dummodo à cæptis nō desistat. Qui autem uariis exercitiis naturam suam distemperat, nunc illud nunc aliud gustādo,

nunq̄

nunq̄ erit homo solidæ sanctitatis, sed uagus & profugus super terram, sibi & aliis onerosus, & utilis nulli. Vnde dicit Helinandus, q̄ bene uiuere, est uniformiter uiuere.

quod homo suâ doctrinam ad practicâ ponat. Ca. xxv.
Solicitudo quarta bonæ uoluntatis esse debet, ut postq̄ se est diligenter informata, quid sibi expediat & quid non, statim illud quod suæ naturæ & suo statui conueniēs est, ad practicâ ponat, sicut Sapiens ait: quodcumq̄ potest manus tua, instanter operare. Multi nãq̄ decepti sunt hac tentatione, dicentes: Quid habes festinare, sufficit tibi uiuere, sicut ceteri uiuūt, propitius esto tibi. Contra hanc tepiditatē oportet fortiter dimicare unūquemq̄; qui in uia dei nult proficere. Qui autem tepidus est, ad charitatis augmentum non perueniet, sed si quid habet, hoc ipsum perdet, unde dicitur talibus per increpationem illud Nasonis: Militiæ species amor est, discedite segnes. Ut autem aliquid exemplaris bonæ uitæ nouelli canonici habeant, dictariū quoddã breue hic adnotauimus, quod nihilominus in aliis deuotis libris & authenticis regulis plenius reperitur. Protestamur quoq̄ nullū præiudiciū p̄ hoc uelle nos offerre, aliis diuersis uiuēdi modis perfectioribus quasi securū esset ab alioris uitæ institutis ac regula ad hęc minima descēdere, sed his qui adhuc instituēdi sunt, ista quæ exigua obesse nō putamus.

De dilectione dei & proximi. Cap. xxvi.

IN primis igitur, secundum consilium beati Augustini, diligatur dñs deus super omnia, & proximus infra deum, & ad deum, & propter deum. Et ex ista dilectione & propter conseruandam & augendam hanc dilectionē omnia alia exercitia fiāt tam spiritualia q̄ corporalia. Deinde

FORMVLA VIVENDI

Inuocato diuino auxilio, dicat hæc aut similia verba in oratione: Dñe qui me ex nihilo creasti, & vsq; in hâc horâ perduxisti, tibi gratias ago, rogans vt omnia præterita peccata mea deleas, & deinceps à peccatis præserues, vt reliquû tempus vitæ meæ tibi ualeam plene dedicare.

De confessione. Cap. xxvii.

ET quia teste Augustino, initiû bonorum est confessio malorû. Ideo quilibet placere deo cupiens, studeat diligenter ad minus semel præteritâ vitâ discutere, & omnia integre cõfiteri, de quibus eû consciëntia remordet, quatenus securitate adeptâ, aîa quietior existat. quòd si ex toto vna vice nõ possit se plene recolligere, tûc paulatim potest hoc supplere p̄ t̄pus subsequens, donec serenitas oriatur i corde. De proposito obseruâdi formâ uiuendi conceptâ. Ca. xxviii.

SEPE igitur concepta potest hanc professionem facere. In oratione sua, Misericordissime dñe suscipe me ad gratiam tuâ, & à malis uniuersis præserua, vt bonum propositum quod dedisti, usq; in finē meritorie ualeam perducere. Propono nãq; hanc uiuendi formâ obseruare quantû infirmitas mea mihi permittit, quatenus iuxta consiliû, sanctorum patrû, in statu gratiæ tuæ iugiter inueniat siue dormiam siue uigilẽ, siue comedam, siue bibã, siue laborẽ, siue quiescam, siue aliud quodcunq; faciã, Ita tamen q; si hûc uiuendi modû in parte uel in toto dimittã, nõ uolo alicuius criminis esse reus apud te, sed libere facere & libere dimittere prout placet. Si aut vult se voto obligare, tûc potest sic dicere: Promitto tibi dñe q; sic & sic uolo tibi seruire per hunc annû, uel duos, uel tres, uel omnibus diebus vitæ meæ, donec aliud melius inspires &c. sed hoc ego nõ confido q;

huiusmodi uotum leuiter emittat, nisi cum magna delibera-
 tione & praua experientia, quia quis sit maxime merito-
 rium, tamen in libertate ista qua communiter ecclesiastici
 nunc uiuunt, exceptis religiosi, uix est possibile q̄ continue
 vnus modus uiuendi à quoq̄ possit seruari, sicut apud religio-
 sios fieri solet. Verū faciat unusquisq; iuxta gratiā sibi
 desuper datā, qui parce seminat, parce & metet. Cōuertat
 se etiā toto corde ad beatam Virginem, & ad propriū an-
 gelum, & ad alios sanctos ad quos eum deuotio, magis in-
 clinat pro implorando auxilio cōtra spirituales nequitas,
 quia quando antiquus hostis percipit q̄ aliquis uult sibi à
 peccatis cauere & ad deum se conuertere, tunc fraudes
 multiplicat, sed qui in domino sperat, cuncta superat.

Qua hora surgendum sit. Cap. xxix.

Sollicitudo quinta quam habere debet homo bonæ uo-
 luntatis iuxta propositum nostrum, hoc est, ut secun-
 dum apostolicam doctrinam per singulos dies exhibeat cor-
 pus suum hostiam uiuentem, beneplacitum, rationabile ob-
 sequium suū, ut sicut seruiuit prius peccatis in immunditiā,
 sic iam studeat seruire iustitiæ in sanctificationem. Ad dei
 ergo gloriam taliter potest se instituire, q̄ sic dormitum
 eat de sero, ut euigilare assuescat de mane hora tertia, &
 surgens aliquid boni medetur, uidelicet de futuro iudicio,
 quomodo tunc omnes euigilaturi sumus. Deinde uestiendo
 se potest aliquid boni legere, Psalmum: Quid multiplicati
 sunt &c. aut aliud quod placet. Et si aliqua illusionem se me-
 minit pollutum, percutiat pectus suum cum proposito cons-
 fitendi, aspergendo se aqua benedicta, & sic ad oratorium
 uadat, & debitum suum soluat, sicut melius potest.

FORMVLA VIVENDI

De horis beatæ uirginis. Cap. xxx.

Solent cōmuniter deuoti ecclesiastici permiscere horas
beatæ uirginis Mariæ horis canonicis singulas singula-
tis. Per solutis ergo matutinis de beata Maria uirgine, si ali-
quod tēpus habet ante pulsū matutinarū de tēpore, potest
se spūaliter occupare in bonis meditationibus, de passione
dñi, qualē noctē agnus ille māsuetus pro nobis ptulit, &c.

De pulsū ad matutinas. Cap. xxxi.

Cū autē ad chorū pulsatur, statim exeat uenerabiliter
cū oī grauitate & alacritate, ne cū ultimis ueniat,
Quomodo homo se habere debeat in ingressu ec-
clesiæ & chori. Cap. xxxii.

Intrando ecclesiā se humiliet, quantū potest, dicens cū
publicano: Dñe, propitius esto mihi peccatori. Nō sum
dignus accedere. Et sic accedat reuerēter inclinādo se ad
altare & crucifixū, & maxime ad uenerabile sacramentū.
Tandē ad stallū suū ueniens, cogitet quare uenerit, & cōsi-
deret q̄ ad nihil aliud, q̄ ut in cōspectu sanctorū angelorū
psallat dño. Et ergo fabulationes omnino uitet & signa lu-
dicra, totusq; sit intētus his quæ tūc cātātur aut legūtur. Et
memor esse debet, q̄ nō solū debitor est ad uerba distincte
pronūtiāda uel audiēda, sed etiā tenetur facere debitā dili-
gentiā ad intelligētiā & aduertētiā eorū quæ proferūtur.

De distractione mentis. Cap. xxxiii.

Insuper & præcauere debet, ne distrahatur, ita q̄ totū
propositum suū sit, uelle totaliter se occupare cum diui-
nis, & si tunc distractio interuenerit, excusatur. Et q̄ cito
deprehendit se alienatum, statim recurrat toties quoties.
Finitis matutinis gratias agit deo, ascribēdo ei, si quid be-

ne fecerit, & de negligentis veniam petat. Et si tempus patitur, potest domum ire pro necessitatibus suis, semper illud obseruando, vt silentium seruet, donec missam celebrauerit vel audierit, nisi forte loquendo pauca verba pro necessitate occurrente uel utilitate.

De prima.

Cap. xxxiiii.

ET deinde legat primam de beata Maria, præparando se ad primam diem in ecclesia persoluendam, sicut supra de matutinis. Si vero tunc capitulum tenetur, diligenter se obseruet, ne in verbis excedat semper inuocando spiritum sanctum, quia alias ibi citius peccatur, quam aliquod bonum agatur. Si tamen aiquid aperte contra deum, & iustitiam, & fraternam charitatem ibi dicitur, tunc benigne pro suo interesse, dicat, sibi talia non placere, dando rationem suauiter ne alii scandalizentur. Quomodo canonicus in capitulo se habere debeat. Ca. xxxv.

ET est notandum, quod diabolus maxime nititur in capitulis furorem suscitare ut missas subsequentes impedire possit. Quare videtur quod negocia contentiosa alio tempore tractentur, ne deuotio celebrantium impediatur. Post capitulum si potest habere confessorem, libenter confiteatur.

De preparatione ad missam.

Cap. xxxvi.

DEinde ad missam se præparet, siue celebrandam, siue audiendam prout secum dispositum fuerit. Et si celebraturus est, aut communicaturus, tunc in quantum potest, obliuiscatur omnium præteritorum, & ad deuotionem se summo studio applicet, ut dignum est, quatenus tanti sacramenti fructus deo sibi propitio efficaciter percipere mereatur. Sunt præterea diuersorum patrum scripta de venerabili sacramento, & missæ celebratione, quodcumque magis conuenit, hoc eligat,

De tertia, sexta, & nona. Cap. xxxvii.

AD Tertiam, ad Sextam, & ad Nonam, deinde iuxta ritum ecclesie sue similiter præparet se, sicut iam dictum est de Prima. Nec opus est hic plura documenta apponere pro uiris maturis, quæ & qualia pueris in scholis proponuntur, ne dominis uenerabilibus iniuriam facere uideamur. Sufficit meminisse illius Ambrosiani, hoc est, pulchritudinem uiuendi tenere conuenientiam cuius sexui & personæ reddere. Hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnem actionem accommodus, & illius Augustini. In omnibus motibus nostris nil fiat, quod cuiusquam offendat aspectum, sed quod nostram deceat sanctitatem.

De sobrietate prædii, & de benedictione mensæ. Ca. xxxviii.

Demum finitis diuinis, quando prædædi tempus aduenit, cum omni sobrietate & gratitudine cibum sumat, semper benedicite præmittendo flexis genibus, uel reuerenter stans. Eleemosynam aliquam corporalem (si facultas adest) faciat, similiter & spirituales, scilicet: De profundis cum collecta pro animabus in purgatorio detentis. Similiter pro afflictis et tribulatis aliquid potest breuiter mente tractare, prout dominus dederit.

De modo in comedendo. Cap. xxxix.

Modus in comedendo teneat, quem B. Bernardus describit, ut scilicet tractum cibum & potum sumat singulos morsellos bene masticando, quæ tunc dulcius sapit, nutrit melius & digeritur salubrius. Oïno memor sit sanctorum angelarum presentiam adesse, in quorum conspectu se reuerenter habere debet.

De lectione in mensa. Cap. xl.

Faciat etiam sibi aliquid legi de diuina scriptura, ut non sola fauce corporalem cibum sumat, & mens suo ser-

culo fraudetur. Si uero lectore nō habet, tūc ponat librū ante se, & q̄tū potest, legat pro habēda memoria spiritalium.

De conuiujs. Cap. xli.

Conuiuia, & hospites, & nundinas & dedicationes, & concursus hominum, studeat euitare, quia teste beato Hieronymo, Sunt quasi quædam catenæ uoluptatis, & qui talia diligit, Christo displicet. Si tamen hospites pauperes aut religiosos habuerit, aut uiros boni testimonij, qui eum à bono proposito non retrahant, laudabile est.

De alia abstinentia à carnibus, ouis & lacticijs. Ca. xlii.

Ter in qualibet septimana ecclesiæ ieiunijs, exceptis à carnibus potest abstinerere. Itē sextis ferijs à lacticijs, & ouis abstineat, nisi infirmitatis, aut alia causa rationabilis obsistat.

De gratijs factō prandio dicendis, & de dolendo propter excessum in cibo uel potu. Ca. xlii.

Facto prandio, gratias dicat, simul dolēdo si in modo à mēsurā excessit, quia secundū sententiā B. Augustini. Raro potest debita mēsurā seruari. Ait enim: Certo quotidie aduersus manducādi cōcupiscentiā & bibēdi, & quis est qui non rapitur aliquantulum extra metas necessitatis.

De dormiendo post prandium. Cap. xliiij.

Deinde potest pro recreatione quasi spaciando trāsire sine magno motu, quia hoc est sanū. Ecclesiastici enim qui uolunt solícite suum officiū exercere, non habent tempus pro grossis operibus faciendis. Et ergo debent se diligentius regere in dietis quotidianis, ne in diuino officio inhabiles fiant. Post hæc si naturæ suæ conuenit, potest parum quiescere, & maxime in æstate ne caput grauetur.

FORMULA VIVENDI

quid faciendum sit post dormitionem uel spaciatio-
nem usq; ad vespervas. Cap. xlv.

Reliquū tempus usq; ad vespervas potest libere expen-
dere, sicut placet, videlicet, scribendo, legendo, car-
pentādo, aut in hortulo aliqua plantādo, siue cū familia col-
loquēdo, de cura rei familiaris et necessariis domus, semper
illud obseruādo, ne cor nimiū elongetur à deo, q̄a alias diffi-
culter redibit in pristinā deuotionē. Si autem sentit se graua-
tum, tūc potest honesta colloquia & solatia admittere, sicut
supra dictum est. Cum autem vespertinū tempus aduenerit,
tūc pręparet se, sicut dictū est de aliis horis. Similiter de Cō-
pletoriis suo modo iuxta ritū, & morem ecclesię suę &c.

De Cœna.

Cap. xlvi.

Deniq; si cœnādū ē procedat, sicut dictū ē de prādio.
De collatione quando ieiūnatur. Cap. xlvii.

SI vero ieiunium extiterit tūc secundum consuetudinem
potest aliquid parum gustare, siue de speciebus, siue
de torta cum potu competenti.

Quod sobria sit cœna.

Cap. xlviii.

Semp tamē obseruādū est, q̄ cœna frugalis sit et sobria;
salioqn multa incōueniētia sentiet. Mirū est dicere, quos-
modo nōnulli de eleemosynis pauperū vētrē replent ultra q̄
digerere possunt. quod si gratis huiusmodi delitię darētur
forte simplex malū esset, scilicet corporis debilitatio. Nūc au-
tem animę grauamen accrescit, pro eo q̄ vix aliq; potest sa-
tisfacere pro eleemosynis, etiā si tātū extremū victū et vesti-
tum inde susciperet. quid ergo de iactura hac tā grādi tot
epularū et deliciarū. De hac sunt horrēdæ sentētię beati Hie-
ronymi et Bernardi: Verū quilibet onus suum portabit.

quod quidam post cœnam non loquuntur. Cap. xlix.

Completo deniq; die quorundam mos est, quod nihil post cœnam loquantur, sed ad oratorium festinât pro exercitiis spiritualibus, & hoc videtur satis perfectum, nec omnibus datum est, qui post facere, faciat.

Non est inconueniens post cœnam cum familia honeste recreari. Caput L.

Si autem honeste recreari voluerit cum familia non est inconueniens.

Antequâ ad lectum se ponat homo, colligat, quomodo diem expenderit, & de negligentis ueniâ petat. Cap. li.

Quo factô anteq; lectum petat, diligēter se recolligat, quomodo diem expenderit, de negligentis ueniam petendo, & si aliqua notabilia peccata (licet uenia e lia) inueniat se admisisse diligēter ascribat, ne obliuiscatur, ut in crastinum ea cōfiteatur. De bene autem gestis gratias agat, simul rogans deum, ut futuram noctem sibi salubrem, & in puritate & castitate, & sine omni demonum infestatione periculosa transire concedat, quatenus iteꝝ mane surgens, denuo ipsum cum omnibus sanctis laudare mereatur. Iacēs in lecto, aliquid boni cogitet, dōec obdormiat. Ca. lii.

Iacens etiam aliquid boni si uideat cogitare, donec simul cum sancta cogitatione obdormiat.

De perseuerantia in bono. Cap. liii.

Sollicitudo sexta timorati uiri iuxta formulam illam esse debet, pro perseuerantia in bono quod incepit, secundum illud saluatoris: qui perseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit. Vnde dicit B. Gregorius: In cassum bonum agitur, si ante uitę terminum deseratur, quia frustra velociter curs

rit qui priusquam ad metam venerit, deficit. Variis namque modis nititur antiquus hostis quemlibet impedire, ne bonum inchoet, sed multo amplius, ne inchoata consumet, sciens, quod sola perseverantia coronam meretur.

Vitandæ sunt occasiones reciduiandi. Cap. liiii.

Hinc apud religiosos (qui in schola virtutum quotidie versantur) poenalter inhibentur omnes occasiones reciduiandi, scilicet quod non debent cum personis secularibus conversari, etiam sub pretextu pietatis, quod non debent egredi sine notabili causa fores monasterii. Insuper et voluntarie magnas poenas sibi imponunt, si hac et alia transgrediantur. Professionem etiam solennem faciunt in conspectu ecclesie pro quadam conformacione omnium quæ in regula traduntur, quatenus uniuersi sciant, eos debitores omnium quæ in ea scripta sunt. Ecce quæ suspecti sunt habendi qui contrarium docere volunt, quod scilicet obseruatia regulares sint minus perfecta, propterea quia necessariis cogunt ad bonum, non enim vident quæ sit prona humana infirmitas ad malum etiam post votum. Sancti namque patres multiplices experientia edocti, huiusmodi regulas et statuta poenalia ex instinctu spiritus sancti ediderunt, ne filii eorum deinceps occasionem inuenirent redeundi ad vomitum. Vnde dicit beatus Hieronymus: Principium spiritualis operis si non sit matura provisio, solet subsequi quoddam carnale, dei templa, spiritus sancti vasa, nisi diligenti seruentur custodia, prosibula sunt.

De tentationibus.

Cap. lv.

Hæc quia ita sunt, summopere timendum est sæpe dictis canonicis aut vicariis, ne ab initio decipiatur propter vitæ libertatem. Tanto enim plures occasiones habet dia-

habes eos tētandi, quanto sunt magis indifferētes ad omnia. Si tanto periculo dimicant cū eo boni religiosi, qui summa custodia sunt præmuniti, quid putamus laboris habebūt, qui penē soli sunt cū eo conficturi: Verū non ista dicimus quasi soli religiosi securi sint et alii non, cū scriptū sit: Fidelis deus qui nō permittit suos tētari vltra q̄ sufferre possunt. Sed ad auisandū de magnitudine periculi, quia reuera vt cetera ta ceamus, plurimos vidimus deiectos astutia serpentis, quos bonum nimium spectabiles reddebat. Nec mirū, qui enim (vt plerunq; accidit) de via peccatorū cōuertitur ad statum pœnitentię, nec in schola virtutū exercetur, nec magistros idoneos habet, aut si habet, non omnino perfecte eos audit, & quotidie tot scandala & exempla mala ante oculos cernit, totq; circumuolantes spiritales nequitias patitur. Quid inq; mirum si talis faciliter relabatur in id quod deseruit. Multa igitur sollicitudine opus est pro perseuerantię dono, quicumque igitur præscriptā formulā aut aliā tenere voluerit, non putet id se suis viribus posse quantumcunq; etiam facilis appareat, sed ad dominum iugiter clamet, vt ipse det bonum initium, melius medium, & optimum finem, & si gratia ariserit, semper sit pauidus ne eam amittat.

Cum anima fugere incipit ad Iesum, statim irasci & seuire incipit inimicus. Cap. lvi.

Quia teste Augustino: Magnū est donū, quando delectat bonum, alioquin nisi diuina misericordia iugum alleuiauerit, importabile esset, Vnde Origenes: Ante q̄ sermo dei audiatur, non est tentatio uel tribulatio, sed vbi signum belli, prædicationis tuba ostendit, tribulationum pugna insurgit. Hoc autē quare sit, dicit beatus Augustinus

FORMVLA VIVENDI

Quia cum anima incipit confugere ad Iesum, statim cōtra eam irasci, & scire incipit inimicus. At ubi anima quæ vitiiis seruiebat ad culmina virtutū se contulerit, persecutio- nem patitur vitiorum. Hinc scriptum est: Fili accedens ad seruitutem dei, sta in iustitia & timore, & præpara animā tuam ad tentationem. Verumtamen iste timor & labor non sine gaudio est, sicut beatus Iacobus dicit.

Adhuc de tentationibus. Cap. lvii.

OMne gaudiū existimate fratres cū in varias tenta- tiones incideritis. Hinc Hieronymus ait: Nullū puto in hac vita sine tentatione viuere, cui fortel si vna tollitur, mox aliā securius expectet. Hoc aut debet esse consolatoriū vniuersis, qui tētationibus exercētur, quod dicit beatus Gre- gorius: Hostis noster quāto magis nos sibi rebellare conspici- cit, tāto amplius expugnare cōtendit. Eos enim pulsare nes- gigit, quos quieto iure se possidere sentit. Et illud Augusti- ni: Nō est maior tētatio, q̄ nulla tētatione pulsari. Hinc dicit sanctus Thomas notabile verbū: Multi grauius ceciderunt in aduersis, sed multo plures, & multo grauius ceciderūt in prosperis, eo quod tētatio quādoq̄ sentitur in aduersitate, sed raro in prosperitate. Verbi gratia: Cū aliquis increpa- tur, affligitur in corpore, molestatur in rebus vel amicis, sen- titur tentatio siue motus impatiētiae, indignationis, vel odii. Cum uero diligitur, laudatur, honoratur, tunc sentitur ex- tollentia & inordinata mentis delectatio, nec attendit mi- ser homo quantum sibi placeat indebite, qui aliis placere se credit. Et quanto minus & rarius sentitur tentatio, tanto minus & rarius, & tanto difficilius tentationi resistitur, quare etiam homo facilius vincitur.

De fraterna correctiōe & emendatione per bona exempla, & bonas exhortationes. Cap. lviii.

Sollicitudo septima boni viri, & præcipue illius qui in sacris ordinibus cōstitutus est, esse debet pro salute aliorum, vt scilicet suo bono exēplo & exhortatione alios a peccatis trahat, & ad bonā vitam ducat, & præcipue illos qui ei cōmissi sunt, aut quibus comiuit. Hoc nāq; est maxime meritorium simul & iustū. Quia qui aliquādo prauo exemplo, aut forte negligentia sua aliis fuit causa damnationis, iā studere utiq; debet, ut aliquos rapiat de faucibus inimici & ad omne Christi perducatur. De hoc sic dicit beatus Augustinus: Nō tantū curemus habere bonā consciētiam, sed etiā bonā famā quantū in nobis est propter exemplū aliorū. Itē Gregorius: qui in occulto bene viuit, sed alieno profectū nime proficit, carbo est. Qui vero in imitatione sanctitatis positus lumen rectitudinis in se multis demonstrat, lāpas est, quia et sibi ardet, & aliis lucet. Hęc autē emēdatio nō secure fit, nisi præuia oratiōe, & cū omni cōpassione, & in māsuetudine. Iuxta illud Psalmi: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Itē: quoniā supueniet māsuetudo, & corripiemur. Correctio tamē prælatorū requirit aliū modū nōnunquā propter circūstantias occurrentes. Sed simplex clericus, aut p̄byter nihil debet ultra facere q̄ Apostolus dicit, ut scilicet procedat in spiritu lenitatis, seipsum considerādo humiliter, ne in superbiā eleuetur, & corruat: Potest autē sic, aut aliter dicere: Miror satis de meipso, quod nō amplius studeo emēdare vitā, cū quotidie video mortē appropinquare, et cū nescio quādo respōsurus, sum tremēdo iudici, de singulis quæ feci, aut cogitavi. Hęc & familia solent

FORMVLA VIVENDI

pronocare nōnullos ad cōpunctionem. quod si nullum cōm-
 punctionis signum ostendunt, tūc si pie eos vult admonere,
 potest sic aut similiter dicere: Bone amice, si velletis, liben-
 ter dicerem vobis aliqua, quæ in corde meo diu portavi. Et
 tūc proponat ei, in quibus est defectuosus, semper benigne,
 quia aliter nō recipiet, si iracundus & indignabūdus emen-
 dator apparet. Verū, quia sunt quidam qui huiusmodi pr̄clu-
 dia non possunt sufferre, sed magis rotundo modo volunt
 alloqui, sed nescio si in spiritualibus deseruiat, scio quod tas-
 liter solent loqui: Ego sum simplex & planus, non possum
 me ita sapiēter habere etc. Sed cōsideret vir sensatus, q̄ sint
 proni ad iram, si defectus eorū rotundo modo proferantur.
 Dicunt quidam se libenter recepturos informationem; et id
 ipsum petunt, sed cum res ad effectum venerit, inflāman-
 tur, irascuntur, & nōnunquam peiores sunt q̄ ante fuerūt.
 Modestia igitur est in talibus magis cōgrua, q̄uis aliter quis-
 dam putāt procedendum, verū quomodocunq̄ procedatur,
 dum frater emendatur, satis est. Dixit quidam venerabilis
 pater in heremo: Dæmon non expellit dæmonē; sic vir pas-
 sionatus nō curat passionatum. De hac autem materia, sunt
 multa dicta sanctorum patrum, quæ hoc vnanimiter conclu-
 dunt, q̄ fraterna correctio secure fieri non potest, nisi multis
 discretionem sit salita. Et sicut nemo leuiter prorumpere de-
 bet in propriam laudem, sic nec in aliorum correctionem,
 quia alios recte increpare, & se digne laudare difficilis-
 mum est apud imperfectos.

Formulam hanc vivēdi deo dicatis viris & clericis se-
 cularibus in cuiusdam nō postremi nominis Bibliothe-
 ca satis oportune repertam synodalibus his nostris statutis

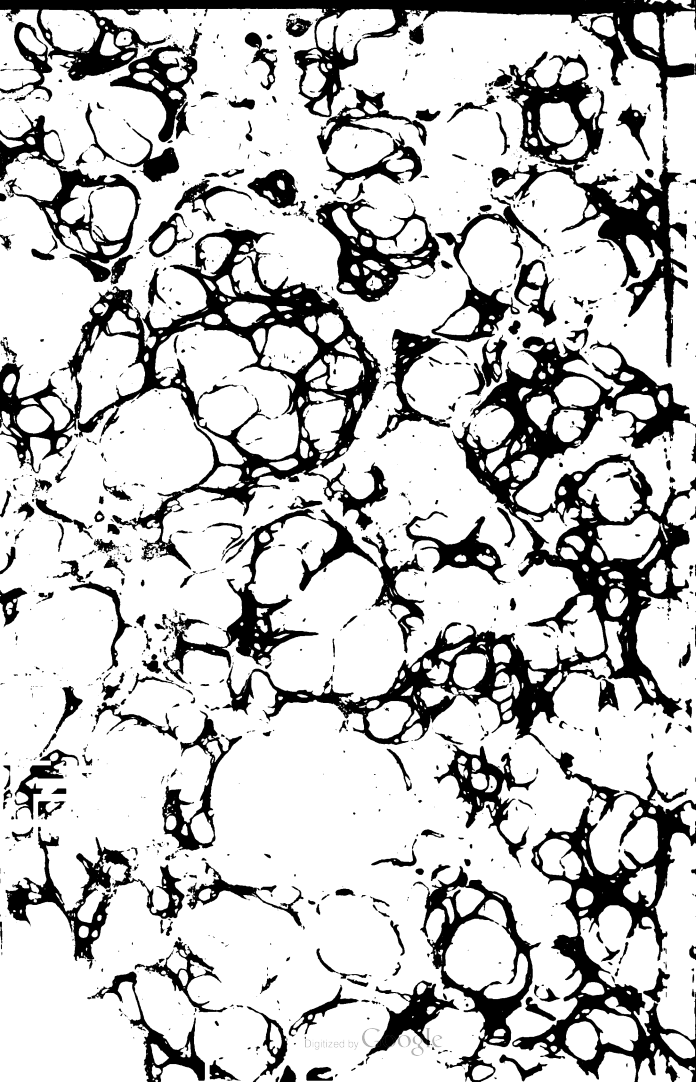
subnectere, nec inconsultum, nec ab re videbatur tanq̄ nostro negotio quod agimus, in longo tempore diuexata ecclesia nostra Hildesemen. reparanda, nō vsq̄ adeo dissimilem, & alias nec absurdam nec ineptā, quandoquidem eandem & ab sanctis patribus, tum ad dei gloriam, tum pro salute animarū studiose cultam, maximoq̄; pretio habitam cognouimus. Atq̄ osi ab illis in hunc diem eisdem huius formulæ legibus ita inheresum atq̄ inuigilatum extitisset (vt merito debebat) q̄tum ab illis diuagatum, declinatumq̄; est, proculdubio status ecclesiasticus multo melius audiret, longæq̄; prius atq̄ felicius res eius omnes haberentur, quàm dum ita incertis legibus pro suo arbitrio quisq̄ præ decore status sui & viuit & degit. Ceterū cum modernus seculariū canonicorū status sit animarū periculis plenus, & à statu gratiæ plurimum elongatus, ideo valde consultum esse videtur, vnicuiq̄ seculari canonico desideranti in ea vocatione qua vocatus est (hoc est in ecclesia illa, in qua præbendatus est permanere, & animam suam saluam facere) vt supradictam viuendi formulam diligenter attendat, ac iuxta possibilitatem suā ad practicam ponat & obseruet. Est enim debito seculariū canonicorū statui, prout præsentis patitur qualitas temporis optime cōueniens. Porrò etiam ceteri seculares clerici, præcipue vicariū aliiq̄; presbyteri & in sacris constituti, eādē regulam vel formulam animaduertant, Nam & ipsi in ea modum viuendi sibi congruum descriptum habent.

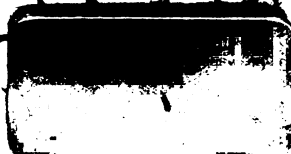
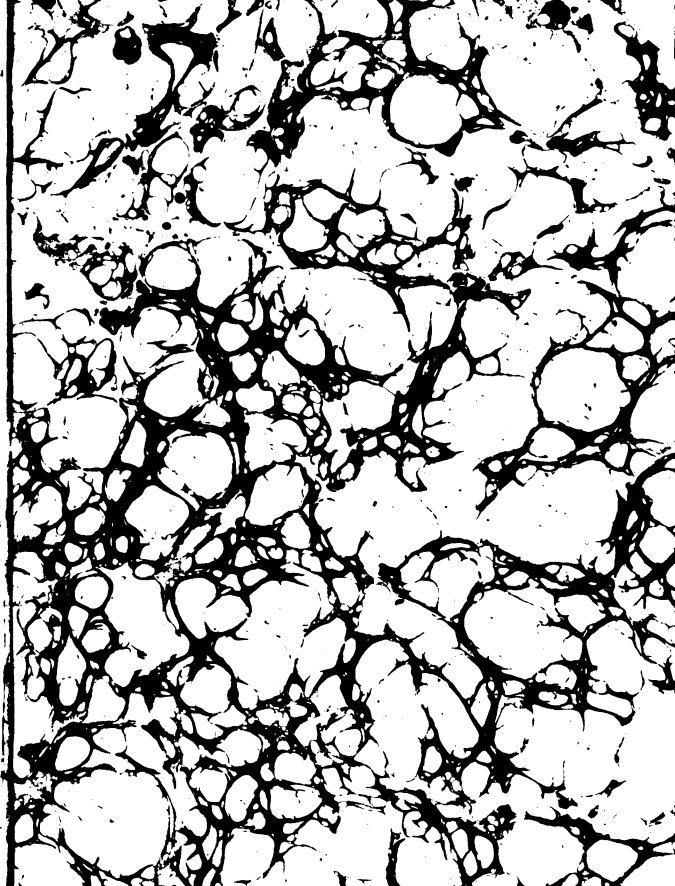
FINIS.

Österreichische Nationalbibliothek

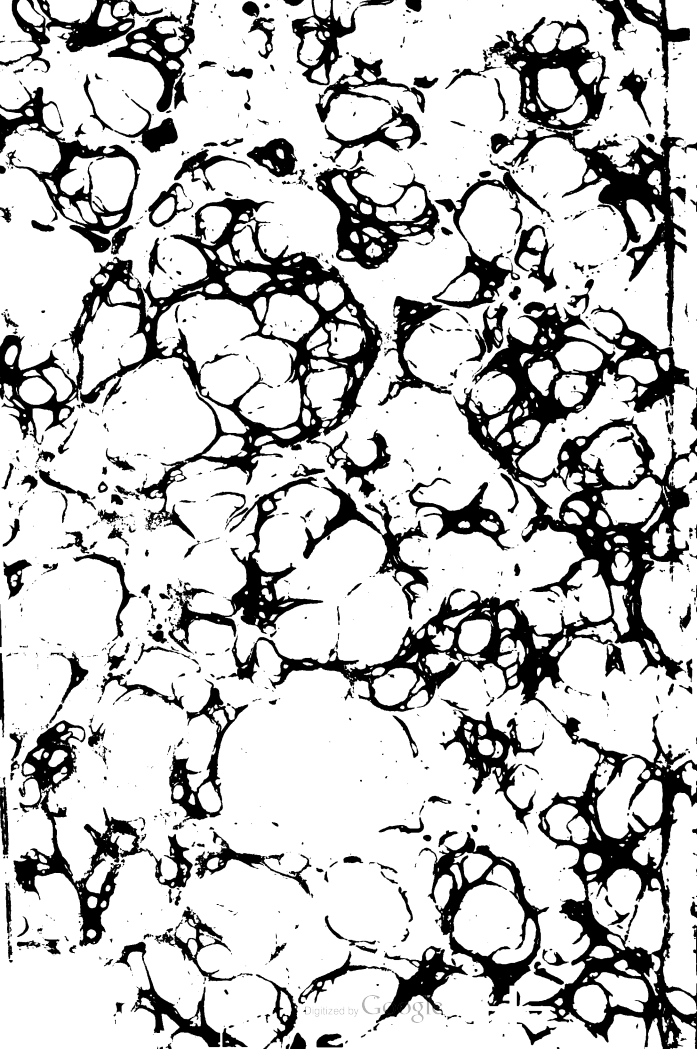

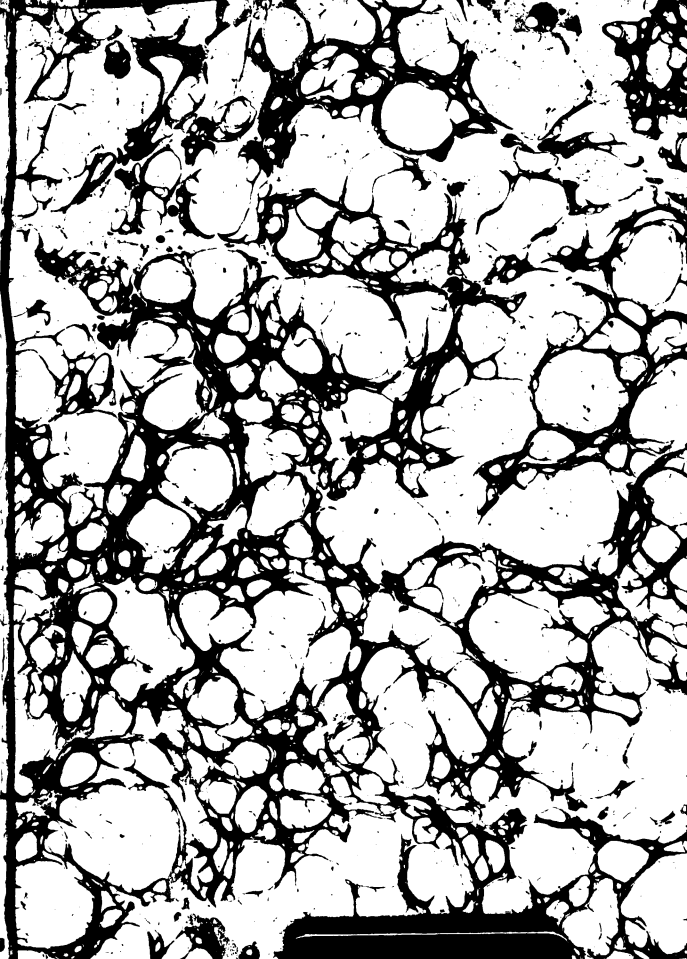
+Z160847900

einer,
der
Haus
EN.

insteiner,
Bieder-
thenhaus
WIEN.

